

GEMEENTE TILBURG

2013

JAARSTUKKEN

Jaarstukken

2013

Gemeente Tilburg

Colofon

Productie: Gemeente Tilburg

Dit document is geprint op extra milieuvriendelijk papier

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
Hoofdstuk 1 Inleiding, financieel beeld en kerngegevens	3
Hoofdstuk 2 Programmaverantwoording	9
Sociale Stijging	11
Vestigingsklimaat	41
Leefbaarheid	75
Bestuur	99
Hoofdstuk 3 Specifieke onderwerpen	123
3.0 Inzicht financiële status en weerbaarheid	124
3.1 Bedrijfsvoering	129
3.2 Subsidies	139
3.3 Algemene dekkingsmiddelen	140
3.4 Lokale Heffingen	143
3.5 Risico's en weerstandsvermogen	145
3.6 Onderhoud kapitaalgoederen	156
3.7 Financiering	161
3.8 Verbonden partijen	163
3.9 Grondbeleid	168
Hoofdstuk 4 Jaarrekening	181
4.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	182
4.2 Balans per 31 december 2013	187
4.3 Toelichting op de balans	191
4.4 Programmarekening 2013	206
4.4.1 Resultaat 2013	206
4.4.2 Resultaatbestemming	207
4.4.3 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	209
4.5 Toelichting op de programmarekening	210
4.5.1 Toelichting op de organisatiekosten	210
4.5.2 Toelichting programmarekening Sociale Stijging	214
4.5.3 Toelichting programmarekening Vestigingsklimaat	225
4.5.4 Toelichting programmarekening Leefbaarheid	238
4.5.5 Toelichting programmarekening Bestuur	247
4.6 Structurele afwijkingen	257
4.7 Informatie Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen (WNT)	258
Controleverklaring accountant	259
Bijlagen	
I. Overzicht buitenlandse dienstreizen bestuur	262
II. Overzicht servicenormen	263
III. Overzicht investeringen en restantkredieten	264
IV. Overzicht invorderingen	265
V. Rapportage onderzoek doeltreffendheid / doelmatigheid	266
VI. Overzicht klachten en bezwaarschriften	270
VII. Bijlagen bij de paragraaf grondbeleid	274
VIII. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven Specifieke uitkeringen (Sisa)	292
IX. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven t.b.v. Provincie	298
X. Verantwoordingsinformatie Samen Investeren	299
XI. Lijst met afkortingen	301

Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2013. Hierin beschrijven we hoe het afgelopen jaar verlopen is, zowel wat betreft de beleidsuitvoering van het coalitieprogramma als de bijbehorende financiële gevolgen. Met deze jaarstukken leggen wij als college van B&W verantwoording af over het jaar 2013.

Indeling van de jaarstukken

Hoofdstuk 1: Inleiding, financieel beeld en kerngegevens

In dit hoofdstuk is een inleiding op de jaarstukken opgenomen. Verder geven we een samenvattend beeld waarin het financiële resultaat en onze financiële positie worden toegelicht. Daarnaast zijn enkele kerngegevens over onze gemeente opgenomen.

Hoofdstuk 2: Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk beschrijven we per programma en programmaonderdeel de uitgevoerde activiteiten die in 2013 hebben bijgedragen aan de realisatie van onze doelstellingen en de ontwikkeling van de bijbehorende indicatoren. Tevens worden beknopt de financiën weergegeven. In deze jaarstukken is er voor gekozen om in dit hoofdstuk de financiën over het gehele jaar weer te geven; het gaat dan om de financiële realisatie en de afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Hoofdstuk 3: Specifieke onderwerpen

In dit hoofdstuk komen de verplichte specifieke paragrafen aan bod. Deze geven een toelichting op de bedrijfsvoering en verdere informatie over onder andere financiële aspecten en risico's.

Hoofdstuk 4: Jaarrekening

Dit hoofdstuk bevat de gemeentelijke jaarrekening over 2013. Dit is enerzijds de balans en de toelichting op de balans, anderzijds de programmarekening en de toelichting daarop. De toelichting op de programmarekening bevat per programma en programmaonderdeel de afwijkingen bij de jaarrekening ten opzichte van de gewijzigde begroting (de begroting zoals bij de Najaarsrapportage 2013 is vastgesteld). Dit is conform het BBV. In tegenstelling dus tot hoofdstuk 2 waar de afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2013 worden beschouwd.

Hoofdstuk 1

Inleiding, financieel beeld en kerngegevens

Inleiding

Bij de begroting 2013 hebben we een aantal majeure besluiten genomen die doorwerken in ons huishoudboekje: 'Scherper aan de wind' in onze begrotingssystematiek en sanering van het grondbedrijf. Deze besluiten hebben geloond. Nieuwe bezuinigingen hebben we kunnen voorkomen. De gemiddelde woonlasten in Tilburg behoren nog altijd tot de laagste van de grote steden in Nederland. In deze jaarstukken tonen we aan dat we het gros van de voorgenomen activiteiten binnen de beschikbare middelen hebben kunnen uitvoeren. De uitvoering dan wel voorbereiding van de geplande investeringen loopt en het resultaat van de gemeentelijke grondexploitatie blijft binnen de getroffen reserveringen.

Deze financiële context heeft ons ook de mogelijkheid geboden de uitgezette koers aan te houden. Doorpakken was ons motto voor 2013, de handen uit de mouwen. En hiervan zijn de resultaten zichtbaar. Belangrijke werken zoals de tangenten zijn afgerond. Nieuwe bedrijven hebben de weg naar Tilburg gevonden. In de Spoorzone zijn flinke vorderingen gemaakt; zo zijn Talentsquare, Twee! en de Burgemeester Brokxlaan opgeleverd en is gestart met het stationsgebouw en het UWV kantoor. In de Piushaven zijn De Werf en De Admiraal opgeleverd en de nieuwe brug Den Ophef is in gebruik genomen. De voorbereiding voor de uitbreiding van winkelcentrum Heyhoeft is in volle gang. De komst van hotel- en congrescentrum Van der Valk en zorgresort De Leyhoeve geeft invulling aan de gewenste ontwikkeling op de Kempenbaan.

Met de herinrichting van het voorterrein van De Pont en de voorbereidingen voor de verbouwing van 013 onderstrepen we het belang van deze parels in onze cultuursector.

Ook hebben we initiatieven genomen in het sociaal economisch domein waaronder de uitvoering van NOMA en de invoering van de startersbeurs. Met de uitvoering van de nieuwe kadernota Armoede en de wijkimpuls hebben we ons verder ingespannen voor de mensen met de smalste beurs. Het verder concretiseren van het wijkgericht werken en de herprogrammering van het MeerJarenProgramma Openbare Ruimte is ten goede gekomen aan onze inzet op leefbaarheid. Het aantal woninginbraken is afgenomen.

In onze voorbereiding op de grote decentralisaties liggen we op schema. Het tempo waarin het Rijk de besluitvorming afrondt baart ons wel zorgen, zeker door de risico's die toenemen als de invoeringstermijn korter wordt.

Het financieel resultaat over heel 2013 komt uit op € 29,4 mln. voordelig. Van het resultaat doen wij nu voor € 12,4 mln. voorstellen om de betreffende budgetten over te hevelen naar 2014. In de voor- en najaarsrapportage hadden wij al € 8,1 mln. voordelig gemeld en bestemd. Hierna resteert een netto resultaat van € 8,9 mln. voordelig bij deze jaarrekening. De vraag die elk jaar weer opdoemt bij een melding van een overschot is of we te ruim begroten. Belangrijk daarbij is de verklaring van het overschot. Voor een aanmerkelijk deel is het overschot te herleiden naar herberekeningen van het Rijk voor het gemeentefonds en de BUIG (uitkeringen I-deel). Een ander deel van het overschot komt voort uit de onderbesteding van de Wmo middelen. We hebben in Tilburg in het afgelopen jaar al ingezet op het kantelen en financieel duurzaam maken van de Wmo. De effecten van de omvorming van hulp bij huishouden laat zien dat we eerste stappen hebben gezet om de rijkskortingen op dit budget straks structureel goed op te kunnen vangen.

De presentatie van deze jaarstukken vindt plaats in de overgang van het oude naar het nieuwe college. De nieuwe raad vragen wij deze jaarstukken vast te stellen. Aangezien deze jaarstukken daarmee als het ware de startpositie markeren van de nieuwe bestuursperiode hebben wij gemeend om per programma de balans op te maken. Naast de bestuurlijke doelen schetsen we ook een beeld van het resultaat van onze inzet op sociale stijging, vestigingsklimaat, leefbaarheid, samenwerking en een moderne efficiënte dienstverlenende organisatie. Dit vindt u aan het begin van elk programma in de programmaverantwoording van deze jaarstukken.

Financieel Beeld

Financieel resultaat

Het jaar 2013 wordt afgesloten met een voordelig resultaat van € 29,4 mln. ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. Na aftrek van voorstellen tot resultaatbestemming resteert een voordelig jaarresultaat van € 17,0 mln.. De uitsplitsing naar de rapportages uit onze P&C-cyclus is als volgt.

(x € 1 mln.)	Voorjaars-rapportage	Najaars-rapportage	Jaar-rekening	Totaal
Resultaat	4,8 V	3,3 V	21,3 V	29,4 V
Voorstellen resultaatbestemming			12,4 N	12,4 N
Saldo	4,8 V	3,3 V	8,9 V	17,0 V

Indien we dit uitsplitsen naar de vier programma's ontstaat onderstaand beeld.

Overzicht totale baten en lasten (x € 1 mln.)	L/B	Oorspronkelijke Begroting 2013	Rekening 2013	Verschil	Resultaat VR en NR	Resultaat jaarrekening 2013
Sociale Stijging	Lasten	290,6	300,6	10,0 N	30,9 N	20,9 V
	Baten	-146,5	-175,2	28,7 V	33,8 V	5,1 N
	Saldo	144,1	125,4	18,7 V	2,9 V	15,8 V
Vestigingsklimaat	Lasten	236,8	287,1	50,3 N	48,9 N	14,5 N
	Baten	-180,9	-235,6	54,7 V	50,9 V	16,9 V
	Saldo	55,9	51,5	4,4 V	2,0 V	2,4 V
Leefbaarheid	Lasten	126,5	136,1	9,6 N	11,7 N	2,1 V
	Baten	-22,1	-32,4	10,3 V	11,4 V	1,1 N
	Saldo	104,4	103,7	0,7 V	0,3 N	1,0 V
Bestuur	Lasten	169,9	102,9	67,0 V	49,0 V	18,0 V
	Baten	-474,3	-412,9	61,4 N	45,5 N	15,9 N
	Saldo	-304,4	-310,0	5,6 V	3,5 V	2,1 V
Totaal	Lasten	823,8	826,7	2,9 N	42,5 N	26,5 V
	Baten	-823,8	-856,1	32,3 V	50,6 V	5,2 N
	Saldo	0,0	-29,4	29,4 V	8,1 V	21,3 V

Toelichting resultaat 2013 en resultaatbestemming

I. Toelichting jaarresultaat 2013

Hieronder is het jaarresultaat in enkele majeure posten verklaard. In de toelichting op de programmarekening in hoofdstuk 4.5 wordt in detail op de financiële afwijkingen ingegaan.

Programma (x € 1 mln.)	onderwerp	Bedrag	Toelichting
Sociale stijging	Uitkeringen (BUIG)	5,8 V	Meer uitkeringen tegen een lagere norm en hogere rijksuitkering BUIG
Sociale stijging	Wmo	5,1 V	Lagere uitvoeringskosten Wmo
Sociale stijging	Jeugdwerkloosheid	2,5 V	Niet bestede middelen jeugdwerkloosheid (overhevelingsvoorstel)
Sociale stijging	Participatiebudget	1,5 V	Startersbeurs, schuldhulpverlening en overhead t.l.v. participatiebudget
Vestigingsklimaat en Leefbaarheid	Meerjaren-programma	8,1 V 1,7 N	Herprogrammering en vrijval MJP. Hiervan is 1,7 mln. gestort in de egaliseringsreserve rioolheffingen.
Bestuur	Gemeentefonds	4,6 V	Bijstelling uitkering gemeentefonds
Bestuur	Voormalig personeel	2,3 N	Toevoeging voorziening voormalig personeel
Alle programma's	Overhevelingen	4,6 V	Vrijval technische overhevelingen
Alle programma's	Overige afwijkingen	1,2 V	Per saldo overige afwijkingen op diverse programma's
Resultaat t.o.v. oorspronkelijke begroting		29,4 V	

II. Resultaatbestemming

Bij de voor- en najaarsrapportage heeft de raad reeds besloten om het resultaat ad € 8,1 mln. toe te voegen aan de algemene reserve (€ 1,6 mln.) en de RGI (€ 6,5 mln.). In het kader van de jaarrekening stellen wij aan de raad voor € 12,4 mln. van het resultaat bij de jaarrekening 2013 te bestemmen. Indien de raad hiermee akkoord gaat resteert een vrij te besteden resultaat van € 8,9 mln. voordelig. Hieronder is het totaalbedrag aan overhevelingsvoorstellen per programma weergegeven. Op pagina 208 zijn ze verder uitgewerkt. In de programmarekening is een uitgebreidere toelichting op de voorstellen opgenomen.

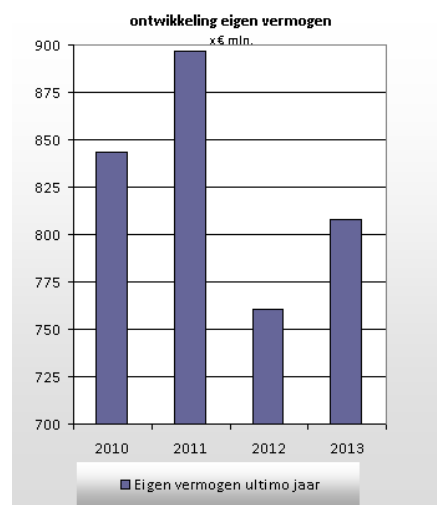
Voorstellen resultaatbestemming bij de jaarrekening (x € 1 mln.)	Bedrag	Toelichting
Overhevelingsvoorstellen Sociale stijging	7,1	pag. 208
Overhevelingsvoorstellen Vestigingsklimaat	0,3	pag. 208
Overhevelingsvoorstellen Leefbaarheid	0,2	pag. 208
Overhevelingsvoorstellen Bestuur	0,2	pag. 208
Overheveling budgetten aangegane verplichtingen	4,6	pag. 213
TOTAAL	12,4	

Vermogenspositie

Vermogensontwikkeling

De ontwikkeling van het vermogen van de gemeente Tilburg in 2013 laat het volgende beeld zien.

Vermogensontwikkeling (x € 1 mln.)		% balanstotaal
Vermogen per 01-01-2013	760,4	72,5%
Vermogen per 31-12-2013	807,8	73,5%
Vermogenstoename 2013	47,4	
Verklaring vermogensmutatie:		
* Mutaties reserves 2013	18,0	
* Resultaat 2013	29,4	
Totaal vermogensmutatie 2013	47,4	

De omvang van de reserves bedraagt ultimo 2013 73,5% van het balanstotaal. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van de situatie eind 2012.

De post 'Mutaties Reserves' van € 18,0 mln. heeft betrekking op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves waar de raad al toe heeft besloten. Deze post ontstaat omdat de raad bij vaststelling van de programmabegroting al bepaalt of in een jaar toevoegingen of onttrekkingen aan reserves plaatsvinden. Daarmee wordt in de begroting al bepaald hoe het eigen vermogen zich ontwikkelt. De mutaties in reserves worden in lijn met de begroting in de jaarrekening verwerkt. De belangrijkste mutaties (per saldo) zijn:

- Reserve grootschalige investeringen + € 8,5 mln.; reserve risico's grondexploitatie + € 35,6 mln.; algemene reserve grondexploitatie + € 5,4 mln.; reserve kapitaallasten + € 5,6 mln.; overhevelingsreserve -/- € 12,8 mln. en overige reserves -/- € 24,3 mln.

In de toelichting op het eigen vermogen op pagina 196 is een detailoverzicht van de mutaties op de reserves opgenomen.

Totaal reserves per ultimo (x € 1 mln.)	2012	2013	verschil
Algemene Reserve (cat. A)	23,9	22,6	-1,3
Vrij inzetbare reserves (cat. B)	51,4	68,5	17,1
Bestemde reserves (cat. C)	50,9	79,7	28,8
Niet direct inzetbare reserves (cat D en H)	330,8	354,6	23,8
Niet inzetbare reserves (cat. E, F en G)	275,4	253,0	-22,4
Resultaat na bestemming	28,0	29,4	1,4
Totaal	760,4	807,8	47,4

Grondexploitatie

Het geactualiseerde negatieve resultaat van het grondbedrijf in deze jaarrekening bedraagt € 122,6 mln.. Ten opzichte van de beschikbare reserves en voorzieningen, die zijn berekend op een bedrag van € 130 mln., is de vrij besteedbare reserve grondexploitatie toegenomen tot € 7,4 mln.. Deze verbetering is met name het gevolg van aanvullende bijdragen vanuit de Voorziening Herstructurering en minder dan verwachte afboekingen/ afschrijvingen bij de gronden in de Materiële Vaste Activa. Er hoeft voor de grondexploitatie nu geen extra beroep te worden gedaan op de algemene middelen.

Ondanks dat er nog voldoende risico's zijn, mogen we concluderen dat de financiële situatie van ons grondbedrijf momenteel stabiel is. Er is weer sprake van reservevorming. En hoewel van beperkte omvang, is er weer wat ruimte om mogelijk toekomstige tegenvallers op te vangen. In paragraaf 3.9 is een uitgebreide toelichting op het grondbeleid opgenomen.

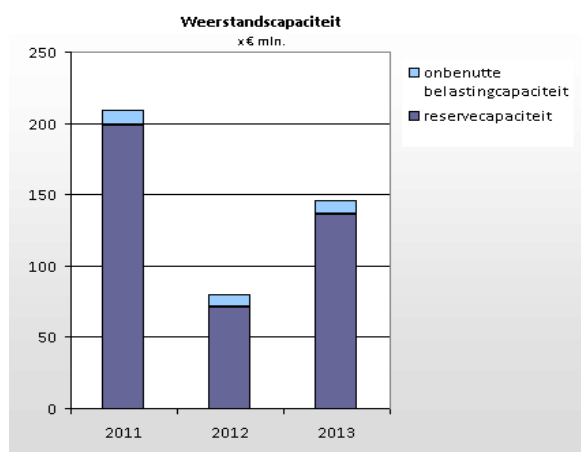
Grondexploitatie (x € 1 mln.)	Resultaat 2013
Resultaat grondexploitaties	74,4 N
Afgesloten plannen	16,6 N
Verwachte risico's	35,6 N
Tekort grondbedrijf	126,6 N
Exploitatie 2013	4,0 V
Totaal negatief resultaat	122,6 N
Beschikbare reserves en voorzieningen	130,0 V
Totaal	7,4 V

Weerstandsvermogen / financiële positie

Het totaal van de gedefinieerde reservecapaciteit per 31 december 2013 bedraagt € 136,6 mln. Samen met de onbenutte belastingcapaciteit van € 9,9 mln. leidt dit tot een weerstandsvermogen ultimo 2013 van € 146,5 mln. Eind 2012 bedroeg de reservecapaciteit € 71,3 mln. en de onbenutte belastingcapaciteit € 8,7 mln.. In de forse toename zien we het effect van de in 2013 gevormde reserve risico's grondexploitatie van € 35,6 mln.. In 2012 werd de voorziening voor generieke risico's nog als onderdeel van de voorziening verlieslatende projecten op de vlottende activa (voorraden, gronden onderhanden werk) in mindering gebracht. Daarnaast laat de Reserve Grootschalige Investeringswerken een toename van bijna € 19 mln. zien.

Wij achten de omvang van ons weerstandsvermogen dan ook ruim voldoende gelet op de aanwezige risico's (€ 52,5 mln. + pm-posten) In de paragraaf risico's en weerstandsvermogen worden weerstandscapaciteit en risico's nader toegelicht.

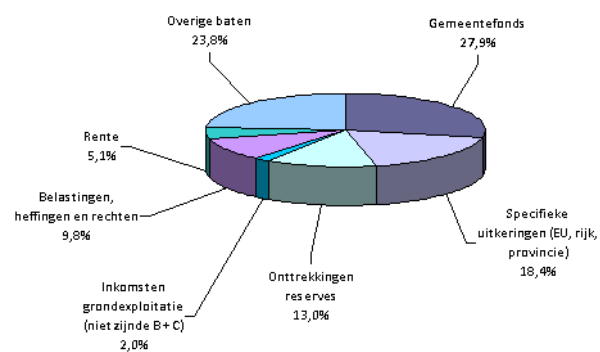
In hoofdstuk 3 hebben wij diverse kengetallen met betrekking tot de financiële status en financiële weerbaarheid opgenomen (paragraaf 3.0). Wij concluderen dat de gemeente Tilburg ruim voldoende scoort.

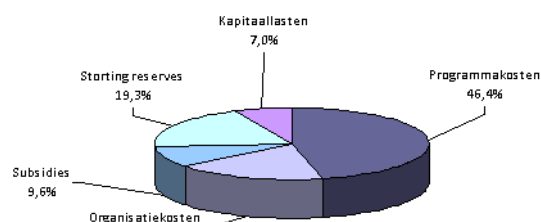
Kerngegevens

	31-12-12	31-12-13
Inwoners	208.537	210.290
0 tot en met 19 jaar	46.268	46.395
20 tot en met 64 jaar	131.274	131.985
65 jaar en ouder	30.995	31.910
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden		
WWB	5.610	6.297
IOAW	193	244
IOAZ	20	17
Werkgelegenheid		
Aantal vestigingen	14.816	15.703
Aantal werkzame personen	110.350	108.000
Fysieke structuur		
Aantal woonruimten (o.b.v. CBS statistiek)	91.012	94.071
Personele kengetallen		
Personeelsformatie (fte)	1.850	1.784
Waarvan leidinggevend (fte)	126	124

Baten naar soort

Lasten naar soort

Hoofdstuk 2

Programmaverantwoording

Programma

Sociale Stijging

Programma Sociale Stijging

Werken aan een andere overheid

Werkgelegenheid

Betere aansluiting vraag en aanbod op arbeidsmarkt

- Toename werkgelegenheid
- Afname werkloosheid
- Toename binden van studenten

Jeugd en Onderwijs

Verminderen voortijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie

Verhogen van het doelgroepbereik van de voorschoolse educatie

Verminderen instroom jeugdigen in de geïndiceerde jeugdzorg

Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen

Bevorderen maatschappelijke participatie van alle burgers

Verbetering Nederlandse taal en kennis van de Nederlandse samenleving onder allochtonen

Vergroten zelfredzaamheid van daklozen en deelname aan het maatschappelijk leven

Preventie gezondheid: Inzetten op preventie met als doel gezondheidsproblemen die leiden tot verlies van zelfredzaamheid terug te dringen

Armoede

Verminderen aantal Tilburgers zonder perspectief

Toename van gebruik van inkomensondersteunende/participatieregelingen en Meedoenregeling

Impulswijken

Verbeteren sociaal economische positie van mensen in de vijf impulswijken

- Jongeren doen het goed op school en halen een diploma (leren)
- Elk huishouden heeft een kostwinner (werken)
- Inwoners leven boven de armoedegrens (armoede bestrijden)

Samenvatting Sociale Stijging

Werken aan sociale stijging vergt een lange adem. Centraal bij sociale stijging staat perspectief bieden. Zelfredzaamheid, zelfontplooiing en maatschappelijke zekerheid zijn hierbij onze uitgangspunten. Werk en leren zijn belangrijke sleutels.

In de duurzaamheidsbalans zien we dat we in vergelijking tot andere steden achterblijven op de aspecten sociale participatie en gezondheidspreventie. Onze extra inzet op gezondheidspreventie van het afgelopen jaar lijkt hiermee zeker gerechtvaardigd. Ook met het vernieuwde armoedebeleid en de wijkimpuls trachten we deze specifieke groepen meer kansen te geven op participatie.

We doen het goed door met gebundelde inzet voortijdig schoolverlaten elk jaar weer verder terug te dringen en een goede start mee te geven aan de doelgroepkinderen met de voorschoolse educatie.

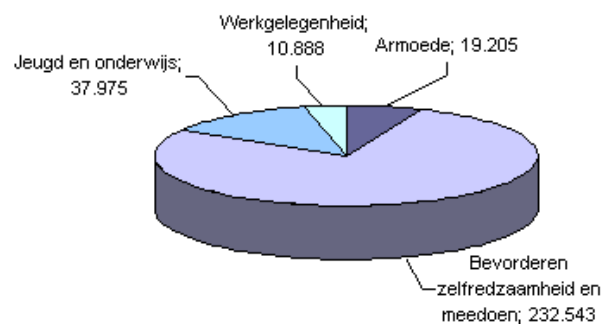
Op het terrein van werk is er de confrontatie met de crisis. De werkloosheid is verder gestegen. We zien dat de crisis mensen zonder werk kwetsbaar maakt en steeds meer mensen worden geraakt door de crisis. De druk op de voorzieningen neemt toe niet alleen door de crisis, maar ook door bezuinigingen en stelselwijzigingen.

Sociale stijging is niet iets dat zich in een jaarresultaat laat vervatten. Hoewel de crisis een grote groep mensen eerder kansen op sociale stijging ontnemt, zien we ook vooral dat resultaten op specifieke groepen (bijvoorbeeld met de wijkimpuls of re-integratie naar regulier werk) mogelijk blijven.

Financieel overzicht programma Sociale Stijging

Sociale Stijging (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Werkgelegenheid	Lasten	7.043	10.888	3.845 N
	Baten	-423	-5.207	4.784 V
	Saldo	6.620	5.681	939 V
Jeugd en Onderwijs	Lasten	37.264	37.975	711 N
	Baten	-8.917	-9.689	772 V
	Saldo	28.347	28.286	-61 V
Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen	Lasten	226.404	232.543	6.139 N
	Baten	-135.326	-158.706	23.380 V
	Saldo	91.078	73.837	17.241 V
Armoede	Lasten	19.923	19.205	718 V
	Baten	-1.826	-1.616	210 N
	Saldo	18.097	17.589	508 V
Totaal Sociale Stijging	Lasten	290.634	300.612	9.978 N
	Baten	-146.492	-175.218	28.726 V
	Saldo	144.142	125.394	18.748 V

Verdeling Lasten programma Sociale Stijging

Werken aan een andere overheid

Opgaven

Wijzigingen model ondersteuning	Resultaat	Status
Een nieuw ondersteuningsmodel arbeidsmarkt wordt in 2014 volledig doorgevoerd		
Opstellen implementatieplan NOMA n.a.v. raadsbesluit 2012.	Om de impact van het sociaal akkoord goed te kunnen wegen, hebben wij, later dan aanvankelijk gepland, in augustus het implementatieplan vastgesteld. Eind december hebben we vervolgens het inrichtingsplan Werk & Inkomen vastgesteld. Eind 2013 zijn het programma NOMA en de 4 deelprojecten gestart.	😊
Lessen uit het Werkgeversakkoord omzetten in toepasbare instrumenten en deze implementeren (Werkgeversakkoord 2.0).	- In 2013 hebben we 705 arrangementen gesloten met in totaal 327 werkgevers (privaat: 303, publiek: 24) voor kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt. Het aantal arrangementen betreft het totaal aan afspraken dat gemaakt is met publieke en private werkgevers om de inschakeling van kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt te bevorderen. Per bedrijf kan het hierbij, per individuele WWB'er, om meerdere afspraken/arrangementen gaan. - Het advies doorontwikkeling gecoördineerde werkgeversdienstverlening is conform planning in november 2013 door de externe begeleider gepresenteerd aan de stuurgroep werkgeversdienstverlening. Besluitvorming over dit advies vindt plaats in het voorjaar van 2014. - De regionale projectaanvraag Ontsluiting Werkzoekendenbestand is in het 2e kwartaal 2013 gehonoreerd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hierna is direct met de uitvoering gestart. Het project eindigt in het 1e kwartaal 2014. - Najaar 2013 hebben we, iets verlaat t.o.v. de planning, een extern onderzoeksbureau opdracht gegeven een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren onder onze speerpuntsectoren naar de ontwikkeling van een aangepast leerprogramma. Hieruit selecteren we kansrijke werkgevers om het programma mee te ontwikkelen. April 2014 volgt oplevering van het onderzoek (businesscase en advies) en starten we op basis hiervan met de implementatiefase.	😊
		😊
		😊
		😊
Oprichten stimuleringsfonds werkgevers en bijbehorende organisatie.	We hebben het Stimuleringsfonds Arbeidsmarkt Midden-Brabant geïmplementeerd. In 2013 hebben we drie aanvragen van bedrijven gehonoreerd voor een totaalbedrag van € 300.000.	😊

Transitie begeleiding AWBZ naar Wmo	Resultaat	Status
De transitie begeleiding is per 1 januari 2014 overgeheveld naar de Wmo		
Uitwerking van de in 2012 vastgestelde keuzenota Transitie AWBZ.	Het ontwerpplan Maatschappelijke Ondersteuning hebben wij in december 2013 aan uw raad voorgelegd en vervolgens aan de raadscommissie Sociale Stijging. De invoering van dit plan en de voorbereiding voor de contractering van de nieuwe taken vanaf 2015 is inmiddels gestart. Het wettelijk traject op rijksniveau is nog niet afgerond. Ook hebben de gemeenten in meerderheid het onderhandelingsakkoord tussen de VNG en het Rijk over de nieuwe Wmo afgewezen. Er blijft dus onzekerheid over de randvoorwaarden waaronder deze taken overkomen naar gemeenten.	😊

Onderzoek uitvoeren naar effecten 'scheiden wonen en zorg' in relatie tot Wmo voorzieningen.	In augustus 2013 hebben wij een informatienota besproken waarin de mogelijke effecten voor Tilburg m.b.t. 'scheiden wonen en zorg' in relatie tot de Wmo voorzieningen beschreven staan. Dit traject is volgens planning afgerond.	

Transitie Jeugdzorg	Resultaat	Status
De transitie jeugdzorg wordt in de periode 2014 - 2016 gefaseerd ingevoerd		
Uitvoering geven aan het vastgestelde plan van aanpak waarbij in 2013 onder andere het regionaal programma van eisen definitief wordt vastgesteld en het Plan van Aanpak voor 2014 wordt vastgesteld. In 2013 wordt de methodiekontwikkeling, het nieuwe sturingsmodel en de organisatie van de zorg voor jeugd verder uitgewerkt, waarbij ook de doorontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin wordt betrokken. Ook zal in 2013 besluitvorming plaatsvinden over de overdracht van enkelvoudige ambulante jeugdzorg van de provincie naar de gemeenten in de regio.	Het functioneel ontwerp (uitgangspunten voor het regionaal beleidskader) is in het voorjaar van 2013 vastgesteld. Het transitiearrangement, over de continuïteit van zorg en overdracht van taken, hebben wij in oktober 2013 vastgesteld en het regionaal beleidskader wordt in februari 2014 door uw raad vastgesteld. Begin 2014 starten we de voorbereiding van alle onderdelen uit het regionaal beleidskader Jeugdzorg, zoals de regionale contractering en de uitwerking van de lokale plannen.	

Ontwikkelen van een visie op en een aanpak om de ondersteunings-potentie, zelfoplossend vermogen en de kracht van de samenleving te versterken	Resultaat	Status
De realisatie van deze visie gebeurt in specifieke zin langs drie lijnen: visieontwikkeling civil society, ontwikkelen en uitrollen visie op ondersteuning dichtbij en visieontwikkeling in relatie tot wijkgebonden sociale accommodaties nieuwe stijl		
Werkagenda Civil Society In 2013 beschikken we over een visie Civil Society en een concrete werkagenda op basis van de resultaten van de verkenning. Deze visie en agenda zullen gevolgen hebben voor instrumenten als vrijwilligerswerk, wijk- en buurtwerk, beheer wijkaccommodaties, maar ook sport en cultuur, welke veel bewuster en doelgerichter ingezet kunnen worden om de civil society te versterken. Ook het vanuit het veld te ontwikkelen initiatief voor een vrijwilligerswerkplaats (motie 005, TT 2040) kan een bouwsteen zijn voor het verder versterken van de civil society.	In overleg met uw raad hebben wij afgezien van het visie- en projectentraject. Uw raad heeft de conclusies van het ROB-rapport 'Loslaten in vertrouwen' onderschreven. De civil society of 'andere' overheid nemen we mee in de implementatie en beleidsvorming rondom de transformatie van het sociaal domein en de professionele doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie. Daarnaast gaan we voor bestuur en ambtelijke organisatie ter inspiratie reflectiemomenten inbouwen in het proces van opnieuw vormgeven van de verhouding tussen lokale overheid en samenleving.	
Ondersteuning Dichtbij Ondersteuning dichtbij bestaat uit een	Het programma van eisen frontlijn en lichte ondersteuning is afgerond en de partners werken aan de inrichting van de wijkteams. Via deze	

aantal onderdelen: de toegang voor ondersteuningsvragen, ketencoördinatie en persoongerichte aanpak (PGA).	weg geven we ook vorm aan de deskundigheidsbevordering van de generalistische professionals. Het instrumentarium dat we hebben ontwikkeld (quickscan, integrale vraaganalyse, plan van aanpak) gebruiken de wijkteams al in de pilots en zal in 2014 in de hele stad ingezet worden door de wijkteams. Met het vastgestelde regionale beleidskader Jeugdzorg en het ontwerpplan Maatschappelijke Ondersteuning zijn de kaders vastgesteld voor de verantwoordelijkheden van de 0e, 1e en 2e lijn, ketencoördinatie en opschaling. Dit vullen we gezamenlijk met de partners in 2014 nader in.	
Maatregelenprogramma wijkgebonden sociale accommodaties De activiteiten uit het maatregelenprogramma wijkgebonden sociale accommodaties zullen vanaf 2013 worden uitgevoerd.	Eind 2013 hebben we de nota 'Toekomstbestendig maatschappelijk vastgoed' vastgesteld. Daaruit vloeien acties voort op het gebied van onder meer de MFA's (versterken functie en synergie), het waar mogelijk overdragen van maatschappelijk vastgoed aan burgerinitiatieven en/of wijkorganisaties en een reële waardering van maatschappelijk vastgoed op basis van transparante uitgangspunten. Op basis van het laatste zullen we ook een uniforme en transparante huursystematiek vaststellen. Deze is onder meer van belang voor de tarieven van sportaccommodaties en de opgave om de exploitatie hiervan te verbeteren.	☹️

Kadernota's	Kadernota's	Resultaat	Status
	Armoede	De kadernota armoede is in september 2013 door uw raad vastgesteld.	😊

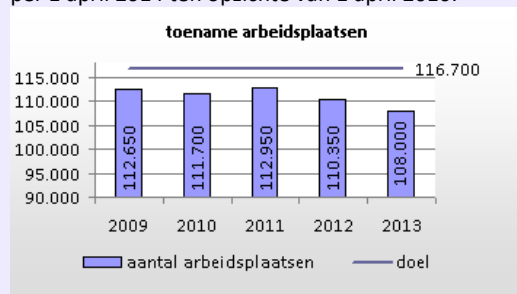
Conclusie	Werken aan een andere overheid	
	In 2013 hebben we veel werk verzet om ons voor te bereiden op de decentralisaties in het sociale domein. Echter de definitieve besluitvorming bij het Rijk is nog niet afgerond. Dit schept onduidelijkheid. Voor zover het ons toelaat liggen de voorbereidingen op schema. De risico's (financieel, inhoudelijk en organisatorisch) blijven groot, zeker nu de definitieve besluitvorming bij het Rijk, met nog eventuele wijzigingen, dichterbij de invoeringsdata komt. Voor de invoering van NOMA hebben wij niet langer gewacht op de nieuwe participatiewet. Hoewel wij ervan overtuigd zijn dat reeds vele Tilburgers zich inzetten voor elkaar, hebben we ook de eerste lijnen uitgezet om, waar mogelijk, faciliteiten te scheppen waarmee we het zelfoplossend vermogen van de burgers en ondernemers in onze stad vergroten en om de ondersteuning van burgers aan elkaar te versterken.	

Werkgelegenheid

Doelen

Groei arbeidsplaatsen:

Toename van 5.000 extra arbeidsplaatsen in deze collegeperiode per 1 april 2014 ten opzichte van 1 april 2010:

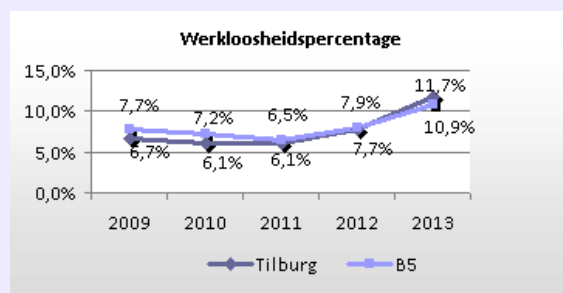

Periode 2012-2016: Significante toename van het aantal ondersteuningstrajecten bij niet-publieke werkgevers ter bevordering van arbeidsparticipatie.

In 2013 zijn er 705 arrangementen gesloten met 327 werkgevers. Dit betreft een eerste meting. Zie verder bij werken aan een andere overheid (pag. 16).

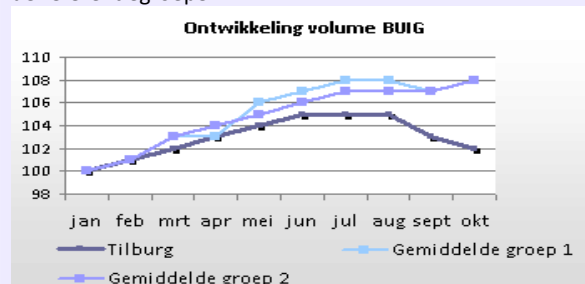
Afname werkloosheid

Het werkloosheidspercentage daalt in Tilburg jaarlijks sterker dan in andere B5-gemeenten.

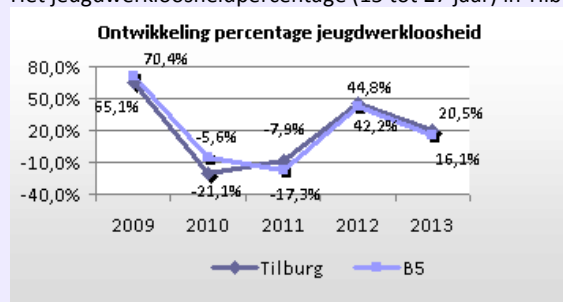
De ontwikkeling van het aantal WWB'ers houdt minimaal gelijke tred met het kringgemiddelde van de gemeenten aangesloten bij de benchmark WWB.

We zijn in 2013 overgestapt naar de benchmark van Divosa. De ontwikkeling van het volume BUIG t/m het derde kwartaal is hieronder weergegeven. Tilburg scoort hierin positief t.o.v. de referentiegroepen.

groep 1: gemeenten tussen 150.000 en 250.000 inwoners
groep 2: overige deelnemende gemeente ongeacht grootte

Het jeugdwerkloosheidspercentage (15 tot 27 jaar) in Tilburg ontwikkelt zich gunstiger dan in de andere B5-gemeenten.

Toename binden van studenten	2009	2010	2011	2012	2013
Periode 2012-2016: een groei van het aantal afgestudeerden dat gebonden wordt aan Tilburg van 5%, gerelateerd aan het aantal studenten, ten opzichte van 2011					Nog geen cijfer bekend

Activiteiten	Betere aansluiting vraag en aanbod op de arbeidsmarkt: Toename Werkgelegenheid	Resultaat	Status
	Strategisch Arbeidsmarktbeleid	Het Ondernemersakkoord is een netwerk van ondernemers, overheid en onderwijs dat gezamenlijk de samenwerking op het gebied van arbeidsmarkt optimaliseert. Hierbij gaat specifieke aandacht uit naar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit groeiende netwerk bestaat eind 2013 uit 45 bedrijven. Met het Ondernemersakkoord hebben we 200 werkzoekenden geplaatst op een betaalde baan en 50 mensen op een werkervaringsplaats. Regionale samenwerking werkgeversdienstverlening: Het advies 'doorontwikkeling gecoördineerde werkgeversdienstverlening' is in november 2013 gepresenteerd aan de stuurgroep werkgeversdienstverlening. In het voorjaar van 2014 vindt de besluitvorming over dit advies plaats. Uitzondering hierop vormt Baanbrekers, omdat we voor een nadere standpuntbepaling nog een integraal advies inwinnen.	😊
	Verdere uitvoering van regionale coördinatie en samenwerking werkgeversbenadering op basis van acties en resultaten 2012	In 2013 hebben wij de financiële zelfredzaamheid van 156 midden- en kleinbedrijven gestimuleerd, waarmee 669 arbeidsplaatsen behouden zijn. Daarnaast hebben wij de succesvolle start begeleid van 91 nieuwe bedrijven, waarvan 64 vanuit een uitkering: 35 WWB'ers en 29 WW'ers. Hiermee is in 2013 een significante verschuiving zichtbaar van de ondersteuning van startende ondernemers naar de ondersteuning van bestaande bedrijven. We hebben uitvoering gegeven aan 25 trajecten Ondernemen naar Vermogen met WWB-klienten. Het beleid rondom Ondernemen naar Vermogen hebben we begin 3e kwartaal afgerond en in uitvoering genomen.	😊
	Implementatie en doorstart van het regionaal programma arbeidsmarkt.	Op 12 december 2013 is het nieuwe regionaal programma vastgesteld in het Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsparticipatie van Hart van Brabant (HvB). De financiering hebben we geborgd via de begroting HvB 2014. Hiermee is de doorstart geborgd en formeel ondergebracht onder aansturing van Midpoint - stuurgroep Arbeidsmarkt. De evaluatie van het programma in 2013 is door de bestuurders eveneens vastgesteld en laat zien dat de activiteiten, zoals voorgenomen, zijn geïmplementeerd onder aansturing van de regionale programmamanager.	😊
	Betere aansluiting vraag en aanbod op de arbeidsmarkt: Afname Werkloosheid	Resultaat	Status
	Uitvoering van activiteiten conform het bestedingsplan Participatiebudget 2013.	In het najaar van 2013 hebben we enkele succesvolle beleidsinterventies doorgevoerd waarmee we onderrealisatie van het P-budget hebben voorkomen. Het gaat hierbij onder meer om een onderzoek naar het uitstroompotentieel van 918 WWB-klienten zonder actief re-integratietraject.	😊
	Innovatie onderkant arbeidsmarkt en onderwijs: Ontwikkelen van een eerste aangepast leerprogramma i.s.m.	<i>Zie bij werken andere overheid (lessen uit het werkgeversakkoord, pag. 16)</i>	

onderwijs en werkgevers voor de onderkant van de arbeidsmarkt, specifiek gericht op één van de speerpuntsectoren van Midpoint.		
Analyse van werkloosheidsituatie in provincie Noord-Brabant en B5-steden. Aan de hand van de analyse en mate van beïnvloeding trekken we conclusies voor de indicator/ambitie voor 2014.	Met de landelijke vertraging van de invoering van de Participatiewet is ook de implementatie van het Nieuwe Ondersteuningsmodel Arbeidsmarkt (NOMA) naar achteren geschoven in de tijd. In 2014 zullen we een nieuwe set indicatoren formuleren voor 2015 en verder op basis van de Participatiewet en NOMA.	☹️
Uitwerken en inzetten plan van aanpak Jeugdwerkloosheid (impuls regelvrij fonds jeugdwerkloosheid)	- Sinds de invoering van de Startersbeurs (vanaf 1 juli 2013 ook in de regio Hart van Brabant) zijn in 2013 in totaal 146 jongeren aan de slag gegaan met een Startersbeurs. Eind 2013 zijn 31 startersbeurzen afgelopen. Van deze 31 jongeren hebben er inmiddels 13 een reguliere baan gevonden, 11 hebben (nog) geen reguliere baan gevonden, 4 zijn er voortijdig beëindigd en in 3 gevallen is de reden van de beëindiging (nog) onbekend. - Op 29 januari 2013 hebben we besloten het vorige actieplan jeugdwerkloosheid (2009) onafgebroken voort te zetten in 2013 en 2014. Eind juni 2013 hebben we namens de regiogemeenten HvB een aanvraag voor cofinanciering vanuit het Rijk ingediend voor de regionale aanpak jeugdwerkloosheid. Deze aanvraag is gehonoreerd. Wij stellen voor € 2,5 mln. van de middelen voor jeugdwerkloosheid naar 2014 over te hevelen. - Mede als gevolg van een aanscherping van de Wet Werk en Bijstand hebben wij op 3 december 2013 besloten tot een sluitende aanpak jeugdwerkloosheid en aanpak voortijdig schoolverlaten.	😊
Aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt (TT2040 motie 010). Aangepast leren. Beter vormgeven en toegankelijkheid informatie. Startersbeurs. Een leven lang leren: binnenhalen Europese en rijks subsidie.	- Subsidie Leven Lang Leren: Europese subsidie aanvragen voor Leven Lang Leren is voor de gemeente niet meer mogelijk i.v.m. gewijzigde regelgeving vanuit Europa. Het beleidsprogramma is hierdoor afgeslankt; een aanvraag voor rijks subsidie (periode 2014-2015) is inmiddels in voorbereiding en dienen we de 1e helft 2014 in. - Op regionaal niveau vinden de voorbereidingen plaats om per sector aanvragen in te dienen voor de sectormiddelen die de minister van SZW beschikbaar heeft gesteld. Ook worden sectoranalyses uitgevoerd om meer inzicht te krijgen. Daarnaast loopt voor de hele provincie en specifiek voor de regio Midden Brabant een onderzoek naar een betere sectorale arbeidsmarktrapportage/monitor. - Vormgeving en toegankelijkheid informatie: Met het ROC en UWV hebben we een nieuwe opzet voor een LeerWerkLoketfunctie onderzocht. De aansturing van dit loket is belegd bij een tripartiet bestuur, onder de vlag van Midpoint Brabant. De aanvraag voor subsidie wordt in februari 2014 ingediend bij het Rijk.	☹️ 😊
Verkennen initiatief tot oprichten onderwijslab (TT2040 motie 007). Nog nader te bepalen in overleg door gemeente en onderwijsinstellingen	Fontys Hogescholen heeft een aantal onderwijscafés gepland die de discussie moet opstarten over en richting moet geven aan het concept van het Onderwijslab. Deze ontmoetingen moeten nog plaatsvinden. Wij verkennen samen met de onderwijspartners in hoeverre het concept van de Ontdekfabriek toepasbaar is op de Tilburgse vraagstukken; techniek als basis voor oplossingen op het terrein van energie, zorg en duurzaamheid. Deze verkenning ronden we af in april 2014.	☹️

Betere aansluiting vraag en aanbod op de arbeidsmarkt: Toename binden van studenten	Resultaat	Status
Verduurzaming van diverse projectmatig ontwikkelde onderdelen uit uitvoeringsprogramma Tilburg Studentenstad, met eigenaarschap van derden	De informatienota Kennis en Hoger Onderwijs in Tilburg is gereed en stellen we het 1e kwartaal 2014 bestuurlijk vast. In de zomer van 2013 heeft het kennisevenement Summerwise plaatsgevonden in Spoorzone013 en hebben we medewerking verleend aan initiatieven als de Nachtuniversiteit en het Science Café.	
Start van project waarin het midden- en kleinbedrijf via traineeships kenniswerkers aan zich gaat binden (vergroting arbeidsmarkt) i.s.m. Cardan, Collegia en provincie Noord Brabant.	Het project MKB traineeships is door Cardan Groep BV doorontwikkeld tot het concept 'De Betere Bijbaan'. Wij hebben subsidie verleend aan Cardan om in 2014 150 nieuwe HBO/WO bijbanen in de regio te scheppen.	
Organisatie van serie Career Events (fysiek en digitaal), in samenwerking met Brainport en provincie Noord-Brabant	In juni 2013 vond onder leiding van Brainport in Eindhoven de kick-off van het Career Event plaats. Op basis van de resultaten van deze kick-off bereiden we de Tilburgse editie op 8 april 2014 voor i.s.m. studievereniging Asset, B5 en Brainport Development.	
Aansluiting van alle stedelijke kennisinstellingen bij aanpak ondernemerschap voor hoger opgeleiden	De uitwerking van de businesscase voor een bedrijfsverzamelruimte voor kennisintensieve en creatieve starters is vertraagd. We hebben deze opgave meegenomen in het scenario voor een beter gestroomlijnde ondernemersondersteuning (advisering en financiering) waarvoor we in de 2e helft van 2013 een verkennend onderzoek hebben uitgevoerd. Begin 2014 gaan we hierover in gesprek met de commissie Vestigingsklimaat.	
Structurele voortzetting deelname Expat Center Brabant (ECB), te beginnen met de periode 2013-2014. Aansluiting andere gemeenten regio Hart van Brabant bij ECB.	Financiering van het Expat Center South (ECS) is structureel geregeld via HvB. Het businessplan van ECS is gereed. Hierin zijn de aandachtspunten uit de evaluatie van de dienstverlening meegenomen. Daarnaast hebben we een platform internationalisering ingericht dat jaarlijks activiteiten voor expats organiseert. Hierin zijn ook het ECS en stakeholders uit de stad vertegenwoordigd. De adviesnota Internationalisering is in 2013 niet separaat opgeleverd: we nemen deze opgave mee in de gemeentebrede herijking van het internationaliseringsbeleid, die we najaar 2014 voorleggen aan uw raad.	
Benutten businesscases netwerk- en structuurversterking voor nationale (Topsectorenbeleid EL&I) en Europese (EU2020) programma's in 2012 en 2013	Het gemeentelijk lobbyprogramma hebben wij vastgesteld. In 2013 hebben we onderzocht hoe we het concept van Living Labs voor de zorg (o.b.v. methodologie, nieuwe businessmodellen en community of practice) kunnen benutten voor landelijke of Europese programma's. In samenwerking met Turnhout bekijken we de mogelijkheden om een aanvraag voor te bereiden voor de Europese gebiedsgerichte (Interreg) en/of thematische (Horizon 2020) programma's.	
Nieuw beleid t.a.v. positionering en marketing Tilburg als studentenstad o.b.v. gemeentelijk Citymarketingplan en in afstemming met TiU, Fontys en Avans	In het 2e kwartaal 2013 hebben we de marketingstrategie in overleg met de instellingen voor hoger onderwijs herzien. Dit heeft o.a. geresulteerd in de hernieuwde website www.tilburgstudentenstad.com . Studenten vormen ook een van de vier doelgroepen in de nieuwe Citymarketingstrategie.	

Werkgelegenheid

Helaas moeten we constateren dat de werkgelegenheid in Tilburg verder is afgenomen en de werkloosheid is toegenomen. Gelukkig is de toename van de jeugdwerkloosheid in 2012-2013 afgevlakt ten opzichte van 2011-2012. We zien dat de traditioneel stabiele sectoren (zorg en onderwijs) nu ook de gevolgen ondervinden van de crisis door met name de overheidsbezuinigingen en stelselwijzigingen.

We hebben ons op diverse fronten ingezet en blijven ons inzetten om de gevolgen waar mogelijk te keren. We mogen niet voorbij gaan aan het succes van de startersbeurs waarmee we jongeren een kans willen bieden om in deze moeilijke tijd toch een eerste stap te zetten in hun arbeidscarrière. Met verschillende activiteiten hebben we ook gewerkt aan de ambitie om studenten te binden aan onze stad. De effecten zullen in de komende jaren merkbaar moeten worden.

Waar het gaat om het re-integreren van werkzoekenden zijn we hoopvol gezien de resultaten die we samen met de bedrijven van het Ondernemersakkoord bereiken om werkzoekenden te plaatsen en werkervaringsplaatsen te creëren. Voor de uitstroom van de bijstand naar werk zitten we ongeveer op het kringgemiddelde.

Werkgelegenheid (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	7.043	10.888	3.845 N
Baten	-423	-5.207	4.784 V
Saldo	6.620	5.681	939 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Jeugdwerkloosheid	Budgettoename a.g.v. decentralisatieuitkering (741 N) Overheveling regionale middelen jeugdwerkloosheid (2.509 V)	NR / Pag. 215	1.768 V
Kinderopvang	Kinderopvangtoeslag doelgroepouders naar de belastingdienst (verlaging budget) (595 V) Niet bestede middelen kinderopvang (725 V)	VR Pag. 215	1.320 V
Organisatiekosten	Hogere doorberekende organisatiekosten	Pag. 216	1.850 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		299 N
Totaal			939 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Toename binden van studenten	Lasten	214
	Baten	-93
Reguliere activiteiten:		
Werkgelegenheid	Lasten	10.674
	Baten	-5.114
Totaal		5.681

Subsidies per doel / reguliere activiteit	Rekening 2013
Toename binden van studenten - Economie	126
Totaal	126

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Aantal klanten (WWB/IOAW/IOAZ/BBZ)	5.892	5.900	6.633
Participatie, aantal diagnoses	373	600	322
Participatie, aantal trajecten sociale activering	257	250	104
Participatie, aantal trajecten reïntegratie naar werk	1.265	900	1.470
Aanvragen levensonderhoud	3.771	2.560	4.630

Jeugd en Onderwijs

Doelen	Verminderen van het voortijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie	2009	2010	2011	2012	2013
	Reductie van het aantal vroegtijdige schoolverlaters met 50% in het schooljaar 2010-2011 t.o.v. het referentiejaar 2005-2006	685	655	647	613	394
	Eind 2013 is de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen ten aanzien van schooluitval teruggebracht	200 (31%)	233 (29%)	226 (36%)	201 (36%)	Nog niet bekend
	Eind 2013 hebben we een sluitende aanpak voor jongeren waardoor alle jongeren aan het werk kunnen zijn of onderwijs volgen	Naar aanleiding van de aanscherping van de WWB zijn de uitgangspunten voor een sluitende aanpak van de jeugdwerkloosheid en het voortijdig schoolverlaten vastgesteld. Het regionaal trajectbureau Route 25 en het jongerenloket Blink werken conform deze uitgangspunten.				

Verhogen van het doelgebruik van de voorschoolse educatie

Verhoging van het percentage doelgroepkinderen dat een programma voorschoolse educatie heeft genoten met 5 procentpunt per jaar t.o.v. het nuljaar 2009 (bereik 70%). In 2012 willen we 80% realiseren, oplopend tot 90% in 2014	70%	Geen meting	83%	103%	120%

Verminderen van de instroom van jeugdigen in de geïndiceerde jeugdzorg

Reductie van de instroom van nieuwe jeugdigen in de gespecialiseerde jeugdzorg met 5% in 2012 t.o.v. 2009 en uitstroom van 5% meer jeugdigen uit de gespecialiseerde jeugdzorg in 2012 t.o.v. 2009	Nb: in Programmabegroting 2013 is aangegeven dat deze indicator vervalt, maar dat de ambitie zelf blijft bestaan.				

Activiteiten	Verminderen van het voortijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie	Resultaat	Status
	In het nieuwe Convenant mogen schoolinstellingen het percentage VSV-ers (ten opzichte van het aantal deelnemers) niet laten uitkomen boven een landelijk vastgesteld maximum per onderwijscategorie per schooljaar. In 2013 en latere jaren worden de maatregelen uit het Programma van Maatregelen Aanpak VSV Midden-Brabant uitgevoerd. Dit is het uitvoeringsprogramma behorende bij het convenant.	Het aantal voortijdige schoolverlaters is, in lijn met de landelijke ontwikkelingen, ten opzichte van het vorig jaar sterk gedaald. Dit is zowel een gevolg van een reële daling van het aantal VSV-ers als het gevolg van een verbeterde meetsystematiek van het ministerie van OCW. De prestaties op het gebied van de aanpak van VSV worden door het Rijk niet meer gemeten in termen van reductie. Volgens voorlopige cijfers overschrijden we de VSV-normpercentages voor Tilburg alleen in de onderwijstypen HAVO/VWO bovenbouw (0,4%, norm 0,1%), MBO niveau 1 (33,3%, norm 32,5%) en MBO niveau 2 (14,3%, norm 13,5%). Voorlopige cijfers van OCW wijzen uit dat wij in de regio Midden-Brabant een reductie in het aantal VSV-ers hebben gerealiseerd van 36% in het schooljaar 2012-2013 t.o.v. 2011-2012. Tilburg kent een reductie van 35,7%.	

Verhogen van het doelgroepbereik van de voorschoolse educatie	Resultaat	Status
Het taalactieplan wordt eind 2012 / begin 2013 vastgesteld en is, naast bereikverhoging, gericht op resultaat- en kwaliteitsverbeteringen. Met betrekking tot het laatste zijn bestuursafspraken gemaakt met het Rijk.	Het actieplan Klemtoon op Taal en het bijbehorende implementatieplan zijn bestuurlijk vastgesteld. Met de implementatie zijn we in het 3e kwartaal van 2013 gestart.	😊

Verminderen instroom jeugdigen in geïndiceerde jeugdzorg	Resultaat	Status
De transitie van de jeugdzorg moet er mede toe leiden dat kinderen, jongeren en gezinnen adequater ondersteund worden bij het vergroten van zelfredzaamheid. Terugdringen van de (noodzaak van) gespecialiseerde/ geïndiceerde zorg is daarbij een prioriteit, onder meer door de ondersteuning van deze groepen burgers in te bedden in lokale structuur. Ondersteuning Dichtbij: zo dicht mogelijk bij burgers, zo licht mogelijk in een zo vroeg mogelijk stadium. Extra aandacht voor risicojeugd, gezinscoaching en gezinsmanagement, ontwikkeling van het Integraal Kindcentrum zijn enkele voorbeelden daarbij.	Zie transitie Jeugdzorg (pagina 17).	

Realisatie integrale Kindcentra	Resultaat	Status
Start realisatie Integrale Kindcentra rondom 5 tot 7 basisscholen.	De pilots zijn operationeel. Een tussenevaluatie vindt medio 2014 plaats.	😊

Conclusie Jeugd en Onderwijs

We doen het samen met onze partners goed om voortijdig schoolverlaten terug te dringen. Het doelgroepbereik van voorschoolse educatie is goed. Omdat de omvang van de doelgroep rekenkundig afgeleid wordt van de leerlingen in groep 1 en 2 van het basisonderwijs met een gewicht, maar de doelgroep bestaat uit gewichtenleerlingen én leerlingen met een verwijzing van het consultatiebureau komt het percentage uit boven de 100%. De doorverwijzing van het consultatiebureau is flink gegroeid. In de kinderdagverblijven is echter wel een terugloop te zien. Dit geldt natuurlijk over de gehele linie als gevolg van de hogere kosten voor ouders. De VVE-doelgroep bestaat overigens voor het grootste deel uit kinderen die de (gesubsidieerde) peuterspeelzalen bezoeken.

Jeugd en Onderwijs (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	37.264	37.975	711 N
Baten	-8.917	-9.689	772 V
Saldo	28.347	28.286	61 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Onderwijshuisvesting	Niet realiseren verkoop schoolgebouw en afboeking gesloopte noodlokalen	Pag. 217	1.192 N
Leerlingenvervoer	Lagere kosten leerlingenvervoer	VR	325 V
Jeugdzorg	Lagere uitgaven controle peuterspeelzalen en kinderdagverblijven (255 V)	Pag. 217	936 V
	Vrijval middelen samen investeren/CJG (407 V)	Pag. 217	
	Vrijval subsidie uitbreiding reg. meld- en coördinatiepunt (274 V)	Pag. 217	
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		8 N
Totaal			61 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Verminderen voortijdig schoolverlaten	Lasten	1.244
	Baten	-1.053
Verhogen doelgroepgebruik voorschoolse opvang	Lasten	5.093
	Baten	-3.262
Verminderen instroom jeugdigen in de geïndiceerde jeugdzorg	Lasten	5.158
	Baten	-1.818
Reguliere activiteiten:		
Basisonderwijs	Lasten	8.485
	Baten	-1.122
Voortgezet onderwijs	Lasten	7.228
	Baten	-846
Gemeenschappelijk onderwijs	Lasten	10.055
	Baten	-1.588
Overigen	Lasten	712
Totaal		28.286

Subsidies per doel (bedragen x € 1.000,-)	Werkelijk 2013
Verhogen van het doelgebruik van de voorschoolse educatie	
Brede school	4.529
Startkwalificatie	126
Verminderen van het voortijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie	
Startkwalificatie	1.075
Verminderen instroom jeugdigen in geïndiceerde jeugdzorg	
Jeugd en zorg	3.384
Reguliere Activiteiten	
Brede School	1.599
Startkwalificatie	71
Veiligheid & Wijken	42
Totaal	10.826

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Aantal beschikkingen leerlingenvervoer	887	1.000	756

Bevorderen Zelfredzaamheid en meedoen

Doelen	Bevorderen maatschappelijke participatie van alle burgers	2009	2010	2011	2012	2013
	De ontwikkeling van het uitkeringsbestand WWB laat voor 2013 een stijging zien van klanten op treden van de participatieladder	In 2013 is bij 36% van de klanten sprake geweest van een beweging op de participatieladder. Daarnaast zijn over de periode van 1 januari 2013 tot 1 januari 2014 790 klanten uitgestroomd naar werk. Deze klanten hebben een beweging op de participatieladder naar trede 6 (betaald werk) gemaakt.				
	De gemiddelde verblijfsduur in de bijstand van klanten tussen 18 en 65 jaar houdt minimaal gelijke tred met het kringgemiddelde van de gemeenten (benchmark WWB)				< 2 jr Tilburg beter >2 jr Tilburg slechter	Indicator vervangen door mutatiegraad bijstand (zie hierna)
	Toename van de deelname aan de meedoenregeling naar 7.000 personen (eind 2012).	7.057	7.836	8.484	9.319	10.218
	Aantal ouderen 75+ : - dat zich eenzaam voelt c.q. weinig sociale contacten heeft - dat zelfstandig thuis woont	54%		10.042 (80%)	54% 10.397(81%)	Geen meting* 10.813 (82%)
	Aantal mensen met een beperking : - dat zich eenzaam voelt c.q. weinig sociale contacten heeft - dat zelfstandig thuis woont				54% 12%	Geen meting* Geen meting*
	Aantal Tilburgers dat vrijwilligerswerk doet: - in een georganiseerd verband - buiten georganiseerd verband				24% 76%	Geen meting* Geen meting*
	- Aantal Tilburgers dat zich als mantelzorger inzet - Percentage mantelzorgers dat voldoende ondersteund wordt				17% 56%	Geen meting* Geen meting*
	Mensen die een beroep doen op de Wmo ervaren minder bureaucratie: - gemiddelde doorlooptijd afgehandelde aanvragen loket Z - gemiddelde doorlooptijd afgehandelde aanvragen Wmo			15,7 21,4	18,3 30,5	11,6 31,8
	In 2013 is de Wmo in 6 wijken op orde					
	WMO financieel duurzaam maken					
* wordt niet jaarlijks gemeten						

Vergroten zelfredzaamheid van daklozen en deelname aan het maatschappelijk leven						
In 2013 zijn vrijwel alle daklozen in een traject ondergebracht	89%	90,5%	86,6%	89,6%	94%	
Van het aantal opgevangen daklozen is voor 80% van deze groep passende huisvesting en zinvolle dagbesteding geregeld	70%	71%	76%	74%	73%	
Percentage van het aantal aangemelde cliënten bij bemoeizorg dat naar zorg is toegeleid.	40%	38%	55%	62%	Gegevens over 2013 volgen in de loop van 2014	
Percentage van het aantal aanmeldingen bij de vrouwenopvang waarvoor doorgeleiding/trajecten zijn geregeld				76,5%	71,6%	

Preventie Gezondheid: Inzetten op preventie met als doel gezondheidsproblemen die leiden tot verlies aan zelfredzaamheid terug te dringen

Uitvoering van wettelijke taken GGD, JGZ en CJG, terugdringen sociaal economische gezondheidsverschillen, realiseren van een integrale aanpak voor overgewicht in Tilburg, verbeteren samenwerking/ketenaanpak door het realiseren van structurele samenwerking met één of meerdere zorgverzekeraars, realiseren integrale aanpak wijkgezondheidswerk in één of meer wijken.

Activiteiten	Bevorderen maatschappelijke participatie van alle burgers	Resultaat	Status
	Beleidsnota met contouren voor een stedelijke ondersteunings- en participatiestructuur voor kwetsbare burgers met een PvE voor 2014 e.v.	Na vaststelling van de beleidsnota hebben we op 3 december het nieuw programma van eisen Meedoen en sociale stijging voor kwetsbare burgers vastgesteld.	😊
	In 2013 wordt in het kader van Ondersteuning Dichtbij een nieuwe methode van vraaganalyse ontwikkeld (meer gericht op zelfredzaamheid/ eigen omgeving en met een meer integrale kijk naar problematiek). De motie 006 (verbinden techniek aan zorg in de wijk) van Tilburg 2040 sluit aan op het thema van een financieel duurzame Wmo en zal door betrokken partners bij het onderdeel Care Avenue van Midpoint uitgewerkt worden.	Er is samen met de regio en de frontlijnpartners een instrumentarium ontwikkeld van quickscan, integrale vraaganalyse en integraal plan van aanpak. Zie verder bij Ondersteuning Dichtbij in het onderdeel Sociale stijging/Werken aan een andere overheid (pagina 17).	😊
	Vanuit reguliere activiteiten W&I, uitnutting van ingekochte trajecten en strakke sturing door contract-beheerders op de trajectuitvoerders en het nakomen van afgesproken prestaties. - De ontwikkeling van het aantal WWB'ers laat voor 2013 een stijging van het aantal klanten zien op de treden van de participatieladder. - Uitstroom naar werk houdt jaarlijks minimaal gelijke tred met het kringgemiddelde van de benchmarkgemeenten.	Uitstroom naar werk vanuit benchmarkgegevens tot en met oktober: Tilburg 4,1%. Kringgemiddelde 4,4%. Het percentage van de uitstroom ligt iets lager dan het kringgemiddelde. In de laatste periode van 2013 is er in Tilburg sprake van een stijgende uitstroom. Deze zijn echter nog niet verwerkt in de benchmark. Verwachting is dat het uitstroombestand op het gemiddelde uitkomt. Er wordt nog nader onderzocht in hoeverre de definitie van uitstroom tussen de kringgemeenten overeenkomt. Voor de ontwikkeling op de participatieladder; zie hiervoor de doelen van dit programmaonderdeel.	😐
	Inzicht in mutatiegraad van bijstand in een percentage van de nieuwe instroom in een jaar.	We hebben inzicht gebracht in de mutatiegraad. De resultaten 2013 zijn als volgt: Aantal klanten met 0 mutaties: 5.032 Aantal klanten met 1 mutatie uitstroom: 1.039 Aantal klanten met 1 mutatie instroom: 1.666 Aantal klanten met 2 of meer mutaties: 1.160 (dit zijn 2.548 mutaties). % Klanten 0 mutaties: 57% % Klanten met mutatie: 43% Het aantal WWB-klanten is gestegen van 5.610 naar 6.297. Ondanks deze stijging is er per saldo een voordeel van € 5,8 mln. op de uitkeringskosten behaald door een hogere rijksbijdrage en een lagere	😐

	gemiddelde uitkeringsprijs.	
Door de gemeentebrede inzet de komende jaren op het bevorderen van participatie wil de gemeente de ambitie "50% van de doelgroep neemt deel aan minimaal een van de vier voorzieningen" handhaven.	Deze ambitie hebben wij met de nieuwe kadernota Armoede geactualiseerd voor 2014 en verder. Op dit moment zijn er geen actuele cijfers voorhanden omdat de armoedemonitor pas in de loop van 2014 zal verschijnen.	☹
Uitvoering convenanten die met de zorgverzekeraars in 2012 zijn gesloten aan de hand van in ieder geval de volgende actieprogramma's: wijkgerichte gezondheidsbevordering, integrale frontlijnaanpak, participatiebevordering, collectieve ziektekostenverzekering minima en innovatie en kennisdeling.	De convenanten met de zorgverzekeraars worden uitgevoerd. Dit loopt conform planning.	☺
Loket Z is een van de actoren in de nieuwe ondersteuningstructuur. In 2013 zal, in het kader van Ondersteuning Dichtbij, een nieuwe methode van integrale vraaganalyse ontwikkeld worden.	De Wmo-dienstverlening en de inkomensondersteuning van de gemeente is betrokken bij de inrichting van de wijkteams. Zie verder bij Ondersteuning Dichtbij in het onderdeel Sociale stijging/Werken aan een andere overheid (pagina 17).	

Vergroten zelfredzaamheid van daklozen en deelname aan het maatschappelijk leven	Resultaat	Status
In 2013 wordt naar verwachting gestart met de herontwikkeling van de huidige locaties Traverse (n.a.v. besluitvorming huisvesting 4e kwartaal 2012) om de kwaliteit van de opvang te verbeteren. Ook wordt gestart met relocatie van een aantal Novadic Kentron voorzieningen (hieronder valt ook de medicinale heroïneverstrekking), dit na een nieuwe afweging over locaties in het 3e kwartaal van 2012. In 2014 loopt het huidige Stedelijk Kompas af. In 2013 zal een nieuw Stedelijk Kompas worden ontwikkeld (kadernota). Ook zal in 2013 een nieuwe regiovisie voor Vrouwenopvang worden ontwikkeld. In 2013 zal onderzocht worden hoe het Steunpunt Huiselijk Geweld binnen het Zorg- en Veiligheidshuis kan worden gepositioneerd.	De afgelopen periode zijn de hoofdlijnen voor het nieuwe beleidskader 'Vangnet en doorgeleiding' beschreven. Wij hebben een ontwerpbesluit genomen over de hoofdlijnen van het nieuwe beleid. Bij de bespreking in uw raad is echter gekozen om tussentijds casussen te bespreken. De planning is daarop aangepast en wij hebben uw raad hierover per raadsbrief geïnformeerd. Naar verwachting stellen wij het nieuwe beleidskader vast in het voorjaar 2014. Begin 2014 zijn het Steunpunt Huiselijk Geweld en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling fysiek samengevoegd in het Zorg- en Veiligheidshuis. Per 2015 gaan deze organisaties op in het AMHK. De herontwikkeling van de locaties van Traverse loopt conform planning. Rond Jan Wierhof is een beheerprotocol getekend, werken we de samenwerkingsafspraken uit en is de omgevingsvergunning aangevraagd. Daarnaast is in 2013 het stappenplan maatschappelijk gevoelige voorzieningen geëvalueerd.	☹

Preventie Gezondheid: Inzetten op preventie met als doel gezondheidsproblemen die leiden tot verlies aan zelfredzaamheid terug te dringen	Resultaat	Status
Uitvoering convenanten met zorgverzekeraars. Integrale aanpak wijkgezondheidswerk verder ontwikkelen en implementeren. Aansturing GGD herbezien in het licht van de ontwikkelingen rondom inkoop en de reorganisatie bij de GGD (GGD Dichtbij). Uitwerking maatregelen uit de kadernota (monitoren continuïteit huisartsenzorg, aanpak overgewicht, samenwerking met de eerste lijn). Deelname aan de pilot Healthy Pregnancy 4 All. Doorontwikkeling CJG (zie ook transitie Jeugdzorg, pag. 17).	Op 5 maart 2013 hebben wij de tussenrapportage vastgesteld waaruit blijkt dat de samenwerking met zorgpartijen steeds meer vorm krijgt. De tussenrapportage hebben wij via een raadsbrief naar uw raad verzonden. We hebben een plan van aanpak opgesteld en samenwerkingsafspraken gemaakt met de belangrijkste ketenpartners. De pilot Healthy Pregnancy 4 All is gestart. Wij hebben de GGD opdracht gegeven om dit traject verder te aan te sturen.	😊
Verbetering Nederlandse taal en kennis van de Nederlandse samenleving onder allochtonen	Resultaat	Status
Afbouw inburgering. Er komen geen nieuwe trajecten meer in 2013	Inburgering wordt conform eerdere besluitvorming afgebouwd.	
Reguliere activiteit beheer klanten met een actueel inburgeringstraject.	Over heel 2013 is het percentage geslaagden uitgekomen op 65,6%. We zien dat door het wegvallen van nieuwe instroom de groep die overblijft steeds meer moeite heeft met het behalen van het examen. Voor 2013 waren we toch nog verplicht een inburgeringstraject aan te bieden aan geestelijk bedienaren en asielgerechtigden. In aanvulling daarop hebben we besloten dat ook de inburgeringsplichtigen die op het moment van het besluit een alfabetiseringstraject volgden, alsnog een aanbod voor een inburgeringstraject in 2013 te doen. Het totaal te verwachten aantal nieuwe trajecten in 2013 was 63. Uiteindelijk zijn 27 nieuwe trajecten gestart.	😞
Vaststellen beleid Nederlandse taal voor volwassenen.	Wij hebben dit beleid neergelegd in de bestuurlijk vastgestelde Begroting inburgering 2013-2016. De uitwerking is opgenomen in de productovereenkomsten Volwasseneneducatie 2013 en 2014.	😊

Conclusie

Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen

We hebben geen nieuwe inzichten in eenzaamheid, aantal vrijwilligers en mantelzorgers omdat de betreffende indicatoren in 2013 niet zijn gemeten.

De uitgaven van de Wmo blijven binnen het financieel kader. We hebben in Tilburg de afgelopen periode ingezet op het kantelen (inzet op zelfredzaamheid en eigen kracht) en financieel duurzaam maken van de Wmo. We zien dat dit zijn vruchten afwerpt. De effecten van de omvorming van hulp bij huishouden laat zien dat we de eerste stappen hebben gezet om de rijkskortingen op dit budget straks structureel goed op te kunnen vangen. Daarbij zien we dat de door ons ingezette omvorming geen negatieve invloed heeft op de klanttevredenheid. Wel zien we dat de doorlooptijd is toegenomen omdat bij de aanvragen ook andere vragen naar boven komen en de afhandeling complexer wordt.

Door het toenemend aantal mensen dat een beroep doet op de maatschappelijke opvang is het moeilijker om in passende huisvesting en trajecten/dagbesteding te voorzien. In absolute aantallen lukt het altijd nog wel om een toename te realiseren.

In 2013 hebben we sterk ingezet op preventie in ons gezondheidsbeleid, dit naast de reguliere inzet van de GGD. Naast de voorgenomen activiteiten zijn we ook JOGG gemeente geworden. Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) is de integrale aanpak voor overgewicht bij kinderen.

Financiën

Bevorderen Zelfredzaamheid (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	226.404	232.543	6.139 N
Baten	-135.326	-158.706	23.380 V
Saldo	91.078	73.837	17.241 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Uitkeringen (BUIG)	Meer uitkeringen tegen een lagere norm en hogere rijksuitkering BUIG	Pag. 220 en VR/NR	5.769 V
Wmo	Lagere uitvoeringskosten Wmo	Pag. 219 en VR/NR	5.098 V
WZSW/AWBZ	Vrijval middelen WZSW en AWBZ	Pag. 220 en NR	611 V
Participatiebudget	Startersbeurs, schuldhulpverlening en overhead t.l.v. participatiebudget	Pag. 220,221	1.522 V
Voorzieningen	Lagere uitgaven voor rolstoelen	VR	617 V
Werk en inkomen	Herijking formatie werk en inkomen	VR	825 N
Organisatiekosten	Lagere doorberekende organisatiekosten	Pag. 222	2.029 V
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	Pag. 222 en VR/NR	1.337 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		1.083 V
Totaal			17.241 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Bevorderen maatschappelijke participatie van alle burgers	Lasten	98.831
	Baten	-54.891
Vergroten zelfredzaamheid	Lasten	7.172
	Baten	-547
Verbeteren Nederlandse taal en kennis van de Nederlandse samenleving onder allochtonen	Lasten	3.229
	Baten	-2.945
Preventie gezondheid	Lasten	5.791
Reguliere activiteiten:		
Bijstandsverlening	Lasten	103.796
	Baten	-94.049
Maatschappelijke begeleiding / advies	Lasten	2.173
Vreemdelingen	Lasten	355
	Baten	-111
Huishoudelijke verzorging	Lasten	2533
Participatiebudget	Baten	7.185
	Lasten	-6.163
Voorzieningen gehandicapten	Lasten	1.478
Totaal		73.837

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Bevorderen maatschappelijke participatie van alle burgers	
Coalitie voor de jeugd	3.355
Gehandicaptenbeleid	199
Gezondheidszorg	955
Maatschappelijk werk	5.076
Maatschappelijke opvang	1.441
Ouderenbeleid	1.992
Oudereninstellingen	1.303
Rechtswinkel	312
Startkwalificatie	38
Uitvoeringsprogramma multiculturele samenleving	777
Veiligheid en wijken	300
Verslavingszorg	515
Vrijwilligersbeleid	972
Vrouwenopvang	5.066
Werk en bijstand	378
Zorg- en ouderenbeleid algemeen	297
Preventie gezondheid	
Gezondheidszorg	417
Verbetering Nederlandse taal en kennis van de Nederlandse samenleving onder allochtonen	
Brede school	366
Uitvoeringsprogramma multiculturele samenleving	267
Vergroten zelfredzaamheid van daklozen en deelname aan het maatschappelijk leven	
Maatschappelijke opvang	7.102
Totaal	31.128

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Aanvragen WMO	6.404	7.000	6.401

Armoede

Doelen

Verminderen van het aantal Tilburgers dat in armoede leeft	2009	2010	2011	2012	2013
Nieuwe indicator: Aandeel huishoudens met een minimuminkomen is maximaal 10%.	9,9%	10,2%	10,7%	10,6%	10,9%
Het aantal Tilburgers dat in armoede leeft is procentueel lager dan in andere vergelijkbare steden.	9.838	10.134	10.500	*)	*)
Tussen 2010 en 2013 is de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen binnen de doelgroep met 10% afgenomen.	nwa: 28,8% totaal: 9,9%	nwa: 29,6% totaal: 10,2%	nwa: 30,6% totaal: 10,4%	*)	*)

*) Deze indicator is vervallen bij de vaststelling van het nieuwe beleidskader aanpak armoede.

Toename gebruik inkomensondersteunende regelingen					
* Bijzondere bijstand 57%	46,0%	54,8%	58%	54,7%	52,2%
* Langdurigheidtoeslag 65%	58,5%	63,6%	67%	65,2%	68,9%
* Collectieve ziektekostenverzekering 55%	56,0%	54,3%	49%	51,9%	47,7%
* Kwijtschelding 53%	53,0%	52,8%	51%	50,9%	51,4%
* Meedoenregeling 40%	--	24,7%	34,3%	36,2%	34,6%

Activiteiten

Verminderen aantal Tilburgers dat in armoede leeft.	Resultaat	Status
N.a.v. de evaluatie worden de acties 2012 doorgezet in 2013. Nieuwe kadernota en uitvoeringsplan wordt in 2013 vastgesteld, en start met uitvoering. Met het eventuele restant uit 2012 willen we het Ondersteuningsfonds in 2013 voortzetten.	Nadat de nieuwe kadernota Armoede in september 2013 door uw raad is vastgesteld, hebben wij het uitvoeringsprogramma vastgesteld. In het 1 ^e kwartaal 2014 leggen wij dit uitvoeringsprogramma ter vaststelling voor aan uw raad. Het Ondersteuningsfonds zetten we voort tot 1 januari 2015.	

Toename gebruik inkomensondersteunende regelingen	Resultaat	Status
Bij besluitvorming over Beleidsplan Armoede: heroverweging bestuurlijke doelen, indicatoren, wijze van monitoring etc. Omvorming Collectieve Zorgverzekering. In 2013 geen (categoriale) bijzondere bijstand meer voor medische kosten. In plaats daarvan: Tilburgse minima (tot 130%) de mogelijkheid een zorgverzekering via de gemeente af te sluiten die voldoende dekking biedt voor de meest voorkomende medische behandelingen.	De nieuwe collectieve zorgverzekering is van kracht.	

Conclusie

Armoede

In 2013 hebben wij de kadernota Armoede vastgesteld en hebben wij met uw raad uitgebreid stilgestaan bij armoede in Tilburg en de maatregelen die wij voorstaan om armoedebestrijding ook in de nabije toekomst te borgen. Onze zorgen over de toename van armoede vanwege de crisis en de oplopende werkloosheid blijven.

Financiën

Armoede (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	19.923	19.205	718 V
Baten	-1.826	-1.616	210 N
Saldo	18.097	17.589	508 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Collectieve ziektekosten-verzekering minima	Ontvangen restituties en vrijval posten oude jaren	Pag. 223	729 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		221 N
Totaal			508 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Verminderen van het aantal Tilburgers dat in armoede leeft	Lasten	9.542
	Baten	-1.220
Toename gebruik inkomensondersteunende regelingen	Lasten	216
	Baten	-396
Reguliere activiteiten:		
Gemeentelijk minimabeleid	Lasten	9.447
Totaal		17.589

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Verminderen aantal Tilburgers dat in armoede leeft	
Werk en bijstand	289
Toename gebruik inkomensondersteunende regelingen - Werk en bijstand	
Werk en bijstand	58
Totaal	347

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
aanvragen bijzondere bijstand	8.236	9.000	7.550
aanvragen langdurigheidstoelag	3.740	3.700	4.063
aanvragen kwijtschelding	8.035	8.000	8.274

Impulswijken

Doelen

Verbeteren sociaal-economische positie van mensen in de vijf impulswijken	2009	2010	2011	2012	2013
- Jongeren doen het goed op school en halen een diploma (leren) - Elk huishouden heeft een kostwinner (werken) - Inwoners leven boven de armoedegrens (armoede bestrijden)					
In 2014 is 50% van de huidige populatie aan werkzoekenden in de impulswijken Groenewoud, Kruidenbuurt en Stokhasselt uitgestroomd naar werk				De populatie werkzoekenden genoemd in bovenstaand doel (gezamenlijke caseload UWV en Werk en Inkomen) kent een afname (1-meting 15 mei 2012) van 35% in de wijken Stokhasselt, Groenewoud, Kruidenbuurt (doel is 50% in 2014) t.o.v. 1 jaar eerder.	De populatie werkzoekenden genoemd in bovenstaand doel (gezamenlijke caseload UWV en Werk en Inkomen) kent een afname (2-meting in 2013) van 48% in de wijken Stokhasselt, Groenewoud, Kruidenbuurt (doel is 50% in 2014) t.o.v. de 0-meting op 15 mei 2011.
In 2014 maakt 90% van de huishoudens waarin iemand woonachtig is met een leeftijd van 65 jaar of ouder én met een minimuminkomen (tot 110% van het sociaal minimum) gebruik van minimaal één van de gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen				Deze indicator wordt tweejaarlijks gemeten in de leefbaarheidsmonitor, maar maakte in 2011 daarvan nog geen deel uit. De eerstvolgende monitor wordt in 2013 gehouden.	In 2012 maakte gemiddeld 81% van de huishoudens waarin iemand woonachtig is met een leeftijd van 65 jaar of ouder én met een minimuminkomen (tot 110% van het sociaal minimum) gebruik van minimaal één van de gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen.
Vanaf het schooljaar 2011-2012 neemt het aantal nieuwe VSV-ers in de vijf impulswijken procentueel in gelijke mate af als in de stad.				In 2010-2011 is in de impulswijken het aantal schoolverlaters met 32% gedaald ten opzichte van 2005-2006. Daarmee presteren de gezamenlijke impulswijken beter dan de stad als geheel genomen (-24,5%).	Het stedelijke VSV-percentage lag in het schooljaar 2011-2012 op 4,1%. In de impulswijken Trouwlaan-Uitvindersbuurt (4,8%), Groeseind-Hoefstraat (4,2%) en Groenewoud (4,8%) lag dit percentage in de buurt van het stedelijke gemiddelde. In Stokhasselt (6,1%) en de Kruidenbuurt (6,2%) lag dit percentage hoger.
Alle basisscholen in de impulswijken voldoen jaarlijks aan de prestatienorm van de Inspectie van het Onderwijs				In de impulswijken staan geen zwakke of zeer zwakke scholen (meting 2012)	Volgens in 2013 uitgevoerd onderzoek staan er geen zwakke of zeer zwakke scholen in de impulswijken.

Activiteiten	Verbeteren sociaal economische positie van mensen in de vijf impuls wijken	Resultaat	Status
	Aan de doelen wordt gewerkt middels een naar impuls wijk gedifferentieerd pakket aan maatregelen, neergelegd in wijkgebonden impulsplannen en activiteitenplannen. Bijstelling is mogelijk, bijvoorbeeld op basis van uitkomsten van het databoek.	Eind 2013 is de voortgang in de aanpak impuls wijken vastgesteld. De conclusie is dat we op koers liggen in de impuls wijken voor de doelen "in ieder gezin een kostwinner" en "jongeren doen het goed op school". Bij "inwoners leven boven de armoedegrens" doen de gevolgen van de economische crisis zich nog steeds gelden en slagen we er o.a. daardoor niet in een dalende lijn in het aantal armoedehuishoudens te realiseren.	😊

Conclusie	Impuls wijken
	Eind 2013 hebben wij uitgebreid gerapporteerd over de wijkimpuls. Deze aanpak vraagt om een langere doorlooptijd. We liggen op koers in de wijkimpuls; bij armoede doen zich evenwel de gevolgen van de economische crisis ook gelden.

Programma

Vestigingsklimaat

Programma Vestigingsklimaat

Werken aan een andere overheid

Economie

Versterken vestigingsklimaat

- Duurzame economische groei
- Imagoversterking
- Voorzien in voldoende (ook kwalitatief) (planologische) ruimte voor de eigen en de regionale groei

Maximale Ruimte voor ondernemen

- Toename ondernemerstevredenheid
- Verminderen administratieve lastendruk

Economische structuurversterking

- Groei speerpuntsectoren Midpoint
- Verkoop bedrijventerreinen
- Herstructurering bedrijventerreinen

Bereikbaarheid

Vergroten bereikbaarheid van werk en centrum

Spoorzone, Binnenstad en Piushaven

Versterken van de Spoorzone, Binnenstad en Piushaven

Cultuur

Top 10 positie voor cultuuraanbod

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat

Vergroten cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen

Wonen

Bouwen van voldoende gedifferentieerde woningen, conform behoefte en vastgesteld beleid

Het in stand houden van een voldoende grote kernvoorraad betaalbare huurwoningen voor de doelgroepen van beleid

Het energetisch verbeteren van de bestaande woningvoorraad, zowel in de sociale als in de particuliere sector, mede in het licht van woonlastenbeheersing

Natuur om de stad

Toename van ecologisch groen (Groene Mal)

Samenvatting Vestigingsklimaat

Wij willen dat de stad aantrekkelijk is. Aantrekkelijk voor bedrijven om zich er te vestigen en ook om er te blijven. Aantrekkelijk betekent ook dat de stad aantrekkelijk moet zijn voor bewoners en bezoekers. Hiervoor vinden wij een goede mix van wonen, werken, onderwijs, voorzieningen en cultuur van belang. Een goede bereikbaarheid van de stad en in de stad is hierbij een randvoorwaarde.

Werken aan versterking van het vestigingsklimaat vraagt om inzet en investeringen. Uiteraard werkt elke stad en regio aan het vestigingsklimaat en is het de kunst om ook voldoende onderscheidend te zijn. Een goede profilering van de stad en de sterke economische structuur zijn daarbij essentieel.

Uit de duurzaamheidbalans blijkt dat Tilburg het in vergelijking met andere steden goed doet op de terreinen van wonen, woonomgeving, kunst en cultuur, maar nog achterblijft op de economische structuur.

Met de oplevering van diverse wooncomplexen in de Piushaven en de oplevering van een aantal complexen voor studenten in de Binnenstad en Spoorzone slagen we erin om de verscheidenheid voor het wonen in Tilburg te vergroten.

De kandidatuur voor Culturele Hoofdstad 2018 hebben we samen met onze partners niet kunnen verzilveren. Dit vraagt dat we een andere weg vinden om onze van oudsher sterke en onderscheidende cultuursector in te zetten voor de stad. (Cultuur)beleving als factor voor het vestigingsklimaat lijkt zich te verplaatsen van gevestigde orde (schouwburg, musea) naar evenementen en tijdelijke exposities. De succesvolle exposities van De Pont, Textielmuseum en Natuurmuseum bevestigen dit. Ook de tijdelijke invulling en programmering in zowel de Spoorzone als Piushaven sluiten bij deze tendens aan. De toekomstige invulling van de Spoorzone zal een belangrijke factor zijn in het visitekaartje van Tilburg qua centrum en stadsbeeld. De diverse opgeleverde complexen, de aansluiting van de Spoorzone met de Burgemeester Broeklaan op de Cityring en de start met de werkzaamheden aan het station maken hiervan de contouren concreet zichtbaar.

We realiseren ons dat Tilburg in de nabijheid mooie natuurgebieden kent die ook positief bijdragen aan het vestigingsklimaat. De beweging die we ingezet hebben om deze gebieden meer te betrekken bij de stad, zoals bij Moerenburg, verstevigt dit.

Forse stappen hebben we gezet in de bereikbaarheid. De tangenten zijn opgeleverd, de railterminal is gereed en de werken voor fase 1 van het Wilhelminakanaal zijn in volle uitvoering. Dat wil niet zeggen dat we er zijn. We moeten ons blijven inzetten om de bereikbaarheid in alle modaliteiten te verbeteren.

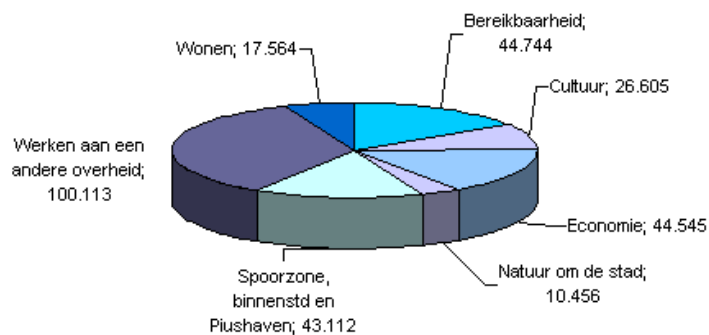
De afzet van bedrijventerreinen verloopt goed en de nieuwbouwproductie was hoog; dit tegen de crisis in. Uiteraard zat er veel in de pijplijn en ligt de uitdaging vooral in de continuïteit in de nabije toekomst. Het vestigingsklimaat voor de logistiek, met name grote kavels is goed, mits uiteraard de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van kavels op de middellange termijn gegarandeerd kan blijven.

Helaas moeten we ook constateren dat naast nieuwe vestigingen en nieuwe arbeidsplaatsen ook veel bedrijven het momenteel niet gemakkelijk hebben. Ook in Tilburg zien we arbeidsplaatsen verloren gaan. Wij hopen, nu op landelijk niveau de eerste tekenen van economisch herstel zich aftekenen, dat dit herstel in de komende tijd ook in Tilburg merkbaar wordt. Al met al is onze conclusie dat we met onze inzet en investeringen in het voorbije jaar een positieve bijdrage hebben geleverd aan het vestigingsklimaat.

Financieel overzicht programma Vestigingsklimaat

Vestigingsklimaat (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Werken aan een andere overheid	Lasten	25.489	100.113	74.624 N
	Baten	-35.217	-100.113	64.896 V
	Saldo	-9.728	0	9.728 N
Economie	Lasten	13.586	44.545	30.959 N
	Baten	-50.177	-58.889	8.712 V
	Saldo	-36.591	-14.344	22.247 N
Bereikbaarheid	Lasten	55.746	44.744	11.002 V
	Baten	-25.462	-22.677	2.785 N
	Saldo	30.284	22.067	8.217 V
Spoorzone, binnenstad en Piushaven	Lasten	60.518	43.112	17.406 V
	Baten	-45.017	-43.035	1.982 N
	Saldo	15.501	77	15.424 V
Cultuur	Lasten	31.145	26.605	4.540 V
	Baten	-7.546	-3.423	4.123 N
	Saldo	23.599	23.182	417 V
Wonen	Lasten	41.561	17.564	23.997 V
	Baten	-17.222	-5.900	11.322 N
	Saldo	24.339	11.665	12.674 V
Natuur om de stad	Lasten	8.778	10.456	1.678 N
	Baten	-251	-1.593	1.342 V
	Saldo	8.527	8.863	336 N
Totaal Vestigingsklimaat	Lasten	236.823	287.139	50.316 N
	Baten	-180.892	-235.630	54.738 V
	Saldo	55.931	51.509	4.422 V

Verdeling Lasten programma Vestigingsklimaat

Werken aan een andere overheid

Opgaven	Transitie stedelijke ontwikkeling	Resultaat	Status
	De opgave is te komen tot afgewogen programmatische, ruimtelijke en financiële keuzes zodat een realistische, duurzame en financieel verantwoorde stedelijke ontwikkeling bereikt wordt		
	Stedelijke ontwikkelingsstrategie en periodieke monitoring van de daadwerkelijke realisatie iteratief doorlopen (ook met de raad 2x per jaar)	De uitvoering van de stedelijke ontwikkelingsstrategie inclusief monitoring is een continu proces. In november 2013 hebben we de resultaten van de monitoring verwerkt in de Informatiebrief Wonen en aan uw raad gezonden.	😊
	Vertaling van de visie op de gemeentelijke rol in het ruimtelijk domein naar de eigen werkorganisatie in kwantitatieve en kwalitatieve zin. De implementatie van de hiervoor genoemde visie komt tot uiting in de formatieplannen van de diverse afdelingen en in een gemeentebrede verandering van de werkcultuur	De organisatie- en procesdiscussie is afgerond; een en ander functioneert in de praktijk. De reorganisatie van de verkooporganisatie van het Vastgoedbedrijf is gestart.	😊
	Plan van aanpak beheersbaarheid plan- en apparaatskosten	In 2013 hebben wij de nodige aandacht besteed aan de procesanalyse en de beheersbaarheid van de PAK. De verdere uitwerking in combinatie met de versterkte rol van het ambtelijk opdrachtgeverschap loopt door in 2014.	😐
	Bestuurlijke vaststelling van de Ruimtelijke Structuurvisie Tilburg 2040	De ontwerp structuurvisie hebben wij op 19 november 2013 vrijgegeven voor externe consultatie. Er is enthousiasme over proces en inhoud. Met deze consultatie beogen wij een zorgvuldig proces met inwoners, ondernemers en belangengroeperingen te doorlopen. We hebben afspraken gemaakt over vaststelling van de definitieve structuurvisie door de nieuwe raad in 2014.	😊
	Aanbieden van de Ruimtelijke (structuur)visie Hart van Brabant 2030 die door de regio Hart van Brabant wordt opgesteld.	Wij hebben de visie behandeld en ons standpunt bepaald en ingebracht in de regio. De regio Hart van Brabant heeft de visie op 12 december 2013 vastgesteld.	😊
	Aanpassing plansystematiek op basis van de evaluatie. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar eenvoudige aanpassingen. Deze worden in het 1e kwartaal van 2013 doorgevoerd. Structuurwijzigingen die voortvloeien uit de Structuurvisie Tilburg 2040 kunnen na vaststelling van de Structuurvisie doorgevoerd worden.	De aanpassing van de plansystematiek is conform planning gerealiseerd. Overige aanpassingen volgen de planning en de vaststelling van de Ruimtelijke Structuurvisie.	😊
Kadernota's	Kadernota's	Resultaat	Status
	Ruimtelijke Structuurvisie Tilburg 2040	Zie hierboven	
	Ruimtelijke (structuur)visie Hart van Brabant	Zie hierboven	

Werken aan een andere overheid

De uitvoering van de stedelijke ontwikkelingsstrategie is een continu proces. Het blijft een voortdurende uitdaging om initiatieven uit de stad de ruimte te geven en gelijktijdig ook onze ambities voor de ontwikkeling van de stad te realiseren. Een goede en zorgvuldige belangenafweging staat hierbij voorop. De recente visiedocumenten voor het ruimtelijk domein, waaronder de concept Structuurvisie 2040 en de aanpassing van de plansystematiek sluiten beter aan bij ons huidig denken om als overheid vooral richting te geven en maatwerk te bieden.

Werken aan een andere overheid (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	25.489	100.113	74.624 N
Baten	-35.217	-100.113	64.896 V
Saldo	-9.728	0	9.728 N

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Grondexploitatie	Bijstelling grondexploitatie *)	NR	9.377 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		351 N
Totaal			9.728 N

*) De bijstelling op de grondexploitatie doet zich voor binnen meerdere programmaonderdelen. Per saldo is deze bijstelling resultaat-neutraal.

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Transitie stedelijke ontwikkeling (grondexploitatie)	Lasten	100.113
	Baten	-100.113
Totaal		0

Economie

Doelen	Duurzame economische groei	2009	2010	2011	2012	2013
	In de periode 2012-2016 is de groei van het bruto stedelijk product (BSP) groter of gelijk aan 2011 en groter dan het gemiddelde van de B5-steden.	Tilburg: -2,3% B5: -3,7%	Tilburg: 1,4% B5: 1,7%	Tilburg: 1,9% B5: 3,0%	Tilburg: -1,2% B5: -1,1%	Cijfers komen in juni 2014.
	Daling van de lokale ecologische voetafdruk uit de duurzaamheidbalans.			62%		57%

Imagoversterking					
Tilburg staat eind 2013 bekend als een evenementenstad. <i>Positie G50 Evenementenmonitor</i>			32	15	11
In 2013 is de Tilburgse kermis de beste kermis van Europa; rapportcijfer bezoekers.				8,0	7,9

Toename ondernemerstevredenheid					
Waardering van ondernemersklimaat > 6,8		6,8	6,7	6,9	geen meting

Verminderen administratieve lastendruk					
Gemiddeld lagere administratieve lastendruk voor ondernemers in de periode 2012-2016 dan gemiddeld overige G32-gemeenten				1 ^e plaats benchmark MRMS	Tilburg -25%; G32 -11%

Groei speerpuntsectoren Midpoint		2012	2013
Gemiddeld sterkere economische groei in speerpuntsectoren t.o.v. landelijk gemiddelde in de periode 2012-2016.	Sector: - Care - Logistics - Leisure - Aerospace & Maintenance	<u>Tilburg</u> -2,4% -5,8% 0,6% 1,8% <u>NL</u> 1,0% -1,4% -0,1% -1,6%	<u>Tilburg</u> 0,8% 4,4% -1,9% -4,8% <u>NL</u> -0,1% -1,4% -0,6% -1,6%

Verkoop Bedrijventerreinen					
Gemiddelde verkoop van 10 ha per jaar in periode 2012-2016.	16,12 ha	2,72 ha	1,91 ha	14,93 ha	8,72 ha

Herstructurering Bedrijventerreinen					
Periode 2012-2016: uiterlijk 2015 € 7,5 mln. geïnvesteerd vanuit LHFT (revolverend)					
In het jaar cumulatief				€ 1,41 mln. € 1,41 mln.	€ 1,53 mln. € 2,94 mln.

Activiteiten	Versterken vestigingsklimaat: Duurzame economische groei (periode 2012-2016)	Resultaat	Status
	Borgen van MVO binnen Tilburgs bedrijfsleven	De website www.mvo-013.nl is geprofessionaliseerd en de MVO community is medio augustus 2013 verhuisd naar een grotere locatie in de Spoorzone013: gebouw 88 (met meer mogelijkheden voor groei en activiteiten). Eind 2013 waren er 40 betalende leden. Wij hebben uw raad in juli 2013 geïnformeerd over de manier waarop	😊

	we MVO borgen binnen het Tilburgse bedrijfsleven. Per 31 december 2013 hebben we het MVO-Stimuleringsprogramma officieel overgedragen aan het externe MVO-Kernteam, bestaande uit ondernemers.	
Green Deals: - Lokaal sluiten van vijf deals; - Bovenlokaal: deelnemen aan Brabantse Green Deal.	In 2013 zijn door parkmanagement 65 energiescans uitgevoerd op zes bedrijventerreinen. Daarnaast is een DuurzaamheidsProfiel van een Locatie (DPL) opgesteld voor bedrijventerrein Loven. Op basis hiervan hebben we samen met ondernemers vijf concrete actiepunten gedefinieerd. Ook zijn we gestart met het opstellen van het DPL voor bedrijventerrein Kraaiven. De economische benadering van duurzaamheid op bedrijventerreinen (besparing) heeft in 2013 zijn waarde bewezen. (zie ook programma Leefbaarheid / duurzaamheid, pag. 92)	😊
Opleveren nieuwe nota detailhandelsbeleid.	In december 2013 is zowel in het Portefeuillehouderoverleg Ruimtelijke Ordening & Economische Zaken als in het Regionaal Ruimtelijk Overleg (RRO) ingestemd met de regionale detailhandelsfoto voor de regio Hart van Brabant en de bijbehorende regionale afspraken. Hierin staat ook specifiek de rol en verantwoordelijkheid van de provincie bij bovenregionale ontwikkelingen beschreven. Vanaf 2014 gelden deze stukken als de formele regionale afspraken op het gebied van detailhandel (visie & strategie).	😊
	De nieuwe nota detailhandel is op 6 juni 2013 besproken in de commissie Vestigingsklimaat en vervolgens op 24 juni 2013 vastgesteld in uw raad. De meest urgente actie die hieruit voortkwam was de inrichting van een detailhandelsfonds. Dit fonds hebben we eind 2013 geïmplementeerd. Eind 2013 hebben we drie aanvragen gehonoreerd voor een totaalbedrag van € 225.000,-.	😊

Versterken vestigingsklimaat: imagooversterking	Resultaat	Status
Tilburg laat zich in 2013 zien als Evenementenstad.	Onze ambitie in 2011 om in 2013 evenementenstad te worden, lijkt zijn vruchten afgeworpen te hebben. In de jaarlijkse, landelijke, evenementenmonitor onder de 50 grootste steden, bleek Tilburg, samen met Gouda en Amstelveen tot de grootste stijgers te behoren. Tilburg steeg van de 32e plaats in 2011 naar de 11e plaats in 2013. In 2013 profileerde de stad zich goed door toonaangevende en eigen gemeentegrens overschrijdende evenementen zoals de Tilburgse Kermis, Festival Mundial, Incubate en Tilburg Ten Miles. De ambities uit de nota 2011 zijn nog steeds leidend. Om deze goed te kunnen monitoren hebben we in het 4 ^e kwartaal 2013 outputindicatoren benoemd op basis waarvan we de ambities blijven meten. Deze indicatoren richten zich op Tilburg als evenementenstad, de kwaliteitsverbetering van de Tilburgse kermis en een jaarlijkse culturele activiteit met internationale bekendheid.	😊
Uitvoeren van de nota evenementenbeleid.	Per 1 juli 2013 is een nieuwe accountmanager voor grote evenementen gestart. Deze heeft niet langer ook de uitvoering van de evenementensubsidies in de portefeuille, waardoor het accountmanagement voor evenementenorganisaties goed is ingericht en afgestemd met de vergunningverlening.	😊

Verlening evenementensubsidies conform nota Tilburg Evenementenstad.	We hebben per 1 januari 2014 de vergunningverlening voor evenementen naar de afdeling Dienstverlening overgedragen, mede op basis van de adviezen van het doorlopen LinT-traject. Wij hebben de inrichting van het proces van evenementensubsidies voor 2014 verbeterd en aangescherpt op basis van de evaluatieresultaten die het 2e kwartaal 2013 zijn opgeleverd. Eind 2013 heeft bestuurlijke besluitvorming over de evenementensubsidies 2014 plaatsgevonden: in totaal 36 organisaties ontvangen in 2014 subsidie voor hun evenement. De beoordeling van de subsidieverantwoordingen 2013 verloopt conform planning.	☹️
Verbreden aanbod Tilburgse Kermis met cultuur, met inzet van nieuwe ruimte in en rond Spoorzone.	Het opmaatproject Fairfest vond plaats voorafgaand aan en tijdens de Tilburgse Kermis. Als gevolg van het feit dat het voorstel CultuurKermis in mei 2013 werd teruggetrokken door de externe initiatiefgroep is in onze opdracht een alternatieve programmering gerealiseerd tijdens de kermis waarbij duidelijk de verbinding gelegd werd tussen cultuur en kermis. Bij de kermisevaluatie 2013 hebben we op basis van de onderzoeksresultaten besloten de kermisperiode t/m 2016 te handhaven. We zien overigens dat de pachtinkomsten bij de kermis onder druk staan. In 2013 leidde dit al tot een lagere afdracht vanuit het project Kermis aan de algemene middelen van € 0,3 mln..	😊
Implementatie nieuwe aanpak Citymarketing met partners in de stad.	De volgende onderdelen hebben we gerealiseerd: de brede voorhoedegroep van partners in Tilburg (incl. gemeente), de start van de kwartiermaker, het vaststellen van focus, merk en beoogde organisatie door uw raad. Ook is de nieuwe aanpak (uitvergroten van die initiatieven in de stad die bijdragen aan het gewenste imago van Tilburg) in uitvoering genomen. Nog niet gerealiseerd is de daadwerkelijke oprichting van een externe citymarketingorganisatie.	☹️
Vaststellen toekomstplan VVV (vanaf 2014) in relatie tot Citymarketing en bezuinigingsopgave.	Op 17 mei 2013 hebben wij de nota doorontwikkeling VVV bestuurlijk vastgesteld en daarmee een akkoord gegeven voor verhuizing van de VVV naar de Spoorlaan (Natuurmuseum Brabant). Via een raadsbrief hebben wij uw raad daarover geïnformeerd. De praktische voorbereiding van de verhuizing is in het 2e kwartaal 2013 gestart. De feitelijke verhuisdatum zal pas in 2014 plaatsvinden.	☹️
Faciliteren van de aanleg van glasvezelaansluitingen voor particulieren (fiber to the Home) door marktpartijen via Next Generation Network.	Het contract voor de aanleg van glasvezel hebben we afgesloten. De marktpartij is gestart met de aanleg in de Reeshof. De komende 4 tot 5 jaar zal glasvezel in de rest van Tilburg worden uitgerold. Naast de start van de aanleg voor particulieren heeft het stimuleringsprogramma voor dienstenontwikkeling in 2013 voornamelijk in het teken gestaan van het creëren van de juiste mindset bij marktpartijen: hoe kunnen wij de markt stimuleren om nieuwe innovatieve ICT-diensten te ontwikkelen op het gebied van zorg, sociale cohesie, onderwijs en veiligheid? Tijdens de European Social Innovation Week (september 2013), heeft Breedband Tilburg hiertoe een voorzet gegeven met het bijzonder congres onder de titel 'Glas, tot in de vezels van de zorg'. Het jaar 2014 zal in het teken staan van oogsten.	😊

Versterken vestigingsklimaat: voorzien in voldoende ruimte voor regionale groei	Resultaat	Status
Start bouw Kempenbaan, start bouw Heyhoef, start bouw Scheg.	Voor het plan Kempenbaan West is een voorlopige voorziening t.a.v. het vastgestelde bestemmingsplan verleend waardoor het bestemmingsplan niet in werking is getreden. De bodemprocedure wordt in januari 2014 voor de Raad van State voortgezet. De ontwikkeling van een hotel en woonzorgcomplex geschiedt door particulieren. In augustus is gestart met het bouwrijp maken van Heyhoef. Start bouw vastgoed (naar verwachting medio 2014) is in handen van een private partij. De locatie Scheg hebben we bouwrijp opgeleverd en het vastgesteld bestemmingsplan is beschikbaar.	☹️
Maximale ruimte voor ondernemen: toename ondernemerstevredenheid en verminderen administratieve lastendruk	Resultaat	Status
Uitvoering tevredenheidmeting d.m.v. bedrijvenpanel Tilburg. Opstellen actieprogramma n.a.v. meting en in afstemming met resultaten lastendruk ondernemers	We hebben de vervolgacties op de resultaten van het bedrijvenpanel Tilburg 2012 opgevolgd en opdracht gegeven een nieuwe/aangepaste vragenlijst op te stellen. Hierbij hebben we ook de opgave van de administratieve lastenverlichting meegenomen. De uitvoering van dit traject verloopt conform planning. Uit een breder vergelijkend onderzoek naar lastenverlichting, waarin Tilburg overigens de derde plaats inneemt, is het verschil in lastendruk gemeten. De lastendruk voor ondernemers in Tilburg is met 25% afgenomen en daarmee sterker gedaald dan het landelijk gemiddelde (-11%).	😊
Economische structuurversterking: groei speerpuntsectoren Midpoint	Resultaat	Status
Borgen van bereikte resultaten van de programmalijnen van Midpoint Brabant en groei per speerpuntsector.	De Gezondheids- en welzijnszorg, de groot- en detailhandel en de industrie zijn de drie sectoren die het grootste aandeel in de werkgelegenheid hebben. De achtergrond van de jaarlijkse schommelingen in de percentuele groei of daling per sector wordt vaak veroorzaakt door incidentele zaken als reorganisaties en faillissementen. Bij de evaluatie in 2016 van de nota "Economische Agenda Tilburg 12-20" is een betere vergelijking te maken van deze indicatoren met het landelijk gemiddelde, en wel over de periode 2012-2016.	
- Logistiek: - Eerste uitwerking van de actielijnen ambitiedocument Logistiek Midden-Brabant.	- Het project Logistic Cities is afgerond conform planning. - Midpoint Brabant heeft de eerste uitwerking van de actielijnen van het regionale ambitiedocument Logistiek o.l.v. de regionaal programmanager verzorgd. - Het projectplan voor de verkenning Truckparking (als deelproject van Logistic Cities) is aangepast en formeel vastgesteld. De uitvoering is gestart en er is een projectteam samengesteld. Bestuurlijke besluitvorming heeft in het 4e kwartaal 2013 plaatsgevonden en de aanbesteding is gestart. - Het startdocument voor het lokale ambitiedocument Logistiek is gereed (formele vaststelling begin 2014). - Stijging aantal arbeidsplaatsen	😊
- Leisure: - Start uitwerking actielijnen ambitiedocument Leisure Midden-Brabant (waaronder	- Het lokale ambitiedocument Leisure is op hoofdlijnen gereed (nadere uitwerking en formele vaststelling 1e helft 2014). - Realisatie House of Leisure is vertraagd door funding en door ruimtelijke bezwaarprocedures.	☹️

Actieprogramma stimulering kort verblijf d.m.v. VVV-arrangementen); - Realisatie House of Leisure. • Aerospace & Maintenance: - realisatie A&M House - realisatie Simsynergie: project met simulatoren en simulatietechnieken voor training en opleiding (van onderhoudstechniek tot zorg)	• Project Leisure Boulevard is afgerond conform planning. • Geen stijging in aantal arbeidsplaatsen. • A&M House is gerealiseerd. • Simsynergie is gedeeltelijk gerealiseerd. De centralisatie van de luchtmachtsimulatoren is (nog) niet uitgevoerd. Met Defensie zijn hierover gesprekken gaande, maar de besluitvorming hierover loopt nog. Wel gerealiseerd: de komst van een Boeing 737 simulator en de ontwikkeling van simulatiemodules. • Het opstellen van het lokale ambitiedocument A&M is gestart (formele vaststelling begin 2014). • Aankoop en verbouwing vastgoed Gate2 gerealiseerd. • Geen stijging in aantal arbeidsplaatsen	
• Care: - Opleveren Businessplan Chronische Zorg Campus.	• Het dagelijks bestuur van Midpoint Brabant heeft besloten het idee voor een Chronische Zorg Campus op dit moment niet nader uit te werken in een businessplan. • Stijging in aantal arbeidsplaatsen. • Het lokaal ambitiedocument Care is op hoofdlijnen gereed.	
Opleveren van nieuw programma Midpoint voor de periode 2014-2020.	Het "Strategisch Programma Midpoint Brabant, Ambitie 2014-2020" hebben wij opgeleverd en in het najaar 2013 is het plan vastgesteld door het dagelijks bestuur van Midpoint Brabant. Voor REAP (Regionaal Economisch ActiePlan) is structurele dekking van € 85.000,- per jaar beschikbaar. De basis van de structurele dekking van Midpoint (€ 417.000,-) is gerealiseerd via de begroting van de regio Hart van Brabant.	
Logistiek: logistic cities (TT2040 motie 011). Projectplan Logistic Cities is eind 2013 uitgevoerd. Uitvoeringsprogramma "De logistieke ambitie van Midden-Brabant". Screenen regionale bestanden.	Het projectplan Logistics Cities hebben we conform planning uitgevoerd. De ontwikkelingen zijn positief. Het uitvoeringsprogramma "De logistieke ambitie van Midden-Brabant" krijgt vorm onder aansturing van de regionaal programmamanager van Midpoint Brabant. De logistieke ambities van Midden-Brabant 2020 zijn vastgesteld door Midpoint Brabant. Momenteel zijn nog niet alle actielijnen binnen dit programma financieel gedekt. Het screenen van regionale bestanden op arbeidspotentieel hebben we belegd binnen het onlangs opgerichte Huis van de Logistiek en verloopt conform planning.	
Uitvoering motie MKB United (motie 012). In 2013 wordt een bijeenkomst belegd met partijen uit de triple helix om de verdere invulling van MKB-United te bespreken. Uitwerken verdere acties op basis van deze bijeenkomst.	Als vervolg op de workshop in het 2e kwartaal 2013 hebben we rond de zomer twee keer overleg gevoerd in triple helix verband. De eerste actie die hieruit is voortgekomen was de organisatie van een bijeenkomst over MKB United tijdens de European Social Innovation Week in september 2013. Eind 2013 hebben we in triple helix verband potentiële inhoudelijke thema's geïdentificeerd die we in de 1e helft 2014 nader gaan onderzoeken in triple helix verband. Het eerste concept dat onder de vlag van MKB United is gelanceerd is "De Betere Bijbaan" (Cardan Groep BV).	
Living Lab Social Innovation: verbinden techniek aan zorg in de wijk (TT2040 motie 006). Uitvoering project "Zorg in de wijk". Bijdrage aan zorg en economie agenda van Brabantstad.	• Het project "Zorg in de wijk" hebben we i.s.m. CZ en VGZ gestart conform planning. • De regionale position paper "Healthy Region" is gereed. • Een gezamenlijke agenda en projectontwikkeling met Eindhoven ten behoeve van de Brabantse agenda zorg en economie is niet	

Opleveren Tilburgse agenda zorg en economie.	gestart, omdat we in 2013 prioriteit gegeven hebben aan de lokale en regionale agenda zorg en economie. Het lokale ambitiedocument Care (=Tilburgse agenda zorg en economie) is op hoofdlijnen gereed. Nadere uitwerking en formele vaststelling volgt in de 1e helft 2014.	

Economische structuurversterking: verkoop bedrijventerreinen	Resultaat	Status
Verdere uitgifte van bedrijventerreinen Vossenbergh West II en T58.	De doelstelling verkoop bedrijventerreinen 2013 is gerealiseerd.	😊
Vaststelling bestemmingsplan bedrijventerrein Zwaluwvonders 1e kwartaal 2013.	Het bestemmingsplan is nog niet vastgesteld als gevolg van onderhandelingen met derden. De onderhandelingen duren voort.	😞
Verdere uitwerking en uitvoering actielijn regionale aanbodstrategie bedrijventerreinen.	De actielijn Gronduitgifteprotocol is afgerond. De regionale uitgiftestrategie bedrijventerrein is onderdeel van de Regionale Agenda Werken die jaarlijks in december opnieuw wordt vastgesteld. Op 19 december 2013 heeft het Regionaal Ruimtelijk Overleg de Regionale Agenda Werken 2014 met bijbehorende actielijnen vastgesteld.	😊
Uitvoeren van het promotie & acquisitiebeleid.	We hebben de gevraagde bijdrage voor de IBIS-enquête geleverd. De vragenlijst is door provincie en een vijftal gemeenten geactualiseerd, deze nieuwe vragenlijst is in het RRO van 19 december 2013 geaccordeerd. - We zijn gestart met het actieplan Key Accounts. Gesprekken en activiteiten met key accounts vinden het 1e kwartaal 2014 plaats. - Het communicatie- en marketingplan is niet opgeleverd. Wel hebben we diverse promotie en marketingactiviteiten uitgevoerd op basis van de promotieagenda 2013. - De marktanalyse logistiek is uitgevoerd en heeft als input gediend voor het lokaal ambitiedocument logistiek. - De koude acquisitie is in 2013 vooral gericht geweest op de sector zakelijke dienstverlening. Op de andere speerpuntsectoren is succesvol prioriteit gegeven aan promotiewerkzaamheden zoals deelname aan beurzen (o.m. Provada A'dam, Expo Real München, IAAPA Orlando) en seminars. - De internationaliseringstrategie is in 2013 niet separaat opgesteld: we nemen deze opgave mee in de gemeentebrede herijking van het internationaliseringsbeleid, die we najaar 2014 voorleggen aan uw raad.	😊 😐 😊 😊 😐
Verbeteren van de verkooporganisatie.	Vanwege het niet kunnen realiseren van de doelstelling om te komen tot een nieuwe verkooporganisatie binnen de huidige opzet van het cluster aan- en verkoop is besloten tot een reorganisatie van het cluster. De directie heeft inmiddels hiertoe een besluit genomen. De OR heeft positief geadviseerd.	😐

Economische structuurversterking: herstructurering bedrijventerreinen	Resultaat	Status
Minimaal 2 participaties in herstructureringsprojecten	Uitvoering van een participatie op Kraaiven t.b.v. de bereikbaarheid ging niet door omdat de private partij zich heeft teruggetrokken. Op 20 december 2013 hebben de gemeente, BOM en Bierens de overeenkomsten voor de participatie in de herontwikkeling van de locatie Bierens in de Kanaalzone getekend. Hiermee hebben we in 2013 één participatie gerealiseerd.	😐

Verdere uitwerking en uitvoering actielijn regionale aanbodstrategie bedrijventerreinen, waarin ook de herstructureringsopgave is opgenomen (herstructurering)	BOM en gemeente hebben op 26 november 2013 de allonge bij de Samenwerkings- en Participatieovereenkomst getekend, waardoor de LHFT-middelen nu ook op bedrijventerrein Het Laar inzetbaar zijn. De gesignaleerde herstructureringskansen en -mogelijkheden in de Kanaalzone en op Het Laar pakken we in 2014 verder op.	😊
Verdere uitwerking en uitvoering actielijn regionale aanbodstrategie bedrijventerreinen, waarin ook de herstructureringsopgave is opgenomen (kantoren)	Het regionale herstructureringsprogramma is conform planning in het RRO van 19 december 2013 vastgesteld. In december 2012 is besloten om de regionale actielijnen voor onder meer aanbod en uitgifte van bedrijventerreinen onder te brengen in de "Regionale Agenda Werken Hart van Brabant 2013". Hieronder vallen de volgende 7 opgaven: 1. Jaarlijkse herijking regionale agenda werken (4e kwartaal). 2. Jaarlijkse herijking programma-afspraken (4e kwartaal). 3. Kwaliteitsslag basisgegevens. 4. Gronduitgifte protocol. 5. Kantoren. 6. Detailhandel. 7. Herstructurering. Alleen ten aanzien van opgave 5 hebben we in 2013 niet de gevraagde inzet kunnen leveren, overige opgaven zijn conform planning gerealiseerd.	😐

Conclusie

Economie

Zoals bij het onderwerp werkgelegenheid in deze jaarstukken al is aangegeven is de werkgelegenheid afgenomen. We zien dat de crisis Tilburg evenzeer treft als andere grote steden. Wat we helaas moeten constateren is dat de crisis ook de traditioneel stabiele sectoren in onze lokale economie treft: zorg en onderwijs. Bezuinigingen en sectorwijzigingen zijn hiervan de oorzaak.

We zien wel positieve ontwikkelingen op die fronten waar we als stad ook zelf aan zet zijn. We zijn erin geslaagd om de bekendheid van Tilburg te vergroten. Het detailhandelsbeleid is geactualiseerd en het detailhandelsfonds ingericht. Onze inzet om de ruimte voor ondernemen te vergroten en de administratieve lastendruk te verminderen vindt zijn weerslag in de nieuwe meting waaruit blijkt dat de lastendruk in Tilburg sterker is afgenomen dan landelijk.

Ook de afzet bedrijventerreinen (m.n. Vossenbergh) loopt goed. Het gewenste aantal hectare dat we gemiddeld per jaar willen verkopen 10,5 ha lijkt op korte termijn nog steeds haalbaar. In 2013 zaten we hier weliswaar onder, maar dit is onder meer een gevolg van ons besluit om een eerder verkocht terrein terug te kopen. Voor 2014 zijn reeds diverse transacties in beeld.

De herstructurering van de bestaande bedrijventerreinen met bijdragen uit het Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg die in 2012 op gang kwam heeft zich in 2013 voortgezet. Tot en met 2013 is € 2,94 mln. geïnvesteerd.

Financiën

Economie (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	13.586	44.545	30.959 N
Baten	-50.177	-58.889	8.712 V
Saldo	-36.591	-14.344	22.247 N

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Grondexploitatie	Bijstelling grondexploitatie *)	NR	14.239 N
Treasury	Afwijkingen op leningen, rente en dividend	Pag. 227 en NR	401 V
Kermis	Lagere pachtopbrengst en extra uitgaven voor cultuurkermis	Pag. 227 en VR	312 N
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	VR/NR	8.219 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		122 V
Totaal			22.247 N

*) De bijstelling op de grondexploitatie doet zich voor binnen meerdere programmaonderdelen. Per saldo is deze bijstelling resultaat-neutraal.

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Duurzame economische groei	Lasten	64
	Baten	-51
Imagoversterking	Lasten	3.955
	Baten	-3.216
Groei speerpuntsectoren	Lasten	5.030
	Baten	-4.498
Verkoop bedrijventerreinen	Lasten	9.416
	Baten	-9.238
Herstructurering bedrijventerreinen	Lasten	1.411
	Baten	-1.491
Reguliere activiteiten:		
Handel en ambacht	Lasten	2.539
	Baten	-552
Industrie	Lasten	760
Nutsbedrijven	Lasten	21.370
	Baten	-39.516
Markten	Baten	-327
Totaal		14.344

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Groei speerpuntsectoren Midpoint	
Openbaar vervoer	173
Verkoop bedrijventerreinen	
Economie	49
Imagoversterking	
Economie	570
Openbaar vervoer	1
Totaal	793

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Vergunningen evenementen	323	500	352

Bereikbaarheid

Doelen

Vergroten bereikbaarheid van werk en het centrum	2009	2010	2011	2012	2013
Verbeteren reistijden van en naar het centrum via auto, openbaar vervoer en fiets (meetmethode verbeteren).					Data zijn aan het einde van dit programmadeel opgenomen
In 2014 zijn de tangenten gereed.					
In 2014 is de Bredaseweg binnen de tangenten in zijn geheel verdubbeld.					
Verbreding A58: lobby via Netwerkprogramma/Zuidnet A58					
Verbetering trimodaal vervoer via verruiming Wilhelminakanaal fase 1 (gereed in 2016), fase 1½ en railaansluiting Loven (gereed in 2012).					
Vervanging tegelverharding fietspaden naar asfalt.					

Activiteiten

Vergroten bereikbaarheid van werk en het centrum	Resultaat	Status
Afronden en bestuurlijk vaststellen van de regionale beleidsagenda Verkeer en vervoer. In 2013 wordt een begin gemaakt met de start van de uitvoering van de regionale beleids-/investeringsagenda.	De regio Hart van Brabant heeft op 30 mei 2013 de regionale beleidsagenda verkeer en vervoer 2013-2017 vastgesteld. Deze agenda kent 4 deelagenda's: de toekomstagenda, de lobbyagenda, de afstemmingsagenda en de uitvoeringsagenda. Hiervoor wordt een projectvolgsysteem opgezet en de bespreking van de voortgangsrapportages gaat vast onderdeel uitmaken van de portefeuillehoudersoverleggen.	😊
In 2013 willen we het reistijdenmeetsysteem ook realtime informatie laten leveren zodat er regelscenario's mee aangestuurd kunnen worden.	De technische koppeling van de gemeten verkeersdata met de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW) en de benodigde aanpassing aan het meetsysteem en -netwerk hebben we gerealiseerd per 31 december 2013. Voor een periode van 3 jaar (2014-2016) zijn we een verplichting aangegaan bij de Verkeersinformatiedienst. De kosten worden volledig gedekt uit subsidie-middelen vanuit het NSL. Met realisatie van de data-inwinning is het nu mogelijk om regelscenario's aan te sturen. In 2014 implementeren we de regelscenario's 'Tilburg Centrum' en 'Calamiteit Ring Tilburg'.	😊
Eerste helft 2013 verdere afwerkingen tangenten (waaronder aanpassing aansluiting op de A65 Tilburg - Den Bosch). Gereed met de bouwvakvakantie 2013.	De tangenten zijn geopend en de aansluiting is gerealiseerd.	😊
Bredaseweg: – vaststelling bestemmingsplan 1e kwartaal 2013 – Geplande start verbreding 3e kwartaal 2013	Het bestemmingsplan is door uw raad vastgesteld op 4 maart 2013. Er is geen beroep ingesteld. Het plan is onherroepelijk. De aannemer is gestart met de realisatie.	😊
Verkenningstudie A58 Tilburg-Eindhoven loopt hele jaar door. Naar verwachting 2e helft 2014 afronding en bestuurlijke vaststelling hiervan. Uitwerking loopt gekoppeld aan planstudie Annabosch-Galder (Breda) en onderhoudsarrangement hele A58.	De minister heeft in mei 2013 de startbeslissing voor de verkenningfase genomen. Deze beslissing stond gepland voor het najaar van 2012. De verkenningfase duurt 2 jaar waarna het besluit over de planstudiefase valt (medio 2015). Besluitvorming door het college van Tilburg is pas in 2015 aan de orde. Onze inzet tezamen met het bedrijfsleven is om d.m.v. innovatie een vervroegde financiering mogelijk te maken. De verwachting is dat de uitvoering op zijn vroegst in 2018-2019 start. De huidige inzet is om een toekomstige ontvlechting ten zuiden van Tilburg mogelijk te houden.	😊

Wilhelminakanaal fase 1: start met eerste schop in de grond. Meest markant is de start van de bouw nieuwe sluis III bij de Dongenseweg.	De graafwerkzaamheden en de bouw van de nieuwe sluis zijn gestart. De uitvoering ligt op schema.	😊
Wilhelminakanaal fase 1½: voorbereidingen nog resterende 3 lage ophaalbruggen, verkeersmanagement en baggeren afronden en financiering hiervan rond maken.	Het deel tot aan Kraaiven is nu onderdeel van fase 1. We hebben met RWS overeenstemming bereikt over de opdrachtgeversrol voor de gemeente en het meeliften bij onderhoud. Er is een principeafpraak met de provincie over het gebruik van het overschot uit fase 1 voor optimalisering. De financiering wordt in 2014 verder sluitend gemaakt o.a. met een Europese subsidie.	😊
Railaansluiting Loven: Streven start uitvoering bestek januari 2013 en gereed juli 2013.	Na een vertraging vanwege veiligheidsredenen is de aansluiting op 30 oktober 2013 alsnog in gebruik genomen.	😊
Vervanging tegelverharding fietspaden: In 2013 wordt een groot aantal projecten uit het MJP gerealiseerd waarbij nieuwe infrastructuur en/of kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd. Voorbeelden hiervan zijn de Valentijnstraat, Boomstraat, St. Josephstraat, Hoeveneseweg, Statenlaan, Bredaseweg, Beethovenlaan, Hart van Brabantlaan en de aanleg van de infrastructuur in de Spoorzone.	Het MJP 2013-2016 is geherprogrammeerd en door uw raad vastgesteld. Ten opzichte van het eerder vastgestelde programma hebben we verschuivingen doorgevoerd per jaarschijf. In het nieuwe programma voor 2013 is in ruim voldoende mate sprake van het verbeteren van de kwaliteit van onze fietspaden. Circa 6.000 m ² (vrijliggende) fietspadverharding is dit jaar gewijzigd van tegels naar asfalt. Daarnaast hebben we diverse verbeteringen voor de fietsmobiliteit doorgevoerd in de overige projecten.	😊
Parkeren op orde: Gunning van de aanbesteding vindt plaats in laatste kwartaal 2012 of eerste kwartaal 2013 (onder voorbehoud verloop medezeggenschap). Daarna start door de marktpartij(en). Doel is om de technische ombouw van de parkeergarages in het derde kwartaal 2013 gereed te hebben	De ombouw van de garages is afgerond, met uitzondering van het aanpakken van de opleveringsgebreken. Deze moeten nog door de opdrachtnemer worden afgerond. GSM parkeren is in februari 2014 opgeleverd.	😊
Gratis parkeren wijk- en winkelcentra: in 2013 vindt contractvorming bij winkelcentra (Heyhoef, Wagnerplein, Westermarkt, Koningsoord) plaats (uitgangspunt is gratis parkeren, fietsstalling blijft gratis, financiële vergoedingen)	Gratis parkeren wijkwinkelcentra als uitvloeisel van parkeren op orde hebben we geheel afgerond. Wagnerplein en Heyhoef zijn ook contractueel afgerond. Contractuele afronding Westermarkt en Koningsoord worden in het totaal van die gebiedsontwikkelingen meegenomen. De fietsenstallingen blijven gratis. Besparing op kosten wordt binnen de reguliere bedrijfsvoering gerealiseerd.	😊 😊

Bereikbaarheid

Bereikbaarheid is een van de belangrijkste factoren voor ons vestigingsklimaat. Veel infrastructurele werken uit het verkeers- en vervoersplan zijn uitgevoerd of in afronding. De tangenten zijn geopend en daarmee is de ring van Tilburg een feit. De railaansluiting Loven is in gebruik genomen. De werkzaamheden voor de eerste fase van aanpassing van het Wilhelminakanaal zijn gestart evenals de werken voor de verbreding van de Bredaseweg.

De vervanging van tegelverharding van fietspaden door asfalt verloopt nog steeds voorspoedig.

We mogen stellen dat de bereikbaarheid van het centrum en de bedrijventerreinen sterk verbeterd is. Evenwel blijft inzet op bereikbaarheid van de stad in alle modaliteiten noodzakelijk om dit ook naar de toekomst zo te houden. Zeker ook als het gaat om de bereikbaarheid van de stad en de regio. De beslissingen van de minister in 2013 over de A58 tonen eens te meer aan dat onze inzet op verbreding van de A58 onverminderd noodzakelijk blijft.

Bereikbaarheid (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	55.746	44.744	11.002 V
Baten	-25.462	-22.677	2.785 N
Saldo	30.284	22.067	8.217 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Meerjarenprogramma	Herprogrammering en vrijval budgetten MJP (zie hoofdstuk 3.6)	VR/NR	6.565 V
Kapitaallasten	Herijking kapitaallasten	Pag. 229 en VR/NR	715 V
Openbare verlichting	Hogere kosten door meer schade en defecten	Pag. 229	302 N
Gladheidbestrijding	Grotere inzet personeel en hoger zoutverbruik	Pag. 229 en VR/NR	299 N
Overhevelingen	Vrijval technische overhevelingen	Pag. 231	2.369 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		831 N
Totaal			8.217 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Vergroten bereikbaarheid van werk en centrum	Lasten	4.353
	Baten	-2.177
Reguliere activiteiten:		
Beheer Infrastructuur	Lasten	21.023
	Baten	-4.983
Verkeer	Lasten	5.469
	Baten	-1.400
Binnenhavens en waterwegen	Lasten	125
	Baten	-210
Parkeren	Lasten	13.773
	Baten	-13.907
Overig	Lasten	1
Totaal		22.067

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Reguliere Activiteiten	
Fiets	14
Openbaar vervoer	76
Totaal	90

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Planmatig onderhoud wegen/fietspaden (m ²)	286.000	275.000	195.000
Vervangen lichtmasten	1.601	1.750	1.706
Parkeeruren garages	4.110.000	4.116.000	3.899.068
Parkeerabonnementen garages	1.229	1.400	1.411

Gemiddelde reistijden alle centrumgerichte relaties

Reistijden in minuten	auto	fiets	OV
ochtendspits 2012	14m34s	25m	26m
ochtendspits 2013	14m17s	25m	26m
avondspits 2012	14m54s	25m	27m
avondspits 2013	14m59s	25m	27m
dalperiode 2012	14m11s	24m	26m
dalperiode 2013	14m04s	24m	26m
Zaterdag 2012	14m11s	24m	26m
Zaterdag 2013	14m25s	24m	26m

Bron: gemeente Tilburg

Voor de jaren 2012 tot 2017 is/wordt gekozen voor een nieuw meetsysteem met BlueTooth metingen. De cijfers van de voorgaande jaren -met niet vergelijkbare bepalingmethode- zijn weggelaten. De gepresenteerde cijfers voor het autoverkeer geven de jaargemiddelde zuivere reistijd weer. Voor de reistijd incl het zoeken van een parkeerplaats en het stallen van het voertuig kunnen de cijfers met 9 minuten verhoogd worden.

Spoorzone, Binnenstad en Piushaven

Doelen

Versterken Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	2009	2010	2011	2012	2013
Rapportcijfer binnenstad					
- fysieke waardering		7,1		7,1	geen meting
- sfeer binnenstad		6,1		6,2	geen meting
Diverse projecten / trajecten opstarten. Deze zijn vaak van dermate grote omvang dat ze jaren lopen.					
De binnenstad krijgt een impuls door versterking van het kernwinkelgebied en verbinding met het dwaalgebied					
We creëren een levendige Piushaven waarbij het van belang is een grotere diversiteit en verdunning van woningbouw in de Piushaven te realiseren.					

Activiteiten

Versterken Spoorzone	Resultaat	Status
Infra in voorbereiding: het NS plein, de onderdoorgang van het spoor, Fietsenstalling Noordzijde, Oostelijke inprikkers, Spoorlaan Boulevard, Spoorlaan nabij het busstation en het definitieve busstation.	Met uitzondering van het busstation (uitgesteld vanwege Tilburion) en Spoorlaan Boulevard (2015) zijn alle genoemde voorbereidingsactiviteiten gereed in het 3e en 4e kwartaal 2013.	😊
Infra in uitvoering: Sanering van de werkplaats, aanleg Burg. Brokxlaan, Gasthuisring, St. Ceciliastraat, onderdoorgang van het spoor, Hart van Brabantlaan, tijdelijk busstation, Stationsgebouw (start realisatie), De werkplaats, het Middengebied (div. projecten).	- Sanering: uitvoeringswerkzaamheden lopen vóór op de planning. - Inrichting openbaar gebied: inrichtingsprincipes opgesteld, vervolg in 2014. - Zowel de aanleg van de Burg. Brokxlaan als de ontsluiting van het gebied zijn in 2013 gereed gekomen. - Zowel de Gasthuisring als de St. Caeciliatraat en de Hart van Brabantlaan fase 1 zijn gereedgekomen in 2013.	😊
OV-knoop: start realisatie stationsgebouw en tijdelijk busstation.	De bouw van het station is gegund in mei. De planning van de aanleg van het tijdelijk busstation is gewijzigd (2015) in verband met ontwikkelingen rondom Tilburion.	😐
Beheer-/exploitatieplan tijdelijke gebouwen en openbaar gebied: per deellocatie nader uitwerken.	De parkeervisie Spoorzone is nog niet voltooid. Deze ronden we naar verwachting in 2014 af. Parkeerregulering is ingevoerd per half december 2013 aan de Burgemeester Brokxlaan.	😐
Tijdelijke invulling/programmering: programmeren van functies en gebruikers (o.a. door Walas) binnen het gebied; gebruiksklaar maken (incl. geluidswerende maatregelen)	De overeenkomst met Walas is tot uitvoering gebracht in 2013 en er zijn vele activiteiten en evenementen georganiseerd in de Spoorzone. In 2014 worden de veranderende rollen van Walas en Mundial formeel vastgelegd.	😊
Koepelhal t.b.v. programmering; onderzoek naar mogelijkheden stadslandbouw Van Gend en Loos-terrein.	Gedurende het jaar hebben we werkzaamheden uitgevoerd om de Koepelhal en Wagenmakerij geschikt te maken voor evenementen en activiteiten. Echter, vanwege vertraging in de onderzoeken naar de meest effectieve geluidswerende maatregelen voor de Koepelhal, zijn nog niet alle maatregelen getroffen; er volgen er nog in 2014.	😞
PPS De Werkplaats: uitvoering VOK met Volker Wessels - Conceptontwikkeling Stadscampus nader uitwerken in samenwerking met eindgebruikers (o.a. Fontys, Bibliotheek); - Exploitatie op de markt brengen van Polygoonhal en Houtloods (91)	Op 18 december 2013 is de PPS opgericht. De Polygonale loods brengen we in 2014 op de markt. De gesprekken met een potentiële afnemer van de Houtloods leiden naar verwachting tot een verkoop in het voorjaar van 2014.	😐

Concept/acquisitie: concept stadscampus en concept tijdelijke invulling Van Gend en Loosterrein gereed.	In het 4e kwartaal van 2013 heeft Fontys besloten zich terug te trekken uit de Stadscampus. In 2014 buigen wij ons over mogelijke vervolgstappen, ook t.a.v. de ontwikkeling van de Bibliotheek van de Toekomst.	
Implementeren groenambities zoals in het Masterplan Spoorzone is ingevuld waarvoor nu de middelen worden ingezet.	Wij hebben in 2013 kennis genomen van scenario's voor de invulling van het Van Gend en Loosterrein en hebben opdracht gegeven deze in 2014 verder uit te werken.	
Realiseren nieuwbouw: - oplevering Tilburg Talent Square en bouwplan Twee! (Lichtstraat). - vaststelling definitief bestemmingsplan en uitgifteovereenkomst Vormenfabriek. - start bouw fase 1 kantoor UWV. - planuitwerking Stadscampus fase 1 incl. Bibliotheek van de toekomst.	Tilburg Talent Square is opgeleverd. Ook de oplevering van de appartementen Lichtstraat heeft plaatsgevonden overeenkomstig de planning. De besluitvorming t.a.v. het bestemmingsplan voor de Vormenfabriek heeft plaatsgevonden in juni. Onderhandelingen over de uitgifte lopen nog. De bouw van het UWV kantoor is gestart. In het 4e kwartaal van 2013 heeft Fontys besloten zich terug te trekken uit de Stadscampus hetgeen de ontwikkelingen rond de Stadscampus stil legde. In 2014 buigen wij ons over mogelijke vervolgstappen. Met de terugtrekking van Fontys zijn de stedenbouwkundige ontwikkelingen t.a.v. de bibliotheek 'on hold' gezet.	

Versterken Binnenstad	Resultaat	Status
De binnenstad krijgt een impuls door versterking van het kernwinkelgebied en verbinding met het dwaalgebied.	De aanpak creatieve bedrijvigheid hebben we niet separaat opgeleverd, maar opgenomen in de stadsbrede verkenning naar de wijze waarop we in Tilburg de ondersteuning voor ondernemers georganiseerd hebben. In februari 2014 gaan we met de commissie Vestigingsklimaat in gesprek over de inzichten die we gedurende deze verkenningsperiode hebben opgedaan.	
Stadskantoor 1 / Stadhuisplein: - Opstellen kwaliteitshandboek voor al het betrokken openbaar gebied locatie Stadhuisplein. - Vaststellen stedenbouwkundig kader locatie Stadhuisplein ten behoeve van starten bestemmingsplanprocedure; Realiseren Structuurontwerp voor Stadskantoor 1; Realiseren Voorlopig ontwerp overige locatie Stadhuisplein; Ondertekenen intentieovereenkomst ontwikkelaar / belegger voor locatie Stadhuisplein.	Het beeldkwaliteitplan is gereed. De vaststelling volgt samen met besluitvorming over de Stadskantoren 1 en 3. Het handboek openbare ruimte pakken we op na besluitvorming over het haalbaarheidsonderzoek. De besluitvorming is opgeschort i.v.m. het nog niet kunnen afronden van de transactie Stadskantoor 3.	
1e paal Veemarktkwartier.	De uitvoering is nog niet gestart omdat er nog geen overeenkomst is met de afnemer van het Faxxgebouw. Naar verwachting komt deze overeenkomst in het 1 ^e kwartaal 2014 tot stand.	

Versterken Piushaven	Resultaat	Status
Start en uitvoering nieuwe projecten Piushaven (Lourdesplein en kanaalzone Nieuw Jeruzalem en herstructurering AaBe-fabriek).	Hoewel de verkoopaantallen voor Nieuw Jeruzalem hoopgevend zijn, zijn de bouwactiviteiten nog niet gestart.	☹️
	Voor het plan Lourdesplein hebben we nog geen afnemer gevonden voor de woningen.	☹️
	De herstructurering van de AaBe-fabriek is gestart.	😊
Oplevering Brug, De Werf, De Admiraal	De nieuwe brug (Den Ophef) hebben we in juni in gebruik genomen; de projecten De Werf en De Admiraal zijn opgeleverd.	😊
Implementatie watergebruikplan Piushaven	Het plan is in december 2013 door uw raad vastgesteld. De implementatie volgt in het 1 ^e kwartaal 2014.	☹️

Stappegoo	Resultaat	Status
Vorbereiden en uitvoeren afspraken concessieovereenkomst en aanvullende overeenkomst Stappegoo	Het ontwerpbestemmingsplan is conform planning vastgesteld door uw raad. De voorbereiding voor de grondoverdracht loopt conform planning. In overleg met de sportverenigingen maken wij het plan voor de verplaatsing van deze sportverenigingen waarbij we vasthouden aan de termijnen die in de anterieure overeenkomst zijn opgenomen. De sportverenigingen zijn hiervan op de hoogte.	😊
	De onderwerpen voor de uitvoeringsovereenkomst zijn bekend. In overleg met het consortium hebben we de uitvoeringsovereenkomst doorgeschoven naar het eerste kwartaal 2014.	☹️

Conclusie

Spoorzone, Binnenstad en Piushaven

Ondanks de lastige tijd voor grote ontwikkelingsopgaven hebben we in 2013 weer stappen voorwaarts kunnen zetten in de grote prioritaire gebiedsontwikkelingen van de bestaande stad.

Met de opening van de Burgemeester Brokxlaan is het gebied van de voormalige NS-werkplaats in de Spoorzone goed zichtbaar geworden voor de stad. Ook de werken aan het Centraal Station zijn gestart. De verbinding van de Spoorzone met de Binnenstad komt hiermee letterlijk fysiek dichterbij. Het tijdelijk gebruik van de voormalige hallen op de werkplaats loopt goed. In 2013 hebben er diverse toonaangevende activiteiten zoals het festival Mundial plaatsgevonden.

De oplevering van bouwplan Twee! en Tilburg Talent Square geven zichtbaar invulling aan de nieuwe Spoorzone.

De opzegging van Fontys voor vestiging op de Stadscampus was een majeure domper. Evenwel zijn we al druk in de weer om een alternatief vervolg uit te werken.

Een belangrijke voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van een sterke en aantrekkelijke Binnenstad is gelegen in de versterking van het kernwinkelgebied en de verbinding met het dwaalgebied. Het gebied van de Noordstraat via de Nieuwlandstraat naar de Oude markt wordt steeds aantrekkelijker. De planvorming voor herontwikkeling van Stads Kantoor 3 en renovatie van Stads Kantoor 1 en 2 zijn belangrijke randvoorwaarden voor onze visie op het versterken van het kernwinkelgebied.

De ontwikkelingen voor het Veemarktkwartier stemmen ons hoopvol als het gaat om dit gebied volwaardig bij de Binnenstad te laten aansluiten.

In de Piushaven zijn de resultaten ook zichtbaar met de oplevering van de nieuwe brug "Den Ophef" en de projecten De Werf en De Admiraal. Helaas zien we door de haperende woningmarkt dat enkele projecten nog niet gestart zijn. Dat neemt niet weg dat het gebied veel levendiger is geworden, waarbij het stadsstrand een illustratief voorbeeld was.

Nog relevant te melden is dat we er ook voor het gebied Stappegoo in zijn geslaagd kansen te creëren die een succesvolle afronding van deze gebiedsontwikkeling dichterbij brengen. Ook Stappegoo zal daarmee in de toekomst nog meer dan nu een volwaardig onderdeel van onze stad zijn.

Financiën	Spoorzone, Piushaven en Binnenstad (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
	Lasten	60.518	43.112	17.406 V
	Baten	-45.017	-43.035	1.982 N
	Saldo	15.501	77	15.424 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Grondexploitatie	Bijstelling grondexploitatie *)	NR	23.616 V
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	VR/NR	8.234 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		42 V
Totaal			15.424 V

*) De bijstelling op de grondexploitatie doet zich voor binnen meerdere programmaonderdelen. Per saldo is deze bijstelling resultaat-neutraal

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Versterken spoorzone, binnenstad en Piushaven	Lasten	43.112
	Baten	-43.035
Totaal		77

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Versterken spoorzone en binnenstad	
Veiligheid & Wijken	130
Totaal	130

Cultuur

Doelen

Tilburg wil een top-10 positie voor cultuuraanbod	2009	2010	2011	2012	2013
Tilburg zit in de periode 2010-2014 in de Top 10 van de factor 'cultuur-aanbod' binnen de woon-aantrekkelijkheidsindex van de Atlas voor gemeenten	11	11	10	11	13
Elk jaar is er in de stad een cultuuraanbod met een internationale uitstraling				Requiem voor Auschwitz	- Roadburn - Festival Mundial - Incubate - Playgrounds

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat

Het atelierbestand van de stedelijke beheersorganisatie omvat jaarlijks 200 gesubsidieerde ateliers.		206	189	189	200
Het stedelijk servicepunt voor de amateursector ondersteunt jaarlijks 500 amateurproducties, waarvan minimaal 20% voor jongeren.			540 (19%)	700 (17%)	640 (20%)

Vergroten van cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen

Aantal bereikte deelnemers per jaar via stedelijk centrum voor kunsteducatie.		23.543	28.600	22.500	23.872
Percentage bemiddeling van leerlingen in het primair onderwijs via stedelijke ondersteuningsstructuur is groter dan 75%		76,2%	84,5%	80,3%	85,1%

Activiteiten

Tilburg wil een Top-10 positie voor cultuuraanbod	Resultaat	Status
2013 Tilburg the Performing Society (Opmaatproject Brabant2018).	Met provinciale matching van € 400.000,- hebben we in totaal € 800.000,- ter beschikking gesteld voor vijf opmaatprojecten in Tilburg. De uitvoering van deze projecten is conform planning verlopen. Zoals bekend is de titel Culturele Hoofdstad 2018 naar Leeuwarden gegaan, en niet naar Eindhoven Brabant.	☹
Start uitvoering herinrichting voorterrein De Pont.	Het ontwerp van het voorterrein en de entree (de follies) is door de omgevingscommissie van een positief advies voorzien. De informatieavond voor de buurtbewoners verliep ook positief. Wij hebben de opdracht verstrekt om het voorterrein aan te leggen en voor de technische uitwerking van de follies. Drie woningen zijn gesloopt. Wij verwachten dat het gehele project eind 2014 gereed is.	☺

Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat	Resultaat	Status
Impulsen via ambitie Culturele hoofdstad	In het kader van Brabant2018 zijn opmaatprojecten uitgevoerd als impuls voor de ambitie Culturele hoofdstad.	☺
Definitieve visie op Bibliotheek van de toekomst	Bibliotheek onderneemt activiteiten in het kader van de ontwikkeling naar Bibliotheek van de Toekomst. Samen met de bibliotheek zoeken we naar samenwerkingspartners voor verhuizing naar de Stadscampus.	☹

Vergroten cultuurparticipatie van jeugd en volwassenen	Resultaat	Status
Doorontwikkelen beleid cultuureducatie t.g.v. gewijzigd rijksbeleid.	Begin 2014 is de nota 'Jongleren, aanpak cultuureducatie en amateurkunst' vastgesteld.	😊
Herijken van het amateurveld t.g.v. gewijzigd rijksbeleid	De uitplaatsing van bureau CiST is vertraagd als gevolg van de discussie over de toekomst van de Stichting Brede School Tilburg.	😞

Conclusie	Cultuur
	Helaas hebben we moeten constateren dat Tilburg verder is gedaald op de factor cultuuraanbod in de Atlas voor gemeenten. En dat terwijl we juist bekender zijn geworden als evenementenstad. De reden hiervoor is lastig te duiden. Weliswaar is Midi gesloten en Cinecitta tijdelijk dicht, van een echt significante verminderde inzet op cultuur (ondanks de bezuinigingen) kunnen we toch niet spreken. Ook zien we juist vooruitgang in het op niveau houden van het productieklimaat en het vergroten van de cultuurparticipatie. Belangrijker lijkt dat andere steden ons zijn voorbijgestreefd. Aangezien cultuur ook belangrijk is voor ons vestigingsklimaat vraagt dit voor de komende periode wel om een nadere verdieping/heroriëntatie. Samen met onze Brabantstadpartners zijn we er niet in geslaagd om de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad van Europa in 2018 te verzilveren. Onder de noemer Brabant C willen we met elkaar het goede uit deze samenwerking blijven borgen.

Financiën

Cultuur (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	31.145	26.605	4.540 V
Baten	-7.546	-3.423	4.123 N
Saldo	23.599	23.182	417 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Monumenten	Vrijval oude verplichtingen en niet besteed budget	Pag. 233	200 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		217 V
Totaal			417 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Tilburg wil een top-10 positie voor cultuuraanbod	Lasten	2.389
	Baten	-2.389
Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat	Lasten	22.828
	Baten	-412
Reguliere activiteiten:		
Vormings- en ontwikkelingswerk	Lasten	1.348
	Baten	-1.073
Oudheidkunde / musea	Lasten	-667
	Baten	451
Kunst	Lasten	707
Totaal		23.182

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Het duurzaam op niveau houden van het culturele productieklimaat	
Amateurkunst en kunstzinnige vorming	2.449
Bibliotheekwerk en letteren	6.226
Culturele werkplaatsen	109
Cultuurbeleid algemeen	223
Cultuureducatie	296
Internationale samenwerking	115
Kunstenaarsinitiatieven	363
Mediabeleid	129
Musea	6.100
Podiumkunst	6.432
Economie	606
Totaal	23.048

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Inschreven leners bibliotheek	45.172	46.000	44.769
Bezoekers bibliotheek	813.947	950.000	866.152
Digitale bezoekers bibliotheek	808.925	800.000	813.127
Bezoekers Natuurmuseum Brabant	61.420	50.000	58.027
Bezoekers Textielmuseum	63.716	50.000	55.213
Bezoekers Schouwburg, Concertzaal	120.698	152.000	124.508
Bezoekers NWE Vorst	29.410	20.000	31.066
Bezoekers 013	217.301	225.000	200.247
Bezoekers VVV	28.712	28.000	24.560

Wonen

Doelen	Bouwen van voldoende, gedifferentieerde woningen, conform behoefte en vastgesteld beleid	2009	2010	2011	2012	2013
	Woningproductie	1.411	376	1.036	464	2.081
	(Streefcijfers)	(1.000)	(1.000)	(1.000)	(850)	(850)
	40% van de nieuwbouwwoningen wordt in de periode 2010-2014 levensloopbestendig gebouwd.		30%	25%	24%	34%
	Ca. 30 % van de nieuw te bouwen woningen wordt in de periode 2010-2014 in de goedkope sector gerealiseerd.		32%	45%	75%	69%
	Aan het eind van de collegeperiode (2014) bedraagt het aandeel particulier opdrachtgeverschap minimaal 30% van de grondgebonden woningbouwproductie.		15%	9%	9%	7%

Het in stand houden van een voldoende grote kernvoorraad betaalbare huurwoningen voor de doelgroepen van beleid

Per 1 januari 2015 blijven -conform convenant met de woningbouw-corporaties- beschikbaar:					
- minimaal 21.000 woningen met een huurniveau tot de 1e aftoppingsgrens (€ 518 prijspeil 2011)	25.790	25.077	24.001	22.157	<i>Cijfers in juni beschikbaar</i>
- 27.800 woningen met een huurniveau tot de aftoppingsgrens (€ 653,- prijspeil 2011).	28.090	28.665	28.532	27.979	

Het energetisch verbeteren van de bestaande woningvoorraad, zowel in de sociale als in de particuliere sector, mede in het licht van woonlastenbeheersing

In de periode 2010-2015 4.000 sociale huurwoningen energetisch verbeteren met name bij bewoners uit de primaire doelgroep met een hoge woonlastenproblematiek en woonachtig in een complex (hiernaast is het cumulatieve aantal weergegeven).		728	1.112	1.934	2.628
Tot 2015 tenminste 2.000 particuliere woningen energetisch verbeteren via een 'blok-voor-blok-aanpak'. (2013 1e 1.000 en 2014 2e 1.000 woningen)					Circa 140

Activiteiten	Bouwen van voldoende gedifferentieerde woningen, conform behoefte en vastgesteld beleid	Resultaat	Status
	Oplevering woningbouwmonitor 2013.	De oplevering heeft plaatsgevonden in het 1e kwartaal van 2013.	😊
	Studie naar maatregelen starters via startersleningen.	Per 1 juli 2013 verstrekken we weer startersleningen. Per lening draagt het Rijk 50% bij en de provincie 25%. In 2013 zijn in totaal 82 nieuwe startersleningen verstrekt. Voor 2014 zijn opnieuw 100 leningen beschikbaar.	😊

Uitvoering plan van aanpak particulier opdrachtgeverschap.	Vanwege het niet kunnen realiseren van de doelstelling om te komen tot een nieuwe verkooporganisatie binnen de huidige opzet van het cluster aan- en verkoop hebben we besloten tot een reorganisatie van het cluster. De directie heeft inmiddels hiertoe een besluit genomen. De OR heeft positief geadviseerd. Diverse locaties zijn in voorbereiding, daadwerkelijke uitgifte zal vanaf 2014 plaatsvinden indien er voldoende vraag is.	☹️
Doorvertaling kwalitatief woningbehoefteonderzoek (KWBO) in "Nota Wonen Tilburg 2012/2013".	In plaats van de jaarlijkse Nota Wonen verstrekken we in het vervolg twee informatiebrieven (voorafgaand aan de Perspectiefnota en de Begroting) en organiseren we een informatiebijeenkomst met de raadscommissie in december.	😊
Voor het vlottrekken van de woningmarkt in de sector koopwoningen onderzoeken we erfpachtconstructies.	Besluitvorming over de nieuwe erfpachtvoorwaarden vindt plaats in het tweede kwartaal van 2014.	☹️
Start herstructurering Vogeltjesbuurt.	Het bestemmingsplan is op 4 maart 2013 vastgesteld. De woningen zijn gesloopt en het geplande groot onderhoud uitgevoerd. Op 4 december is gestart met de nieuwbouw van de 1e fase, bestaande uit 16 appartementen. Aan de bewonersparticipatie is vervolg gegeven met subsidie van de gemeente. In dit verband is in 2013 een film over de buurt verschenen.	😊
Gedifferentieerde woonmilieus (TT2040 motie 001). Uitvoeren Plan van Aanpak resulterend in een samenwerkingsakkoord met diverse partijen uit de stad.	De uitwerking van de motie gedifferentieerde woonmilieus (TT2040) is in 2013 afgerond. Op 8 oktober 2013 hebben wij een raadsbrief naar uw raad gestuurd met daarin de resultaten en conclusies van het samen met de woningcorporaties en een aantal marktpartijen uitgevoerde onderzoek 'Consument en woonmilieu' (SmartAgent). Daarin hebben wij ook opgenomen hoe de resultaten en conclusies verder worden uitgewerkt.	😊

Het in stand houden van een voldoende grote kernvoorraad betaalbare huurwoningen voor de doelgroepen van beleid	Resultaat	Status
In de kernvoorraad wordt een verschuiving zichtbaar naar het duurdere segment (tussen aftoppings- en liberalisatiegrens). Als dit tempo zo doorgaat is het mogelijk dat er een licht tekort gaat ontstaan. Jaarlijks wordt in de periodieke voortgangsrapportage over de convenantafspraken hierover gerapporteerd. Het volgende monitormoment is medio 2013.	In juli 2013 is de omvang van de kernvoorraad door de stuurgroep van het convenant gemonitord. Daaruit bleek dat deze nog voldeed aan de minimale omvang maar dat wel sprake was van onzekerheid ten aanzien van de ontwikkeling ervan. Mogelijk kunnen in de toekomst tekorten ontstaan. Daarom hebben wij in oktober besloten het 5-jaarlijkse onderzoek naar de omvang van de doelgroep en benodigde voorraad naar voren te halen. In december hebben wij, samen met de corporaties, de opdracht voor dit onderzoek gegeven. Begin 2014 verwachten we de resultaten waarna we deze in de loop van het jaar omzetten in afspraken voor het nieuw te sluiten convenant. De corporaties zijn verantwoordelijk, de gemeente heeft beperkte invloed via het convenant en ondersteunt financieel vanuit de voorziening herstructurering en de reserve volkshuisvesting.	😊

Het energetisch verbeteren van de bestaande woningvoorraad, zowel in de sociale als in de particuliere sector, mede in het licht van woonlastenbeheersing	Resultaat	Status
Planning energetisch verbeteren van woningen 2013: 716 woningen. In 2014 worden de overige woningen aangepakt of concrete uitvoeringsafspraken gemaakt (conform regeling). Corporaties hebben 3.290 woningen gepland en zijn nog op zoek naar aanvullende projecten en zullen daarover naar verwachting eind 2013 meer duidelijkheid kunnen geven. De ambitie blijft om te komen tot 4.000 woningen.	In 2013 hebben de drie grote woningcorporaties 683 woningen energetisch gerenoveerd. Dit brengt het totaal vanaf 2010 op 2.617 verbeterde woningen. Voor 2014 en 2015 is de aanpak van respectievelijk 485 en 1.106 woningen gepland, hetgeen het totaal op 4.208 woningen brengt. Hiermee liggen de corporaties vooralsnog op schema.	😊
In het eerste kwartaal van 2013 zal gestart worden met de aanpak van de eerste blokken (zowel appartementen als grondgebonden woningen).	Uit de Pilot van Berkel-Enschot zijn circa 100 woningen verduurzaamd. Op dit moment wordt uitvoering gegeven aan de realisatie in de wijken Zorgvlied en Fatima van circa 40 woningen. In de wijken Armhoef, Groenewoud, binnenstad, bomenbuurt, wandelbos, De Reit en Noord zijn bewoners zich aan het organiseren om in aanmerking te komen voor subsidie. Vooralsnog is het moeilijk om grote groepen bewoners te bewegen om energiebesparende maatregelen te nemen (een landelijk probleem), terwijl de behoefte aan kennis over de eigen woning bij de eigenaars/bewoners groot is.	😞

Conclusie

Wonen

Vorig jaar meldden wij al dat de woningproductie een grillig verloop laat zien. De prognose voor 2013 van meer dan 2.000 woningen is ook werkelijkheid geworden. Dit historisch hoge aantal moeten we uiteraard wel nuanceren omdat dit voor een groot deel bestaat uit kleinere zelfstandige eenheden voor studenten. We zien dat de markt zich nu vooral op het segment van kleinere en gestapelde woningen richt. Het gevaar van crisisbouw ligt daarmee op de loer. In onze kwalitatieve ambities krijgt deze min of meer eenzijdige nieuwbouwproductie ook zijn weerslag. Het aandeel levensloopbestendig en zelfbouw blijft achter. Het aandeel gestapeld (82%) is veel hoger dan we eerder als wenselijk benoemden. De nieuwbouw is ook hoofdzakelijk in het bestaand stedelijk gebied gerealiseerd (waaronder in de Pijpshaven), wat aangeeft dat nieuwbouw van meer grondgebonden woningen nog moeizaam is in de huidige woningmarkt.

Binnen de bestaande voorraad staat de kernvoorraad (als gevolg van kwaliteitsverbeteringen) onder druk. Dit hebben we samen met de corporaties onderkend. In de aanloop naar nieuwe convenantafspraken hebben we reeds een verkenning gestart om de mogelijkheden voor behoud van de kernvoorraad goed met elkaar te kunnen bespreken. De herstructurering van de Vogeltjesbuurt is gestart. Ook de verduurzaming/energetische verbetering van de sociale huurwoningen ligt op schema. De aanpak in de particuliere voorraad loopt moeilijker.

Financiën

Wonen (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	41.561	17.564	23.997 V
Baten	-17.222	-5.900	11.322 N
Saldo	24.339	11.665	12.674 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Spoorzone	Decentralisatie-uitkering gemeentefonds nationale gebiedsontwikkeling	VR	524 N
Organisatiekosten	Hogere doorberekende organisatiekosten	Pag. 236	745 N
Leningen	Nadeel op langlopende leningen door vervroegde aflossing door woningbouwverenigingen (zie ook 3.7 paragraaf financiering)	NR	292 N
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen		14.215 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		20 V
Totaal			12.674 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Bouwen van voldoende gedifferentieerde woningen	Lasten	445
	Baten	-445
Het in stand houden van een voldoende grote kernvoorraad betaalbare huurwoningen	Lasten	20.064
	Baten	-16.438
Het energetisch verbeteren van de bestaande woningvoorraad	Lasten	1.241
	Baten	-1.241
Reguliere activiteiten:		
Woningexploitatie / woningbouw	Lasten	759
	Baten	-620
Volkshuisvesting	Lasten	5.225
	Baten	-89
Bouwgrondexploitatie	Lasten	2.918
	Baten	-154
Totaal		11.665

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Het energetisch verbeteren van de bestaande woningvoorraad	
Wonen subsidies	43
Het in stand houden van een voldoende grote kernvoorraad betaalbare huurwoningen	
Wonen subsidies	431
Reguliere activiteiten	
Architectuur, welstand en beeldkwaliteit	79
Totaal	553

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Realisatie nieuwe woningen	464	850	2.081

Natuur om de stad

Doelen

Toename van ecologisch groen	2009	2010	2011	2012	2013
Voor de periode 2010-2014 dient er 35 ha ecologisch groen te worden gerealiseerd.					
Realisatie in het jaar:		2,0	21,4	14	5
Realisatie vanaf 2010:		2,0	23,4	37,4	42,4
Het versterken van de karakteristiek van Midden Brabant van de vervlechting van stad en land(schap) in het kader van het vestigingsklimaat. Als element van het vestigingsklimaat houden stedelijke en landschappelijke ontwikkelingen gelijke tred.					

Activiteiten

Toename van ecologisch groen (Groene Mal)	Resultaat	Status
Project Wildertse Arm: 13 ha (naast de 1 ha van 2011).	Het project Wildertse Arm is binnen planning afgerond.	😊
Project Leemkuilen-Vennen van 4 ha (eventueel via Deltaplan Landschap).	Het plan is vastgesteld en de bijdrage hebben we eind 2013 aan Deltaplan betaald. De realisatie zal in 2014 plaatsvinden.	😐
Project ecologische verbindingszone Burgemeester Bechtweg van 5 ha.	De uitvoering van het project is gereed.	😊
Start realisatie projecten uit het uitvoeringsprogramma 'Landschappen van Allure'.	De aanvraag voor de eerste tranche is ingediend maar door de provincie niet gehonoreerd. Eind januari 2014 is voor de tweede tender een nieuwe aanvraag ingediend: Vorstelijk Landschap (landschapspark Moerenburg - Koningshoeven).	😞

Conclusie

Natuur om de stad
Vorig jaar constateerden we al dat de toename van ecologisch groen ruimschoots de doelstelling bereikte. Hoewel de groene (mal)ambitie financieel eindigt zijn er nog wel een aantal projecten niet afgerond. Ten behoeve van de voortzetting hebben we enkele scenario's benoemd. Bij het opstellen van de begroting 2015 moeten we hierover nadere besluiten nemen. We hebben eerder al benoemd dat voor natuurontwikkeling de koppeling stad-land steeds belangrijker wordt. Natuur is niet langer iets dat op zichzelf staat maar meer en meer een element binnen recreatie/leisure. De verbinding van bijvoorbeeld Moerenburg met de stad en met name de Piushaven is hiervan een goed voorbeeld.
In deze koppeling liggen belangrijke kansen voor de toekomst. De landschapsparken die wij in de conceptversie van de structuurvisie geduid hebben zijn hiervan een potentiële invulling.

Financiën

Natuur om de stad (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	8.778	10.456	1.678 N
Baten	-251	-1.593	1.342 V
Saldo	8.527	8.863	336 N

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting	Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen	336 V
Totaal		336 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Beheer groen en recreatie	Lasten	9.944
	Baten	-1.482
Recreatieve voorzieningen	Lasten	512
	Baten	-111
Totaal		8.863

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Reguliere activiteiten	
Groen en recreatie	503
Totaal	503

Programma

Leefbaarheid

Programma Leefbaarheid

Werken aan een andere overheid

Veiligheid

- Minder criminaliteit
- Minder criminaliteit en overlast
- Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers

Fysieke en sociale leefomgeving

- Verbeteren fysieke leefomgeving
- Verhoging sociale kwaliteit woonomgeving

Sport

- Verhogen van de sportdeelname onder jeugd (6-11 jaar) en jongeren (12-17 jaar)
- Sportdeelname volwassenen

Duurzaamheid

- Toekomstgericht duurzaam afvalbeleid
- CO2 Neutraal

Groen in de stad

- Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur en waar nodig ontwikkelen

Samenvatting Leefbaarheid

De inspanningen op het gebied van leefbaarheid hebben in 2013 over de hele linie (dus in zo wat alle onderwerpen van het programma) gerendeerd. Dat leiden wij af uit de leefbaarheidsmonitor, de wijktoets en zien wij terug in de duurzaamheidsbalans van Telos.

De bewoners geven de woonomgeving een 7,2 en de sociale kwaliteit een 6,6. Er is in 2013 hard gewerkt aan het bestrijden van overlast. Het effect ervan is merkbaar. In de wijken is de basis - schoon, heel, veilig - nagenoeg op orde. Op stedelijk niveau wordt met de duurzaamheidsaanpak vooruitgang geboekt (windenergie, energiezuinige woningvoorraad, afvalscheiding op 47 %) en lukt het ons om meer mensen aan het sporten te krijgen (toename jongeren).

Het waarderen van de leefbaarheid is uiteraard een subjectief iets. De bewoner bepaalt de kwaliteit en daarmee ook of onze inzet succesvol is geweest. Vandaar dat wij, naast onze inzet op wijkgericht werken, in dit programma veel waarde hechten aan periodiek onderzoek. Met de nieuwe wijktoets hebben wij een instrument in handen om gedetailleerd op het wijk & buurtniveau te kunnen inzoomen.

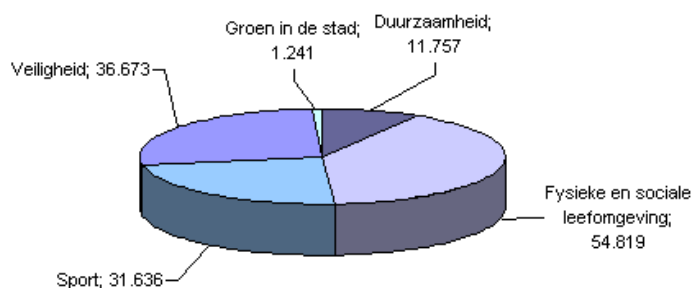
De scherpste in de veiligheidsaanpak heeft in 2013 resultaat opgeleverd, met als belangrijkste wapenfeit dat Tilburg nog steeds uit de top 10 is. Wij zien een afname van het aantal geweldsincidenten en woninginbraken. De veiligheidsbeleving blijft wel een punt van aandacht. Dit omdat de stad constant in beweging is en bij versoepeling terugval op de loer ligt. Zorgpunten zitten vooral op detailniveau. Zo is er lichte wrevel op het gebied van schoon. Dat laat zich verklaren door het feit dat wij, om kosten te besparen, ook onderhoudsarmere niveau's zijn gaan hanteren. Ander punt is de hoogte van het onderhoudsbudget. Daar is nog onvoldoende rekening gehouden met het groen dat er in 2013 nieuw is bijgekomen.

Hoewel de sociale kwaliteit in de Leefbaarheidsmonitor nog niet slecht scoort, laat de duurzaamheidsbalans wel zien dat de cohesie in de wijk verminderd en het beeld van de participerende Tilburger onder druk staat. Meer eenzaamheid, lagere levensverwachting, minder vrijwilligers en armoede eisen hun tol. Deels hoort deze problematiek bij het zijn van een grote stad maar in dit geval wijkt het beeld meer af dan normaal. Dat is een signaal dat onze zwakkere groepen ondersteuning behoeven. Met de drie transities in aantocht, en het vergrote beroep dat dit op de eigen verantwoordelijkheid van juist deze groepen zal doen, kan de basis gaan wankelen en de leefbaarheid toch onder druk komen te staan.

Financieel overzicht programma Leefbaarheid

Leefbaarheid (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
Veiligheid	Lasten	34.043	36.673	2.630 N
	Baten	-2.809	-5.550	2.741 V
	Saldo	31.234	31.124	110 V
Fysieke en sociale leefomgeving	Lasten	54.756	54.819	63 N
	Baten	-7.048	-9.376	2.328 V
	Saldo	47.708	45.443	2.265 V
Sport	Lasten	28.221	31.636	3.415 N
	Baten	-9.324	-11.862	2.538 V
	Saldo	18.897	19.775	878 N
Duurzaamheid	Lasten	7.853	11.757	3.904 N
	Baten	-2.562	-5.465	2.903 V
	Saldo	5.291	6.291	1.000 N
Groen in de stad	Lasten	1.594	1.241	353 V
	Baten	-388	-193	195 N
	Saldo	1.206	1.048	158 V
Totaal Leefbaarheid	Lasten	126.467	136.126	9.659 N
	Baten	-22.131	-32.445	10.314 V
	Saldo	104.336	103.681	655 V

Verdeling Lasten programma Leefbaarheid

Werken aan een andere overheid

Opgaven	Wijkaanpak	Resultaat	Status
	Wijkgericht werken: Versterken van het gemeentebreed wijkgericht werken in samenhang met de burgers en partners in de wijken.		
	Concretiseren van de afspraken in de gemeentelijke netwerkorganisatie en organiseren van slagvaardig handelen	Het actieplan hebben we afgerond. De wijkregisseurs zijn goed zichtbaar en bekend in de wijken, ook via social media. Ook op onze nieuwe gemeentelijke website is het team Wijken beter vindbaar en zichtbaar.	
	Versterken van het wijkgericht werken door het borgen van onze aanwezigheid in de wijken	Alle afspraken zijn gerealiseerd. In 2013 hebben wij binnen het college een wethouder wijkgericht werken aangewezen. In onze rollen als wijkwethouders hebben we extra aandacht gegeven aan de wijken. De wijkshouwen zijn goed verlopen.	

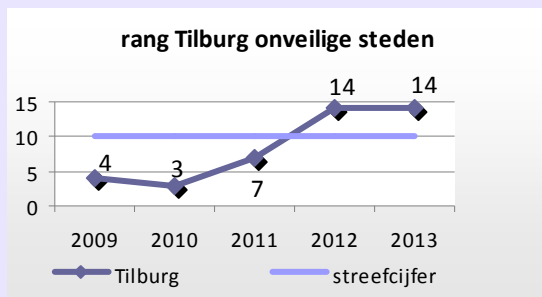
Conclusie	Werken aan een andere overheid
	Het zijn van een andere overheid krijgt in het programma leefbaarheid gestalte via het wijkgericht werken. De kerndoelen van het wijkgericht werken zijn in 2013 gehaald. De wijkteams zijn zichtbaar en in staat om slagvaardig te handelen. Onlangs is het ook gelukt om de wijkteams weer te voorzien van budget (voormalige ISV gelden). Steeds meer gebeurt in co-creatie met burgers maar dat is iets dat bij beide partijen (gemeente en burgers) nog geen routine is. Het wijkgericht werken is gebaat bij het wijkwethouderschap, dit omdat de wijkwethouder in staat is om de 'noden' van de wijk te bezien vanuit een breed beleidsperspectief. Er zijn twee aandachtspunten voor de toekomst (gevolg van het plan van aanpak Wijkgericht werken dat onlangs in het college is vastgesteld): 1. het strategisch netwerk per wijk moet nog verbeteren (dat kan op basis van de wijktoets), 2. meer slagvaardigheid in de vertaling naar concrete beleidsvraagstukken.

Veiligheid

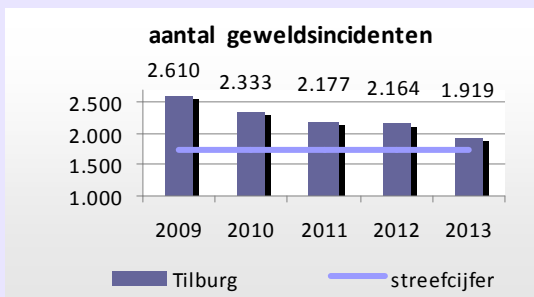
Doelen

Minder criminaliteit:

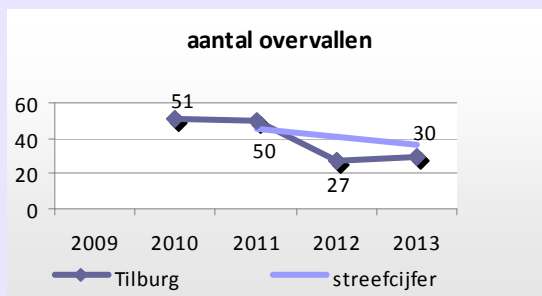
Tilburg is eind 2013 of zoveel eerder als mogelijk, uit de top 10 van onveilige steden.

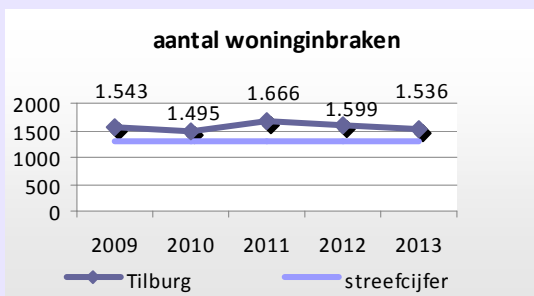
Afname van het aantal geweldsincidenten met 20% (2015 t.o.v. 2012).

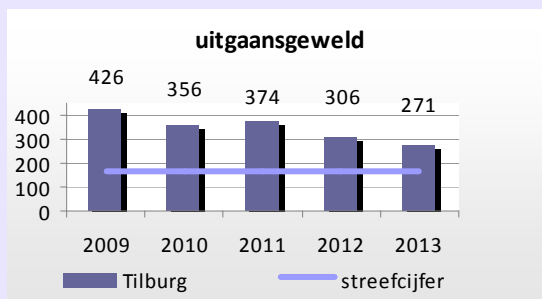
Reductie aantal overvallen met 11% per jaar.

Verlaging van het woninginbraakrisico met 20% volgens de politieregistratie (2015 t.o.v. 2012).

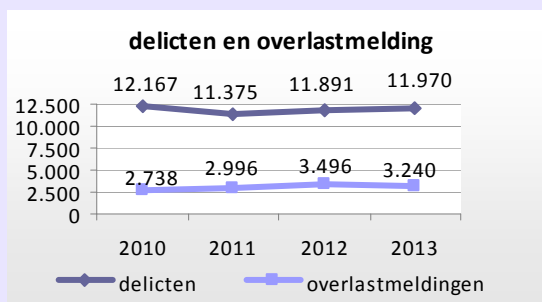

Reductie (uitgaans-)geweld in de binnenstad met 60% in 2015 ten opzichte van 2009 (aansluitend op de gestelde doelen in de horecanota).

Minder criminaliteit en overlast

10% afname van het aantal delicten en overlastmeldingen in de periode 2012 tot 2015, op grond van de politieregistratie.

Top 100 'meest impact hebbende' criminelen en overlastgevers samenstellen en intensief aanpakken.

Verbeteren van de fysieke leefomgeving	2009	2010	2011	2012	2013
Afname van de overlastgevende jeugdgroepen met 33%					
- Rondhangende jongeren (CMP)	109	134	177	157	187
- Overlast jeugd (politie)		885	943	1.191	944
Meer aandacht voor outreachend maatschappelijk werk					

Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers

Zorg voor slachtoffers van high impact misdrijven wordt verbeterd.

Positievare uitkomsten voor alle wijken in de enquête LVM t.a.v. slachtofferervaring, vermijdingsgedrag, risicoperceptie, (2015 t.o.v. 2012).

Activiteiten	Minder criminaliteit	Resultaat	Status
	Veiligheid vergroten door: uitvoering kadernota (jaarschijf 2013), door integrale aanpak, goede analyses en innovatie	Doorontwikkeling Persoonsgerichte aanpak: conform afspraak hebben we gezinsmanagement, het outreachend interventieteam en de zorgstructuur ingericht. Het B5-instrumentarium Damoclesbeleid is vastgesteld en geïmplementeerd.	😊
	Intensivering aanpak geweld en woninginbraken	Eind 2013 bedroegen de scores: - Gewelddelicten: -11,7% t.o.v. 2011 - Woninginbraken: -7,8% t.o.v. 2011 - Overvallen: -40% t.o.v. 2011 - Geweld binnenstad: -36% t.o.v. 2009 Binnen de gewelddelicten is het aantal straatroven met 8,5% toegenomen t.o.v. 2011. Dit heeft extra aandacht. Naast de inzet op meervoudige daders, hebben we het laatste half jaar stevig ingezet op situationele preventie en awarenessvergroting bij potentiële slachtoffers gericht op toename van burgerparticipatie en meldingsbereidheid. Dit is een maatwerkaanpak die arbeidsintensief maar bewezen effectief is.	😐
	Minder criminaliteit en overlast	Resultaat	Status
	Intensieve aanpak voor Top 100 'meest impact hebbende' criminelen en overlastgevers ontwikkelen	Alle normoverschrijdende jeugdgroepen pakken we aan. De samenwerking tussen gemeente, politie, jongerenwerk (Rnewt+) is verder ontwikkeld. De jeugdaanpak is uitgebreid met de persoonsgerichte benadering van de Mate(n) van de straat. Top100: we hebben 30 personen in casusregie en er zijn verschillende sancties opgelegd. De effectiviteit hiervan wordt nog onderzocht.	😐
	Uitvoering / monitoring fysieke ontwikkeling aanpak Pater van den Elzenplein (2 ^e fase)	De uitvoering van het plan van aanpak Pater van den Elzenplein loopt conform planning.	😊

Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers	Resultaat	Status
Opstellen van een plan van aanpak waarin indicatoren voor verbetering zorg aan slachtoffers worden uitgewerkt. Wijkactieplannen in uitvoering. Blijkens evaluatie worden (eerste) verbeteringen zichtbaar. Monitoring blijft.	Bij ernstige gebeurtenissen wordt door het bestuur aandacht besteed aan slachtofferzorg. Bij overvallen worden slachtoffers volgens protocol bezocht. Aandachtwijken worden geëvalueerd; keuze voor nieuwe aandachtwijken is verbonden aan de Wijktoets. Buurtpreventie is gerealiseerd in 13 wijken met ruim 200 deelnemers. Wijkscouwen 14x gerealiseerd op schoon, heel en veilig; aangevuld met 6 buurtschouwen op inbraakpreventie.	
Brede aanpak veiligheidsbeleving: diverse deelplannen: masterclass bestuur, DITSS etc.	- In september/oktober heeft een masterclass Veiligheidsbeleving plaatsgevonden. - De Willem II passage in de Spoorzone gebruiken we als 'field lab' (oefenplaats) om met zintuiglijke prikkels de veiligheidsbeleving te beïnvloeden. Het project bevindt zich in de oriëntatiefase. Dit gebeurt via het samenwerkingsverband DITSS (Dutch Institute for Technology, Safety & Security). - Er wordt op wijkniveau gekeken naar factoren die van invloed zijn op de veiligheidsbeleving. - Vanuit Schoon, heel en veilig hebben we zoveel mogelijk zichtbaar 'blauw' (Taskforce Tilburg Veilig en Stadstoezicht) ingezet. Weliswaar hebben we aan diverse onderdelen van de aanpak gewerkt, maar er is nog veel te doen.	
Oprichting EMERGO fonds waardoor investeringen op gang kunnen worden gebracht van private partijen om specifieke gebieden en hotspots veiliger te maken. Doordat we als gemeente zelf participeren in aankoop, herontwikkeling en/of verkoop van slechte panden en plekken, kunnen we samen met particuliere partijen in de wijk de criminaliteit en overlast verminderen. Ook verwachten we een positief effect op de subjectieve veiligheidsbeleving.	De eerste potentiële projecten zijn in kaart gebracht en worden verder onderzocht op kansrijkheid. We hebben criteria voor de aankoop, herontwikkeling en/of verkoop van slechte panden vastgesteld.	
Besluitvorming over de invulling van het inkoopprogramma Risicojeugd en de daarin op te nemen interventies. Bij deze besluitvorming wordt ook de bezuinigingsopgave als gevolg van de rijksbezuinigingen betrokken.	Het programma van eisen (PvE) hebben we vastgesteld. Diverse partijen hebben eind 2013 offerte uitgebracht op dit PvE. De subsidies voor de interventies risicojeugd kennen we begin 2014 toe.	

Conclusie

Veiligheid

Scherpte in de aanpak levert over de hele linie resultaat op. Iets van een waterbedeffect zal er -vanwege succesvol maatwerk- altijd zijn. Ook in de regio is dat voelbaar. Als centrumstad (& trekker Veiligheidsregio) staan wij onze buurgemeenten in dezen met raad en daad ter zijde. De subjectieve veiligheid blijft, ondanks de successen, een permanent punt van aandacht. De stad is namelijk constant in beweging. Bij loslaten of versoepeling van beleid ligt terugval op de loer, dat geldt overigens ook voor de veiligheid in objectieve zin.

Aandachtspunten zijn er ook. Het aantal straatroven is gestegen. In samenspraak met de burgers (awareness en meldingsbereidheid) komen wij hiertegen in het geweer. Bij overlastgevend jeugd (R-Newt+) leggen wij ons vooral toe op vroegsignalering. Voorzichtige resultaten, na een half jaar, laten zien dat dit beleid vruchten afwerpt. Bekeken wordt

of verdere uitrol over de stad mogelijk is.

De intensieve aanpak van de top 100 loopt maar blijkt, gezien het grote aantal betrokken instanties, nog wel complex. Toch willen wij door op deze lijn. Nieuw onderdeel is het bestrijden van ondermijnende criminaliteit (connectie onderwereld/bovenwereld). Effectiviteit is hier iets van de langere adem. Het oprollen van hennepkwekerijen of drugslabs haalt bijv. de bron nog niet weg. Wij moeten dus nog veel kennis opdoen om de onderliggende structuren te zien en er tegen te kunnen acteren.

Financiën	Veiligheid	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
	(bedragen x € 1.000,-)			
	Lasten	34.043	36.673	2.630 N
	Baten	-2.809	-5.550	2.741 V
	Saldo	31.234	31.124	110 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		110 V
Totaal			110 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Minder criminaliteit en overlast	Lasten	9.227
	Baten	-3.998
Minder onveiligheidsgevoelens bij burgers	Lasten	1.551
	Baten	-1.368
Reguliere activiteiten:		
Brandweer en rampenbestrijding	Lasten	13.558
Openbare orde en veiligheid	Lasten	12.337
	Baten	-183
Totaal		31.124

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Minder criminaliteit	
Jeugd en veiligheid	992
Jeugd en zorg	180
Maatschappelijke opvang	147
Veiligheid en wijken	98
Veiligheidsbeleid	886
Minder onveiligheidsgevoelens	
Veiligheid en wijken	8
Totaal	2.311

Fysieke en sociale leefomgeving

Doelen

Verbeteren van de fysieke leefomgeving	2009	2010	2011	2012	2013
Totaaloordeel Tilburgers over de leefbaarheid in de buurt.		7,3	-	-	7,2
Oordeel Tilburgers over de (fysieke) woonomgeving		6,7	-	-	6,6
Eind 2013 is er minder zwerfafval en illegaal storten in de stad					
Verhoging sociale kwaliteit woonomgeving					
Waardering sociale kwaliteit woonomgeving		6,6			6,6
<i>Nb: meetmethode en daarmee de cijfers zijn hier gewijzigd t.o.v. de meting van vorig jaar</i>					

Activiteiten

Verbeteren fysieke leefomgeving	Resultaat	Status
Realisatie Jaarprogramma 2012-2013 en evaluatie van de gestelde ambitie	Het hergeprogrammeerde Meerjarenprogramma Openbare Ruimte 2013-2016 (MJP) is door uw raad vastgesteld. De overloop 2012 hebben wij vertaald in een realistisch Uitvoeringsprogramma 2013-2014. De uitvoering van het MJP is sterk verbeterd en het resultaat van fase 2 van het MJP is opgeleverd. We versterken de bemensing om het complexe programma beter uit te kunnen voeren. Uitvoering van het MJP vraagt echter blijvende sturing. (zie ook paragraaf 3.6 onderhoud kapitaalgoederen).	☹
In 2013 wordt de aanpak op hotspots doorgezet waarbij, afhankelijk van de problemen, maatwerkacties per hotspot zijn opgesteld. Deze aanpak moet ertoe leiden dat resultaten direct zichtbaar zijn. Monitoring van de resultaten vindt plaats conform de beeldsystematiek met vastgestelde ambities. Daarnaast worden relevante meldingen en afhandeling daarvan gevolgd. Elk jaar worden de resultaten en doelstellingen geëvalueerd, m.n. gericht op het behalen van het met de raad overeengekomen ambitieniveau	Het posten bij een aantal hotspots heeft een positief effect opgeleverd met als direct resultaat dat overtreders konden worden gepakt. Voor 2014 hebben we externe financiering binnengehaald om het programma in 2014 te kunnen continueren.	☺
Verhoging sociale kwaliteit woonomgeving	Resultaat	Status
Verdere professionalisering stadstoezicht door implementatie van de nog te stellen maatregelen	De reorganisatie hebben we volledig afgerond en op 1 januari 2014 is de nieuwe organisatie Stadstoezicht gestart. De komende maanden zal het nieuwe personeel gefaseerd worden geworven en instromen.	☺
Toepassen van het instrument wijktoets, mede op basis van evaluatie pilot in de wijk 't Zand. Dient als basis voor het focussen van de wijkgerichte aanpak samen met onze partners	De wijktoets is gereed en de uitwerking met partners in de stad hebben we opgepakt. Op basis van de objectieve en subjectieve (lemon)gegevens op de thema's sociaal-economisch, veiligheid en fysiek nemen we in februari 2014 een besluit over het vaststellen van aandachts- en focuswijken.	☺

Conclusie

Fysieke en sociale leefomgeving

De waardering is nagenoeg hetzelfde gebleven. De fysieke leefomgeving en sociale kwaliteit scoren positief. Waar het de sociale kwaliteit en cohesie in de wijk betreft is er wel enige zorg. Uit de duurzaamheidsbalans (benchmark vergelijkbare steden) blijkt dat vooral de sociale kwaliteit in een aantal wijken onder druk staat: grotere eenzaamheid, armoede, terugloop vrijwilligers, minder cohesie.

Ook uit de leefbaarheidsmonitor (Lemon; o.b.v. waardering bewoners) komt dit naar voren. Hoewel de gemiddelde Lemonscore 7,2 is, weten wij dat het met de kwaliteit op deelaspecten in bepaalde wijken niet goed gaat. Uitdaging is nu om scherper te krijgen waar het precies wringt en om in gezamenlijkheid met bewoners tot een goede aanpak te komen. Dat geldt zowel voor het fysieke als sociale domein. De aanpak kan per wijk verschillen.

Een van de factoren voor de terugloop in kwaliteit zou de verminderde inzet van stadstoezicht kunnen zijn (als gevolg van de reorganisatie) in 2013. Met de nieuwe wijktoets en de komst van zogenaamde aandachts- en focuswijken, hebben wij meer instrumenten in handen om de kwaliteitsverbeteringen tot stand te brengen. Op korte termijn maken wij in samenwerking met partijen in de stad en wijkbewoners een verdiepende analyse. Cocreatie en burgerparticipatie blijven rode draden in onze aanpak.

Financiën

Fysieke en sociale leefomgeving (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	54.756	54.819	63 N
Baten	-7.048	-9.376	2.328 V
Saldo	47.708	45.443	2.265 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Meerjarenprogramma	Herprogrammering en vrijval budgetten MJP (zie ook paragraaf 3.6)	Pag. 240 en VR/NR	1.493 V
Kapitaallasten	Lagere kapitaallasten door vertraging in investeringen	Pag. 240 en NR	761 V
ASH/Rioolrecht	Verrekening afwijkingen met egaliseringsreserves afvalstoffenheffing en rioolheffing	Pag. 241 en VR/NR	2.858 N
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	VR/NR	2.126 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		743 V
Totaal			2.265 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Verbeteren fysieke leefomgeving	Lasten	609
	Baten	-594
Verhoging sociale kwaliteit woonomgeving	Lasten	9.927
	Baten	-1.439
Reguliere activiteiten:		
Sociaal cultureel werk	Lasten	1.412
Afval (m.n. inzameling huishoudelijk afval)	Lasten	25.216
	Baten	-3.899
Riolering (beheer riolering en waterhuishouding)	Lasten	11.948
	Baten	-1.715

Ruimtelijke ordening	Lasten	4.784
	Baten	-923
Begraafplaatsen	Lasten	317
	Baten	-246
Stads- en dorpsvernieuwing	Lasten	607
	Baten	-561
Totaal		45.443

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Verbeteren fysieke leefomgeving	
Veiligheid en Wijken	104
Verhoging sociale kwaliteit leefomgeving	
Jeugd en zorg	4
Veiligheid en wijken	1.001
Verrijk je wijk	353
Verslavingszorg	3
Wijk- en buurtwerk	8.048
Totaal	9.513

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Renovatie en vernieuwing riool (m1)	3.135	3.710	2.214

Sport

Doelen

Verhogen van de sportdeelname onder jeugd (6-11 jaar) en jongeren (12-17 jaar)	2009	2010	2011	2012	2013
In 2016 sport 60% van de jeugd (6-11 jaar) minimaal 2x per week.	-	52%	-	-	78%
In 2016 sporten 75% van de jongeren (12-17 jaar) minimaal 2x per week.	-	68%	-	-	74%

Verhoging sportdeelname door volwassenen	2009	2010	2011	2012	2013
In 2016 sport 50% van de volwassenen (18-64 jaar) minimaal 1x per week	-	41%	-	52%	Geen meting
In 2016 neemt 50% van de ouderen (vanaf 65 jaar) deel aan een bewegingsaanbod	-	45%	-	43%	Geen meting

Activiteiten

Maatregelen uit de nota Focus sportbeleid 2013	Resultaat	Status
Effectievere en efficiëntere sportsubsidies	Het gemeentelijke sportsubsidiestelsel hebben wij conform de Focusnota Sportbeleid geactualiseerd.	😊
Vereenvoudiging en gelijkberechtiging tariefstelsel sport	Begin 2014 hebben wij besloten om de tarieven tussen binnen- en buitensport gefaseerd (in drie seizoenen) te harmoniseren, op een voor de gemeente budgettair neutrale wijze. Uw raad heeft op 10 maart 2014 ingestemd met het harmonisatievoorstel.	😐
Exploitatieverhogende maatregelen door het gemeentelijk Sportbedrijf	We hebben een aantal exploitatieverhogende maatregelen genomen in 2013. De betere planning voor de verhuur van de accommodaties heeft een fors aantal nieuwe klanten opgeleverd. De daarbij behorende omzetstijging heeft echter niet kunnen voorkomen dat we uiteindelijk minder omzet hebben dan in 2012. De economische crisis heeft zijn weerslag op het sportbedrijf gehad; om die reden hebben we de commerciële verhuurprijs op sommige locaties naar beneden bijgesteld. Daarnaast maakt een groot aantal sportverenigingen minder gebruik van onze accommodaties en zien we een terugloop bij de zwembaden van het aantal bezoekers. Over 2013 is voor wat betreft onze accommodaties sprake van een teruggang in opbrengsten van € 1 mln..	😐
Toekomstbestendig maken van voetbalcomplexen	Dit traject loopt conform planning. De KNVB heeft in 2013 samen met ons gesprekken gevoerd met voetbalverenigingen over hun toekomst en de uitkomsten van deze gesprekken eind 2013 aan de verenigingen gepresenteerd. Dit rapport vormde de basis voor een ontwerpvisie die wij op 25 februari 2014 hebben vrijgegeven voor bespreking met de verenigingen. De ontwerpvisie wordt daarna verder uitgewerkt naar een definitieve visie en concrete plannen.	😊
Inzet Sportbuurtcoaches in de wijk	De extra formatie voor coaches hebben we ingezet in het primair onderwijs waardoor we vanaf september 2013 ruim 70% van de Tilburgse leerlingen bereikt hebben.	😊
Maatschappelijke rol sportverenigingen versterken	In het 1 ^e kwartaal 2014 nemen wij een besluit over de nota versterking maatschappelijke rol sportverenigingen (incl. maatregelen).	😐

Focus op kernsporten en talentondersteuning	De oude subsidieregeling ondersteuning topsporters is ingetrokken. Op basis van de beleidsnota Sporttalent Centraal Tilburg, beleidsuitgangspunten voor topsport en talentontwikkeling is de collegeregeling Stimulering talentontwikkeling door middel van Regionale Trainingscentra vastgesteld om de realisatie van deze centra mogelijk te maken.	☹
Opening Drieburcht	De Drieburcht hebben wij op 21 december 2013 geopend.	☺
Sportweek	Doelstelling van de in het voorjaar gehouden Nationale Sportweek was het stimuleren/bevorderen van breedtesport. Met een uitgebreid Tilburgs programma (meer dan 250 activiteiten) is de Sportweek succesvol en zeer geslaagd, zowel bij de opening in het centrum als in de wijken en de hele stad gedurende de hele week.	☺

Conclusie	Sport
	De sportdeelname bij jongeren heeft in 2013 ten opzichte van 2010 een flinke stijging laten zien, met name in de leeftijdscategorie 6 tot en met 11 jaar. De uitbreiding van de combinatiefuncties sport in het primair onderwijs, waarmee ruim 70% van de basisschoolleerlingen wordt bereikt met professioneel bewegingsonderwijs, lijkt ten grondslag te liggen aan deze stijging. Maar ook het besef bij ouders dat ongebonden sport eveneens sportbeoefening is. De exploitatie van de sportaccommodaties blijft achter. Met name het gebruik van de accommodaties door sportverenigingen is dalende en ook het bezoek aan zwembaden loopt terug. De trend van het meer ongebonden willen sporten zou hiervoor een verklaring kunnen zijn. Ook de financiële crisis lijkt debet aan het verminderde gebruik.

Financiën	Sport (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
	Lasten	28.221	31.636	3.415 N
	Baten	-9.324	-11.862	2.538 V
	Saldo	18.897	19.775	878 N

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Opbrengsten sport	Lagere opbrengsten buitensport (0,3 N), IJsbaan (0,1 N), zwembad Stappegoor (0,3 N) en topsporthal (0,3 N)	Pag. 242	927 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		49 V
Totaal			878 N

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit		Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:			
Sportdeelname		Lasten	3.664
		Baten	-5.244
Reguliere activiteiten:			
Sport		Lasten	23.305
		Baten	-5.798
Sportinfrastructuur		Lasten	4.667
		Baten	-819
Totaal			19.775

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Reguliere activiteiten	
Sport	369
Sportinstellingen	143
Totaal	512

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Bezoekers zwembaden	448.056	570.000	390.899
Bezoekers ijsbaan (recreatief)	49.957	75.000	75.726 *)

*) Conform de definitie in de reguliere doelen tellen we voor de Ireen Wüst baan de recreatieve bezoekers. In 2012 is deze definitie te rigide gehanteerd en waren hele categorieën uitgesloten (zo was de categorie abonnementen niet meegeteld terwijl deze grote aantallen recreatieve bezoekers bevat). Voor het jaar 2013 hebben we alle recreatieve bezoekers geteld, ongeacht in welke categorie deze zich bevinden. Dit zorgt voor verschillen.

Duurzaamheid

Doelen

Toekomstgericht duurzaam afvalbeleid	2009	2010	2011	2012	2013
Uiterlijk in 2015 is een afvalscheidingpercentage bereikt van 50%.	44,6%	44,3%	45,2%	45%	47%

Uitvoering toekomstgericht duurzaam afvalbeleid.

CO2 Neutraal

Tilburg gaat voor een CO2-neutrale stad in 2045 en zet hiervoor een klimaatprogramma in.

We zetten het klimaatprogramma voort waarin de veranderende rol van de overheid is geconcretiseerd.

Inzicht in de evenwichtigheid van Tilburg wat betreft Triple P, Tilburg ontwikkelt zich evenwichtig op de invalshoeken van People, Planet en Profit.

Activiteiten

Toekomstgericht duurzaam afvalbeleid	Resultaat	Status
Opstarten van een Spoor 2 om gefaseerd toe te werken naar een "toekomstbestendig en duurzaam afvalbeleid" voor de periode na 2015, ter verlaging van de totale afvalhoeveelheid, een verlaging van de hoeveelheid CO2 en de gemeentelijke kosten voor verzameling, transport en/of verwerking van gemeentelijk afval	In 2013 hebben wij het programma voor het Afvalbeleid 2015-2020 "Tilburg van afval naar Grondstof" verder uitgevoerd. De ambities van spoor 1 hebben wij verscherpt en de pilots zijn uitgebreid. Het Afvalbeleid 2015-2020 biedt voldoende kader voor deze ontwikkelingen waardoor een plan van aanpak bij nadere analyse niet nodig bleek. De uitkomsten van de lopende proeven zullen worden gebruikt voor een verdere aanscherping.	☹️
In 2013 worden 8 optimalisatieprojecten uit spoor 1, afhankelijk van de uitkomsten en effecten, voortgezet of aangepast om de doelstelling voor het scheidingspercentage te bereiken per 2015.	Vrijwel alle optimalisatieprojecten lopen volgens planning. De vernieuwde milieustraat hebben wij op 1 augustus geopend. Vanwege de reorganisatie van Stadstoezicht en het project vervanging en uitbreiding duocontainers is de intensivering van handhaving en toezicht iets vertraagd. De realisatie van ondergrondse containers op 21 locaties (winkelcentra) in 2015 ligt op schema. De planning in 2013 is op twee locaties na gehaald. Dit zal in 2014 worden ingehaald. De proef met huis aan huis plasticinzameling is omgezet naar een definitieve aanpak met twee duobakken voor laagbouw. Eind 2013 hebben wij het proces opgestart voor de aanbesteding van de verwerking van huishoudelijk afval.	😊

CO2 Neutraal	Resultaat	Status
In 2013 worden green deals gemaakt door en/of met lokale partijen. Daarnaast zal MOED worden geïntegreerd binnen Midpoint Brabant en zal het Klimaatschap verder worden doorontwikkeld als een uitvoeringsgerichte organisatie ter ondersteuning van collectieven van burgers en bedrijven.	- In 2013 hebben wij de volgende green deals afgesloten: Verduurzaming Warmtenet Tilburg, Duurzame Energiebesparing Basisscholen, Particuliere Zonne-energie FujiFilm, Smart Energy Regions, MKB HvB (vervolg op eerdere green deal MKB Tilburg). - MOED is een stichting geworden met een 3-O aansturing. Zij is functioneel zakelijk verbonden met Midpoint Brabant. - De Klimaataanpak 2013-2020 is in het 2^e kwartaal vastgesteld door uw raad.	😊

Start nieuw Klimaatprogramma 2013 e.v. in de vorm van de vaststelling van een Klimaatakkoord waarin is opgenomen de veranderende rollen tussen de overheid en maatschappelijke partijen. De activiteiten worden benoemd bij de besluitvorming over dit klimaatprogramma.	De in 2012 gestarte evaluatie van het Klimaatprogramma 2009-2012 hebben wij in 2013 afgerond. De resultaten zijn meegenomen bij de ontwikkeling van de Klimaataanpak 2013-2020. De Klimaataanpak 2013-2020 is in het 2 ^e kwartaal vastgesteld door uw raad.	😊
Activiteiten worden benoemd bij de besluitvorming over oprichting en organisatorische onderbrenging van MOED.	Via besluitvorming bij Midpoint Brabant, Hart van Brabant en de gemeente Tilburg is MOED een stichting geworden. Zij zal 3-O worden aangestuurd en functioneel zakelijk verbonden zijn met Midpoint Brabant.	😊
Green deals elektrisch vervoer	In 2013 hebben wij een green deal afgesloten met de provincie over de levering van 23 laadpalen aan de gemeente Tilburg. Deze palen worden in het 1 ^e kwartaal van 2014 geplaatst.	😊
Opstellen duurzaamheidbalans	Op 3 december 2013 hebben wij de rapportage van het duurzaamheidonderzoek vrijgegeven. Het betreft de duurzaamheidbalans en een duurzaamheidbenchmark met 23 andere gemeenten. De rapporten zijn gepubliceerd. De monitor voor ecologie is onderdeel van de economische agenda Tilburg 2012-2020. De gegevens voor deze monitor staan in de duurzaamheidbalans.	😊 😊
Duurzame ontwikkeling (TT2040 motie 009). Streven is voor de zomer 2013 de ondertekening van het Klimaatakkoord te laten plaatsvinden.	De in 2012 gestarte evaluatie van het Klimaatprogramma 2009-2012 hebben wij in 2013 afgerond. De resultaten zijn meegenomen bij de ontwikkeling van de Klimaataanpak 2013-2020. De aanpak richt zich op de gebouwde omgeving, bedrijven, verkeer & vervoer en gemeentelijke organisatie. De in de aanpak opgenomen doelstellingen worden gerealiseerd via de ontwikkeling van green deals. Op advies van de klimaatadviesraad is geen apart klimaatakkoord opgesteld.	😊

Conclusie

Duurzaamheid

Er is veel werk verzet met een positief resultaat. Wij liggen op koers. Bij de uitvoering van het duurzaam afvalbeleid hebben we dit jaar vooral aandacht gehad voor het afmaken van spoor 1. Daarbij staan twee punten centraal: aanbesteding verwerking huishoudelijk afval en inzameling plastic laagbouw. Voor de CO₂-neutraliteit is eveneens ingezet op continuering van bestaand beleid, en met succes. Er zijn prijzen gewonnen, initiatieven van de grond gekomen (energiecorporaties, blok voor blok) en green deals gesloten. Inmiddels staat er een nieuwe klimaataanpak in de steigers en zijn er nieuwe green deals in de maak. Zorgpunt: ondanks de goede resultaten blijft de verbreding naar een groter publiek moeilijk.

Financiën

Duurzaamheid (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	7.853	11.757	3.904 N
Baten	-2.562	-5.465	2.903 V
Saldo	5.291	6.291	1.000 N

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overhevelingen	Vrijval technische overhevelingen	Pag. 245	948 V
Adm. Bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	VR/NR	2.137 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		189 V
Totaal			1.000 N

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Toekomstbestendig duurzaam afvalbeleid	Lasten	36
	Baten	-56
CO2-neutraal	Lasten	2.204
	Baten	-2.148
Reguliere activiteiten:		
Milieubeheer	Lasten	9.516
	Baten	-3.261
Totaal		6.291

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
CO2-neutraal	
Milieu	167
Reguliere activiteiten	
Milieu	32
Totaal	199

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Tonnen afval	88.534	90.000	88.605
Bezoekers milieustraat	116.716	121.000	110.000

Groen in de stad

Doelen	Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur en waar nodig ontwikkelen	2009	2010	2011	2012	2013
	Eind 2013 is het openbaar groen in de Oude stad toegenomen. Nader onderzoek is nodig om oppervlakte extra groen te bepalen (aantal m ² groen per woning)			27	28	28

Activiteiten	Het duurzaam in stand houden van de groenstructuur en waar nodig ontwikkelen	Resultaat	Status
	Met projecten die opgenomen zijn in het Meerjarenprogramma Openbare Ruimte wordt meegelift: vergroenen speelplekken Speijkstraat, Varkensmarkt, vergroenen van straten Armhoefstraat, Caspar Houbenstraat, Groenstraat, Hoevenesweg, Lindeplein, Lourdesstraat, Nieuwe Bosscheweg, Hart van Brabantlaan, Röntgenstraat en Veestraat.	De projecten Hoevenesweg en Lindeplein zijn gereed. Het vergroenen speelplekken Speijkstraat, Armhoefstraat, Groenstraat en Hart van Brabantlaan zijn in uitvoering. De projecten Caspar Houbenstraat, Lourdesstraat, Nieuwe Bosscheweg en Röntgenstraat zijn in voorbereiding. De projecten Varkensmarkt en Veestraat worden zelfstandig in 2015 opgepakt.	☹
	Nader invulling geven aan verhogen biodiversiteit in bermen en op bedrijventerreinen	Er zijn twee bermen op bedrijventerrein Vossenbergh ingezaaid met een bloemenmengsel. Door de aantrekkende werking op dieren (met name insecten) is de biodiversiteit ter plekke verhoogd. Daarnaast hebben we in 2013 bij veel MJP-projecten geïnvesteerd in de groenstructuur om deze duurzaam in stand te houden en waar nodig te ontwikkelen. Daarnaast hebben we een samenwerkingsovereenkomst uitgewerkt om meer ecologisch te beheren.	😊
	Versterken van het groen in Stokkasselt (vrij buitenspelen).	Het project versterken groen Stokkasselt (vrij buitenspelen) is grotendeels opgeleverd.	😊
	Uitvoering geven aan het programma Groenplan Oude Stad zoals het vergroenen van plekken, met bewoners nader vorm te geven	Het actieplan is in uitvoering maar nog niet volledig gerealiseerd. Diverse locaties hebben wij in samenwerking met de burgers afgerond, daarnaast lopen enkele locaties nog door in 2014.	☹

Conclusie	Groen in de stad
	Duurzame vergroening is opgenomen in bestaande plannen en wordt conform deze plannen uitgevoerd. Het huidige budget baart echter zorgen voor de toekomst omdat het bestaand niveau hiermee op termijn niet te handhaven is. Dat komt onder andere omdat er geen rekening is gehouden met de onderhoudskosten van het nieuwe groen in de uitbreidingswijken.

Financiën

Groen in de stad (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	1.594	1.241	353 V
Baten	-388	-193	195 N
Saldo	1.206	1.048	158 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		158 V
Totaal			158 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Doelen:		
Duurzaam in stand houden van de groenstructuur	Lasten	1.241
	Baten	-193
Totaal		1.048

Programma

Bestuur

Programma Bestuur

Werken aan een andere overheid

Samenwerking en netwerken

Versterken van de regionale samenwerking

Dienstverlening

Handhaven van de klanttevredenheid van de gemeentelijke dienstverlening

Tarieven

Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten

Organisatie

Ontwikkelen van een organisatie die functioneert als één concern

Samenvatting Bestuur

De verschuiving van verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving en de economische crisis hebben het werken aan een andere overheid scherp op de agenda gezet. In een netwerk- en participatiesamenleving is de gemeente slechts één van de spelers in de stad en in de regio. Telkens weer moet per opgave de afweging worden gemaakt wat de rol en inzet van de gemeente kan zijn om de gewenste doelen te bereiken. Werken aan een andere overheid beperkt zich niet tot het programma bestuur en een afzonderlijk programma burgerparticipatie, maar steeds duidelijker wordt, dat dit tot uiting komt in alle programma's en op alle niveaus van het gemeentelijk handelen.

Daarbij gaat het niet alleen om het realiseren van eigen doelstellingen, maar ook om positie te bepalen en ruimte te geven aan initiatieven van anderen. Dit stelt nieuwe opgaven aan de responsiviteit van onze organisatie.

De samenwerking in de regio Hart van Brabant is versterkt en heeft de druk van herindeling weerstaan. De governance van deze samenwerking is geborgd in een nieuwe gemeenschappelijke regeling. De decentralisaties in het sociale domein brengen nieuwe operationele taken, waarvoor Tilburg gaat functioneren als gastheergemeente.

In Brabant en Brainport krijgt Tilburg met social innovation als verbindend thema langzamerhand wel meer positie. Dit is van belang voor het realiseren van de ruimtelijk/economische doelstellingen.

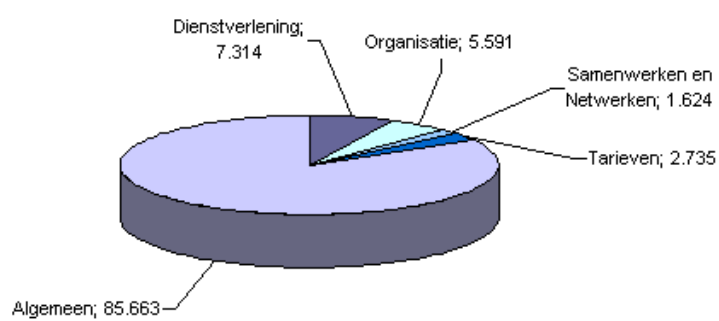
Werken aan een andere overheid betekent ook, dat de basis op orde moet zijn. De kwaliteit van de dienstverlening ligt op niveau. Dit gebeurt met relatief lage lasten voor de inwoners.

Tilburg Transformeert heeft de basis gelegd voor een netwerkorganisatie die toegesneden is op de veranderende rol van de overheid. Steeds opnieuw moet de rol worden bepaald in relatie tot de opgave en initiatieven van anderen, én in relatie tot de partners in het speelveld van het publieke domein. Dit stelt nieuwe opgaven aan de organisatie om ook de eigen werkprocessen te innoveren.

Financieel overzicht programma Bestuur

Bestuur (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Vershil rekening en oorspronkelijke begroting
Samenwerken en netwerken	Lasten	3.134	1.624	1.510 V
	Baten	-2.760	-1.562	1.198 N
	Saldo	374	62	312 V
Dienstverlening	Lasten	7.874	7.314	560 V
	Baten	-4.144	-3.673	471 N
	Saldo	3.730	3.641	89 V
Tarieven	Lasten	2.377	2.735	358 N
	Baten	-79.810	-80.620	810 V
	Saldo	-77.433	-77.885	452 V
Organisatie	Lasten	5.831	5.591	240 V
	Baten	-222	-155	67 N
	Saldo	5.609	5.436	173 V
Algemeen	Lasten	150.708	85.663	65.045 V
	Baten	-387.410	-326.851	60.559 N
	Saldo	-236.702	-241.188	4.486 V
Totaal Bestuur	Lasten	169.924	102.926	66.998 V
	Baten	-474.346	-412.862	61.484 N
	Saldo	-304.422	-309.935	5.513 V

Verdeling Lasten programma Bestuur

Werken aan een andere overheid

Opgaven

Burgerparticipatie	Resultaat	Status
Verbeteren van de communicatie en interactie met burgers		
In 2013 wordt de realisatie van de uitvoeringsagenda Burgerparticipatie ter hand genomen	De realisatie van het Uitvoeringsprogramma burgerparticipatie is gestart en loopt door in 2014. Wij hebben het Stimuleringsfonds burgerinitiatieven ingevoerd en zijn gestart met de doorontwikkeling van interactieve beleidsvorming (ontwikkelagenda Burgerparticipatie) en actief burgerschap (burgerinitiatieven). Het team Wijken heeft periodiek overleg met de wijk- en dorpsraden, onder andere over het MJP Openbare ruimte. Voor de ondersteuning van burgerparticipatietrajecten hebben wij social media ingezet. In 2013 uitgevoerde participatie-activiteiten waren onder meer de campagnes Tilburg Duurzaam, Tilburg Knap Op en Ontwikkelingsperspectief 2040. Andere plaatsen waar wij social media hebben ingezet waren: • Rondom de lancering van de nieuwe website hebben wij via social media feedback gevraagd en deze benut voor het verbeteren van de website. • Het proces rondom social media en het KCC is verbeterd, zodat signalen voor het Centraal Meldpunt vanuit de stad sneller opgevangen en opgelost kunnen worden. • De inzet van social media bij crisissituaties.	

Gebouwen op orde	Resultaat	Status
Het veilig maken van de gebouwen in de gemeentelijke gebouwenexploitatie evenals het kostenefficiënt en slim (lean) exploiteren van deze gebouwen		
Het project is reeds in 2012 gestart. Diverse deelprojecten lopen door tot 2015. Inzake de voortgang van het project zal twee keer per jaar worden gerapporteerd aan de raad (bij gelegenheid van de tussentijdse rapportages).	In juli en december 2013 hebben wij uw raad geïnformeerd met een raadsbrief met daarin opgenomen de stand van zaken van het project.	
	De eigenaarswerkzaamheden zijn voor 40% uitgevoerd. In 2014 zetten we een versnelling in om de resterende werkzaamheden af te ronden. Wij streven nog altijd naar een opleverdatum in 2014.	
	Met de huurders hebben wij overleg gevoerd over de werkzaamheden die onder hun verantwoordelijkheid vallen. Zij pakken deze op. Het toezicht op de uitvoering blijft onderdeel van het project. Voor de situaties waarin de gemeente zelf huurder is hebben we een pilot voor het huurdersonderhoud gehouden. De uitkomsten van deze pilot vormen input voor een besluit over het invoeren van conditieafhankelijk onderhoud dat door gemeentelijke afdelingen wordt uitgevoerd.	
	In 2013 is 70% van de inspecties afgerond. Het resterende deel ronden we af in januari 2014. De uitkomsten van de inspecties zijn in februari bekend.	

Kadernota's	Kadernota's	Resultaat	Status
	Kadernota Bedrijfsvoering	De kadernota is vastgesteld. De acties uit deze kadernota hebben wij belegd in de organisatie.	😊

Conclusie	Werken aan een andere overheid
	De realisatie van de doelen in het programma "werken aan een andere overheid" ligt op schema. Het werken aan een andere overheid beperkt zich echter niet tot dit programma. De gemeente is in de participatiesamenleving één van de spelers in het publieke domein en dit komt tot uiting in alle programma's. Per opgave wordt de rol bepaald. Het programma burgerparticipatie is in uitvoering, het stimuleringsfonds burgerinitiatieven ingevoerd. Communicatie ondersteunt dit met de inzet van social media. Het veilig maken van de gebouwen in de gemeentelijke gebouwenexploitatie kan met een extra inspanning in 2014 worden gerealiseerd conform planning. Er is in overleg met huurders een positieve start gemaakt met het invoeren van conditieafhankelijk onderhoud. De kadernota bedrijfsvoering is vastgesteld.

Samenwerking en netwerken

Doelen

Versterken van de Regionale samenwerking	2009	2010	2011	2012	2013
De regio smoel geven met Social Innovation als verbindend thema.					
Hart van Brabant op de kaart: eind 2013 is aan de hand van de strategische agenda veelvuldig gelobbyd in Den Haag en Brussel over logistiek en multimodaliteit.					

Activiteiten

Regionale samenwerking	Resultaat	Status
Borging van de organisatie en governance van Hart van Brabant en Midpoint	Wij hebben in Hart van Brabant-verband gereageerd op de uitkomsten van Krachtig Bestuur en herkennen ons in het positieve beeld van de bestuurskracht in Hart van Brabant en Tilburg. De besluiten over de governance Hart van Brabant en Midpoint zijn genomen en vertaald in een inmiddels vastgestelde nieuwe Gemeenschappelijke Regeling. De implementatie van de veranderingen in Hart van Brabant is afgerond; die in Midpoint loopt nog.	
Internationale profilering Social innovation (TT 2040 motie 002). Blijvende sturing op de profilering van de regio als regio van Social Innovation. Dit is een opgave van alle partners in de regio met de universiteit als belangrijke trekker. De bijdrage van de gemeente Tilburg is o.a. het - samen met de universiteit - afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met andere Europese steden en universiteiten die zich profileren als stad van Social Innovation. De overeenkomsten worden in uitvoering genomen.	Het overgrote deel van de geplande acties in het plan van aanpak zoals bijv. de radendag en het mee organiseren van de Social Innovation Award, hebben we gerealiseerd. Dat wil nog niet zeggen dat Tilburg respectievelijk Hart van Brabant op de kaart staan als regio van social innovation. Daarvoor is een langere adem nodig, evenals de inzet van de partners. Inmiddels hebben we de samenwerking met Tilburg University op dit punt verder ontwikkeld, gericht op innovatie m.b.t. duurzaamheid, arbeidsmarkt en zorg, evenals de uitbouw van het ecosysteem social innovation. Ook begint langzaam maar zeker social innovation binnen de Brabantse en de Brainportagenda een positie te verwerven.	
In 2013 zal de lobbyagenda en bijbehorende lobbyorganisatie actief zijn. Bijzondere aandacht gaat uit naar het oplijnen van onze (regionale) strategische agenda richting de Europese Structuur Fondsen zoals Efro, Interreg en ESF. Het concreet voorbereiden van projectaanvragen zal de nadruk hebben. Natuurlijk zullen wij onze lobbyactiviteiten ook richten op andere overheidslagen zoals Rijk en Provincie	De werving van een nieuwe lobbyist hebben we afgerond in januari 2014. Ook de werving voor een servicepunt externe financiering is in 2013 gestart en inmiddels ingevuld. Criteria voor het cofinancieringsfonds hebben wij vastgesteld en voorgelegd aan uw commissie in januari 2014.	
Project Pathfinders (TT2040 motie 004). Het project Pathfinders is erop gericht (1) om te leren en te experimenteren met social innovation, (2) om een social innovation ecosysteem te laten ontstaan en (3) om nieuwe concepten te ontwikkelen voor maatschappelijke en economische waardecreatie. Eind april 2013 is het	Wij hebben deelgenomen aan het project pathfinders van Midpoint. Tot op heden heeft dit traject geresulteerd in 2 concrete concepten: • Maak Tilburg Beter: waarbij Incubate en verschillende Tilburgse onderwijsinstellingen (basis-, middelbaar en hoger onderwijs) gezamenlijk werken om Tilburg leuker, mooier of beter te maken, en daarmee de leefbaarheid in de stad te verbeteren.	

project afgerond	Cultuurcoöperatie Tilburg i.o.: een coöperatie waarin culturele partners, ondernemers, onderwijsinstellingen en overheid samenwerken aan het cultureel klimaat en de voorzieningen in de stad en waarvoor uw raad tijdens de raadsvergadering op 13 november 2013 € 1 mln. euro in de programmabegroting 2014 heeft gereserveerd.	
Tilburg 2040: waar staan we en wat geven we de nieuwe coalitie mee.	Vanwege de vele personele wisselingen bij de verantwoordelijke partners in de stad en de geringe belangstelling van anderen voor een breed debat hebben wij besloten de informatie t.b.v. de coalitie individueel op te halen en te verwerken in de overdrachtsdossiers voor de onderhandelaars.	☹

Internationale samenwerking	Resultaat	Status
Actualisatie beleidskader internationale samenwerking.	De startnotitie is vastgesteld door uw raad. Het Programma van Eisen 2014 hebben wij op 3 december 2013 vastgesteld. Op grond van de startnotitie is de planning nu dat in het laatste kwartaal van 2014 een nieuw beleidskader wordt voorgelegd.	☹

Overzicht Hart van Brabant projecten	Resultaat	Status
In 2013 worden Hart van Brabant projecten uitgevoerd. Tilburg is ambtelijk opdrachtgever van de projecten Regionale Sociale Agenda, Investeringsagenda Regionale Infrastructuur, Regionale Programmering Werklocaties, Regionaal Arbeidsmarktbeleid en daarnaast bestuurlijk opdrachtgever van de projecten Lobby A58/A59 en Regiomarketing/acquisitie. Al deze projecten lopen door in 2013. Zie voor meer informatie de werkagenda Hart van Brabant.		
<i>Lobby A58/A59/N65:</i> Samen (met provincie) optrekken richting rijksoverheid met als doel verbeterde doorstroming op de A58/A59/N65 zo hoog mogelijk op de agenda te krijgen, beargumenteerd met name vanuit de logistieke en toeristische functie van de regio.	De lobby A58 heeft bijgedragen aan een motie van de kamer om de ruit rond Eindhoven te temporiseren ten faveure van versnelde verbreding van de A58. De minister heeft dit in haar brief aan de kamer niet overgenomen en stelt zich op het standpunt dat de ruit voorrang heeft vanuit het motief van een betrouwbare overheid. Wel heeft zij aangegeven het innovatieve financieringsconcept m.b.t. de A58 te steunen en medewerking te verlenen aan versnelde verbreding mits dit voor het Rijk budgettair neutraal uitpakt.	☺
<i>Ontsluiting Leisure-boulevard:</i> Verbeteren N261 volgens afspraken met provincie en verkennen in hoeverre de realisering van HOV (Hoogwaardig Openbaar Vervoer) in de regio hierop kan worden aangetakt.	Het verbeteren van de N261 is inmiddels gestart. In december 2013 is een uitvraag gedaan voor het opstellen van een visie met uitwerkingsopgave voor de bereikbaarheid Leisure Hart van Brabant. Deze is in januari 2014 gegund. HOV is een belangrijk onderdeel van deze bereikbaarheidsvisie. Daarnaast is leisure een belangrijk onderdeel van het OV-plan Hart van Brabant dat begin 2014 wordt opgesteld. Oplevering van beide documenten is voorzien in juli 2014.	☺
<i>Regiomarketing en acquisitie:</i> Verkennen van de mogelijkheden en organisatievormen om het Hart van Brabant gezamenlijk te promoten en gericht bedrijven aan te trekken.	Tijdens de Hart van Brabantdag in maart 2013 is besloten te starten met de werving en formele aanstelling van een regionale acquisiteur t.b.v. Leisure. Adviesbureau STEC levert in het 1e kwartaal 2014 een plan van aanpak voor de Leisure acquisitie Hart van Brabant. Na bestuurlijke besluitvorming hierover wordt het profiel van de regionale acquisiteur opgesteld en moet besloten worden over de positionering en aansturing van de acquisiteur.	☺
<i>Kansenkaart Leisure:</i> Maken van een regionale kansenkaart voor initiatieven en de koppeling tussen attracties en extensievere	Het algemeen bestuur van Hart van Brabant heeft in maart 2013 de Kansenkaart Leisure vastgesteld, waarna deze voor zienswijzen is verstuurd naar de raden. Op 30 mei 2013 is tijdens de Hart van Brabantdag de kansenkaart definitief vastgesteld.	☺

financiële paragraaf.	'toekomstagenda, lobbyagenda, afstemmingsagenda en uitvoeringsagenda. Uit deze vier deelagenda's wordt per kalenderjaar dé GGA-agenda gedestilleerd. Voor nieuwe (nog op te starten) projecten wordt een projectformat gemaakt, inclusief financiële paragraaf. Alle projecten worden bovendien opgenomen in een projectvolgsysteem (status en voortgang bewaking). Voor elk project wordt een bestuurder aangewezen die de voortgang voor het GGA bewaakt.	
<i>Regionale Programmering Werklocaties:</i> Maken van een visie en programma voor herstructurering en realisering van nieuwe bedrijventerreinen en kantoorlocaties.	Het regionale herstructureringsprogramma is conform planning in het RRO van 19 december 2013 vastgesteld. In december 2012 is besloten om de regionale actielijnen voor onder meer aanbod en uitgifte van bedrijventerreinen onder te brengen in de "Regionale Agenda Werken Hart van Brabant 2013". Hieronder vallen de volgende 7 opgaven: 1. Jaarlijkse herijking regionale agenda werken (4e kwartaal). 2. Jaarlijkse herijking programma-afspraken (4e kwartaal). 3. Kwaliteitsslag basisgegevens. 4. Gronduitgifte protocol. 5. Kantoren. 6. Detailhandel. 7. Herstructurering. Alleen ten aanzien van opgave 5 hebben we vanuit Tilburg niet de gevraagde inzet kunnen leveren, de overige opgaven hebben we conform planning gerealiseerd.	😊
<i>Regionaal Arbeidsmarktbeleid:</i> Uitvoeren aanbevelingen van de taskforce.	De aanbevelingen van de taskforce zijn vertaald naar praktische concepten in de uitvoering. Voorbeelden hiervan zijn: assessmentcentrum, Huis van de Logistiek, barometer Personeelsbeleid, Ondernemersakkoord, stimuleringsfonds Arbeidsmarkt Midden-Brabant, regionale samenwerking werkgeversbenadering en de HRM+-adviseur. Het nieuwe regionaal programma 2014 is inmiddels bestuurlijk vastgesteld en gestart per 2014.	😊
<i>Regionale Ruimtelijke Visie Hart van Brabant 2030</i> Opnieuw oppakken van dit traject – mede gedacht vanuit de economische sleutelopgaven – met brede inbreng vanuit alle relevante beleidsvelden (kansenkaarten).	De visie is door de diverse colleges en raden vastgesteld en als definitieve visie aan het algemeen bestuur van Hart van Brabant aangeboden. Op dit moment werken we aan een uitvoeringsprogramma dat in 2014 zal worden vastgesteld.	😊

Samenwerken en netwerken

De samenwerking in de regio Hart van Brabant is versterkt en heeft de druk van herindeling doorstaan. Dit wordt bevestigd in het positief beeld van het onderzoek krachtig bestuur in Brabant en de gezamenlijke reactie van de regio hierop. De governance van de regio is geborgd in een nieuwe gemeenschappelijke regeling. De decentralisaties in het sociaal domein brengen nieuwe operationele taken, met name op het terrein van de jeugdzorg, waarvoor Tilburg gastheergemeente wordt.

De basis voor het versterken van de lobbyorganisatie is gelegd. Er is veel inzet gedaan op social innovation en met resultaat. Desondanks vraagt het profileren van stad en regio met social innovation een lange adem. Langzaam maar zeker krijgen Tilburg en de regio Hart van Brabant met social innovation als verbindend thema en als gevolg van lobby meer positie in Brabant en Brainport. Het aansluiten bij en versterken van de gezamenlijke agenda is belangrijk omdat de opgaven in het ruimtelijk en economisch domein veelal verder reiken dan Tilburg en de regio.

Samenwerken en netwerken (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	3.134	1.624	1.510 V
Baten	-2.760	-1.562	1.198 N
Saldo	374	62	312 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		312 V
Totaal			312 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Regionale dienstverlening	Lasten	1.082
	Baten	-1.562
Bestuurlijke samenwerking	Lasten	542
Totaal		62

Subsidies per doel	Werkelijk 2013
Internationale samenwerking	238
Totaal	238

Dienstverlening

Doelen

Handhaven van de klanttevredenheid van de gemeentelijke dienstverlening	2009	2010	2011	2012	2013
De waardering van de klanttevredenheid over de balies in de stadswinkels en de dienstverlening ligt minimaal op een 7 (landelijke norm).	7,8	7,8	7,5	7,9	7,8
Klanttevredenheid Wmo: - Tevredenheid procedure aanvraag ingeval toewijzing - Tevredenheid hulp bij huishouden - Tevredenheid bij voorzieningen - Tevredenheid collectief vervoer	7,3 7,7 7,1 7,1	7,2 7,9 7,4 6,2	7,4 7,8 7,3 6,5	7,0 7,8 7,5 6,4	cijfers over 2013 komen medio 2014 beschikbaar.
Klantgerichtheid Werk en Inkomen waarbij t.a.v. re-integratie 65% van de klanten de dienstverlening waarderen met minstens een 7 en 50% van de klanten de activiteiten als zinvol ervaart. <i>klanttevredenheid activering</i> <i>klanttevredenheid reïntegratie</i> - Persoonlijke aandacht/ bereikbaarheid/ communicatie - Zinvolheid en bereikt resultaat - Tevredenheid over begeleider	-- 71% 51% --	77% -- -- --	-- 63% 41% 62%	75% -- -- --	Geen meting 66% 43% 67%
Terugdringen van de regeldruk conform norm Bewijs van Goede Dienst 25% lager dan landelijk gemiddelde. Reductie burgers Reductie ondernemers	--	--	14,2%		25% 27%

Activiteiten

Dienstverlening	Resultaat	Status
Implementatie zaakgericht werken.	Het Zakensysteem is opgeleverd en het project is geëvalueerd. Op 1 oktober is de Programmamanager zaakgericht werken gestart. In december is een startbijeenkomst geweest (gemeentebreed) op basis waarvan in het 1 ^e kwartaal 2014 het plan van aanpak wordt opgeleverd. De aanpak voor de implementatie wordt anders en gaat niet meer uit van de eerder beoogde pilots.	😊
Onderbrengen kortcyclische producten bij het KCC. In 2012 wordt het onderzoek afgerond of producten "klaar terwijl u wacht" kunnen worden overgebracht naar het KCC. Daarna zal gefaseerde invoering plaatsvinden.	Na de afronding van de inventarisatie hebben we een start gemaakt met het overbrengen van producten naar het KCC. De producten van Parkeren zijn inmiddels geheel overgebracht. Vergunningen volgt begin 2014.	😊
Administratieve lasten ondernemers - Het doel is een daling van 25% ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het actieplan wordt in 2013 afgerond. Voor een betere ondersteuning van de ondernemers willen we onderzoeken of	In 2013 hebben wij, met ondersteuning van SIRA Consulting, voor 48 van de 65 producten (voor de overige producten was dit niet meer opportuun) een 2e meting verricht. Uit de door SIRA opgeleverde concept eindrapportage blijkt dat de reductie is gerealiseerd. Op de gemeten producten bedroeg de reductie in de administratieve lastendruk voor burgers 25% en voor bedrijven 27%.	😊

het landelijk ontwikkelde ondernemersdossier voor de Tilburgse ondernemers uitkomst kan bieden de administratieve lasten terug te dringen. Administratieve lasten burgers - In het kader van vermindering administratieve lasten is in het actieplan 'in één keer raak in één keer goed' het project Quicksan administratieve lastenverlichting opgenomen. Hierin worden 65 gemeentelijke producten voor burgers en bedrijven tegen het licht gehouden.		
Concentratie vergunningen naar afdeling Dienstverlening - In het actieplan 'in één keer raak in één keer goed' is het project opgenomen om de vergunningverlening te centraliseren. Het project is gestart in 2012 en loopt door in 2013. In samenhang met het zaakgericht werken en hergebruik van gegevens verwachten we de vergunningverlening effectiever te kunnen laten verlopen.	Het project loopt conform planning en loopt door in 2014. Zo komen in het 2^e kwartaal 14 producten, waaronder de evenementenvergunningen, over naar de afdeling Dienstverlening.	😊
In 2013 zullen we het meten van de klanttevredenheid met behulp van mystery guests continueren.	De doelstelling rondom klanttevredenheid KCC is gerealiseerd. In 2013 hebben we de cijfers van de metingen door de mystery guests over 2012 ontvangen. De score op het kanaal balie is 7,8 en op telefonie 8,5. In 2013 zijn we ook gestart met een meting op email door mystery mailers. Daarnaast meten we vanaf eind juni dagelijkse klanttevredenheid in de winkel met behulp van "Klant In Focus" (pilot). Hierbij wordt de klantbeleving gemeten op onderwerpen als wachttijd, afhandeltijd, kwaliteit van het antwoord. Het betreft een pilot voor de duur van 12 maanden. Daarnaast hebben we in 2013 ook de cijfers van de meting van de klanttevredenheid Wmo door SGBO over 2012 ontvangen. De scores liggen in lijn met de meting over 2011; doelstelling is een 7. * Het contact met de gemeente: 7,3 * De aanvraagprocedure: 7,0 * Hulp bij het huishouden: 7,8 * Wonen, vervoer, rolstoelen (incl. collectief vervoer): 7,5 * Collectief vervoer: 6,4	😊
Uitvoeren Klanttevredenheidonderzoek re-integratie in 2013.	Eind 2013 is het klantonderzoek uitgevoerd. Begin 2014 nemen wij kennis van de resultaten.	😐

Dienstverlening

Het productenpakket van het KCC is uitgebreid. Ook hebben we de vergunningverlening verder geconcentreerd binnen de afdeling dienstverlening. Het doel van 25% reductie van administratieve lasten voor burgers en bedrijven is gerealiseerd. De klanttevredenheid over de dienstverlening is gehandhaafd op het gewenste niveau. De dalende lijn van het bezoek aan de stadswinkel zet door.

Dienstverlening (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	7.874	7.314	560 V
Baten	-4.144	-3.673	471 N
Saldo	3.730	3.641	89 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		89 V
Totaal			89 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Burgerzaken	Lasten	7.315
	Baten	-221
Burgerzaken (Leges)	Baten	-3.453
Totaal		3.641

Kengetallen	Werkelijk 2012	Begroot 2013	Werkelijk 2013
Vergunningen bouwactiviteiten, gebruik openbare ruimte en leidingcoördinatie	376	353	314
aantal reisdocumenten	54.732	41.625	38.461
aantal rijbewijzen	14.800	12.425	13.218
aantal uittreksels	32.379	39.221	24.653
aantal bezoekers stadswinkel	156.325	185.000	145.000
aantal vergunningen (bouw en sloop)	1.099	1.125	667
aantal milieuvergunningen	43	15	29
aantal vergunningen bijzondere wetten	490	316	336
bezwaarschriften WOZ	1.806	2.500	2.577

Tarieven

Doelen	Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten	2009	2010	2011	2012	2013
	Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten	2	3	2	3	2
	Gemiddelde woonlasten (obv Coelo)	€ 516,61	€ 528,41	€ 538,24	€ 546,31	€ 545,38

Activiteiten	Woonlasten	Resultaat	Status
	In 2013 blijven de lokale lasten gelijk aan het niveau van 2012.	De lokale lasten zijn in 2013 gelijk gebleven aan 2012 (zie paragraaf 3.4 lokale heffingen). Tilburg heeft conform de publicatie van Coelo een tweede plaats op de ranglijst laagste woonlasten 2013 van de 35 grote gemeenten.	

Conclusie	Tarieven
	Tilburg staat in 2013 op de tweede plaats op de ranglijst van gemeenten met laagste woonlasten (van de 35 grote gemeenten) en behoudt daarmee haar positie als gemeente met lage woonlasten.

Financiën	Tarieven (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
	Lasten	2.377	2.735	358 N
	Baten	-79.810	-80.620	810 V
	Saldo	-77.433	-77.885	452 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Belastingen	Hogere opbrengst OZB (0,3 V) Hogere opbrengst Precariobelasting (0,2 V) Lagere opbrengst Toeristenbelasting (0,2 N)	Pag. 250 NR NR	324 V
Heffingen	Hogere opbrengst afvalstoffenheffing (ASH) (376 V) Hogere opbrengst rioolheffing (165 V)	Pag. 250 Pag. 250	541 V
Egalisatiereserve	Verrekening voordelen ASH en rioolheffing met egalisatiereserves	Pag. 251	541 N
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		128 V
Totaal			452 V

Voor een nadere specificatie van bovenstaande afwijkingen ten opzichte van de begroting zie hoofdstuk 3.4 Lokale heffingen.

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Heffing en invordering	Lasten	624
	Baten	-534
Onroerend zaakbelasting	Lasten	1.570
	Baten	-36.262
Reinigingsrechten	Lasten	376
	Baten	-22.303
Rioolheffingen	Lasten	165
	Baten	-13.602
Bouwvergunningen	Baten	-5.423
Toeristenbelasting	Baten	-138
Hondenbelasting	Baten	-1.658
Precariobelasting	Baten	-700
Totaal		-77.885

Organisatie

Doelen

Ontwikkelen van een organisatie die functioneert als één concern	2009	2010	2011	2012	2013
Eind 2013 heeft de gemeente Tilburg een toonaangevende organisatie					

Activiteiten

Tilburg Transformeert	Resultaat	Status
Tilburg Transformeert (TT) algemeen	De evaluatie van Bureau Berenschot laat zien dat de organisatie ontwikkeling gemiddeld een ruime voldoende scoort. Op sommige gebieden blijft de ontwikkeling achter: slagkracht, strategisch vermogen en het borgen van lean management. Planning & control is inmiddels geheel anders ingericht dan bij de start van TT (van financieel naar inhoudelijk en van doorschuiven van papier naar inzicht), een efficiënt werkende P&C-cyclus kost echter nog relatief veel tijd. Dat houdt mede verband met het nog niet op orde zijn van de permanente informatievoorziening.	☹
Herinrichting Planning & Control: realiseren van de laatste verbeteringen die in 2012 nog niet afgerond zijn: in 2013 moeten de P&C- processen en producten voldoen aan hetgeen we in de visie P&C vastgelegd hebben.	De evaluaties van de begroting 2013, het directieplan en de afdelingsplannen zijn afgerond. Het resultaat is een aangepast, door de directie vastgesteld, begrotingsproces. Dit heeft de basis gevormd voor het samenstellen van de Programmabegroting 2014, het directieplan, de afdelingsplannen 2014 en voor het proces Jaarstukken 2013. De evaluatie van de P&C-instrumenten hebben we uitgevoerd en zal in het 1 ^e kwartaal van 2014 ter besluitvorming worden voorgelegd. Uit de interne evaluatie van de Jaarrekening 2012 zijn verbetervoorstellen gekomen voor de hele P&C-cyclus en samenwerking met andere afdelingen. Als gevolg hiervan hebben we besloten tot een reorganisatie bij de afdelingen Planning & Control en Informatievoorziening om de inrichting beter aan te laten sluiten bij de behoefte aan bijdrage aan de opgaven van de andere afdelingen. Daarnaast realiseren we meer sturing aan de voorkant in plaats van beheersing en verantwoording.	☹
Organisatiereglement: de uitkomsten van TT tot nu toe die betrekking hebben op inrichting, verantwoordelijkheden en processen zijn vastgelegd in het document 'Zo doen wij dat in Tilburg'; dit document is eind 2012 vertaald in de eerste versie van het nieuwe organisatiereglement. In 2013 wordt hiermee gewerkt. De resultaten van het project uit 2013 worden verwerkt in een definitief organisatiereglement eind 2013.	Op 17 december hebben wij het Organisatiebesluit 2013 vastgesteld.	😊
Leiderschap en werkstijl: - de nieuwe managementleergang (modulair voor zittend management en na 2013 voor nieuw management). - de uitvoering van het aangepaste potential- en talententraject	In het kader van de leiderschap en werkstijl hebben we verschillende zaken gerealiseerd: - In de management leergang hebben in 2013 alle leidinggevendenden twee modules gevolgd. Daarnaast is een nieuwe opzet voorbereid voor de leergang voor nieuw management. - Er is een nieuw potentialtraject voorbereid en met positieve ervaring doorlopen. Tevens is een nieuw talententraject opgeleverd.	😊

- sessies in de TT-werkplaats, gericht op oplossing van actuele vraagstukken en lessen voor onze werkwijze (vast te leggen in het organisatiereglement). - de L-seminars. - de functionering- en beoordelingstrajecten. - coaching, begeleiding en training op niveau van afdelingen, teams en/of ketens.	- Leerwerkplaatsessies hebben we in 2013 conform de afspraken vormgegeven en georganiseerd op basis van behoefte uit de organisatie. - De L-seminars zijn ingezet op versterken van werkstijl van het management. - We hebben een nieuw format opgesteld voor de functionerings- en beoordelingsgesprekken. Belangrijke aanpassing is dat er zowel een oordeel gevraagd wordt op behaalde resultaten als op de competenties. - De afdeling PO&I ondersteunt bij inzet juiste coaching en training.	😊
Versterken van het strategisch vermogen	Het realiseren van een zichtbare versterking van het strategisch vermogen vinden wij in 2013 niet voldoende uit de verf gekomen.	😐
Bezuinigingen: om een betaalbare organisatie te houden worden bezuinigingen doorgevoerd (zie hiervoor de paragraaf bedrijfsvoering).	Lean in Tilburg (LinT): de nieuwe aanpak loopt goed en levert voldoende besparingspotentieel. De LinT-doorlichtingen in 2013 hebben meer structurele bezuiniging opgeleverd dan was begroot. Het borgen van Lean en het realiseren van de potentiële bezuinigingen vraagt echter blijvende aandacht.	😐
	ICT: de besluitvorming over het onderzoek van Gartner naar een toekomstbestendige ICT organisatie, waarin ook bezuinigingen op ICT zijn opgenomen, heeft vertraging opgelopen en is doorgeschoven naar het 1 ^e kwartaal 2014. Dit heeft geen negatief effect op de totaal te realiseren bezuinigingen 2014.	😐
	Outsourcen: wij hebben over dit onderwerp een notitie besproken en hebben samen met de OR gewerkt aan een convenant dat zal worden gehanteerd bij de outsourcingsdiscussie. In het 1 ^e kwartaal 2014 stellen we het convenant vast. Dit heeft geen negatief effect op de totaal te realiseren bezuinigingen 2014.	😐
Evaluatie: in de tweede helft van 2013 wordt de officiële evaluatie van TT uitgevoerd. De evaluatie wordt begeleid door bureau Berenschot. Eind 2013 legt het college hierover verantwoording af aan de raad.	De evaluatie is tijdig afgerond, is uitgebreid in de organisatie en met de ondernemingsraad besproken en heeft in februari 2014 tot besluitvorming in uw raad geleid. (Voor de inhoud van de evaluatie zie hiervoor onder Tilburg Transformeert algemeen, pag. 118).	😊

Organisatie

Het project Tilburg Transformeert is afgerond met voldoende resultaat. De evaluatie van Berenschot laat zien dat de organisatie op koers ligt en dat beoogd gedrag zichtbaar wordt. De bezuinigingstaakstelling 2013 op de organisatie is gerealiseerd. Vooral in de werkstijl blijven verbeterlagen nodig. Belangrijkste aandachtspunten daarvoor zijn het vergroten van de slagkracht, het versterken van het strategisch vermogen en het lean organiseren en betaalbaar houden van de organisatie.

Organisatie (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
Lasten	5.831	5.591	240 V
Baten	-222	-155	67 N
Saldo	5.609	5.436	173 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen		173 V
Totaal			173 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Bestuursorganen	Lasten	2.706
	Baten	-8
Bestuursondersteuning	Lasten	1.878
	Baten	-145
Bestuursondersteuning raad/rekenkamer	Lasten	1.007
	Baten	-2
Totaal		5.436

Subsidies per doel	Rekening 2013
Reguliere activiteiten	14
Totaal	14

Algemeen

Financiën	Algemeen (bedragen x € 1.000,-)	Oorspronkelijke begroting	Rekening 2013	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting
	Lasten	150.708	85.663	65.045 V
	Baten	-387.410	-326.851	60.559 N
	Saldo	-236.702	-241.188	4.486 V

Toelichting op hoofdlijnen op de rekeningcijfers ten opzichte van de oorspronkelijke begroting:

Onderwerp	Toelichting		Bedrag
Gemeentefonds	Bijstellingen september en decembercirculaire 2012 (2.720 V) Bijstellingen mei en septembercirculaire 2013 (570 N) Bijstellingen decembercirculaire 2013 (2.501 V)	VR NR Pag. 254	4.651 V
Voormalig personeel	Toevoeging voorziening voormalig personeel	Pag. 256	2.303 N
Gebouwenexploitatie	Nadelig resultaat gebouwen exploitatie	Pag. 253 en VR/NR	1.329 N
Verkoop MIDI	Afwikkeling verkoop MIDI ten laste van de algemene middelen	Pag. 255	925 N
Sloop pand Dr. Hub van Doorneweg	Afboeking boekwaarde pand Dr. Hub van Doorneweg	Pag. 255	623 N
Huisvesting	Vrijval huisvestingsbudget door vertraging realisatie bedrijfsverzamelgebouw	NR	375 V
Adm. bijstellingen	Budgetverschuivingen tussen programmaonderdelen	VR/NR	4.021 V
Overige afwijkingen	Per saldo overige afwijkingen	VR/NR	619 V
Totaal			4.486 V

Hieronder is een overzicht van de lasten en baten naar de doelen en reguliere activiteiten opgenomen.

Overzicht Lasten en baten naar doelen / reguliere activiteit	Lasten / Baten	Rekening 2013
Reguliere activiteiten:		
Gemeentegebouwen	Lasten	20.822
	Baten	-21.185
Geldleningen en uitzettingen	Lasten	31.568
	Baten	-37.879
Overige financiële middelen	Lasten	2.150
	Baten	-4.942
Algemene uitkering	Lasten	1.493
	Baten	-239.151
Algemene baten en lasten	Lasten	25.848
	Baten	-21.913
Reserves	Lasten	3.782
	Baten	-1.781
Totaal		-241.188

Hoofdstuk 3

Specifieke onderwerpen

3.0 Inzicht financiële status en weerbaarheid

Van belang is dat we inzicht hebben in de financiële status (hoe financieel gezond zijn we) en financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden) van onze gemeente. Een landelijke werkgroep van 100.000+ gemeenten heeft hiervoor een set van indicatoren en normen samengesteld met als aanbeveling twee keer per jaar (bij begroting en jaarrekening) deze "(status)foto" te maken. Door het invullen worden de sterke en zwakke punten van onze gemeente op het meetmoment zichtbaar en hebben we in een beknopt overzicht helder waar we als gemeente staan. Sommige indicatoren zijn alleen begrotingsindicatoren andere zowel begrotings- als jaarrekeningindicatoren. Het is een technische analyse. Op termijn is dit een goed instrument om te benchmarken en de ontwikkelingen intern te volgen.

Omdat het merendeel van de indicatoren in het verlengde ligt van de hierna opgenomen paragrafen nemen we onze status als inleiding op dit hoofdstuk op en lichten wij de indicatoren en score daaropvolgend toe.

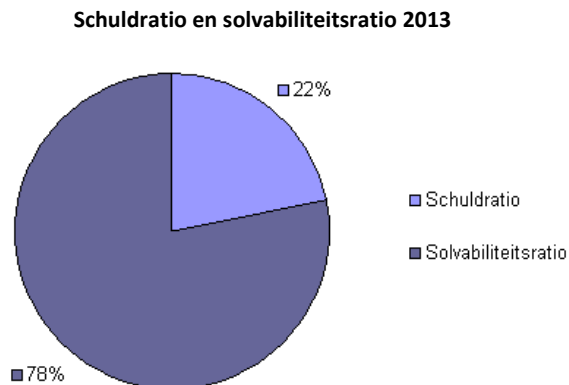
Conclusie

Uit onderstaand overzicht concluderen we dat de gemeente Tilburg op de genoemde indicatoren in ruime mate voldoende scoort. De hieruit naar voren komende indicatoren die nadere aandacht behoeven zijn bekend en hier wordt, waar mogelijk, actief op gestuurd.

Indicatorgroep	Indicator	Voldoende	Attentie / Kwetsbaar	Kwetsbaar
1. Schuldpositie (vreemd vermogen)	1.1 Schuldratio	■		
	1.2 Netto schuld / exploitatie (netto schuldquote)	■		
	1.3 Netto schuld per inwoner	■		
	1.4 Schuldevolutie		■	
	1.5 Netto rentelasten / exploitatie	■		
	1.6 Rentereserve	■		
	1.7 Omslagrente - werkelijke rente		■	
2. Reservepositie (eigen vermogen)	2.1 Ratio weerstandsvermogen	■		
	2.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandcapaciteit te verbeteren	■		
3. Grondexploitatie	3.1 Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	■		
	3.2 Winstverwachting grondexploitaties (meerjarig)		■	
	3.3 Algemene reserve grondbedrijf en risicoreserve grondbedrijf versus risico's	■		
4. Leningen, garantstellingen en waarborgen	4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen		■	
5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen	5.1 Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen		■	
6. Lokale lasten	6.1 Lokale lastendruk	■		
	6.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB	■		
	6.3 Derving OZB i.v.m. leegstand		■	
	6.4 Kostendekkendheid leges			■
7. Meerjarig financieel evenwicht	7.1 Ombuigingen, taakstellingen	■		
	7.2 Verhouding Structurele / Incidentele baten en lasten	■		
	7.3 Meerjarig sluitende begroting	■		

1. Schuldpositie (vreemd vermogen)

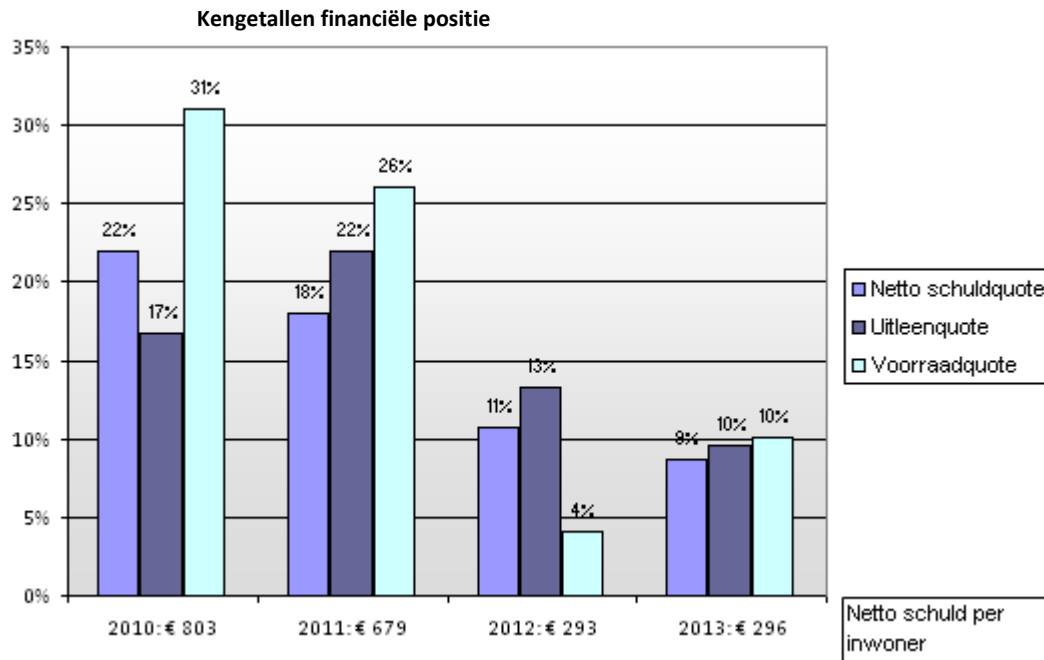
1.1. Schuldratio

De schuldratio geeft aan welk aandeel van het gemeentebezit is belast met schulden. Hoe lager de uitkomst hoe gunstiger. We financieren dan immers meer met eigen vermogen. Als norm geldt een schuldratio tussen de 20% en 70%. Op basis van de jaarrekeningcijfers 2013 scoort Tilburg een schuldratio van 22% (2012: 22%, 2011: 23%). Het solvabiliteitsratio geeft aan de mate waarin bezit op de balans is afbetaald. Dit is het spiegelbeeld van de schuldratio.

1.2. Netto schuld/exploitatie (netto schuldquote)

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Bij een score tussen de 100% en 130% is voorzichtigheid geboden. Bij een netto schuldquote hoger dan 130% doet een gemeente er goed aan om schulden af te bouwen. Op basis van de jaarrekeningcijfers 2013 bedraagt de netto schuldquote voor Tilburg 9%.

1.3. Netto schuld per inwoner

De netto schuld per inwoner van Tilburg bedraagt volgens de jaarrekening 2013 € 296,-. De netto schuld per inwoner neemt ten opzichte van 2012 toe met 1% (= schuldevolutie). Voor de middellange termijn is de ontwikkeling van deze indicator een goede maat. Voor Tilburg bedraagt de schuldevolutie 2009-2012 € 860,- negatief (bron VNG). Op middellange termijn is de netto schuld per inwoner dus gedaald. Dit houdt in dat de financiële positie van onze gemeente zich verbeterd heeft.

1.4. Schuldevolutie

De gemiddelde netto schuld per inwoner in Nederland bedroeg in 2012 € 2.343,- en de schuldevolutie 2009-2012 is landelijk € 460,-. Er zijn nog geen landelijke cijfers over 2013 beschikbaar.

Het is goed ook de uitgeleende gelden en voorraden mee te nemen in de analyse van de hoogte van de schuld en ze uit te drukken als aan aandeel van de inkomsten. Door de uitleenquote en voorraadquote van de netto schuldquote af te trekken, krijgt men een goede indruk van de schuld die op de exploitatie drukt.

De uitleenquote geeft inzicht in hoeveel geld de gemeente uitgeleend heeft. Als een gemeente geld uitleent, gaat dit niet zonder risico. Het kan zijn dat de andere partijen de leningen niet kunnen afbetalen. De gemeente is dan het uitgeleende geld kwijt en blijft met de schulden die er tegenoverstaan zitten.

Als gevolg van in 2013 ontvangen aflossingen tot een bedrag van € 11,1 mln. daalt de uitleenquote ten opzichte van 2012.

Ten tweede kan de gemeenten grote voorraden bouwgrond bezitten. Juist op de voorraden grond lopen de gemeenten risico. In de nasleep van de recessie is het risico van tegenvallende opbrengsten uit grondverkoop aanwezig. Ultimo 2013 is de voorraad in exploitatie genomen bouwgronden toegenomen met € 39,8 mln. en de voorraad panden voor verkoop met € 8,9 mln.

De VNG publiceert in dit kader ook rangnummers van gemeenten. Het rangnummer 2012 is gebaseerd op de netto schuldquote $-/- 0,9 \times$ uitleenquote. Voor Tilburg komt dit ultimo 2012 uit op $-/- 4\%$, we staan hiermee op de 56^e plaats.

EMU-saldo en financieringsresultaat

De toename of de afname van de netto schuld kan ook gedefinieerd worden als financieringsresultaat. Bij een positief financieringsresultaat nemen de schulden af.

Het EMU-saldo geeft ook een netto financieringsresultaat in een jaar, maar wel met een andere definitie.

Met betrekking tot het EMU saldo wordt per gemeente een individuele EMU-referentiewaarde gepubliceerd.

De individuele referentiewaarde is gebaseerd op de begrotingstotalen (na bestemming).

	2011	2012	2013	2014
Begrotingstotaal (na bestemming), jaar t-1	893.415	897.215	754.843	738.687
Individuele referentiewaarde Tilburg	-38.555	-39.616	-34.147	- 27.789
EMU-saldo op basis van jaarrekening	-23.279	4.325	-16.000*)	n.n.b.

*) voorlopig gegeven

1.5. Netto rentelasten/exploitatie

De indicator netto rentelasten/exploitatie geeft het aandeel aan van de externe rentelasten in de exploitatie, dus welk deel van de exploitatie gebonden is door het betalen van rente. Wij blijven ruim onder de norm van 1% van de exploitatiekosten. Uit de SEO-stresstest is eveneens naar voren gekomen dat wij vanwege onze geringe externe financiering niet erg gevoelig zijn voor toekomstige renteschommelingen.

1.6. Rentereserve

In Tilburg hanteren we geen afzonderlijke rentereserve. Onze algemene reserve dient ook om tegenvallers op het renteresultaat binnen het (begrotings)jaar op te vangen. Kijkend naar de omvang van onze algemene reserve en onze lage schuldratio vinden wij de vorming van een afzonderlijke rentereserve ook niet noodzakelijk.

1.7. Omslagrente - werkelijke rente

Het toe te rekenen rente-omslagpercentage is met ingang van de Programmabegroting 2013 verlaagd van 4,5% naar 3,5%. Het rente-omslagpercentage is bij de begroting 2013 berekend op 3,21% (begroting 2012: 3,34%). Het werkelijke rente-omslagpercentage voor 2013 komt uit op 3,43%. Het positieve resultaat op financiering is hierdoor afgenomen.

Het verschil tussen de toegerekende rente en het begrote rente-omslagpercentage wordt in 2013 toegevoegd aan de Reserve Grootchalige Investeringswerken (RGI). In het kader van "Scherper aan de wind II" wordt het positieve resultaat met ingang van de begroting 2014 structureel ten gunste van de algemene middelen gebracht.

Hoewel we vanwege onze lage schuldquote niet echt gevoelig zijn voor rentewijzigingen, heeft een stijging van de omslagrente in de komende jaren toch direct een structureel negatief effect op de exploitatie. Vandaar dat we, ondanks het verschil tussen interne rentevoet en omslagrente de status "attentie/kwetsbaar" meegeven. Het risicoprofiel ten aanzien van deze gekozen verwerkingwijze is immers groter geworden.

2. Reservepositie (eigen vermogen)

2.1. Ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan, waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat beleid moet worden gewijzigd.

Uit paragraaf 3.5 Risico's en Weerstandsvermogen blijkt dat onze (incidentele) weerstandscapaciteit ultimo 2013 € 136,6 mln. bedraagt. Wij achten deze weerstandscapaciteit voldoende gelet op de in de risicoparagraaf opgenomen specifieke risico's.

2.2. Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren

Naast de aanwezige vrije reserves is er nog een (structureel) onbenutte belastingcapaciteit van bijna € 10 miljoen beschikbaar.

3. Grondexploitatie

3.1. Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting

Als in de meerjarenbegroting rekening wordt gehouden met winsten van de grondexploitatie bestaat er een bepaalde druk op de exploitaties om deze winsten daadwerkelijk te realiseren. Geen realisatie betekent dan immers een direct dekkingprobleem in de begroting. In onze meerjarenbegroting nemen wij geen resultaten uit de grondexploitatie mee. Onze exploitatie wordt hier dus niet door beïnvloed.

3.2 + 3.3. Winstverwachting grondexploitatie + algemene reserve en risicoreserve grondbedrijf versus risico's

Voor elke grondexploitatie berekenen wij een individueel planresultaat. Bij de berekening worden reeds gemaakte kosten en in de toekomst nog te maken kosten verrekend met verwachte opbrengsten.

Uit deze Jaarrekening 2013 blijkt dat het geactualiseerde negatieve resultaat € 122,6 mln. bedraagt. Ten opzichte van de beschikbare reserves en voorzieningen, die zijn berekend op een bedrag van € 130 mln., is de vrij besteedbare reserve grondexploitatie toegenomen tot € 7,4 mln. Deze verbetering is met name het gevolg van aanvullende bijdragen vanuit de Voorziening Herstructurering en lager dan verwachte afboeking en afschrijvingen bij de MVA gronden. Vanwege deze ruimte binnen de gesloten grondexploitatie hoeft er geen extra beroep te worden gedaan op de algemene middelen.

Ondanks dat er nog voldoende risico's zijn, mogen we concluderen dat de financiële situatie van ons grondbedrijf momenteel stabiel is. Er is weer sprake van reservevorming. En hoewel van beperkte omvang, is er weer wat ruimte om mogelijk toekomstige tegenvallers op te vangen.

4. Leningen, garantstellingen en waarborgen

4.1. Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen

Wij kennen gegarandeerde geldleningen met contragarantie (m.n. WSW-leningen) waarbij een derde partij mede garant staat en leningen zonder contragarantie (leningen aan zorg- en cultuurinstellingen). Het totaal van de leningen, garantstellingen en waarborgen bedraagt volgens de jaarrekening 2013 ruim € 1,4 miljard. De hiertegenover gestelde zekerheden bedragen ruim € 1,3 miljard en dekken daarmee circa 95% van de totale verstrekking af. Ons risico ligt hier met name in de borgstelling inzake het project Stappegoor. Tot nu toe zijn hierop geen tegenvallers / afwijkingen op de planning.

5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen

5.1. Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen

Zoals in paragraaf 3.6 Onderhoud kapitaalgoederen is aangegeven, zijn de afgesproken onderhoudsniveaus behaald. Alleen de huidige kwaliteit van de riolering loopt achter op de door de raad vastgestelde kwaliteit. Met de beschikbare middelen is een deel van het achterstallig onderhoud ingehaald. In 2014 wordt hier verder op ingezet. Het streven is om in 2014 het gehele achterstallige onderhoud in te lopen.

Er is geen budget gereserveerd om civiele kunstwerken te vervangen aan het einde van de levensduur. Als vervanging aan de orde is, brengen we via de reguliere budgetcyclus een voorstel tot vervanging in.

Met betrekking tot gebouwen zullen op basis van inspecties die doorlopen tot begin 2014 meerdere scenario's worden uitgewerkt en voorgelegd op basis waarvan gekozen kan worden voor het gewenste kwaliteitsniveau en bijbehorende financiële consequenties. Besluitvorming over de methodiek conditieafhankelijk onderhoud volgt medio 2014.

Omdat beide punten mogelijk tot extra aanspraken op onze financiële middelen leiden is hiervoor "attentie/kwetsbaar" opgenomen.

6. Lokale lasten

6.1. Lokale lastendruk

De lokale lastendruk (kosten van rioolheffing, afvalstoffenheffing en OZB) voor een gemiddelde woning bedroeg in 2013 op basis van onze programmabegroting € 553,85 evenals in 2012. Op basis van de door het COELO gepubliceerde ranglijst van woonlasten in grote gemeenten is Tilburg in 2013 hiermee de op één na goedkoopste gemeente. Uit het in januari jl. verschenen rapport blijkt dat Tilburg in 2014 zelfs de goedkoopste grote gemeente is van Nederland.

6.2. Onbenutte belastingcapaciteit OZB

De (structureel) onbenutte belastingcapaciteit bedraagt voor 2013 € 10 miljoen. Ten opzichte van de totale exploitatie (voor mutatie reserves) is dit 1,52%, dit is ruim boven de gehanteerde norm van 0,25%.

6.3. Derving OZB i.v.m. leegstand niet-woningen

Leegstand kost de gemeente geld. Er bestaat een directe relatie tussen de opbrengst OZB gebruikers niet-woningen en leegstand. De inkomstderving in 2013 bedroeg 1,87% van de totale opbrengst OZB niet-woningen. Hoewel de dekking van deze opbrengstderving verdisconteerd wordt in het tarief, vinden wij dit toch een attentiepunt. Het geeft in deze lastige economische tijden toch ook een indicatie van andere ontwikkelingen binnen onze gemeente.

6.4. Kostendekkendheid leges

Bij de begroting 2012 is besloten onze leges meer kostendekkend te maken, met als uitgangspunt waar mogelijk 100% kostendekkendheid in 2015. In de meerjarenramingen is hiermee al rekening gehouden. Er is dus geen mogelijkheid om de leges nog verder te verhogen.

7. Meerjarig financieel evenwicht

7.1. Ombuigingen, taakstellingen

De ombuigingen en taakstellingen waartoe in voorgaande jaren is besloten lopen t/m 2015. De ombuigingen en taakstellingen zijn tot en met 2013 gerealiseerd. Voor de jaren 2014 en 2015 resteert een nog te realiseren structurele bezuiniging op bedrijfsvoering van € 0,9 miljoen respectievelijk € 2,8 miljoen.

7.2. Verhouding structurele/incidentele baten en lasten

De (meerjaren)begroting moet materieel in evenwicht zijn. Dit betekent dat structurele lasten worden afgedekt door structurele baten. Andersom kunnen incidentele lasten worden afgedekt door incidentele baten waaronder onttrekkingen aan de algemene reserve.

7.3. Meerjarig sluitende begroting

De meerjarige begroting is sluitend.

3.1 Bedrijfsvoering

3.1.1. Inleiding

In de paragraaf Bedrijfsvoering staat de ontwikkeling van de organisatie centraal, zodat de organisatie ons in staat stelt onze doelen te realiseren. Onze werkwijze is dan effectief (doen we de goede dingen) en efficiënt (doen we de dingen goed). De inrichting van onze bedrijfsvoering draagt eraan bij dat we op een geïntegreerde wijze doelen en ontwikkelingen kunnen bezien en hierop tijdig kunnen acteren. We investeren in continue organisatieontwikkeling om blijvend te kunnen voldoen aan de veranderende opgaven. We ondersteunen interne en externe netwerken die nodig zijn om de bestuurlijke doelen te realiseren.

Het bovenstaande houdt in dat onze bedrijfsvoering bijdraagt aan:

- Een organisatie die functioneert als één concern;
- De gemeente Tilburg als toonaangevende organisatie die efficiënt werkt en effectief is in de realisatie van haar beleid.

Om deze bijdrage inzichtelijk te maken zijn de ontwikkelingen in de bedrijfsvoering in deze paragraaf als volgt onderverdeeld:

1. Eén concern;
2. Betaalbare organisatie;
3. Toonaangevende organisatie.

De Kadernota Bedrijfsvoering is vastgesteld in 2013 en biedt hiertoe het beleidskader:

1. We kunnen sturen op het behalen van de bestuurlijke doelen en wettelijke taken en zullen dat waar nodig ook bij de beleidsontwikkeling betrekken;
2. We organiseren de primaire processen op een effectieve en efficiënte wijze en optimaliseren deze voortdurend door middel van periodieke doorlichting en benchmarks;
3. We organiseren de ondersteunende functie op een efficiënte wijze en optimaliseren deze voortdurend door middel van periodieke doorlichting en benchmarks.

3.1.2. Organisatie die functioneert als één concern

We hebben één bedrijfsvoering voor de totale organisatie; dit creëert meer inzicht en daarom zijn we in staat op gemeentelijk niveau te sturen op gemeentelijke (bestuurlijke) prioriteiten.

Eén gemeenschappelijke informatiehuishouding

Sinds 2012 loopt het project 'Eén gemeenschappelijke informatiehuishouding'. In 2013 zijn de eerste twee gemeentebrede dashboards, 'Bestuurlijke doelen' en 'Bedrijfsvoering' opgeleverd. Het dashboard Bedrijfsvoering, dat is gebaseerd op de Kadernota Bedrijfsvoering, levert mede input voor deze paragraaf in de jaarrekening. Daarnaast is gestart met dashboards op afdelingsniveau, onder andere 'Dienstverlening', 'Sociaal', 'Ruimtelijke keten' en 'Sport'. In totaal zijn in 2013 zes dashboards opgeleverd die de sturing op de realisatie van bestuurlijke doelen verbeteren.

Omwille van de betrouwbaarheid en de continuïteit van de bestuurlijke informatievoorziening zijn, na een intern onderzoek in 2013 naar de juiste organisatievorm, de financieel-administratieve taken die waren ondergebracht binnen de afdeling Informatievoorziening per 1 januari 2014 overgebracht naar de afdeling Planning en Control. De functie van Administrateur¹ ligt nu in zijn geheel binnen deze afdeling

Gemeentebrede communicatie

In het verslagjaar is de concrete uitwerking van het communicatieconcept 'Zo communiceren wij in Tilburg' verder vormgegeven. De begrippen 'Luisteren, Bespreken, Vertellen en Presenteren' fungeren meer en meer als leidend principe in onze aanpak. Een belangrijke mijlpaal is de nieuwe website van de gemeente Tilburg waarbij de wensen van de bezoeker leidend zijn voor de invulling. Ook is de omgevingsanalyse steeds meer een standaardinstrument bij de start van projecten. Het Social Media instrumentarium wordt steeds belangrijker in onze middenmix. In 2013 zijn er 8 campagnes gevoerd en zijn er accounts ingezet ten behoeve van (re)actieve participatie. Medewerkers bij de gemeente Tilburg worden ook getraind om Social Media in het eigen werk te gebruiken. Om de rollen 'vertellen' en 'presenteren' goed in te kunnen vullen zijn geschikte locaties in beeld en is het nieuwe instrument storyteller geïntroduceerd. Om de communicatie-instrumenten te verbeteren en de

¹ Administrateur: de organieke functie Administrateur is ingesteld om de rechtmatigheid van de betalingen en de inning van vorderingen te borgen, de administratie te voeren en verantwoordingsinformatie te leveren. De functie is in het Organisatiebesluit vastgelegd.

doelgroepsegmentatie aan te scherpen is ook een onderzoek uitgevoerd naar de waardering van de media die de gemeente inzet.

Gemeentelijk aanbestedingsbeleid

In 2013 is het nieuwe gemeentelijke aanbestedingsbeleid voorbereid. Bestuurlijke besluitvorming kon op basis daarvan in januari 2014 plaatsvinden (raad). We hebben in 2013 o.a. aanbestedingen gedaan voor de stadsadvocaat en de ARBO-dienstverlening. De aanbesteding van de stadsadvocaat heeft opgeleverd dat we met de geselecteerde partij een 'partner in business' hebben gevonden (niet alles gebeurt meer op verrichtingenbasis) en dat we beter grip hebben gekregen op de prijs en de totale kosten.

De raad heeft in het nieuwe Tilburgse aanbestedingsbeleid bepaald dat de gemeente transparant is in haar inkoopactiviteiten en jaarlijks een spendanalyse uitvoert. De resultaten van deze spendanalyse worden op een wijze die niet in strijd is met de privacy en andere belangen van actuele opdrachtnemers, beschikbaar gesteld aan de gemeenteraad en het publiek.

Een spendanalyse is het analyseren (achteraf) van alle inkopen. Het geeft onder meer inzicht in:

- hoeveel opdrachten er voor welke omvang bij verschillende leveranciers zijn uitgezet;
- welke opdrachten Europees aanbesteed zijn/dienen te worden of juist niet;
- de bijdrage van inkoop en aanbesteding aan de bestuurlijke doelen, door bijvoorbeeld te laten zien hoeveel opdrachten en met welke waarde door de gemeente verstrekt worden aan het regionaal MKB en welke ontwikkelingen hierin zichtbaar zijn.

Het nieuwe aanbestedingsbeleid 2013 is vastgesteld door de gemeenteraad op 27 januari 2014. De maatregelen die in de organisatie genomen moeten worden om de voor de spendanalyse noodzakelijke informatie te genereren worden in 2014 gerealiseerd. De spendanalyse wordt derhalve met ingang van boekjaar 2014 uitgevoerd.

Planning & Control

De evaluaties van de begroting 2013, het directieplan en de afdelingsplannen zijn afgerond. Het resultaat is een aangepast, door de directie vastgesteld, begrotingsproces. Dit heeft de basis gevormd voor het samenstellen van de Programmabegroting 2014, afdelingsplannen en directieplan 2014 en voor het proces jaarstukken 2013. De evaluatie van de P&C-instrumenten is uitgevoerd en zal begin 2014 bestuurlijk worden voorgelegd. Er heeft een interne evaluatie van de Jaarrekening 2012 plaatsgevonden. Hieruit zijn verbetervoorstellen gekomen voor de hele P&C-cyclus, gericht op het verbeteren van de stuur- en verantwoordingsinformatie.

Corporate control

De directie heeft de visie op corporate control vastgesteld, waardoor de rollen van directie, lijnmanagement, de corporate controller en van de ondersteunende afdelingen helder zijn gedefinieerd. Vervolgens is een actieplan voor 2014 opgesteld, waarin elementen als het auditplan en kwaliteitsmanagement zijn opgenomen (zie hierna: 3.1.4. Toonaangevende organisatie, pag.132). De visie is opgesteld met behulp van een Leerwerkplaatssessie, met inzet van externe en eigen deskundigheid en op basis van de besturingsfilosofie 'Zo doen wij dat in Tilburg'.

Benchmarks

Dit jaar zijn zowel de Formatie Benchmark Berenschot² als Vensters voor Bedrijfsvoering gevuld. De invulling van Vensters voor Bedrijfsvoering is afgestemd op de Formatie Benchmark van Berenschot. Duidelijk is dat Tilburg een behoorlijk slanke organisatie heeft. Wij onderkennen dat dit geen doel op zich is, maar dat dit moet worden gezien in samenhang met de werkdrukbeleving en het ziekteverzuim (zie hierna).

De samenvatting van de belangrijkste conclusies en constateringën uit de benchmark ambtelijke organisatie van Berenschot is:

- De Tilburgse ambtelijke formatie is 10% kleiner dan het gemiddelde van de benchmark categorie grote steden.
- De Tilburgse formatie voor uitvoerende taken is 6% kleiner dan het gemiddelde van de grote steden.
- De netto formatie (beleid en overhead) van Tilburg is 16% kleiner ten opzichte van het gemiddelde van de grote steden.
- Uit de benchmark 2013 blijkt dat Tilburg van de totaal 13 deelnemende grote steden (met meer dan 100.000 inwoners, geen G4) als tweede eindigt, dus bijna de laagste netto ambtelijke formatie heeft.
- De formatie leidinggevend is hoger. Bij Tilburg Transformeert is uitgegaan van een span of control van 15, maar deze is teruggelopen naar 14,2. Dit wordt met name veroorzaakt door het afnemen van de formatie als totaal. Uit nadere analyse blijkt dat de algehele formatie sneller afneemt (-/- 5,7%) dan het aantal leidinggevend (-/- 3%), waardoor dit kengetal terugloopt. Dat is logisch, omdat niet bij elke formatievermindering in een organisatorische eenheid ook de leidinggevende capaciteit in dezelfde proportie

² Betreft zowel formatie als overhead.

kan worden teruggebracht. Wanneer we het Sportbedrijf buiten de berekening laten³ ligt de span of control nagenoeg op 15.

Benchmark Ziekteverzuim

In 2013 lag het gemeentebrede ziekteverzuimpercentage op 6,38% (excl. zwangerschap). Dit is een stijging met 0,3 procentpunt ten opzichte van 2012. Het verzuim ligt boven het streefcijfer van 5,4%.

De meldingfrequentie (het aantal keer per jaar dat een medewerker zich gemiddeld ziek meldt) is gestegen van 1,43 naar 1,51. Dit betekent dat er vaker sprake is van kort verzuim. Het aandeel van kort en middellang verzuim is licht gedaald, maar het aandeel van het langdurig verzuim (langer dan 1 jaar) loopt op. Het lang verzuim betreft meestal complexe medische situaties die nauwelijks/niet beïnvloedbaar zijn. De bedrijfsarts beoordeelt en codeert de ziekteoorzaken bij ziekte langer dan drie weken in het spreekuurcontact. De diagnose 'psychische aandoeningen' is de belangrijkste verzuimoorzaak (32%). Het percentage werkgerelateerd is met 2,6% toegenomen t.o.v. 2012. Het merendeel van de werkgebonden oorzaken zijn psychische aandoeningen (stress, burn-out). Het aantal niet-verzuimers is in 2013 licht gedaald en komt uit op bijna 30%.

De verzuimcijfers van de gemeente Tilburg zijn gebaseerd op de verzuimnormen die zijn aangegeven door het A+O fonds. In de benchmark over 2012 eindigden we in het bovenste kwartiel, dat wil zeggen dat 25% van de 19 vergelijkbare gemeenten hoger scoorde dan 5,9% (Tilburg: 6,1%). De landelijke benchmark verzuimgegevens over 2013 wordt in april/mei 2014 bij het A+O fonds verwacht.

Ook uit Vensters voor Bedrijfsvoering (gegevens 2012) komt naar voren dat Tilburg met 6,1% ziekteverzuim relatief hoog scoort ten opzichte van het gemiddelde van 5%.

De verzuimcijfers zijn exclusief de flexibele schil, waarin 219 personen werkzaam zijn. Binnen de flexibele schil ligt het verzuimcijfer om diverse redenen lager⁴ en bedraagt 3,37%. Het ziekteverzuim van ambtelijke medewerkers plus medewerkers flexibele schil, herleid op basis van een gewogen gemiddelde, komt uit op 6,04%. Lager dus dan 6,38%, maar nog altijd (te) hoog.

Analyse Ziekteverzuim

Werkdruk met als gevolg stress en burnout zijn niet alleen hardnekkige, maar ook ernstige verschijnselen met grote afbreuk voor de medewerker en voor de organisatie. In opeenvolgende MTO's komt het verschijnsel werkdruk pregnant naar voren. Wij lossen dit niet meer alleen op door medewerkers assertiever te maken (leren 'nee-zeggen'). Wij zullen ook kritisch moeten kijken naar de omvang van de formatie in relatie tot het ambitieniveau van de organisatie. In die zin is de benchmark Berenschot, die aangeeft dat Tilburg een zeer slanke formatie heeft, niet alleen maar goed nieuws. Wij zullen het ambitieniveau (inclusief het stellen van prioriteiten) moeten leren doorvertalen in realistische planning. In de wijze van aansturing zal voldoende regelruimte voor de medewerker moeten worden ingebouwd.

Medewerkertevredenheidonderzoek

In 2013 heeft een medewerkertevredenheidonderzoek (MTO) plaatsgevonden. De score vanuit het MTO laat in vergelijking met gemeentes van dezelfde grootteklasse een gemiddeld goed resultaat zien, al zijn er binnen de Tilburgse organisatie wel grote verschillen vast te stellen. De werkdrukbeleving in Tilburg is hoog. Dit komt ook tot uitdrukking in het ziekteverzuim en de toename van arbeidsgerelateerd langdurig verzuim.

Dit in aanmerking genomen, blijkt dat medewerkers van de gemeente Tilburg tevreden zijn over hun baan en tevreden over de organisatie. Ten opzichte van 2012 is een kleine verbetering zichtbaar. De gemiddelde positie die Tilburg inneemt in het veld van 400 organisaties in de publieke sector, is voor een grote organisatie als Tilburg een goede prestatie. Het is een goed resultaat omdat ondanks het ingrijpende transformatieproces en de doorgevoerde bezuinigingen Tilburg zijn positie heeft behouden (stabiel beeld). Verder is het belangrijk dat op het onderdeel arbeidsverhoudingen een stap omhoog is gemaakt en dat deze stap toe te schrijven is aan de wijze van leidinggeven. Eind 2013 hebben de afdelingen gerapporteerd over de uitgevoerde verbeteractiviteiten. Voor een aantal primaire afdelingen is een dilemmabespreking georganiseerd over het bestuurlijk proces en de realisatie van bestuurlijke doelen in relatie tot de ambtelijke capaciteit (kwaliteit en kwantiteit). In veel afdelingen is ingezet op zaken als: verbeteren van de communicatie, planmatiger werken, terugdringen van de interne regeldruk, het werken op basis van vertrouwen in plaats van control, elkaar eerder aanspreken en duidelijk beleggen van taken (goed opdrachtgever en opdrachtnemerschap).

³ Het Sportbedrijf heeft door zijn aard een intensievere span of control. In de onderliggende benchmark zijn zowel gemeentelijke organisaties met als zonder (vergelijkbaar) Sportbedrijf opgenomen.

⁴ Deze verzuimcijfers liggen lager omdat het om kortere, eindige contracten gaat. Deze populatie is bovendien anders van samenstelling dan de ambtelijke (leeftijd, m/v, deeltijd, functieniveau en cetera).

Benchmark ICT-kosten

In het kader van de benchmark ICT-kosten is de ICTU-benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering betrokken in het Gartneronderzoek naar een toekomstbestendige en betaalbare ICT-organisatie (zie ook hierna onder 3.1.5).

3.1.3. Betaalbare organisatie

Een van de hoofdogaven voor de organisatie is om een betaalbaar 'huis' te behouden. We richten ons met onze bedrijfsvoering op de betaalbaarheid en de efficiency. We zoeken kansen voor innovatie om de betaalbaarheid van de organisatie te borgen. Deze opgave heeft temeer urgentie, gezien de bezuinigingsopgaven.

Bezuinigingen

Om de organisatie betaalbaar te houden is er vanaf 2011 bezuinigd. Tot en met 2013 gaat het om bijna € 35 miljoen, zowel op programmakosten als in de bedrijfsvoering. De implementatie van de bezuinigingsbesluiten uit de begrotingen 2011 en 2012 loopt volgens een geplande fasering door tot en met 2015. De efficiencytaakstelling op de organisatie maakt deel uit van dit bezuinigingsbedrag en bedraagt € 7,2 miljoen. Voor 2013 bedroeg deze taakstelling € 1,3 miljoen; deze is behaald. In 2013 is er vanuit de begrotingen 2011 en 2012 € 10 miljoen geëffectueerd. Voor de begroting 2013 hoefden géén nieuwe bezuinigingsopgaven te worden vastgesteld. Alle formatieplaatsen (fte's) die in de bezuinigingsfiches uit 2011 en 2012 werden ingeboekt zijn ook daadwerkelijk gerealiseerd als bezuiniging in de formatie. Daarnaast heeft in het reorganisatieproces van het project Tilburg Transformeert in het kader van de doelstelling 'behouden van een betaalbare organisatie', formatievermindering plaatsgevonden. Dit betrof met name het terugbrengen van de formatie leidinggevenden. Alle financiële gevolgen als gevolg van fte-reductie zijn in de begroting verwerkt.

LinT (Lean in Tilburg)

Na een moeizame start in 2012 hebben we vanaf 2013 geïnvesteerd in de kwalitatieve en kwantitatieve inzet op LinT. In het boekjaar zijn met behulp van die inzet 7 LinT-procesdoorlichtingen afgerond en 6 zo goed als afgerond. Dit levert een aantal ingeboekte besparingen op en een aantal potentiële. De hierover opgestelde tussenevaluatie⁵ laat het volgende zien: De prognose voor de besparingen die rechtstreeks aan LinT kunnen worden toegerekend luidt cumulatief als volgt: € 380.000,- (2014), € 750.000,- (2015) en € 820.000,- (2016). Ten opzichte van de doelstelling voor 2014 blijkt hieruit een achterstand van € 155.000,- die in 2015 alsnog zal worden gerealiseerd.

Reorganisaties

In 2013 hebben diverse reorganisaties plaatsgevonden of werden voorbereid. Soms ging het over doorontwikkelen (vanuit de Inrichtingsplannen Tilburg Transformeert (TT)) en in andere gevallen om efficiencyverhoging en procesverbetering, het oplossen van weeffouten in TT of anticiperen op de drie sociale transitieën. Er is besloten tot een reorganisatie bij de afdelingen Planning en Control en Informatievoorziening. De inrichting sluit beter aan bij de behoefte aan bijdrage aan de opgaven van de andere afdelingen en tot meer sturing aan de voorkant in plaats van beheersing en verantwoording. Daarnaast zijn reorganisaties doorgevoerd door de vorming van de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD), bij Vastgoed en Stadstoezicht. Verder zijn er in het verslagjaar reorganisaties voorbereid, die in 2014 geëffectueerd worden. De organisatie is voortdurend aan veranderingen onderhevig en past zich aan. Hierover en over de personele effecten wordt overlegd in de Commissie voor GO en met de Ondernemingsraad of het participatieoverleg op afdelingsniveau.

Boventallige medewerkers

Op 1 januari 2013 waren er 25 boventallige medewerkers. In de loop van het jaar zijn daar als gevolg van reorganisaties en bezuinigingen nog 27 boventallige medewerkers bijgekomen. Daarbij hebben 9 eerder geplaatste medewerkers het niet gered in hun nieuwe functie en zijn opnieuw boventallig geworden. Van dit totaal van 61 boventallige medewerkers is er in 2013 voor 24 medewerkers een oplossing gevonden. Op 31 december 2013 resteren er 37 boventallige medewerkers.

3.1.4. Toonaangevende organisatie

In haar organisatie wil Tilburg toonaangevend zijn. Dat betekent dat we een visie hebben op de ontwikkeling van de organisatie en gericht zijn op innovatie. Deze visie wordt gevoed door een externe oriëntatie; ook voor de bedrijfsvoering van de organisatie kijken we of we nog steeds 'de goede dingen doen'. We richten de organisatie zo in dat we flexibel zijn en op tijd kunnen bijsturen. De focus ligt daarbij op de langere termijn. We hebben oog voor de veranderingen om ons heen. We zijn in 2013 begonnen om de gevolgen voor de bedrijfsvoering van de drie sociale transitieën in beeld te brengen (zie hiervoor bij reorganisaties).

⁵ Directie, 12 februari 2013

Organisatieontwikkeling

In de organisatieontwikkeling vormde 2013 het derde en laatste jaar van het project Tilburg Transformeert. In 2013 ging het vooral om het doorvoeren van verbeteringen in de organisatie en het herstel van weeffouten in de nieuwe organisatiestructuur, maar ook om het verbeteren van een aantal ketens en processen, waaronder de ruimtelijke keten, wijkgericht werken en 'één bedrijfsvoering'. En tenslotte om het ontwikkelen van de in de (nieuwe) organisatie gewenste werkstijl en gedrag: versterken slagkracht, strategisch vermogen en samenwerking tussen college en organisatie. Het ontwikkelen van collectief eigenaarschap voor de sturing is hiervan een belangrijk aspect, dat in de P&C-cyclus tot uitdrukking moet komen. Onze zelf uitgevoerde 'Tussenevaluatie TT' leverde hiervoor de uitgangspunten.

De 'Eindevaluatie TT' die extern uitgevoerd werd door Berenschot heeft in beeld gebracht hoever we zijn gevorderd met de vier doelstellingen voor de organisatieontwikkeling in het project TT. De criteria hiervoor zijn met uw raad afgestemd. Hierna volgt de samenvatting van de bevindingen:

Samenvatting van de vier doelstellingen van Tilburg Transformeert (Eindevaluatie Berenschot)

Doelstelling	Indicator	Score ⁶
<i>Inhoudelijk richting geven door bestuur en topmanagement</i>	Focus op prioritering van bestuurlijke doelen	4
	Externe oriëntatie ambtelijke top	3
	Strategisch vermogen bestuur en directie	2
	Integrale sturing door bestuur en directie	3
<i>Processen ingericht op het behalen van bestuurlijke doelen</i>	De organisatie acteert slagvaardig op vragen van het bestuur en de stad	2
	Beslissingsbevoegdheid en escalatiemechanismen zijn helder en werken	4
	Wijkgericht werken en project- en programmamanagement zijn professioneel ingericht	3
	Bestuurlijke doelen komen op alle niveaus van de organisatie terug	4
	P&C-cyclus ondersteunt het bereiken van bestuurlijke doelen door goede en adequate informatievoorziening	3
<i>Toegeruste managers en medewerkers die hun kwaliteiten optimaal inzetten</i>	Managers en medewerkers zijn zelfbewust en weten waar ze voor staan en dragen dit uit (rolbewust en rolvast)	3
	Cultuur van elkaar gezamenlijk aanspreken, verantwoording nemen ('eigenaarschap'), succes delen en durven opschalen	3
	Managers en medewerkers beschikken over de juiste competenties (bijvoorbeeld bestuurssensitief, vakbekwaam) en adviseren duidelijk en transparant	3
	Management en medewerkers zijn extern georiënteerd en handelen vanuit het perspectief van de klant	3,5
<i>Behouden van een betaalbare organisatie</i>	De bezuinigingen (Tilburg Transformeert) op de organisatie zijn gerealiseerd	4
	Werkprocessen, inclusief P&C, zijn LEAN ingericht	2
	De organisatie is betaalbaar	4

Deze bevindingen vormen logischerwijs een belangrijk vertrekpunt voor de agenda van de reguliere organisatieontwikkeling (de Ontwikkelagenda), die in 2014 en volgende jaren wordt uitgevoerd. Met name op strategisch vermogen, slagvaardig opereren en efficiënte werkprocessen wordt stevig ingezet.

Leiderschap- en Managementleergang

De Managementleergang maakte al langer deel uit van het instrumentarium voor organisatieontwikkeling en was aan vernieuwing toe. Begin 2013 is, in co-creatie met GITP, het programma voor de nieuwe Leiderschap & Managementleergang (L&M) verder uitgewerkt en aangescherpt. Inhoudelijk is aansluiting gezocht bij zowel de uitgangspunten van Tilburg Transformeert als de actuele situatie binnen het organisatie ontwikkelingstraject. Uiteindelijk zijn er in 2013 twee modules ontwikkeld waaraan alle leidinggevenden van Tilburg hebben deelgenomen in heterogeen samengestelde groepen van directieleden, afdelingshoofden en teammanagers. De thema's van deze modules waren gekoppeld aan persoonlijk leiderschap en aansturing in een

⁶ Mogelijke bandbreedte 0-5. Gezien de fase waarin TT zich op het moment van de evaluatie bevindt zou de ontwikkeling op de doelstellingen in zijn geheel genomen een 3 moeten scoren. Een 4 betekent ruim vóórlopen. Een 2 vraagt extra aandacht om deze doelstelling te halen. Er zijn al wel 'plannen op papier', maar er is nog geen verbetering in de dagelijkse praktijk of gedragsverandering zichtbaar.

netwerkorganisatie. In zeven L-seminars heeft in nauwe verbinding met de leergang verdieping plaatsgevonden op collectief leiderschap, vergroten van slagkracht en sturen op gewenst gedrag. In 2013 heeft ook het Potential Programma (PP) in een vernieuwde vorm plaatsgevonden. De belangrijkste inhoudelijke verandering ten opzichte van voorgaande edities lag in de aansluiting bij de uitgangspunten van Tilburg Transformeert en de nieuwe L&M. De focus was gericht op persoonlijk leiderschap en omgevingsdynamiek.

Functioneringsgesprekken en periodieke beoordeling

In 2013 zijn er 1.469 functioneringsgesprekken geregistreerd met medewerkers met een ambtelijke aanstelling (85%). De gemeentebrede streefnorm van 85% is daarmee gehaald. Er zijn 1.519 beoordelingsgesprekken geregistreerd met medewerkers met een ambtelijke aanstelling (88%). Hiermee is de gemeentebrede streefnorm van 85% gehaald. Uit de eindscores blijkt dat er in 2013 opnieuw meer beoordelingen met het samenvattend eindoordeel 'voldoende' (48%) dan met het eindoordeel 'goed' (46%) zijn gegeven. Dit houdt verband met de grote reorganisatie per 2012 (medewerkers nieuw in functies) en met de herdefiniëring van de scores.

Bedrijfsvoeringconcept

In het kader van het bedrijfsvoeringconcept hebben we aansluiting gevonden op de landelijke Vensters voor Bedrijfsvoering van het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), waarmee de bedrijfsvoering inzichtelijker wordt gemaakt. Het bedrijfsvoeringconcept en de besturingsfilosofie zijn in 2012 op basis van de nota 'Zo doen we dat in Tilburg' verankerd in het Organisatiebesluit 2012. Eind 2013 hebben we daarvan, zoals gepland in het project TT, een geactualiseerde versie gemaakt, die bestuurlijk is vastgesteld door het college.

De doorontwikkeling van de P&C-cyclus maakt onderdeel uit van het door de directie vastgestelde 'Verbeterplan P&C'. Naast de hiervoor genoemde reorganisatie binnen de afdeling P&C zijn in 2013 de volgende zaken gerealiseerd: verbetering ondersteuning rol van de directie en het college bij de begroting en najaarsrapportage; een 'dag van de voorjaarsrapportage', gericht op externe ontwikkelingen en vertaling daarvan naar inhoudelijke sturingspunten; een startbijeenkomst begroting om directie- en afdelingshoofden samen richting te laten bepalen; verbetering ondersteuning individuele verantwoordingsgesprekken bij de najaarsrapportage; en samenwerking met de afdelingen Informatievoorziening en Personeel Organisatie & Informatie bij de P&C producten.

Met de begroting 2014 is de informatiewaarde van de begroting sterk verbeterd. Mede door de ontwikkeling van een digitale begroting is ook de toegankelijkheid verbeterd.

In de begroting 2014 is ook een koppeling gerealiseerd tussen beleid (inhoud) en de inzet van middelen (euro's) op het niveau van de onderwerpen binnen de 4 programma's. Voor de jaarrekening 2013 is deze lijn voortgezet.

Kwaliteitsmanagement

In het afgelopen jaar hebben we als instrument voor kwaliteitsmanagement de keuze gemaakt voor het INK-model als kapstok om elke vier jaar een zelfevaluatie te houden en jaarlijks een auditplan op te stellen en een aantal audits uit te voeren. Dit instrument stelt ons in staat feedback te organiseren op het functioneren van de organisatie en de effectiviteit van het managementinstrumentarium. In de loop van 2014 zullen we daar verdere invulling aan geven.

Risicomanagement

We hebben de eerste stappen gezet voor het benoemen en vervolgens borgen van potentiële risico's. Een substantieel aspect daarvan is het managen van integriteit. Goed verankerde AO/IC-protocollen maken daar deel van uit. In 2013 is fors geïnvesteerd in het hanteren van de benadering van risicomanagement (methode Risman), onder andere binnen de grondexploitatie en projecten. Wij beschikken nog niet over een vastgesteld beleid ten aanzien van risicomanagement, dat voorziet in het inventariseren van risico's en het op uniforme wijze vastleggen, sturen en vervolgens evalueren van de werking van dit proces en de eventuele bijstelling.

Inmiddels heeft er een risicobijeenkomst plaatsgevonden rondom het onderwerp 'integriteit'. Tijdens deze bijeenkomst zijn door het management de belangrijkste strategische risico's in beeld gebracht.

Integriteitbeleid

De implementatie van het integriteitbeleid waarbij gestuurd wordt op gewenst gedrag is in 2009 gestart. Nadat de meeste leidinggevenden en medewerkers in 2010 en 2011 de training morele oordeelvorming hebben gevolgd is in 2012 en 2013 op gebied van integriteit nog weinig daadwerkelijk gerealiseerd. De organisatievisie is dat het fundament van integer handelen gevormd wordt door het versterken van de morele oordeelsvorming van alle medewerkers. In 2013 is de vervolgaanpak verder vorm gegeven. Begin 2014 worden hierover nadere besluiten genomen. Integriteitbeleid is ingepast binnen het bredere kader van risicomanagement. Er wordt een plan van aanpak opgesteld, waarin opgenomen het uitvoeren van risicosessies en implementaties op afdelingsniveau. We opereren vanuit het drieluik: Risicoanalyses Algemeen; Risicoanalyses Integriteit en Risicoanalyses Veilige en onveilige situaties. De inzet is erop gericht de morele oordeelvorming goed te onderhouden, het risicobewustzijn

te vergroten en maatregelen te nemen om risico's te beheersen. Dit betekent tevens beter inrichten van de handhavingpraktijk. Nieuwe medewerkers leggen allemaal de eed/belofte af of ondertekenen een verklaring. Per 31 december 2013 hebben wij 1.722 medewerkers (99,2%) geregistreerd die de eed c.q. de belofte hebben afgelegd of een integriteitverklaring hebben getekend. De training Morele Oordeelvorming geldt als basistraining voor alle nieuwe medewerkers.

Het Nieuwe Werken (HNW)

In 2012 is de visie op HNW vastgesteld en aansluitend hebben we de 'Roadmap HNW' uitgewerkt in de drie sporen 'behaviour, bytes en bricks'. In 2013 is daarop het programmamanagement voor HNW beschreven en aanbesteed. Met het contracteren van extern programmamanagement (Berenschot) borgen we dat het gebruikersbelang in het kader van HNW volgens de drie sporen tijdig en op het juiste moment wordt ingebracht in het (ver)nieuwbouwproces van de stadskantoren. Het opdrachtgeverschap is binnen de directie belegd.

In 2013 zijn we gestart met de introductie van mobiele devices, zoals tablets. Het doel van deze devices is dat ze de principes van HNW en het gedachtegoed van de nieuwe ontwikkeling stimuleren.

Informatieplan

In 2013 is het informatieplan 2013-2014 vastgesteld. Hierin staan de belangrijkste kaders voor het ICT-beleid. Voor 2013 stonden vijf grote projecten gepland. De nieuwe website is inmiddels gerealiseerd en heeft zowel in Tilburg als landelijk veel waardering gekregen. Ook het zaaksysteem (zie ook hierna) is gerealiseerd. De nieuwe digitale werkplek is gestart in 2013 en wordt met vertraging gerealiseerd. De termijn voor het wegvallen van de ondersteuning van Microsoft wordt iets overschreden (2 maanden). Hiervoor zijn maatregelen genomen, zodat sprake is van een beheersbare situatie. Als vierde is de ICT-dienstverlening aan Dongen voorbereid in 2013. Tenslotte volgen we voor de drie decentralisaties actief de landelijke ontwikkelingen. Een voorbeeld hiervan zijn de 'living labs' bij andere grote steden voor met name zorg/Wmo. Hoofddlijn is dat we zoveel mogelijk reeds bestaande ICT-instrumenten inzetten (DigiD, basisregistraties, zaaksysteem). Voor Centrum Jeugd en Gezin is een intakesysteem en een casusbesprekingsysteem ingevoerd. Voor NOMA/participatiewet wordt gewerkt aan een systeem voor de poortfunctie.

Informatiebeveiliging

In 2013 heeft de raad het informatiebeveiligingsbeleid 2013-2016 vastgesteld. Speerpunt hierbij was een verbetering van de plan-do-check-act-cyclus. Hierin is in 2013 een belangrijke stap gezet met de vaststelling van het Tilburgse normenkader voor informatiebeveiliging dat aansluit op de baseline die door de Informatiebeveiligingsdienst van de VNG is opgesteld. Op basis van een risicoanalyse en een nulmeting zijn de prioriteiten voor 2013 bepaald. Deze staan in het Actieplan informatiebeveiliging dat grotendeels volgens planning is gerealiseerd. Er hebben zich in 2013 geen zodanig grote incidenten voorgedaan die de continuïteit dan wel de betrouwbaarheid van de gemeentelijke ICT in gevaar brachten. Wij rapporteren regelmatig aan de auditcommissie over de voortgang.

Zaakgericht Werken

In 2013 is het Zaaksysteem met succes ingevoerd en het werkt nu naar behoren voor de gemeentelijke dienstverlening. Het programma Zaakgericht Werken is gestart om de doorontwikkeling van dienstverlening in de komende jaren te realiseren. Zaakgericht Werken faciliteert het verbeteren van onze werkprocessen, zodat we doelgerichter en efficiënter kunnen werken. Het programma Zaakgericht Werken dient twee bestuurlijke doelen: een betere (digitale) dienstverlening aan burgers en ondernemers, zoals vastgelegd in de visie: 'In één keer raak, in één keer goed'; en het behouden van een betaalbare organisatie, zoals onder meer vastgelegd in de businesscase Dienstverlening en de doelen van de organisatie.

Project- en programmamanagement

In 2013 is ter ondersteuning verder gewerkt aan de implementatie van de 'Principal Toolbox' als instrument ter ondersteuning. Inmiddels wordt binnen de gemeente aan ca. 400 projecten tegelijkertijd gewerkt volgens de Tilburgse Standaard van Projectmatig Werken.

e-HRM

e-HRM is het gebruik van gestandaardiseerde digitale toepassingen bij routinematig personeelsmanagement (lees: -beheer), op basis van zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Dankzij deze toepassingen is het mogelijk om steeds beter in te spelen op de eisen die de medewerkers en de organisatie stellen, ook in de (naaste) toekomst. e-HRM leidt onder meer tot kostenbesparingen en een hogere efficiency van de personeelsadministratie. Digitalisering van HRM kan de betrokkenheid van medewerkers en managers op alle niveaus in de organisatie vergroten. In 2013 zijn in projectvorm de voorbereidingen getroffen om een systeem

voor e-HRM in de loop van 2014 te kunnen aanbesteden. In maart 2013 is de dienstverlening door het team Personeel aangesloten op het centrale en geïntegreerde Servicepunt.

Briefafhandeling

Brieven met een afhandeltermijn van uiterlijk 8 weken

In 2013 zijn 10.610 brieven in het DIS geregistreerd die binnen een termijn van 8 weken afgehandeld moeten zijn. 89% is op tijd afgehandeld. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van de najaarsrapportage waar 87 % van de brieven op tijd afgehandeld was. De voortgangsoverzichten en achterstandslijsten die de secretaresses vanaf mei/juni maken lijken dus een stap in de goede richting te zijn. De afdelingshoofden en teammanagers kunnen hierdoor strakker sturen op de tijdige afhandeling van de brieven.

Brieven met een afhandeltermijn van langer dan 8 weken

Een aantal centraal geregistreerde brieven heeft een langere afhandeltermijn dan 8 weken. In 2013 zijn dit 3.274 brieven. In het najaar was 91% op tijd afgehandeld. Tegen de verwachting in is voor 2013 voor de brieven met een afhandeltermijn langer dan 8 weken alsnog 96% op tijd afgehandeld. Deze categorie voldoet hierdoor aan de servicenorm van minimaal 95% op tijd afgehandelde brieven.

De norm van 95 % is zoals aangegeven niet voor beide categorieën gehaald. Dit komt mede door de tegenvallende resultaten in het begin van het jaar. Voorzichtig kan echter aangenomen worden dat de getroffen maatregelen in 2013 een positief effect hebben. Belangrijk is dat de strakkere sturing gehandhaafd blijft zodat er niet opnieuw een terugval komt. Het management kan hierbij gebruik maken van het dashboard Bedrijfsvoering brieven dat in 2013 gemaakt is.

3.1.5. Bedrijfsvoeringsindicatoren 2013

In 2013 hebben we de kadernota bedrijfsvoering vastgesteld. In deze nota zijn diverse indicatoren over de bedrijfsvoering opgenomen. Hieronder volgen de laatste uitkomsten op de indicatoren.

Nr.	Indicator	Laatste meting	Voorlaatste meting	norm
Doel 1: we kunnen sturen op het halen van de bestuurlijke doelen en wettelijke taken				
1	Dekkingsgraad meting indicatoren bestuurlijke doelen	71%	58%	100%
2	Dekkingsgraad meting indicatoren lopende zaken met servicenormen	100%	100%	100%
3	Voldoen aan de rechtmatigheids / goedkeurende accountantsverklaring.	Ja	Ja	Ja
Doel 2: we organiseren de primaire processen op een effectieve en efficiënte wijze				
1	Formatie /1.000 inw. bij de taken van de primaire afdelingen.	1,88	2,27	--
2	Formatie/1.000 inw. bij de taken van de bedrijfsmatige afdelingen.	4,14	4,39	--
3	Totaalscore dienstverlening (minder regels/meer service) max = 100%	68%	64%	--
4	Responsiviteit: - Brieven (binnen 8 weken)	89%	88%	95%
	- Mails (binnen 2 dagen)	94%	89,2%	100%
	- Call center (rapportcijfer bereikbaarheid)	8,5	8,5	--
Doel 3: we organiseren de ondersteunende processen op een effectieve en efficiënte wijze				
1	Overhead % (incl. uitsplitsing naar PIOFACH) incl. leiding	30,4%	32,2%	--
2	ICT kosten per werkplek	€ 7.753	€ 7.278	--
3	Flexfactor (werkplekken per FTE)	1,3	1,1	0,75
4	Kosten documentmanagement/fte	€ 1.371	€ 1.718	--
5	Totaalscore volwassenheid digitale dienstverlening (Max =3,00)	2,76	2,43	--
Algemeen (geldt voor de organisatie als geheel, dus zowel m.b.t. doel 2 als 3)				
1	Apparaatskosten/inwoner	€ 636	€ 700	--
2	Inhuur derden	18%	19%	--
3	Span of control	14,12	14,21	15
4	Ziekteverzuim	6,38%	5,9%	5,4%
5	Medewerkertevredenheid (Max = 5)	3,9	4,0	--

Uit de benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering en de benchmark omvang ambtelijk apparaat van Berenschot mogen we concluderen dat de gemeente Tilburg beschikt over een slanke en betaalbare organisatie. De Tilburgse ambtelijke organisatie is aanzienlijk kleiner (10%) dan het gemiddelde van de benchmark categorie 100.000+ minus G4-steden.

De gemiddelde apparaatskosten in Tilburg zijn € 636,- per inwoner en dat is ruim 7% lager dan het gemiddelde van de Venstersbenchmark (€ 685,-). Met een overheadpercentage van 30,4% (fte's van alle leidinggevendenden en alle ondersteunende medewerkers ten opzichte van de totale formatie) scoort Tilburg in de Venstersbenchmark lager dan het gemiddelde (31,8%).

De span of control laat een licht dalende lijn zien. In het kader van Tilburg Transformeert is de span of control fors verbeterd (lees: verhoogd) door het grosso modo laten vervallen van één managementlaag en het strak sturen op het creëren van teammanagementfuncties bij de inrichting van de nieuwe organisatie. De TT-norm is op 1:15 bepaald (op basis van formatie) en wordt gehanteerd in onze kadernota bedrijfsvoering.

De ICT kosten bedragen € 7.753,- per fte en dat is hoger dan het gemiddelde van de gemeenten (€ 7.565,-). In 2013 hebben we een doorlichting laten uitvoeren van de gehele ICT-organisatie door Gartner. Op formatie en kosten kan nog worden bespaard. Momenteel worden met een plan van aanpak de aanbevelingen tot efficiencyverbetering ingevoerd.

3.2 Subsidies

Het gemeentelijk beleid wordt voor een deel via subsidieverstrekking aan organisaties in de stad uitgevoerd. In 2013 is voor bijna € 80 miljoen aan subsidies verstrekt.

Voor de rechtmatigheid van het verlenen van subsidie gelden de door de raad vastgestelde kadernota subsidiebeleid 2012-2013 en de Algemene Subsidieverordening Tilburg ingaande 1 januari 2012. Ingediende subsidieaanvragen worden hieraan getoetst. Wanneer de aanvraag hieraan niet volledig voldoet wordt dit expliciet aan het college voorgelegd.

De inzet van de subsidies per programma is als volgt :

(x 1.000,--)			
Programma	Onderdeel	Begroting 2013*	Rekening 2013
Sociale Stijging	Werkgelegenheid	42	168
	Jeugd en onderwijs	17.059	10.784
	Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen	37.120	31.128
	Armoede	315	348
	Totaal	54.536	42.428
Vestigingsklimaat	Economie	627	867
	Bereikbaarheid	25	15
	Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	55	130
	Cultuur	24.472	22.494
	Wonen	261	552
	Natuur om de stad	549	493
	Totaal	25.989	24.551
Leefbaarheid	Veiligheid	2.238	2.311
	Fysieke en sociale leefomgeving	10.236	9.556
	Sport	572	512
	Duurzaamheid	170	160
	Groen in de stad	0	10
	Totaal	13.216	12.549
Bestuur	Algemeen	0	14
	Totaal	0	14
Eindtotaal		93.741	79.542

* Wegens een administratieve correctie sluit de begroting 2013 in bovenstaande tabel niet aan met de cijfers uit de vastgestelde programmabegroting 2013. In 2013 is ervoor gezorgd dat alle gemeentebrede subsidies op de juiste wijze in de financiële administratie verwerkt zijn wat heeft geleid tot een (neutrale) wijziging in de cijfers.

In 2013 is € 14,2 miljoen minder aan subsidies verleend dan begroot. Hierna volgen de belangrijkste verschillen per programmaonderdeel.

Jeugd en onderwijs

Het lagere subsidiebedrag komt voor het grootste deel (€ 4 miljoen) doordat de uitvoering van de nota "Klemtoon op taal" pas eind 2013 van de grond is gekomen. Daardoor schuiven de niet bestede middelen van de aanvullende rijksvergoeding OAB over 2012 en 2013 (op basis van de bestuursafspraken) door naar 2014. Daarnaast zijn de subsidie-uitgaven voor peuterspeelzaalwerk VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie) lager dan begroot (€ 1 mln.) door lagere subsidietoekenningen (aantal dagdelen), tussentijdse verlaging subsidie Kinderstad (rendement Kinderstad > 5%) en restituties afrekeningen voorgaande jaren.

De incidentele subsidiebudgetten voor taalontwikkeling impuls wijken in de reserve GOA zijn grotendeels (€ 0,9 miljoen) niet aangewend omdat de kosten ten laste van de rijksmiddelen OAB gebracht kunnen worden.

Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen

Voor de nieuwbouw van Traverse is een éénmalige subsidie van € 6 miljoen aan Tiwos toegekend ten laste van de RGI. In 2013 is de eerste termijn van € 297.215,- uitbetaald. Het restant schuift door naar 2014.

Cultuur

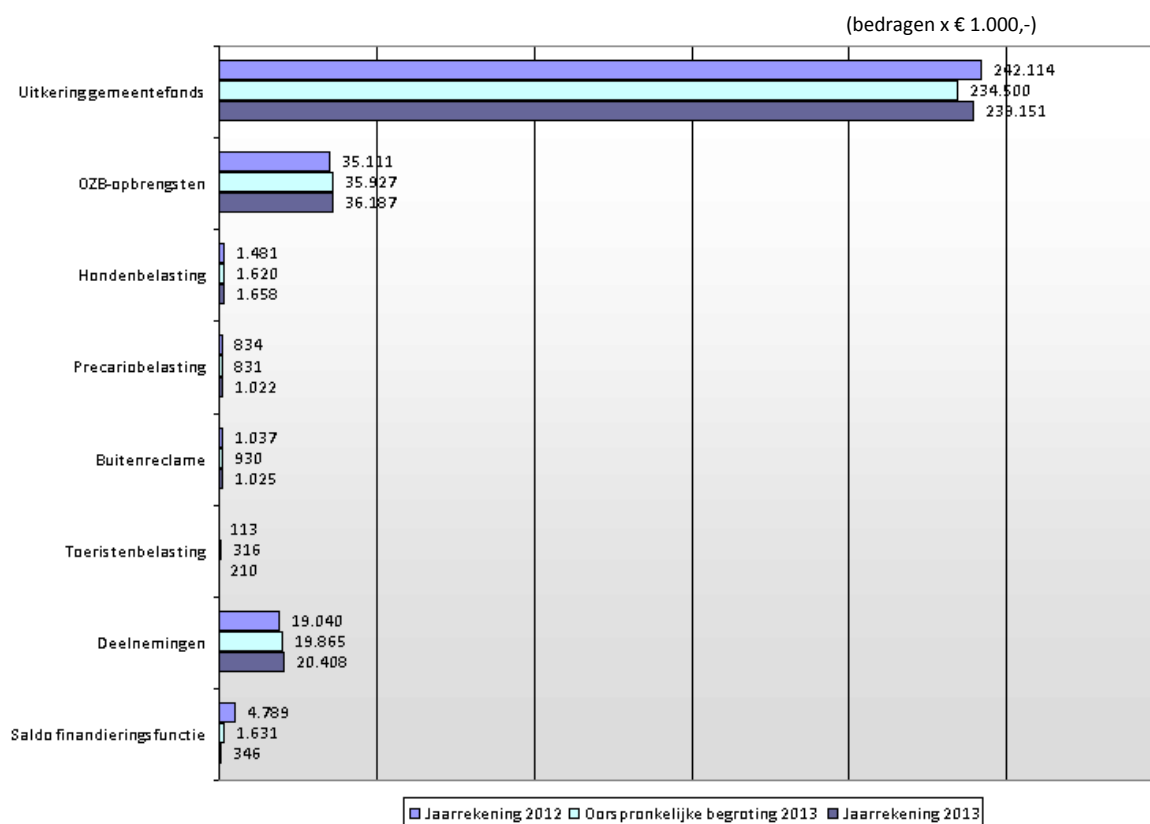
Binnen het programmaonderdeel Cultuur is € 2 miljoen minder subsidie uitgegeven dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door vertraging in de realisatie van de monumentenprojecten Aabe-fabriek, abdij Koningsoord en Koningshoeven, die in het kader van Samen Investeren worden uitgevoerd.

Fysieke en sociale leefomgeving

De afwijking op subsidies niet fysieke aspecten van herstructurering wordt voor een bedrag van € 477.000,- verklaard doordat restantbudgetten vanuit de voorziening herstructurering uit voorgaande jaren zijn overgeheveld. Hiervoor zijn nog geen uitgaven gedaan; voor € 88.000,- zijn er minder subsidies verleend ten opzichte van de middelen voor het jaar 2013.

3.3 Algemene Dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel kennen. De belangrijkste daarvan zijn de uitkering Gemeentefonds en de opbrengst Onroerende Zaak Belasting (OZB).

Uitkering Gemeentefonds

De oorspronkelijke raming voor het uitkeringsjaar 2013 is gebaseerd op de Junicirculaire gemeentefonds 2012. Bij het opstellen van de jaarrekening is uitgegaan van de Decembircirculaire gemeentefonds 2013.

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Jaarrekening 2013
Algemene uitkering (incl. suppletie-uitkering)	196.314	192.413	190.233
Integratie-uitkeringen	20.449	20.039	21.181
Decentralisatie-uitkeringen	22.842	21.598	24.102
Verzameluitkering	1.450	450	1.884
Totaal uitkeringsjaar	241.055	234.500	237.400
Uitkeringsjaar 2012	-	-	1.405
Uitkeringsjaar 2011 (definitief vastgesteld in 2013)	953	-	346
Uitkeringsjaar 2010 (definitief vastgesteld in 2012)	106	-	-
Totaal	242.114	234.500	239.151

Ten opzichte van de begroting is de uitkering voor het jaar 2013 gestegen met € 2,9 mln.. Dit wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van de uitkeringsbasis algemene uitkering (nadeel € 1,9 mln.):
Bijstelling van het accres 2012 heeft geleid tot een nadeel van € 2,5 mln. Het accres 2013 geeft een nadeel van € 1,2 mln. Uitbetaling van de verdeelreserve leidt tot een voordeel van € 0,5 mln.. Daarnaast is een korting van € 0,9 mln. toegepast i.v.m. correctie Btw-verhoging. Actualiseren van de maatstaven heeft geleid tot een voordeel van € 2,2 mln..

- Taakmutaties (nadeel € 0,2 mln.).
Dit betreft met name de vervallen kinderopvangtoeslag voor doelgroepouders (nadeel € 0,6 mln.) en middelen voor intensivering armoede- en schuldenbeleid (voordeel € 0,3 mln.).
- Bijstelling integratie-, decentralisatie- en verzameluitkeringen (voordeel € 5,0 mln.).
De grootste afwijkingen betreffen: IU WMO (€ 1,0 mln.), DU Nationale gebiedsontwikkeling (€ 0,6 mln.), DU Invoeringskosten jeugdzorg (€ 0,3 mln.), DU Jeugdwerkloosheid (€ 0,7 mln.), DU Uitvoeringskosten inburgering (€ 0,3 mln.) en Verzameluitkering Handhaving (€ 1,4 mln.).

Bijstelling van voorgaande uitkeringsjaren leidt tot een voordeel van in totaal € 1,8 mln. Hiervan heeft € 1,3 mln. betrekking op het accres 2012 omdat de bijstelling van het accres 2012 niet meer verwerkt is in het uitkeringsjaar 2012 maar in het uitkeringsjaar 2013.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

De OZB is een gemeentelijke belasting die als algemeen dekkingsmiddel kan worden ingezet omdat aan deze heffing geen specifiek bestedingsdoel is gekoppeld. Voor de gehanteerde uitgangspunten ten aanzien van het tarief verwijzen we naar paragraaf 3.4 Lokale heffingen.

De totale opbrengst kan als volgt gespecificeerd worden:

	Jaarrekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Jaarrekening 2013
Opbrengst woningen - eigenaren	16.824	17.300	17.344
Opbrengst niet-woningen - eigenaren	10.688	10.728	10.808
Opbrengst niet-woningen - gebruikers	7.484	7.899	7.920
Totaal opbrengst	34.996	35.927	36.072
Opbrengst voorgaande jaren	116	-	115
Totaal	35.112	35.927	36.187

(bedragen x € 1.000,-)

Hondenbelasting

Onder de naam hondenbelasting wordt een directe belasting geheven ter zake van het houden van één of meer honden binnen de gemeente. De opbrengst 2013 is geraamd op € 1.620.000,-. Dit is inclusief de extra verhoging van 10% als gevolg van de bezuinigingsopgave. De werkelijke opbrengst 2013 is uitgekomen op € 1.642.000,- (2012: € 1.492.000,-). Met betrekking tot voorgaande jaren is sprake van een voordelig effect van € 16.000,-.

Precariobelasting

Onder de naam precariobelasting wordt een belasting geheven ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De totale opbrengst 2013 is geraamd op € 831.000,-. De werkelijke opbrengst 2013 is € 1.022.000,-, € 191.000,- hoger dan geraamd (2012: € 834.000,-).

Buitenreclame

De opbrengst met betrekking tot reclame-uitingen aan lichtmasten, abri's, mupi's e.d. is voor 2013 geraamd op € 930.000,-. De werkelijke opbrengst 2013 bedraagt € 1.025.000,- (2012: € 1.037.000,-).

Toeristenbelasting

Per 1 juli 2012 is de toeristenbelasting ingevoerd. De belasting is van toepassing op hotel-, kampeer- en havenovernachtingen. Het tarief voor 2013 is bepaald op 3,5%. De oorspronkelijke opbrengst 2013 is geraamd op € 316.000,-. Gedurende het jaar is de raming met € 106.000,- bijgesteld tot € 210.000,-. Op basis van de aanslagen over 2012 blijkt namelijk dat zowel de bezettingsgraad als de gemiddelde overnachtingprijs lager is dan waar in de oorspronkelijke berekening vanuit is gegaan.

De aanslagen worden achteraf opgelegd waardoor pas in 2014 zicht wordt verkregen op de opbrengsten.

Vooralsnog is de opbrengst voor het jaar 2013 gelijk gesteld aan de bijgestelde raming.

Deelnemingen

De dividenduitkeringen bedragen in 2013 € 6.733.000,- (2012 € 6.163.000,-). Ten opzichte van de raming een voordelig effect van € 271.000,-. De specificatie staat in paragraaf 3.8 Verbonden partijen.

Overige dekkingsmiddelen

Door verkoop van de aandelen in Essent Productie en Leverings Bedrijf (PLB) aan RWE is vanaf 2010 de jaarlijkse dividendopbrengst vervallen. Dit is structureel geborgd doordat een deel van de verkoopopbrengst in enkele reserves is ondergebracht waarvan de rente ten gunste van de algemene middelen komt. Daarnaast ontvangen we structureel een winstuitkering inzake HNG.

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Jaarrekening 2013
Rente Reserve verkoop Essent	7.424	8.095	8.095
Publiek Belang (EPZ Borssele)	560	560	560
Rente Reserve gaswinstuitkering	2.074	2.074	2.074
Rente Reserve Ex-Essent	2.718	2.573	2.845
Winstuitkering HNG	101	101	101
Totaal	12.877	13.403	13.675

Saldo financieringsfunctie

Het toe te rekenen rente-omslagpercentage is met ingang van de Programmabegroting 2013 verlaagd van 4,5% naar 3,5%. Het oorspronkelijk geraamde (bruto) voordeel op het product financiering bedraagt € 1.631.000,-. Van dit voordeel lekt € 285.000,- weg doordat de toerekening aan de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing met dit bedrag verlaagd wordt. Het resterende financieringsvoordeel bedraagt op begrotingsbasis € 1.346.000,-. Dit voordeel wordt toegevoegd aan de Reserve Grootschalige Investeringswerken.

Het begrote rente-omslagpercentage voor 2013 is berekend op 3,21% (2012: 3,34%). De toerekening aan de tarieven en storting RGI worden op basis van voorcalculatie bepaald.

In de jaarrekening 2013 bedraagt het resultaat op financiering voordelig € 346.000,-.

3.4 Lokale Heffingen

Lokale heffingen verdelen we onder naar heffingen met gebonden en ongebonden bestedingen.

Gebonden wil zeggen dat de uitgaven die we als gemeente doen direct zijn te relateren aan de heffing; zoals afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. Ongebonden wil zeggen dat er sprake is van een zuivere belasting zonder direct aanwijsbare tegenprestatie. Hieronder vallen onder andere de onroerende zaakbelasting, hondenbelasting en precariobelasting.

Deze paragraaf geeft inzicht in de geraamde opbrengsten lokale heffingen, het beleidskader, de gehanteerde (financiële) uitgangspunten en de (lokale) lastendruk voor de inwoners van Tilburg. Ook lichten we in het kort ons kwijtscheldingsbeleid toe.

Opbrengsten lokale heffingen

De belangrijkste opbrengsten uit hoofde van lokale heffingen zijn:

(bedragen x € 1.000,-)

	Jaarrekening 2012	Oorspronkelijke begroting 2013	Jaarrekening 2013
Ongebonden heffingen:			
Onroerende zaakbelasting	34.995	35.927	36.187
Hondenbelasting	1.481	1.620	1.658
Precariobelasting	834	831	1.022
Buitenreclame	1.037	930	1.025
Toeristenbelasting	113	316	210
Gebonden heffingen:			
Afvalstoffenheffing	21.954	21.263	21.639
Rioolrechten	13.130	13.600	13.602
Bouwleges	5.264	5.600	5.423
Totaal lokale heffingen	78.808	80.087	80.766

Uitgangspunten tariefbeleid

Met de nota kostentoerekening 2003 is het beleidskader ten aanzien van de lokale heffingen vastgesteld. Uitgangspunt voor de hoogte van de leges (zgn. retributieve heffingen op individuele basis) is kostendekkendheid. Voor de afvalstoffen- en de rioolheffing (zgn. algemene retributieve heffingen) gelden strikte (wettelijke) randvoorwaarden. Voor algemene belastingen (onroerende zaakbelasting) is geen kostenbepijfing voorgeschreven.

De opbrengst OZB wordt jaarlijks geïndexeerd met de pBBP-index. Voor 2013 is deze index 1,5%. Vanuit de heroverwegingsoperatie 2012 is voor 2013 daarnaast een stijging van 1,1% extra vastgesteld.

De overige tarieven van leges en belastingen hebben we in 2013 verhoogd met 0,9%. Bij de zgn. gebonden tarieven gaan we uit van 100% kostendekkendheid op begrotingsbasis. Waar wettelijke maximumtarieven zijn vastgesteld hanteren we die.

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat Tilburg streeft naar het behoud van een lage positie op de ranglijst van lokale lasten. Het beleid op het gebied van OZB, riool- en afvalstoffenheffing in 2013 is hierop afgestemd.

Hierna lichten we de opbrengsten per soort heffing nader toe.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

De opbrengst OZB is gebaseerd op de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen. Voor 2013 is hierbij uitgegaan van een daling van de WOZ-waarde voor woningen met gemiddeld -/- 3,5% en voor niet-woningen met gemiddeld -/- 2,9%. De totale opbrengst OZB over het belastingjaar 2013 was € 36.072.000,- ten opzichte van een begroot bedrag van € 35.927.000,-. De opbrengst over voorgaande jaren bedroeg € 115.000,- waarmee de totale OZB-opbrengsten ten gunste van het boekjaar € 36.187.000,- waren.

Afvalstoffenheffing

Het tarief afvalstoffenheffing bedroeg in 2013 € 242,14. Ten opzichte van 2012 een daling van 2,9%.

De totale opbrengst afvalstoffenheffing in 2013 was € 21.639.000,-. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting is dit een afwijking van + 1,8%.

Afwijkingen in de realisatie van opbrengsten en kosten die relatie hebben met de afvalstoffenheffing worden verrekend via de egalisatiereserve afvalstoffenheffing. In 2013 is de reserve per saldo toegenomen met € 240.000. Eind 2013 bedraagt de omvang hiervan € 8.675.000,-. Het dekkingspercentage voor 2013 is 103%.

Rioolheffing

Het tarief rioolheffing was in 2013 € 114,55 (woningtarief), een stijging van 2,0% ten opzichte van 2012. De totale opbrengst rioolheffing 2013 bedroeg € 13.602.000,-, nagenoeg gelijk aan de oorspronkelijke opbrengstraming. Afwijkingen in de realisatie van opbrengsten en kosten die relatie hebben met de rioolheffing worden verrekend via de egalisatiereserve rioolheffing. In 2013 is de reserve per saldo met € 1.181.000,- toegenomen. Eind 2013 kent de reserve een saldo van € 5.736.000,-. Het dekkingspercentage in 2013 bedroeg 109%.

Bouwleges

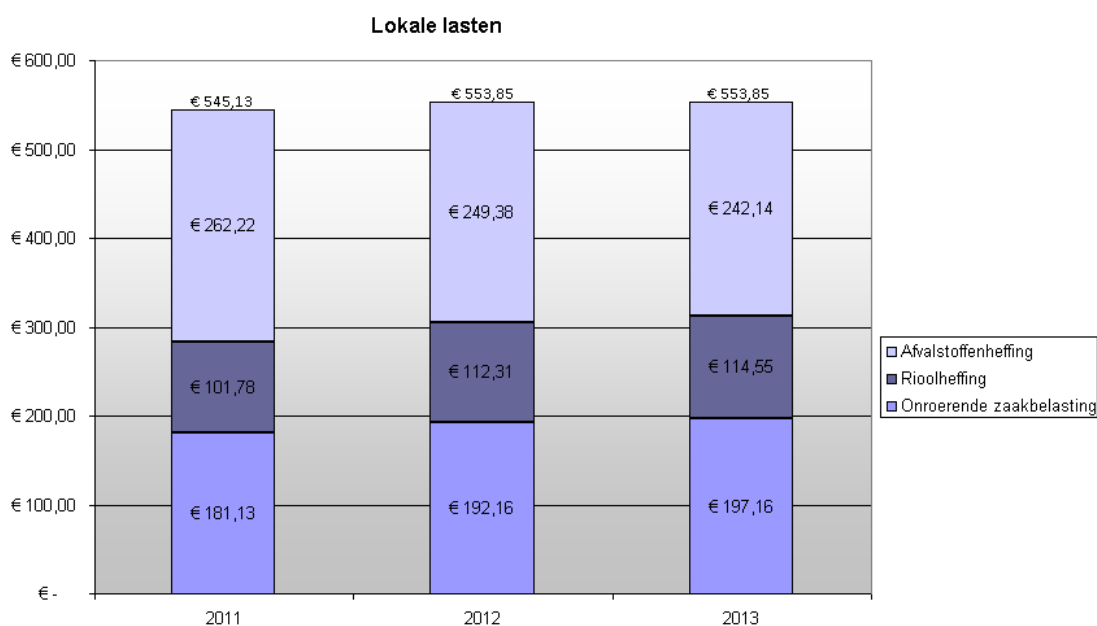
De opbrengst bouwleges bedroeg in 2013 € 5.423.000,-. Dit was € 177.000,- lager dan begroot. Het dekkingspercentage kwam uit op 97%.

Legesverordening

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag (wettelijk) maximaal 100% bedragen. Dit betekent dat individuele leges wel een overdekking mogen hebben, maar dat alle leges gezamenlijk maximaal 100% van de kosten mogen dekken. Voor 2013 bedroeg het dekkingspercentage in de legesverordening 72,6%.

Lokale Lastendruk

Met de gehanteerde tarieven kende Tilburg in 2013 een gelijkblijvend niveau van de woonlasten ten opzichte van 2012. Op basis van de programmabegroting bedroegen de woonlasten € 553,85 voor een gemiddelde woning. Onderstaande grafiek geeft een beeld van ontwikkeling van de woonlasten over de afgelopen jaren.

Ook uit het 'kernoverzicht belastingen grote gemeenten' blijkt dat Tilburg de lage positie op de ranglijst voor lokale lasten in 2013 weer heeft weten te handhaven. Tilburg stond in 2013 op de tweede plaats (van onderen) van de 35 grote gemeenten (bron: Centrum voor onderzoek van de Economie van lagere overheden, COELO).

Gemeentelijk kwijscheldingsbeleid

Ons kwijscheldingsbeleid is gebaseerd op de wettelijke regelgeving. Indien de belastingplichtige een minimuminkomen en weinig vermogen heeft verlenen wij in principe kwijschelding. Kwijschelding kan betrekking hebben op de volgende belastingen en heffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing, onroerende zaakbelasting (eigenaren) en hondenbelasting. Aan het eind van elk jaar voeren we een toets uit of de klant ook in het volgende jaar nog recht heeft op kwijschelding. Als dat zo is, wordt er automatisch kwijschelding verleend. In 2013 zijn 8.274 aanvragen tot kwijschelding toegekend. De totale kosten van kwijschelding (excl. uitvoeringskosten) bedragen in 2013 € 1.845.000,-.

3.5 Risico's en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandcapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Weerstandcapaciteit

In de Financiële beheersverordening gemeente Tilburg 2012 is aangegeven wat wij tot onze weerstandcapaciteit rekenen. De weerstandcapaciteit bestaat uit de reservecapaciteit, zijnde de algemene reserve, reserve grootschalige investeringswerken (RGI), algemene bedrijfsreserves en de egalisereserves binnen de gesloten exploitaties verhoogd met de onbenutte belastingcapaciteit. De op deze wijze berekende weerstandcapaciteit bedraagt op grond van de balansgegevens eind 2013 € 146,5 miljoen en is als volgt berekend:

Weerstandcapaciteit per 31-12-2013 (bedragen x € 1.000,-)	Incidenteel	Structureel	
Reserve capaciteit:			
Algemene reserve	22.574		
Reserve Grootschalige Investeringswerken	65.701		
Reserve Duurzame investeringen	2.846		
Algemene bedrijfsreserve:			
- Grondexploitatie	7.400		
- Risico's grondexploitatie	35.557		
- Betaald parkeren	2.054		
Egalisereserve:			
- Gemeentegebouwen	455		
Totaal reservecapaciteit	136.587		
Onbenutte belastingcapaciteit:			
- Onroerende zaakbelastingen		9.969	
- Rioolrechten		-	
- Afvalstoffenheffing		-	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit		9.969	
Totaal weerstandcapaciteit	136.587	9.969	Totaal: 146.556

Naast de reserves die tot de weerstandcapaciteit behoren, kennen we nog de reserve Beleggingsfonds 2000 die gevormd is uit de opbrengst erfpachtgelden. Het saldo ultimo 2013 bedraagt circa € 76 miljoen. Binnen deze reserve is een vrij inzetbare eindwaarde aanwezig die echter afhankelijk is van toekomstige rentetoerekeningen, de vastgelegde onttrekkingen voor de herstructurering en de inzet van rendementen. Vanwege de verplichtingen die op deze reserve rusten en de onzekerheden rondom de eindwaarde rekenen we deze reserve niet mee in de weerstandcapaciteit.

Conclusie met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente

De omvang van de per 31 december 2013 aanwezige weerstandcapaciteit (€ 146,5 miljoen) is ten opzichte van de stand bij de jaarrekening 2012 (€ 80,1 miljoen) toegenomen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de nieuw gevormde reserve risico's grondexploitatie met een bedrag van € 35,6 miljoen wat voorheen onderdeel uitmaakte van de voorziening verlieslatende projecten die op de balans werd gesaldeerd met de activa. In relatie hiermee is een specifiek risico voor hetzelfde bedrag opgenomen. Nu is deze reserve expliciet onderdeel van de weerstandcapaciteit van het grondbedrijf. Daarnaast is ook de Reserve Grootschalige Investeringswerken met bijna € 19 miljoen toegenomen. De Reserve Grondexploitatie (het vrij besteedbare gedeelte) kent een toename van € 7,4 miljoen.

Wij achten deze weerstandcapaciteit ruim voldoende gelet op de aanwezige risico's en de risicomatrix.

Risico's

Hierna worden de belangrijkste risico's beschreven waarbij een inschatting is gemaakt van de kans van optreden en het bedrag dat met het risico samenhangt. Allereerst worden enkele algemene risico's aangegeven en vervolgens de specifieke Tilburgse risico's.

Algemene risico's

Tot de algemene risico's behoren risico's als macro-economische ontwikkelingen en rente-, loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast zijn er onzekerheden over (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving (bijvoorbeeld fiscale wetgeving) die risico's met zich meebrengen. Door deze onzekerheden is het op dit moment vaak nog niet mogelijk de eventuele financiële omvang van deze risico's te kwantificeren. Overigens hebben alle gemeenten in ons land hiermee te maken.

1. Ontwikkeling Gemeentefonds (incl. herverdeling) en aanvullende bezuinigingen (**gewijzigd**)

Wijzigingen in het uitgavenniveau van de Rijksoverheid, waaronder (verdere) bezuinigingen, hebben invloed op de ontwikkeling (accres) van het gemeentefonds en brengen daarom financiële risico's met zich mee. Met ingang van 2015 vindt er een herverdeling van het gemeentefonds plaats. In 2015 wordt een kwart van deze herverdeling verwerkt. Het resterende deel wordt doorgeschoven naar 2016. In maart 2014 worden de voorlopige uitkomsten per gemeente bekend gemaakt. Definitieve cijfers worden gepubliceerd in de meicirculaire gemeentefonds 2014. Er is een overgangsregeling om gemeenten niet van de ene op de andere dag met grote herverdelingseffecten te confronteren. Zo wordt gelegenheid gecreëerd om de kosten aan de inkomsten aan te passen tezamen met de decentralisaties.

2. Drie decentralisaties:

Het Rijk geeft gemeenten steeds meer taken en verantwoordelijkheden. Met name de drie decentralisaties in het sociale domein springen hierbij in het oog: invoering van de participatiewet, overheveling van taken uit de AWBZ naar de Wmo en decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten. Bovendien gaat deze ontwikkeling gepaard met flinke bezuinigingen. Voor gemeenten brengt dit forse veranderingen met zich mee in de komende jaren. Hieronder schetsen we enkele strategische risico's die met de decentralisaties samenhangen.

a. Decentralisatie AWBZ-Wmo (**gewijzigd**)

In het regeerakkoord is een pakket aan maatregelen benoemd dat van grote invloed is op het Wmo-beleid, zoals de versoering van de AWBZ, de verdergaande decentralisatie richting gemeenten en veranderingen binnen de Wmo. Gemeenten krijgen hierdoor te maken met extra taken en verantwoordelijkheden. Tegelijk neemt de omvang van de groep burgers die een beroep doet op de Wmo toe en nemen de middelen voor maatschappelijke ondersteuning door bezuinigingen en efficiëntiekortingen af.

Het Rijk gaat er echter van uit dat gemeenten in staat zijn hier een passend antwoord op te bieden. Een belangrijke randvoorwaarde om dit te kunnen waarmaken is dat gemeenten voldoende ruimte krijgen bij de invulling en organisatie van de ondersteuning. Begin 2014 is de nieuwe wet aan de Tweede Kamer aangeboden ter behandeling. Een meerderheid van de gemeenten ziet nog risico's als het gaat om de uitvoering. Zo bestaat nog het risico dat gedurende een overgangstermijn burgers, onder huidige condities, bij hun zorgaanbieder mogen blijven ook al is dat voor de gemeente financieel ongunstig.

De inzet van de uitwerkingsafspraken met het ministerie (waaraan Tilburg via de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en G32 deelneemt) blijft een ruime mate van beleidsvrijheid bij maatschappelijke ondersteuning. Bovendien hebben wij in de afgelopen jaren binnen de Wmo-verstrekingen al een aantal bezuinigingen doorgevoerd waardoor de realiseerbaarheid van de generieke efficiencykortingen mogelijk onder druk komt te staan.

b. Jeugdzorg (**gewijzigd**)

De decentralisatie van de Jeugdhulp is gericht op effectuering per 1 januari 2015. Begin 2014 is het ontwerp van de wet Jeugdhulp ter behandeling bij de Eerste Kamer aangeboden.

Met de decentralisatie is een bezuinigingsopgave op het macrobudget aangeduid van zeker 15%. In de meicirculaire is een definitie en bepaling van bedoeld macrobudget gegeven en een verdeling van dit budget over de gemeenten op basis van historisch gebruik. Zowel macrobudget als verdeling zijn nog onderwerp van verder onderzoek. In de meicirculaire 2014 wordt het definitieve budget 2015 bepaald (eveneens op basis van historisch gebruik). Vanaf 2016 wordt een verdeling op basis van "objectieve" verdeelsleutels partsgewijs ingevoerd.

In de (uitwerking van de) Jeugdwet zit inherent een aantal inhoudelijke en financiële risico's voor de gemeenten. Ten eerste is sprake van een toewijdsbevoegdheid naar Jeugdhulp die wordt belegd bij de huisarts. Hierop heeft de gemeente - in de wet - slechts indirecte invloed. Vanwege het grote belang dienen hierover

met zorgverzekeraars en huisartsen nadere afspraken te worden gemaakt. Ten slotte dreigt, door het "dichtregelen" binnen de wet en als uitwerking in de vorm van nadere regels (AMvB's) de beleidsvrijheid en mogelijkheid van maatwerk van gemeente in sterke mate te worden ingeperkt. Dit zet druk op de mogelijkheden die gemeenten hebben om de financiële opgave waar te maken en daarmee druk op de gehele gemeentelijke financiële huishouding.

c. Participatiewet (**ongewijzigd**)

De financiële kaders voor 2015 en verder voor uitvoering van de Participatiewet zijn op dit moment nog niet duidelijk. In het ontwerp zoals opgenomen in het Sociaal Akkoord wordt er gesproken over samenvoegen van de budgetten WSW, reïntegratiebudget WWB en de Wajong. Omdat de kortingen op het WSW- en reïntegratiebudget ingeboekt blijven staan, het onduidelijk is hoeveel middelen we vanuit de Wajong ontvangen en er geen transitiebudget voor de Diamantgroep beschikbaar komt, is 2014 een belangrijk jaar om te bepalen op welke wijze we alle doelgroepen met welk budget welke ondersteuning bieden. De wijze waarop we deze ondersteuning met onze partners (ondernemers en maatschappelijk middenveld) organiseren is bepalend voor de mate waarop wij ook onze uitgaven op het I-deel meerjarig beheersen. Ook de mogelijke instelling van een centraal indicatieorgaan kan nadelige gevolgen hebben voor de mate waarin wij in de toekomst loonwaarde kunnen verzilveren (en daarmee uitkeringslasten besparen) bij inschakeling van uitkeringsgerechtigden bij werkgevers.

Een ander aspect dat aandacht vraagt in de risicobeheersing is dat de drie decentralisaties ook een beroep doen op de regionale samenwerking. Afhankelijk van de duidelijkheid die de Participatiewet en de uitwerking van het Sociaal Akkoord biedt over de mate waarin partners in de regio moeten samenwerken, wordt een belangrijk deel van de uitvoerings- en transitiekosten bepaald door het tempo van en de mogelijkheden tot regionale samenwerking. Dit is bij onduidelijke wettelijke kaders niet geheel te beïnvloeden en kan vertraging opleveren hetgeen effect heeft op de efficiency en effectiviteit van de uitvoering. In de sturing op en aandacht voor regionale samenwerking proberen wij de hierboven geschetste risico's die de samenwerking met zich mee kan brengen te beperken.

3. Inkomensbudget / Rijksbijdrage I-deel (**ongewijzigd**)

Bij vaststelling van het macrobudget I-deel is het uitgangspunt dat voor alle gemeenten tezamen een toereikend budget wordt vastgesteld. Het macrobudget wordt voorlopig vastgesteld in september voorafgaand aan het uitvoeringsjaar. In september van het uitvoeringsjaar wordt het budget definitief vastgesteld. De mogelijkheid bestaat dat het definitieve budget afwijkt (positief of negatief) van het voorlopig vastgestelde budget ten gevolge van actuele inzichten in conjunctuur en gevolgen van het kabinetsbeleid. Daarnaast ontwikkelt het Rijk een nieuw verdeelmodel waarover in het voorjaar 2014 een besluit valt. De ingangsdatum is naar verwachting 2015. Het financiële effect van dit nieuwe model is nu nog onbekend.

4. Decentralisatieuitkering vrouwenopvang (**gewijzigd**)

Het Rijk heeft een nieuw verdeelmodel voor de decentralisatieuitkering vrouwenopvang aangekondigd. Dit nieuwe verdeelmodel zal nadelig uitvallen voor het budget van onze gemeente voor 2015 en verder. Op dit moment ontvangen we jaarlijks ongeveer € 5 miljoen. De korting wordt geraamd op maximaal 49% van dit budget. Deze middelen zetten we middels subsidies door naar organisaties in de stad. De korting zal invloed hebben op de inzet die geleverd kan worden door de betreffende organisaties.

5. Gevolgen economische ontwikkelingen (**gewijzigd**)

De huidige moeilijke economische situatie brengt een aantal mogelijke risico's met zich mee waarvan omvang en kans van optreden lastig zijn in te schatten.

De belangrijkste in dit kader zijn:

- a. Als gevolg van de economische crisis zien we dat er minder bouwaanvragen worden ingediend waardoor we minder opbrengsten voor de bouwleges ontvangen. In 2013 heeft dat geresulteerd in een nadeel op de begrote baten van € 177.000,-. Als we de ontwikkeling van de landelijke cijfers zien, geldt het risico op lagere opbrengsten bouwleges ook voor 2014. De omvang voor 2014 kan op dit moment nog niet worden bepaald.
- b. In de gebouwenexploitatie zit een taakstelling om jaarlijks een boekwinst op de verkoop van gemeentelijke panden te realiseren. Voor de jaren 2011 t/m 2013 was die taakstelling tijdelijk verhoogd. In 2014 en 2015 is dit bedrag € 1 miljoen, daarna € 0,7 miljoen structureel. Vanwege de economische situatie in de vastgoedwereld is er een reële kans dat deze taakstelling niet gehaald wordt. In 2013 is een nadeel op de te realiseren boekwinst gebouwen ontstaan van € 0,8 miljoen.

Met betrekking tot de grondexploitatie verwijzen we naar risico nr. 16 dat hierna is opgenomen.

6. Wet HOF (ongewijzigd)

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband over de staatsschuld is de Wet Houdbare OverheidsFinanciën (wet HOF) ingevoerd. Deze wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. Voor Tilburg kan dit in 2014 en latere jaren gevolgen hebben voor de ambities en bijbehorende investeringen.

7. Overige wetgeving-jurisprudentie RO (gewijzigd)

Wetgeving op het gebied van ruimtelijke ordening wordt continu gewijzigd. Dat brengt veel onduidelijkheid met zich mee over wat precies geldend is op een bepaald moment (een voorbeeld zijn de laatste wijzigingen in het kader van de Crisis- en Herstelwet). Deze wijzigingen vragen om een vertaling naar en aanpassing van de onderbouwing van de bestemmingsplannen en de plansystematiek. Zo is art. 3.1.6 Bro, de ladder voor duurzame verstedelijking, sinds oktober 2012 van kracht wat een zorgvuldige afweging van nieuwe stedelijke ontwikkelingen vraagt. Was het tot voor kort zo dat gekeken werd naar wat de beste (planologische) invulling is van een bepaalde plek of gebied, nu wordt gekeken of er wel behoefte aan is en wat de beste plek is op stedelijk of zelfs regionaal niveau. In diverse procedures (Stappegoor, Kempenbaan, Den Bogerd) is dit een prominent punt geworden. Het is van belang bij de prioritering van projecten en het sluiten van overeenkomsten hier rekening mee te houden om te voorkomen dat in latere procedures een project vertraagt of alsnog sneuvelt. De gemeente zal, als zij geen specifiek beleid ontwikkelt voor diverse stedelijke ontwikkelingsfuncties en afstemt met de regio, per geval *zelf* een onderzoek moeten doen in het kader van de ladder van duurzame verstedelijking (regionale actuele vraag onderzoeken, mogelijkheden van benutting van bestaande planologische ruimte binnen bestaand stedelijk gebied etc.) en de uitkomst afstemmen met het Regionaal Ruimtelijk Overleg.

8. Verlenging geldigheidsduur reisdocumenten en maximering tarieven rijbewijs (vervallen)

Op 17 december 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wijziging van de Paspoortwet. Dit betekent dat het paspoort en de identiteitskaart voor personen die 18 jaar en ouder zijn, een geldigheidsduur krijgen van 10 jaar. De voorziene invoeringsdatum van de tienjarige geldigheidsduur is 9 maart 2014. De financiële effecten zijn vanaf 2019 te verwachten en zullen in de begroting 2016 (jaarschijf 2019) worden verwerkt. Verder is in de wegenverkeerswet een maximum tarief voor rijbewijzen per 1 januari 2014 vastgesteld. Een standaardaanvraag van een rijbewijs mag niet meer dan € 38,48 kosten. In Tilburg is de prijs daarom aangepast en kost vanaf 1 januari een rijbewijs € 38,45. De prijsverlaging is nog niet verwerkt in de begroting van de gemeente. Het nadeel op de rijbewijzen wordt in de Voorjaarsrapportage 2014 opgenomen. Dit nadeel wordt geraamd op € 100.000,-.

9. Vennootschapsbelasting overheidsbedrijven (nieuw)

In mei 2013 heeft het kabinet aangekondigd dat per 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplicht voor overheidsbedrijven zal worden ingevoerd. Uitgangspunt hierbij is dat overheidsbedrijven die op dezelfde wijze als private bedrijven economische activiteiten uitvoeren vennootschapsbelastingplichtig worden. Onlangs heeft het kabinet aangekondigd - in afwijking van een eerder uitgesproken voorkeur voor de 'indirecte ondernemingsvariant' - te kiezen voor de rechtsvormneutrale 'directe ondernemingsvariant'. Deze nieuwe insteek gaat uit van vennootschapsbelastingplicht voor alle concurrerende overheidsondernemingen ongeacht hun rechtsvorm met een vrijstelling voor overheidstaken. Dit betekent dat overheidsbedrijven niet meer verplicht zullen worden de toekomstig vennootschapsbelastingplichtige activiteiten onder te brengen in afzonderlijke privaatrechtelijke rechtspersonen (de indirecte ondernemingsvariant). Hierdoor blijft het dus mogelijk dat een belastingplichtig onderdeel binnen de gemeente wordt gedreven. Het kabinet is momenteel bezig met de uitwerking van een wetsvoorstel, dat in september 2014 aan de Tweede Kamer wordt aangeboden. Wat de financiële impact hiervan is, maken we na vaststelling van de wet inzichtelijk.

Specifieke risico's

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de specifieke risico's voor Tilburg waarna deze nader worden toegelicht. Er zijn ten opzichte van de najaarsrapportage geen nieuwe risico's opgenomen. Enkele risico's zijn vervallen, diverse zijn tekstueel aangepast naar de laatste stand van zaken.

Het totaal van bovenvermelde specifieke risico's is in onderstaande matrix samengevat. Hierbij is uitgegaan van het hoogste bedrag uit de risicoklasse en zijn de risico's die geen relatie met het weerstandsvermogen hebben niet meegenomen.

Nr.	risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
Sociale Stijging					
1	Rijksbezuiniging maatschappelijke opvang	Hoog	S	100-500	Gewijzigd
2	Startersbeurs				Vervallen
3	Doordecentralisatie buitenonderhoud primair onderwijs.	Hoog	S	1.500	Gewijzigd
Vestigingsklimaat					
4.	Asbestproblematiek in schoolgebouwen	Onbekend	I	Onbekend	Ongewijzigd
5.	Vrijval garantievoorziening verkoop Essent	Onbekend	I	Onbekend	Ongewijzigd
6.	TWM-groep (incl TWM gronden)	Hoog	I	Onbekend	Gewijzigd
7.	Gate2 / RWTC	Onbekend	I	Onbekend	Gewijzigd
8.	Spoorzone - verdunning door geluidsregelgeving of externe veiligheid	Hoog	I	> 2.500	Ongewijzigd
9.	Leges niet tijdig geactualiseerde bestemmingsplannen	Laag	S	1.000 - 2.500	Gewijzigd
10.	Investeringsfonds Havenmeester		I		Vervallen
11.	Woningbouwcorporaties	Midden	I	Max. 1.500	Ongewijzigd
12.	Vervangingsprogramma Civiele kunstwerken				Vervallen
13.	Ruimte voor Ruimte regeling	Midden	I	1.366	Gewijzigd
14.	Horeca Midi Theater				Vervallen
15.	Bijdrageregeling opsporing explosieven uit de Tweede Wereldoorlog				Vervallen
16.	Specifieke risico's grondexploitatie	Midden	I	35.600	Gewijzigd
Leefbaarheid					
17.	Slachtplaats Tilburg	Onbekend	I	Onbekend	Ongewijzigd
18.	Planschade overeenkomsten: tegemoetkoming in schade	Midden	S	100 - 500	Gewijzigd
19.	Gebiedsgericht grondwaterbeheer	Laag	I	400	Gewijzigd
20.	Ongeval zwembad Reeshof	Hoog	I	100 - 500	Gewijzigd
21.	Inbesteding onderhoud Diamant-groep	Midden	I	Onbekend	Vervallen
Bestuur					
22.	Liquiditeitsproblemen Bemij	Midden	I		Vervallen
23.	Brandveiligheid (Handhaving) gemeentelijke inrichtingen	Hoog	I	> 2.500	Ongewijzigd
24.	Rechtsgeding lichtmastreclame	Laag	I	100	Ongewijzigd
25.	Onderzoek Europese commissie Willem II	Laag	I	Onbekend	Ongewijzigd
26.	Regiotaxi	Laag	I	Onbekend	Nieuw
Risico zonder relatie met weerstandsvermogen vanwege doorrekening in tarieven					
27.	Contract GFT afval	Onbekend	I	900	Ongewijzigd
28.	Transportriolering richting AWZI	Midden	I	500 - 1.000	Ongewijzigd
29.	Lagere opbrengsten rioolheffing niet-woningen	Laag	I	100-500	Ongewijzigd

Incidenteel/structureel:	Incidenteel	Structureel	Totaal
Kans van optreden:			
Hoog	5.500	2.000	7.500
Midden	38.466	500	38.966
Laag	400	2.500	2.900
Onbekend	100	0	100
Totaal	44.466	5.000	49.466

(excl. risico's in relatie tot tarieven)

Toelichting op de specifieke risico's:

1. Rijksbezuiniging maatschappelijke opvang (gewijzigd)

In 2010 heeft het Rijk een nieuw verdeelmodel geïntroduceerd voor de decentralisatie-uitkering die centrumgemeenten ontvangen ten behoeve van maatschappelijke opvang, verslavingszorg en openbare geestelijke gezondheidszorg. Onderdeel van het model was de opgave om activiteiten binnen de maatschappelijke opvang over te hevelen naar de AWBZ, de zogenaamde "grensstrook". Voor Tilburg betekent dit dat de uitkering voor maatschappelijke opvang op termijn met in totaal € 875.000,- zou worden gekort (2009 - 2014). Hiervan is € 244.000,- gerealiseerd. Wij verwachten dat het restant van maximaal € 631.000,- in 2014 niet zal worden gerealiseerd omdat er geen mogelijkheden meer zijn tot overheveling naar financiering via de AWBZ. Uitgangspunt is dat alle middelen die op de grensstrook staan (van alle centrumgemeenten) uiteindelijk zullen vrijvallen en via het objectieve model zullen worden herverdeeld over alle centrumgemeenten.

De grensstrook zal per 2015 worden beëindigd; daaraan zal een evaluatie van het model worden gekoppeld. De verwachting is dat die evaluatie niet zal leiden tot forse aanpassingen van het model.

2. Startersbeurs (vervallen)

Op 4 maart 2013 heeft de raad besloten incidenteel maximaal € 265.000,- uit het Participatiebudget in te zetten om de cofinanciering van de Startersbeurs uit ESF actie A voor te financieren. Het Agentschap SZW heeft ons laten weten dat de Startersbeurs in de huidige administratieve opzet niet past binnen het verantwoordingsregime van ESF actie A. Hierover is discussie gevoerd met het Agentschap. Uit de discussie is geen ander resultaat gekomen dan eerder gemeld. De kosten van de Startersbeurs uit 2013 zijn nu volledig gedekt uit het Participatiebudget.

3. Doordecentralisatie buitenonderhoud primair onderwijs (tekst gewijzigd)

De rijksoverheid draagt de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud en aanpassingen bij schoolgebouwen in het primair onderwijs per 1 januari 2015 over aan de schoolbesturen. Op dit moment ligt die verantwoordelijkheid nog bij de gemeente. Om deze overheveling mogelijk te maken wordt er naar verwachting een budget van € 158 miljoen uit het gemeentefonds gehaald en via een lumpsum overgeheveld naar de schoolbesturen. Voor Tilburg zou dit een korting op de algemene uitkering inhouden van € 2 miljoen. Momenteel kost het buitenonderhoud ons jaarlijks € 500.000,-. De specifieke korting ligt daarmee fors hoger dan de werkelijke kosten.

4. Asbestproblematiek in schoolgebouwen (ongewijzigd)

De gemeente is verantwoordelijk voor de kosten van asbestsanering indien bij onderhouds- en renovatiewerkzaamheden asbestbeschadiging optreedt. Bij de schoolgebouwen in het primair en voortgezet onderwijs heeft een asbestinventarisatie plaatsgevonden. Vooralsnog bestaat er geen acuut risico, maar bij uitvoering van onderhoud en renovatie kan wel asbestbeschadiging optreden.

Op voorhand is moeilijk te voorspellen of en zo ja hoeveel asbest dan wordt aangetroffen en wat de kosten van de hierdoor noodzakelijke asbestsanering zullen zijn. Daarnaast zijn de schoolbesturen in het voortgezet onderwijs zelf verantwoordelijk voor onderhoud en aanpassingen aan schoolgebouwen en dus vrij in het inplannen van de werkzaamheden. Dat maakt dat vooraf niet kan worden ingeschat wanneer de gemeente eventueel geconfronteerd wordt met mogelijke kosten van asbestsanering en hoe hoog die kosten zullen zijn.

5. Vrijval garantievoorziening verkoop Essent (ongewijzigd)

Na vrijval van de eerste tranche in 2011, resteert er binnen de escrow nog een totaal uit te keren bedrag van € 440 miljoen dat per 30 september 2015 vrijvalt. Wij schatten in dat hier voor Tilburg een einduitkering van € 15 miljoen uitkomt. Dit bedrag is in de Programmabegroting 2013 reeds als opbrengst in 2015 verwerkt en in de RGI gestort. Het daadwerkelijk te ontvangen bedrag is echter afhankelijk van ingediende en toegekende

claims en is daarmee onzeker. Hier kan nog geen inschatting van worden gemaakt. Over de uit te betalen escrow wordt tevens rente vergoed.

6. TWM-groep (incl TWM gronden) (gewijzigd)

Gerechtelijke procedure

Op 1 juni 2007 zijn de drinkwateractiviteiten van TWM juridisch overgedragen aan Brabant Water NV. TWM opteert voor wat betreft de schadeloosstelling van Brabant Water voor de zogenoemde reproductiewaarde. Deze sinds 2009 lopende procedure is voor de rechtbank Breda voortgezet. Drie deskundigen zullen de rechtbank adviseren over de hoogte van de schadeloosstelling die Brabant Water aan TWM zal moeten vergoeden. Met instemming van de commissie van deskundigen hebben Brabant Water en TWM afgesproken te proberen om samen te komen tot waardering op basis van de vastgestelde activelijst. In maart 2014 heeft de commissie uitsluitsel gegeven over een aantal zaken waarover partijen van mening verschilden. Hierbij is de NV TWM voor een groot deel in het gelijk gesteld. Er zijn echter nog stukken die aangeleverd moeten worden. Samen met de commissie van deskundigen is een nieuwe deadline aan de rechtbank gevraagd voor 2014; de deadline van 1 april 2014 is niet gehaald.

Geldlening TWM

580 hectare grond blijft vooralsnog bij TWM Gronden BV in eigendom. Een groot deel van de gronden betreft bos en natuurterrein, waar geen inkomsten maar wel beheerslasten uit voortvloeien.

Brabant Water heeft destijds een voorschot op de overnamesom overgemaakt. Dit voorschot is onvoldoende om de resterende externe financieringen en de lopende exploitatielasten te kunnen dekken. Om de liquiditeitsproblematiek van TWM het hoofd te kunnen bieden, heeft de raad leningen tot een totaalbedrag van € 28,5 mln. verstrekt. De hoogte van de lening is ultimo 2013 € 21,4 mln. (inclusief de rentebijbeschrijvingen). De uiteindelijke uitspraak over de hoogte van de schadeloosstelling zal bepalend zijn in hoeverre de gemeentelijke lening tezamen met andere uitstaande verplichtingen terugbetaald kunnen worden.

TWM Gronden

De gronden die binnen TWM Gronden BV worden beheerd, blijven tot na afwikkeling van de juridische claim binnen deze vennootschap. Na de afwikkeling zullen zij tegen getaxeerde waarde worden overgenomen door de gemeente Tilburg. Een groot deel van de gronden betreft bos en natuurterrein waar geen inkomsten maar wel beheerslasten uit voortvloeien. Indien de schadeloosstelling leidt tot een boekwinst, wordt een deel van deze winst gebruikt om de boekwaarde van de gronden te verlagen teneinde de beheerslasten (m.n. de rentelasten) beheersbaar te houden.

7. Gate2 / RWTC (gewijzigd)

Binnen het project Aerospace&Maintenance is door de Provincie Noord-Brabant in het kader van de subsidieregeling Samen Investeren een revolverende bijdrage van € 3,4 mln. ter beschikking gesteld voor de vastgoedontwikkeling Aerospace Maintenance Park binnen Gate2. Ook wij als gemeente hebben hier een revolverende bijdrage groot € 2,1 mln. aan geleverd. De effectieve mate van revolverendheid is afhankelijk van de bezettingsgraad van het vastgoed en de verhuurmogelijkheden, oftewel van de mate van realisatie van de opbrengsten waarmee in de onderliggende businesscase rekening is gehouden. Bij het eventueel achterblijven van de verhuuropbrengsten kan dit betekenen dat óf de terugbetalingstermijn zal moeten worden verlengd of de bijdrage niet geheel terugbetaald kan worden aan Provincie en gemeente. Mocht deze situatie zich voordoen dan vergt dit nader overleg tussen betrokken partijen.

8. Spoorzone - Verdunning door geluidsregelgeving of externe veiligheid (ongewijzigd)

Als gevolg van veranderende regelgeving ten aanzien van geluid (Swung 2) en een mogelijke overschrijding van het groepsrisico met betrekking tot externe veiligheid, bestaat het risico dat het programma in de Spoorzone moet worden aangepast. Een eventuele verdunning van het programma heeft een forse financiële impact op deze exploitatie. De mogelijke omvang hiervan is op dit moment nog niet in te schatten.

9. Leges niet tijdig geactualiseerde bestemmingsplannen (gewijzigd)

Vanaf 1 juli 2013 kunnen wij geen leges meer heffen voor omgevingsvergunningen die gebaseerd zijn op bestemmingsplannen die ouder zijn dan 10 jaar. Een klein aantal bestemmingsplannen is niet tijdig geactualiseerd. Daarvoor zijn diverse redenen bijvoorbeeld de besluitvorming voor het plangebied Bakertand bedrijventerrein waar de realisatie van plannen is uitgesteld. Verder zijn de plannen in de Overhoeken Heikant, Akker en Koningsoord vertraagd. In genoemde plangebieden zijn globale bestemmingsplannen van kracht met uit te werken bestemmingen. Deze plannen kunnen niet geactualiseerd worden omdat de

toekomstige bestemmingen niet rechtstreeks kunnen worden opgenomen in de bestemmingsplannen omdat de economische uitvoerbaarheid (nu nog) niet kan worden verzekerd. Dit levert een risico tot planschade op. Verder bestaat het risico dat er een beroep wordt gedaan op de uitwerkingsplicht uit die bestemmingsplannen. Dergelijke verzoeken worden tot nu toe afgewezen. Tegen een afwijzing staat bezwaar en beroep open. Indien men onverhoopt gelijk krijgt, kan voor het uitwerkingsplan geen kostenverhaal plaatsvinden omdat het moederplan onder de (oude) WRO tot stand kwam. Het kan overigens zijn dat er een provinciale aanwijzing komt om die plannen alsnog te actualiseren.

Inmiddels is ook duidelijk dat de plannen voor Stadsrand Dalem, buitengebied De Akker, Reeshof Stationsgebied begin 2014 gereed zijn. Dit betreft plannen waarvan het risico beperkt is omdat het niet-dynamische gebieden betreft. Voor Heikant wordt het plan in de loop van 2014 geactualiseerd waarbij gekozen zal worden voor een plan waarin de huidige feitelijke situatie wordt vastgelegd; deze wijkt af van de juridische situatie waardoor er een kans bestaat op planschadeclaims.

Daarnaast lopen er beroepen tegen diverse bestemmingsplannen waaronder het buitengebied De Groene Zoom. Indien de plannen onverhoopt geheel of gedeeltelijk sneuvelen bij de Raad van State is het onderliggende plan niet meer actueel en kunnen omgevingsvergunningen legesvrij worden aangevraagd.

10. Investeringsfonds Havenmeester (vervallen)

In het investeringsfonds Havenmeester participeren de gemeente (25%), de provincie Noord-Brabant (50%) en Wonen Breburg (25%). Het doel van het investeringsfonds is om bij oplevering van de woningen Havenmeester in april 2014 middelen beschikbaar te stellen aan Wonen Breburg. Wonen Breburg neemt dan de onverkochte woningen over van de projectontwikkelaar, het fonds financiert 25% daarvan. Wonen Breburg verhuurt de woningen en gaat op termijn de woningen verkopen waardoor middelen weer terugvloeien naar het fonds. In 2018 wordt er afgerekend met het fonds. Het risico ontstaat hierbij dat niet alle woningen verkocht worden of tegen een lagere prijs waardoor de investering in het fonds niet (geheel) zal worden terugontvangen.

Medio januari 2014 zijn er van de totaal 161 woningen, 57 woningen verkocht (waarvan één met voorbehoud) en 9 woningen in optie. In april 2014 zal blijken hoeveel woningen onverkocht zijn gebleven. Op basis van de huidige verkopen is de verwachting dat de gemeente een storting in het fonds zal moeten doen tot € 1 mln.. Begin 2014 is reeds een bedrag van € 0,8 miljoen opgevraagd en overgemaakt aan het investeringsfonds. Het risico op deze investering is afhankelijk van de ontwikkelingen op de woningmarkt in de komende 5 jaar en daarom moeilijk in te schatten. In de reserve opvang economische crisis is een bedrag van € 1,4 miljoen voor dit risico geoormerkt; dit is voldoende om het risico af te dekken waardoor geen beroep op het weerstandsvermogen nodig is. Vandaar dat wij het risico laten vervallen.

11. Woningbouwcorporaties (ongewijzigd)

Op 30 januari 2013 is de raad via een notitie geïnformeerd over de risico's die de gemeente Tilburg loopt voor in Tilburg werkzame woningbouwcorporaties. Het betreft hier behalve Vestia en Laurentius, ook WSG en 't Heem. Al deze corporaties staan inmiddels onder verscherpt toezicht van het Rijk en/of zijn/worden inmiddels gesaneerd met behulp van het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting. Conclusie van de notitie is dat het gemeentelijk risico uiterst beperkt is ten gevolge van de (3-voudige) zekerheidsstructuur, waarbij de gemeente slechts in 3e instantie mede (samen met het Rijk) borg staat voor door in Tilburg werkzame woningcorporaties aangetrokken leningen. Verdere precisering van dit beperkte risico is niet mogelijk. Tot op heden is er nog nooit een beroep gedaan op de 3e achtervang.

Wij hebben wel een specifieke financiële relatie met Vestia. Deze heeft, in het kader van de provinciale stimuleringsregeling woningbouw, een onderhandse renteloze lening van € 1,472 miljoen van ons gekregen. Deze lening moet uiterlijk 1 juli 2016 in zijn geheel worden afgelost. Gezien de financiële positie van Vestia lopen wij hier het risico dat zij niet aan de terugbetalingsverplichting voldoen. De kans van optreden classificeren we als 'midden'.

12. Vervangingsprogramma Civiele kunstwerken (vervallen)

Voor de vervanging bij het einde van de levensduur van de bruggen in de Berglandweg en de tunnel onder de Ringbaan-Oost hebben wij tot nu toe een risico opgenomen. De actuele situatie laat zien dat de bruggen aan de Berglandweg deels zijn verwijderd en deels vervangen door duikers. De brug aan de Ringbaan-Oost is geïnspecteerd. Uit deze inspectie is gebleken dat de verwachte restlevensduur van de brug tot en met 2015 voldoende is. Hierdoor kan het risico vervallen.

13. Ruimte voor Ruimte regeling (gewijzigd)

De intentieovereenkomst 'Ruimte voor Ruimte' tussen de gemeente en de provincie is gericht op realisering van ruime woonkavels rond kernen c.q. aan stadsranden ter dekking van de provinciale regeling met

betrekking tot de sloop van stallen. Het project Oostkamer (ten noordoosten van Tilburg) is gericht op het realiseren van ongeveer 200 'Ruimte voor Ruimte' woningen. Inmiddels is er een exploitatieovereenkomst gesloten voor de realisatie van 209 ruimte voor ruimte kavels. De bestemmingsplanprocedure moet nog doorlopen worden (o.a. raildemperproblematiek).

Aangezien de inkomsten uit de verkoop van woningen pas in 2015 zijn voorzien is er sprake van voorfinanciering. Indien de woningen niet verkocht worden, is er geen dekking voor de voorgefinancierde uitgaven die € 1,366 miljoen bedragen.

14. Horeca Midi Theater (vervallen)

Na het collegebesluit (februari 2011) om geen subsidie meer te verstrekken aan Theaters Tilburg voor de exploitatie van het Midi Theater, is met de horeca-exploitant afgesproken tot een financiële afhandeling te komen van de exploitatie van de horecavoorziening in dit theater. Het college en de exploitant verschillen van mening over het aandeel van de schade dat de gemeente dient te vergoeden. De gemeente heeft samen met de horeca-exploitant hiervoor een gezamenlijk verzoekschrift in behandeling gegeven bij de rechtbank. De rechtbank heeft bepaald dat de schuldverdeling tussen de gemeente en exploitant 40/60 bedraagt. Op basis van deze uitspraak is met een accountant de schade bepaald waarop deze schuldverdeling van toepassing is. Eind december 2013 is een schadevergoeding van € 309.000,- betaald aan de horeca-exploitant ter finale kwijting over en weer. Dit is in deze jaarrekening verwerkt. Hiermee kan het risico vervallen.

15. Bijdrageregeling opsporing explosieven uit de Tweede Wereldoorlog (vervallen)

De gemeente Tilburg ontvangt bij vooruitbetaling jaarlijks een tegemoetkoming in de kosten van onderzoek, ruiming en sanering van gebieden waarin zich niet-gesprongen explosieven bevinden.

Over de jaren 1999 t/m 2005 zijn bijdrages ontvangen waarover nog geen finale afrekening had plaatsgevonden. Er was een discussie met het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over een bedrag van € 890.000,-. In januari 2012 is er door de gemeente een bezwaarschrift ingediend waarop in juli 2013 een hoorzitting is gehouden. Het bedrag van de afrekening is bijgesteld naar € 148.000,- en is in 2013 verwerkt binnen de grondexploitatie. Het risico komt hiermee te vervallen.

16. Risico's grondexploitaties (gewijzigd)

Binnen de grondexploitatie spelen veel risico's. De omvang hiervan wordt bepaald met behulp van de Rismanmethode. Wij berekenen het totale risico over alle grondexploitaties op een bedrag van € 35,6 miljoen. Dit bedrag is gestort in de Reserve Risico's Grondexploitaties.

Bij deze risicobepaling is rekening gehouden met voorziene risico's als afzetvertraging en prijsdaling. Twee keer per jaar (bij de jaarrekening en de programmabegroting) actualiseren wij de risico-analyses en aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve verhoogd of verlaagd. Deze reserve maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen.

Als de economische situatie verder verslechtert of langdurig aanhoudt bestaat het risico dat in de toekomst extra middelen beschikbaar moeten worden gesteld om een nieuw tekort af te dekken.

Daarnaast lopen we een risico met betrekking tot de dekking van de plan- en apparaatskosten. We voorzien dat deze kosten vooralsnog hoger zullen zijn dan de hiervoor opgenomen budgetten in de grondexploitaties. In de paragraaf grondbeleid wordt nader op de risico's binnen de grondexploitatie ingegaan.

17. Slachtplaats Tilburg (ongewijzigd)

In 1985 is de gemeentelijke slachtplaats aan Slachtplaats Tilburg BV verkocht. In 1994 heeft de raad vervolgens ingestemd met een aanpassing van het in 1985 overeengekomen leningarrangement. De problematiek van de bodemverontreiniging werd daarbij losgekoppeld van de onderhandelingen. Het risico ten aanzien van verontreiniging van de bodem onder het slachtplaatssterrein is nog steeds aanwezig. Er is geen sprake van nieuwe ontwikkelingen op dit punt.

18. Planschade overeenkomsten: Tegemoetkoming in schade (gewijzigd)

Planschadevergoedingen die niet verhaald kunnen worden op initiatiefnemers komen ten laste van de algemene middelen. In nieuwe exploitatieplannen wordt dit risico ondervangen doordat de planschadekosten goed worden afgedekt via planschadeovereenkomsten of als onderdeel in het exploitatieplan worden opgenomen. Bij projecten die door de gemeente zelf worden gedaan kunnen planschadeclaims nog binnen komen nadat het projectbudget is afgesloten. Bij de actualisatie van bestemmingsplannen voor Heikant en Akker is er een planschaderisico omdat de bestemmingen grotendeels van een uit te werken woonbestemming naar een agrarische worden afgewaardeerd.

19. Gebiedsgericht grondwaterbeheer (gewijzigd)

Op 18 maart 2013 heeft de raad het Gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB) Tilburg vastgesteld waarin is geregeld dat de gemeente als gebiedsbeheerder de toekomstige verplichtingen voor de monitoring van het grondwater en de kosten van mogelijke maatregelen (responsacties) voor het beschermen van 5 gevoelige objecten voor haar rekening neemt. De kosten van de responsacties zijn door een extern adviesbureau geraamd op circa € 1,4 miljoen. De kans dat responsacties nodig zijn is naar verwachting uiterst gering. Bovendien zullen ze zeker niet allen op hetzelfde moment optreden.

De reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer heeft ultimo 2017 een saldo van circa € 1,0 miljoen waardoor een risico resteert van € 0,4 miljoen. Ten opzichte van de najaarsrapportage is dit een afname van het risico met € 0,2 miljoen, veroorzaakt door een ontvangen afkoopsom en een bijdrage op de aanleg van het meetnetwerk.

Het risico GGB neemt af door te ontvangen bijdragen van (particuliere) ontwikkelaars en overige baathebbers.

20. Ongeval Zwembad Reeshof (gewijzigd)

In november 2011 zijn twee bezoekers van zwembad De Reeshof gewond geraakt door het naar beneden vallen van enkele geluidsboxen die in het zwembad aan het plafond waren bevestigd. Een van de twee bezoekers is ten gevolge van haar verwondingen overleden. De zaak is afgewikkeld met de ouders van het slachtoffer. Deze kunnen nog binnen een periode van vier jaar op de getroffen schikking terugkomen, als zich nieuwe feiten voordoen. Daarnaast wordt de gemeente strafrechtelijk vervolgd wat een mogelijk financieel risico met zich mee kan brengen. In deze zaak is nog geen zitting gepland. De mogelijke claims en kosten voor ondersteuning zijn in dit risico opgenomen.

21. Inbesteding onderhoud Diamant-groep (vervallen)

De omzetverplichting van de gemeente naar de Diamant-groep is in 2012 niet gehaald en in 2013 pas aan het einde van het jaar. Als gevolg van dit resultaat is het niet haalbaar om de korting 2013 door te voeren.

Met het gegeven dat de omzetverplichting in 2013 uiteindelijk gehaald is, zijn wij positief gestemd over het resultaat 2014. Voor 2014 rekenen wij dan ook op het volledig kunnen doorvoeren van de korting op schoonhouden en beheer groen waarmee dit risico vervalt.

22. Liquiditeitsproblemen Bemij (vervallen)

De liquiditeitsproblemen bij Bemij BV zijn in 2013 opgelost door afstempeling van aandelen 't Laar BV waar Bemij aandeelhouder is. Hierdoor heeft Bemij aanvullende liquide middelen verkregen. Op basis van verwachte realistische ontwikkelingen worden momenteel geen liquiditeitsproblemen bij Bemij verwacht.

23. Brandveiligheid (Handhaving) gemeentelijke inrichtingen (ongewijzigd)

Uit de in 2011 uitgevoerde quickscan blijkt dat er een achterstand is op het gebied van brandveiligheid van gemeentelijke gebouwen. Bij calamiteiten loopt de gemeente grote financiële en juridische risico's. De minimaal noodzakelijk te treffen voorzieningen zullen hersteld of aangebracht moeten worden. Bij de begroting 2013 is op basis van een eerste inschatting van de kosten hiervoor € 2,7 miljoen beschikbaar gesteld. De inspecties zijn inmiddels afgerond en het beschikbare bedrag lijkt voldoende om de benodigde werkzaamheden uit te voeren. Zolang de geconstateerde gebreken echter niet zijn hersteld, blijft het risico in stand. We verwachten dat eind 2014 alle werkzaamheden zijn uitgevoerd.

24. Rechtsgeding lichtmastreclame (ongewijzigd)

Eind 2010 heeft de exploitant van lichtmastreclame de gemeente gedagvaard. De exploitant claimt een bedrag van ongeveer € 100.000,- (inclusief rente). De exploitant is van mening dat ze aan de gemeente teveel pacht heeft betaald (periode 1996-2002) en verlangt continue verlichting (dus ook in de nacht) van de desbetreffende lichtmastreclames. De exploitant heeft de gemeente een schikkingsvoorstel gedaan dat in overleg met de stadsadvocaat zorgvuldig is beoordeeld en is afgewezen. Afgewacht moet worden of de exploitant nog andere voorstellen doet of dat de procedure wordt voortgezet. Tot die tijd blijft het risico gehandhaafd.

25. Onderzoek Europese commissie Willem II (ongewijzigd)

De Europese commissie is een onderzoek gestart naar vermeende staatssteun door de gemeente Tilburg aan de BVO Willem II in verband met de afgesproken huurverlaging in 2010. In eerste aanleg zal ons pleit gericht zijn op het aantonen dat er van staatssteun geen sprake is. Mocht de commissie een andere mening toegedaan zijn dan zullen wij inzetten op het toetsen op verenigbare steun. De stukken liggen inmiddels bij de Europese commissie. De doorlooptijd van het onderzoek is niet bekend. In het meest negatieve scenario dient Willem II (een deel van) het bedrag terug te betalen. In dat geval legt dat een extra druk op de begroting van Willem II. De kans hierop schatten wij echter gering in.

26. Risico regiotaxi (nieuw)

Gemeente Tilburg is deelnemer in het samenwerkingsverband Regiotaxi Midden-Brabant. De zes onderaannemers (de uitvoerende taxibedrijven) van hoofdaannemer De Vier Gewesten (DVG) hebben in februari 2013 DVG en de overheden in het samenwerkingsverband Regiotaxi Midden-Brabant gedagvaard voor de rechtbank Zeeland – West-Brabant. In de dagvaarding worden twee claims bij de overheden neergelegd:

1. een verklaring voor recht dat hun (zeer ruime, tot nu toe door Regiotaxi en ook door DVG afgewezen) uitleg m.b.t. voor- en natransport op 5 zones de juiste is, met veroordeling van DVG en de overheden tot het vanaf datum van het wijzen van het vonnis toestaan van dergelijk extra voor- en natransport ten laste van het contract Regiotaxi. Aard en omvang van deze claim is lastig in te schatten;
2. aanpassing van de overeenkomst wegens het lagere omzetvolume en nabetaling gedurende de gehele contractperiode (vanaf 1 maart 2011).

Het betreft hier een civiele bodemprocedure, waarbij ten aanzien van de onder 1 genoemde vordering tevens een voorlopige voorziening is gevorderd, ter bespoediging van de ingangsdatum. De mondelinge behandeling van deze geschillen bij de rechtbank te Breda vond plaats op 25 september 2013. De voorlopige voorziening (als voorschot op claim 1) is bij vonnis van 6 november 2013 door de rechtbank afgewezen. In de bodemprocedure (beide claims) is om vonnis gevraagd, maar is tot op heden nog geen uitspraak gedaan.

27. Contract GFT afval (Risico zonder relatie met weerstandsvermogen) (ongewijzigd)

In juli 2010 is het contract met Attero inzake de verwerking van GFT-afval verlengd. De contractsverlenging is door vele Brabantse gemeenten ondertekend, waaronder ook de gemeente Tilburg. Begin september 2010 heeft een andere afvalverwerker bezwaar aangetekend tegen deze verlenging omdat deze afvalverwerker van mening is dat hiervoor een Europese aanbesteding had moeten plaatsvinden. Na een kort geding en een hoger beroep waarin de eis van deze andere afvalverwerker is afgewezen, is een bodemprocedure aangespannen. Alle eisen in deze bodemprocedure zijn door een vonnis van de rechtbank op 24 oktober 2012 ook afgewezen. Vervolgens is hiertegen hoger beroep ingesteld. Derhalve blijft er tot de uitspraak van het hoger beroep een risico bestaan met betrekking tot de contractsverlenging met Attero wat een negatief effect op de overeengekomen contractsprijzen zou kunnen hebben. Voor de periode 2010 t/m 2013 bedraagt dit risicobedrag ca. € 900.000,-. Ook structureel zou dit een nadelig effect op de tarieven kunnen hebben. Het is nog niet duidelijk wanneer de uitspraak van het hoger beroep volgt. Eventuele financiële effecten tot en met 2013 kunnen uit de egaliseriereserve afvalstoffenheffing worden opgevangen. De egaliseriereserve is daarvoor toereikend. Mogelijk structurele effecten zullen in het toekomstig tarief moeten worden verdisconteerd.

28. Transportriolering richting AWZI (Risico zonder relatie met weerstandsvermogen) (ongewijzigd)

Uit inspectie van de transportriolen is gebleken dat de kwaliteit van de voegen zeer slecht is als gevolg van de grondwaterdruk van buiten naar binnen. Reguliere reparaties zijn al uitgevoerd maar bieden maar zeer tijdelijk soelaas. De kosten van een grootschalige renovatie bij riolen in dit formaat kan oplopen tot boven de € 500.000,-. In de huidige Structuurvisie Water en Riolering (SWR) is hier geen rekening mee gehouden. Waar nodig en mogelijk zal voorlopig gekozen worden voor reguliere reparatie.

29. Minder opbrengsten rioolheffing niet-woningen (Risico zonder relatie met weerstandsvermogen) (ongewijzigd)

De opbrengst rioolheffing vanuit bedrijven is afhankelijk van de hoogte van het waterverbruik van deze bedrijven. Door lagere productievolumes zien we een afname in het waterverbruik, wat mogelijk leidt tot minder inkomsten uit deze heffing.

Daarnaast wordt er op dit moment door een aantal ondernemingen het initiatief ontwikkeld om het zuiveren van afvalwater in eigen beheer te nemen. Deze ondernemingen ontvangen vervolgens voor deze heffing geen aanslag meer. De datum van ingebruikname van deze zuivering is op dit moment nog onduidelijk. De financiële effecten zijn op dit moment nog niet in te schatten.

3.6 Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de gemeente is een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen als wegen, riolering, civiele kunstwerken, groen, verlichting en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van belang voor het functioneren van de gemeente op het terrein van vervoer, recreatie, huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen, en het onderwijs. Vanwege het grote belang van dit onderhoud wordt in deze paragraaf in kaart gebracht op welke manier het onderhoud op de kapitaalgoederen gewaarborgd is.

Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare Ruimte (MJP)

In 2013 heeft een herprogrammering van het Meerjarenprogramma plaatsgevonden. De financiële effecten hiervan op de exploitatie zijn met name in de voor- en najaarsrapportage verwerkt. Over heel 2013 resulteert hieruit een voordeel van € 8,1 mln. waarvan € 1,7 mln. betrekking heeft op rioleringen. Dit wordt daarom verrekend ten gunste van de egalisatiereserve rioolheffingen.

Het hergeprogrammeerde Uitvoeringsplan 2013, onderdeel van het MJP 2013-2016, had een omvang van € 54,7 miljoen euro. Van dit bedrag is € 3,3 miljoen afgezonderd ten behoeve van grote infrastructurele werken. Het resterende bedrag van € 51,4 miljoen omvatte bij aanvang van het jaar € 26,2 miljoen aan "projecten" en € 25,2 miljoen aan "maatregelen". Het eindresultaat van alle werkzaamheden is dat € 33,2 miljoen gerealiseerd is binnen projecten en maatregelen, er sprake is van € 11,4 miljoen aan vertraging en er een reserve investeringsbudget van € 6,8 mln. is ontstaan.

De jaarlijks structurele omvang van het MJP ligt rond de € 30 miljoen euro. Dit bedrag wordt aangevuld met subsidiegelden vanuit de regio voor verkeer en vervoer, die vaak ingezet worden voor grote infrawerken, en middelen afkomstig uit de stedelijke ontwikkeling. Deze posten zijn zeer variabel. In het verleden is er een grote overloop ontstaan. In 2013 zijn wij nadrukkelijk aan de slag gegaan om deze overloop aan te pakken en weg te werken. Daarmee is een productie gerealiseerd die aanmerkelijk hoger ligt dan in voorgaande jaren. Een deel van de overloop is daadwerkelijk weggewerkt. In de laatste maand van het jaar 2013 zijn er nog een fors aantal projecten opgestart, ook projecten die voor 2014 in de programmering zaten. Als gevolg daarvan is de post vertraagd/uitstel toegenomen. De totale productie overziend kan geconstateerd worden dat deze gerealiseerd is binnen de vooraf gecalculeerde financiële kaders, waarbij sprake is van aanbestedings- en efficiencyvoordelen. Wij sturen erop dat de overloop in 2015 geheel is weggewerkt.

In de uitvoering zijn we in staat gebleken om de dynamiek van de stad op te vangen. Er is goed ingespeeld op de uitvoering van vragen, wensen en noodzakelijke werken in de buurten en wijken. We zijn in staat om urgente zaken direct op te pakken. Dit fenomeen noemen we de semantiek van het herprogrammeren tijdens het lopende Uitvoeringsplan. De totale bereikbaarheid van de stad vormt wel een risico bij het uitvoeren van een uitgebreid programma.

BEHEER INFRASTRUCTUUR

Wegen

In het derde en vierde kwartaal van 2013 heeft de tweejaarlijkse globale wegininspectie plaatsgevonden. Over het gehele areaal gezien is de kwaliteitsdoelstelling gerealiseerd, uitgaande van de in 2012 bijgestelde kwaliteitsambitie "zeer laag". Dit houdt in dat 3% van de verharding op een zeer laag niveau zit, 16% op een laag niveau en 81% op een basisniveau of hoger.

Het aantal meldingen voor verhardingen vertoonde van 2009 tot en met 2012 een dalende lijn, waarna in 2013 weer een stijging zichtbaar was. Deze stijging is grotendeels toe te schrijven aan het aantal meldingen over trottoirs en wegdek. Het beeld wordt hierbij scheef getrokken door het grote aantal meldingen in de maanden januari en februari 2013 in verband met opdooi (schade aan verharding door vermindering stabiliteit ondergrond na intreden dooi). Deze meldingen zijn inmiddels allemaal opgelost. De meldingen voor fietspaden zijn wel afgenomen.

De verdeling van het areaal van de fietspaden naar asfalt en elementverharding is gewijzigd van 55%-45% in 2009 naar 70%-30% in 2013. Deze wijziging is toe te schrijven aan de uitwerking van het fietsplan, waarbij fietspaden van elementenverharding zoveel als mogelijk naar asfalt worden omgevormd. Deze omvorming heeft verder geen consequenties voor de beheerbudgetten.

De beschikbaar gestelde middelen zijn grotendeels ingezet op projecten conform het vastgestelde meerjarenplan. Een deel van de projecten heeft echter een overloop naar 2014. Verder is in 2013 voor ongeveer € 2 miljoen aan correctief onderhoud uitgevoerd (asfaltreparaties en klein onderhoud meldingen via ontzorgingscontract).

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Wegen	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	4.265	4.792	527 N
Investerings	9.748	7.301	2.447 V
Totaal	14.013	12.093	1.920 V

Civiele Kunstwerken

In 2011 zijn 180 civiele kunstwerken geïnspecteerd op 'heel en veilig' als onderdeel van het ontzorgingscontract voor 2012 t/m 2016. Per 1 mei 2013 zijn alle civiele kunstwerken binnen dit contract op het onderhoudspeil basis gebracht. Hierdoor is het achterstallig onderhoud ingehaald. De komende jaren worden waar nodig de overige kunstwerken op vergelijkbare wijze geïnspecteerd en in het contract opgenomen. In 2013 is daarnaast een aantal grote civiele kunstwerken gedetailleerd doorgerekend op de constructieve kwaliteit. Hieruit zijn geen grote gebreken naar voren gekomen.

Door de vertraging van een aantal projecten is het beschikbare budget niet geheel benut en door lagere onderhoudskosten valt er van het beschikbare jaarbudget 2013 ruim € 300.000,- vrij. Het restant wordt aangewend voor de technische en financiële afwikkeling van de in gang gezette projecten.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Civiele kunstwerken	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	1.206	555	651 V

Wegmeubilair

Alle meldingen m.b.t. schade en molest aan wegmeubilair komen conform het ontzorgingscontract binnen bij de Diamant-groep en worden door hen afgehandeld. In 2013 is de inventarisatie gestart, maar deze heeft nog niet geleid tot een sanering. In 2014 zal wijkgericht planmatig onderhoud plaatsvinden. Hierbij zal de focus liggen op de wijksgewijze kwalitatieve en kwantitatieve sanering van bebording.

In 2013 was er sprake van minder schade en molest aan wegmeubilair dan begroot en het aantal overige meldingen was lager dan verwacht. Samen met het niet volledig benutten van het budget voor preventief onderhoud leidt dit tot een restant van circa € 300.000,- (zie ook pag. 229 onder nummer 2)

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Wegmeubilair	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	988	685	303 V

BEHEER VERKEER

Openbare verlichting

De algemene kwaliteitsnorm die gehanteerd wordt is dat 80% van de lichtmasten jonger moet zijn dan 30 jaar. Hieraan voldoet de gemeente Tilburg.

De innovatieve ontwikkelingen op het gebied van openbare verlichting hebben ook in 2013 hun toepassing in Tilburg gevonden en leveren zo een belangrijke en duurzame bijdrage aan het bevorderen van de openbare veiligheid en aan de kwaliteit van de openbare ruimte.

Het onderhoudsniveau is in 2013 gehandhaafd, waarbij wel sprake was van schade door ontvreemding van circa 250 mastluikjes, meer aanrijshades en meer noodzakelijk correctief onderhoud ter waarborging van de veiligheid van het verkeer en de bewoners. Dit heeft geleid tot een overschrijding van het onderhoudsbudget (zie ook pag. 229 onder nummer 3).

In 2013 is gestart met grootschalige vervanging van sterk verouderde armaturen door armaturen die een hogere lichtopbrengst hebben en minder energie verbruiken (het zogenaamde SOX-project). Hiervoor is door uw raad € 1,4 miljoen extra budget beschikbaar gesteld. Dit project is in 2013 voor 80% uitgevoerd en loopt door in 2014.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Openbare verlichting	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	2.575	2.830	255 N
Investerings	1.400	563	837 V
Totaal	3.975	3.393	582 V

Verkeersregelsystemen

Het kwaliteitsniveau van het areaal verkeersregelininstallaties (VRI's) kan op dit moment naar CROW-model nog als 'voldoende' (basiskwaliteit) bestempeld worden; er is nu nog sprake van een voorsprong op - c.q. een overgangsfase naar het vastgestelde kwaliteitsniveau sober. Binnen de beschikbare middelen is het vastgestelde onderhoudsniveau van de VRI's behaald.

Het percentage verkeersregelininstallaties dat is uitgerust met LED verlichtingsunits is eind 2013 95%. Verder zijn alle onderhoudsmaatregelen voor het correctief en preventief onderhoud in 2013 uitgevoerd. De technische en financiële afwikkeling vindt plaats in het voorjaar van 2014.

De acties, naar aanleiding van de Nota Verkeerslichten 2006, zijn voor meer dan 50% uitgevoerd. Doel van deze nota is het actualiseren evenals het uitbreiden van het verkeers- en vervoersbeleid. Als deze structuur compleet is kunnen verkeersstromen actief gestuurd worden en komt de rol zoals beschreven in de nota verder in zicht. In dit kader worden de Kempenbaan en Bredaseweg in 2014 t/m 2016 uitgevoerd.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Verkeersregelsystemen	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	806	667	139 V
Investerings	2.728	1.120	1.608 V
Totaal	3.534	1.787	1.747 V

BEHEER RIOLERING EN WATERHUISHOUDING

De huidige kwaliteit van de riolering loopt achter op de door de raad vastgestelde kwaliteit. De achterstand is het gevolg van vertraging van een aantal renovatieprojecten zoals de Hoogvensestraat (is al wel in 2013 opgestart), een deel van de Groenstraat en de rioolreparaties. De projecten Hoogvensestraat en Groenstraat zijn van 2013 naar 2014 verschoven. De rioolreparaties die in 2013 nog niet afgerond zijn, worden in het tweede kwartaal van 2014 uitgevoerd. In 2013 zijn de boringen van de Lancierstraat en de Havendijk afgerond.

Met de beschikbare middelen is een deel van het achterstallig onderhoud ingehaald. In 2014 wordt hier verder op ingezet. Het streven is om in 2014 het gehele achterstallige onderhoud in te lopen.

Het uitgevoerde correctief onderhoud (meldingen etc.) is in 2013 goed verlopen. Alle meldingen zijn opgelost binnen de beschikbare middelen.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Riolering	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	2.244	1.383	861 V
Investerings	13.990	8.660	5.330 V
Totaal	16.234	10.043	6.191 V

BEHEER GROEN EN RECREATIE

Openbaar groen

Het dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op beeldkwaliteit conform de vastgestelde onderhoudsniveaus. In 2013 is meer dan 90 % van het gewenste onderhoudsniveau behaald.

Door middel van het uitvoeren van jaarlijkse inspecties worden de kwaliteit en de onderhoudsbehoeften van de bomen en de speelvoorzieningen in beeld gebracht en getoetst aan de daarvoor vastgestelde kwaliteitsnormen. Ondanks dat eind 2013 een kleine vertraging is opgelopen in de uitvoering van de reguliere snoeiwerkzaamheden van bomen wordt voldaan aan de zorgplicht.

Het budget is overschreden als gevolg van de drie stormen in het najaar en omdat de korting op de dagelijkse onderhoudscontracten in 2013 niet is gerealiseerd.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Openbaar groen	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	5.358	5.618	260 N

Gebouwen

Eind 2013 heeft het Vastgoedbedrijf Tilburg ca. 180 permanente gebouwen in haar portefeuille. Vanuit de verantwoordelijkheid als eigenaar verzorgt de gemeente het technisch, administratief en juridisch beheer.

Het beleid inzake het technisch beheer is vastgelegd in de Strategische Visie Gebouwen. Vanuit het project 'Gebouwen op orde' is via een Europese aanbesteding in april 2013 een opdracht verstrekt om de onderhoudstoestand van alle permanente gemeentelijke gebouwen vast te stellen. Dit gebeurt met de methodiek 'Conditieafhankelijke Onderhoudsinspecties'. Hierbij gaan we bij de meeste gebouwen uit van een sober en doelmatig onderhoudsniveau. Bij enkele zeer representatieve gebouwen hanteren we een goed onderhoudsniveau. In juni 2013 zijn deze inspectiewerkzaamheden gestart en de resultaten worden in april 2014 uitgewerkt.

In 2013 is de nadruk sterk gelegd op het uitvoeren van aanbevelingen uit inspectierapporten met betrekking tot brandveiligheid. Zowel voor de eigenaar (de gemeente) als voor de diverse huurders ligt hier een verantwoordelijkheid. Er is opdracht gegeven voor een deel van de werkzaamheden die door de eigenaar uitgevoerd moeten worden. Het gaat hierbij om bouwkundige aanpassingen, vervanging of aanpassing van installaties of om administratieve verplichtingen. De werkzaamheden zijn in 2013 nog niet afgerond en lopen nog tot eind 2014.

In 2013 zijn de onderhoudstenders voor elektrotechnische en waterbouwkundige installaties en dak- en schilderwerk verlengd. De onderhoudstender voor de bouwkundige werkzaamheden is in 2013 Europees aanbesteed en gegund in de vorm van een mantelovereenkomst.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Gemeentegebouwen	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie (preventief)	4.004	5.800	1.796 N
Investerings (curatief)	8.018	4.171	3.847 V
Totaal	12.022	9.971	2.051 V

Sportaccommodaties en -terreinen

De geplande onderhoudsactiviteiten zijn in 2013 volgens planning uitgevoerd. Daarnaast zijn er aanvullende onderhoudsactiviteiten uitgevoerd in het gebied Stappegoor waaronder groot onderhoud aan het zwembad. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

De onderhoudsbudgetten waren in 2013 primair begroot op € 531.000,-. Door bovenstaande werkzaamheden zijn de daadwerkelijke onderhoudskosten in 2013 € 740.000,- geweest.

Het onderhoud aan de accommodaties zelf (het gebouw) en bijbehorende budgetten zijn ondergebracht bij het Vastgoedbedrijf, zie onderdeel Gebouwen.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Sportaccommodaties en terreinen	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	531	740	209 N

Onderwijsaccommodaties

De in 2013 bekostigde onderhoudsvoorzieningen aan schoolgebouwen voor het primair onderwijs zijn uitgevoerd overeenkomstig de vastgestelde huisvestingsprogramma's en binnen het beschikbare budget in de "Reserve onderhoud gebouwen onderwijs". In 2013 is een bedrag van € 952.390,- onttrokken aan deze reserve. Ultimo 2013 bedroeg het saldo van deze reserve € 466.515,-. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

De besteding van de budgetten in 2013 is als volgt (x € 1.000,-):

Onderwijsaccommodaties	Budget	Uitgaven	Verschil
Exploitatie	917	952	35 N

3.7 Financiering

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de wijze waarop dit in 2013 is uitgevoerd. Het beleid is vastgelegd in de uitvoeringsregels Treasury 2012.

Renterisicobeheer

In 2013 is conform de uitvoeringsregels Treasury 2012 vier maal een rentevisie vastgesteld. De rentevisie is een belangrijk instrument bij beslissingen over consolidatiemomenten (aantrekken langlopende leningen). De renterisiconorm bedroeg over 2013 € 164,8 mln.; 20% van het begrotingstotaal. Deze norm is niet overschreden. De kasgeldlimiet is 8,5% van het begrotingstotaal en bedroeg over 2013 € 70 mln. Deze limiet is in 2013 niet overschreden.

Kredietrisicobeheer

Opgenomen langlopende leningen

In 2013 zijn geen langlopende leningen opgenomen met storting in 2013. Wel is een lening van € 25 mln. gecontracteerd met storting 6 januari 2014. Op 1 januari 2013 was er een liquiditeitstekort van circa € 48 mln. Eind december was dit opgelopen tot een bedrag van circa € 83 mln., als gevolg van (per saldo) ontvangsten en uitgaven. Liquiditeitstekorten zijn zoveel mogelijk afgedekt met dag- en kasgeld. De rentelast over de langlopende leningen bedroeg in 2013 € 2,6 mln.. Mogelijkheden tot vervroegde aflossingen voor opgenomen langlopende geldleningen waren in 2013 niet aanwezig, behalve de hieronder genoemde.

Uitgezette langlopende leningen

Door TIWOS is aan de gemeente voor een bedrag van € 1,6 mln. vervroegd afgelost. Hiertegenover stond voor een bedrag van € 1,6 mln. aan leningen, die de gemeente bij de Nederlandse Waterschapsbank één op één had opgenomen. Deze leningen heeft de gemeente afgelost.

De rente voor de aan TIWOS verstrekte lening is contractueel herzien. De grootte van de restantlening bedraagt € 0,3 mln. Tenslotte zijn door de Tilburgse bouwvereniging en Wonen Midden Brabant de aan hun verstrekte leningen per 31 december 2013 vervroegd afgelost.

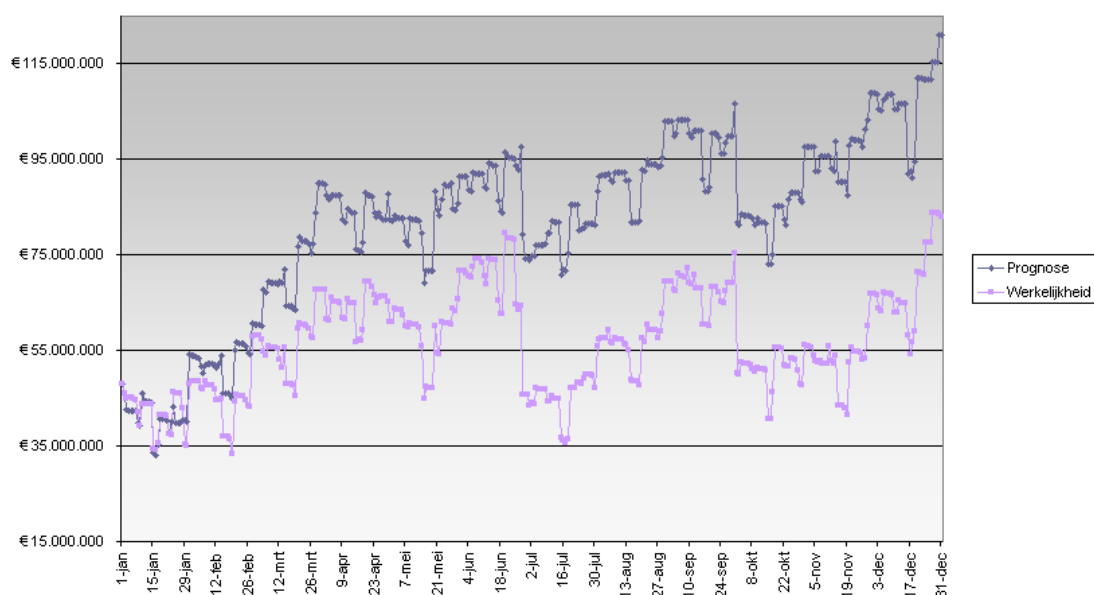
Aan de Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB) is begin 2013 een lening van € 1,1 mln. verstrekt. Verder werd in 2013 een van de brugleningen van Enexis vervroegd afgelost (€ 18,7 mln.).

Liquiditeitsontwikkeling

Het liquiditeitstekort is in 2013 opgelopen van ongeveer € 48 mln. naar ongeveer € 83 mln. eind 2013.

De belangrijkste oorzaak van het achterblijven van het saldo van uitgaven en inkomsten betrof ontvangsten wegens grondverkoop en ontvangen subsidies van de provincie. Onderstaande grafiek laat de prognose zien van de geconsolideerde liquiditeitsontwikkeling zoals afgegeven in januari 2013 ten opzichte van de realisatie.

Liquiditeitsverloop 2013

Hieronder staan enkele kerngegevens over de opgenomen en uitgezette liquide middelen.

x € 1 mln.	Uitgezet	Opgenomen
1 januari 2013	€ 136,1	€ 72,8
31 december 2013	€ 116,1	€ 61,6
Kerngegevens portefeuille		
Totale aflossingen 2013	€ 22,4	€ 11,2
Gemiddelde rente	5,07%	3,99%
Gemiddelde restant looptijd	9,6 jaar	8,2 jaar
Laagste rente	0,00%	0,00%
Hoogste rente	8,0%	5,40%
Binnen één jaar vervalt	€ 0,7	€ 12,4

Schatkistbankieren.

Per 16 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Om aan deze verplichting te kunnen voldoen heeft iedere gemeente een (eenzijdige) rekening courantovereenkomst met de Staat ontvangen. Daarnaast was het verplicht een extra bankrekening te openen bij een bank om eventueel tijdelijke rekening-courantoverschotten via deze rekening in de schatkist te kunnen afstorten. Gemeente Tilburg heeft deze rekening geopend bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

Verplicht schatkistbankieren houdt in dat een gemiddeld tegoed bij de bank berekend over een kwartaal boven het zogenaamde drempelbedrag afgestort dient te worden in de schatkist. Het drempelbedrag is een bedrag dat een bepaald percentage betreft van het begrotingstotaal (0,75% van € 500 mln. + 0,2% van het restant). Voor 2013 komt het drempelbedrag uit op € 4,4 mln. In 2013 is het drempelbedrag niet overschreden.

Beleggingen

Nieuwe beleggingen zijn er niet geweest in 2013. Momenteel is er slechts één echte belegging. In 2000 is een deel van de opbrengst van de verkoop bouwfondsaandelen belegd in een garantieproduct van de ING waarbij op de totale ingelegde som een hoofdsomgarantie is afgegeven (Fido-proof); hiervan is een deel gestort in het ING Duurzaam Rendementsfonds als belegging. Dit deel laat de volgende koersontwikkeling zien (71.566 aandelen met aankoopkoers € 23,25). De koers van het aandeel bewoog zich in 2013 tussen € 19,24 en € 22,62. De koers op 31 december 2013 bedroeg € 22,49. Het totaal aantal aandelen, inclusief in voorgaande jaren ontvangen aandelen als dividend, bedraagt 74.769,37 per 31 december 2013; waarde € 1,7 mln..

De looptijd is 21 jaar (einddatum 4-1-2021) en tussentijdse verkoop is niet mogelijk, gelet op de vereiste cashflows om de begroting sluitend te houden.

Treasury algemeen

Het jaar 2013 kenmerkte zich door lage rentes op de geld- en kapitaalmarkt. De ECB heeft in 2013 de rente, die zij aan banken in rekening brengt, in twee stappen verlaagd van 0,75% naar 0,25%. Tegelijkertijd heeft de ECB de rentevergoeding die zij betaalt aan banken voor gestalde deposito's gehandhaafd op 0%. Gevolg van dit laatste is geweest dat de tarieven voor de gemeente voor dag- en kasgeld op een niveau van iets boven de 0% zijn gebleven. De driemaands euribor rente is iets gestegen van 0,19% naar 0,29%. De 10-jarige staatsrente is gestegen van 1,52% naar 2,24%. S&P heeft de rating van Nederland eind november verlaagd van AAA naar AA+ met een stabiel vooruitzicht. De beide andere rating agencies hebben hun rating gehandhaafd.

3.8 Verbonden Partijen

1. Inleiding

De gemeente Tilburg neemt deel in diverse rechtsvormen, zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente én een *bestuurlijk* belang én een *financieel* belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om bepaalde publieke taken uit te voeren die niet op andere wijze tot stand kunnen worden gebracht en dient bij te dragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee, zowel politiek/bestuurlijk als financieel. In deze paragraaf schetsen we de ontwikkelingen in 2013 met betrekking tot onze verbonden partijen en nemen we tevens enkele financiële kerncijfers op.

2. Beleid

Het gemeentelijk beleid met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in de nota verbonden partijen 2009, de financiële beheersverordening 2012 en de uitvoeringsregels Verbonden partijen 2012. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Het publiek belang vormt altijd het uitgangspunt bij deelname in een verbonden partij. Bij het aangaan van een samenwerking via een verbonden partij stelt de raad bij haar besluitvorming de publieke taak expliciet aan de orde op grond van de visie en doelstelling van deze partij.

3. Ontwikkelingen rond verbonden partijen

In het boekjaar 2013 hebben zich de volgende ontwikkelingen rond verbonden partijen voorgedaan.

a. Omgevingsdienst Midden en West Brabant

Per 1 januari 2013 is de Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB) formeel opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling waarin 26 gemeenten uit Midden- en West Brabant en de provincie deelnemen. Doel is voor de deelnemende gemeenten taken uit te voeren op het gebied van omgevingsrecht en als verlengstuk van lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving in de regio Midden- en West Brabant. Vanuit onze gemeente zijn er bij de overheveling van taken naar de OMWB ruim 27 fte mee overgegaan. Tilburg heeft aan de OMWB een rentedragende lening van € 1,1 mln. verstrekt (4,25%) om investeringen te kunnen financieren. OMWB betaalt deze lening in vijf jaarlijkse termijnen terug.

b. Regio Hart van Brabant

De Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Overleg Midden Brabant (ROM) is in 2013 ingetrokken. Daarvoor in de plaats is de Gemeenschappelijke Regeling Regio Hart van Brabant aangegaan. Deze GR dient de samenwerking tussen de 8 deelnemende gemeenten vorm te geven. In de nieuwe GR zijn diverse actualisaties doorgevoerd en verbeteringen opgenomen op het gebied van governance en democratische legitimatie richting deelnemende gemeenteraden.

c. Gate2 BV

Gate2 heeft met ingang van 1 januari 2013 alle aandelen RWTC in handen gekregen. In het verslagjaar heeft Gate2 het vastgoed Aerospace Maintenance Park met behulp van revolverende bijdragen van provincie en gemeente verworven. Vanuit de provinciale regeling Samen Investeren is een bijdrage verkregen waarmee de verdere ontwikkeling van RWTC kan worden gerealiseerd.

d. BV Ontwikkelingsmaatschappij De:Werkplaats

Samen met VolkerWessels hebben we eind 2013 "BV Ontwikkelingsmaatschappij De:Werkplaats" opgericht. Doel is het voeren van de grondexploitatie van het gebied De:Werkplaats ten noorden van het Centraal Station. Beide aandeelhouders storten elk € 250.000 als aandelenkapitaal en € 1,5 mln. als lening om in het benodigde startkapitaal te voorzien. De verwachte opbrengsten van de te verkopen percelen in het gebied moeten er voor zorgen dat deze bedragen uiteindelijk kunnen worden terugbetaald aan de deelnemers. Per eind 2013 is deze deelneming als verbonden partij opgenomen. Op de balans is een kortlopende schuld voor het te storten aandelenkapitaal opgenomen omdat de feitelijke storting/betaling van het aandelenkapitaal in januari 2014 heeft plaatsgevonden.

e. 't Laar BV

Met de formele liquidatie van RWI Indutil en RBC (Regionale Bedrijven Centra BV) heeft Tilburg rechtstreeks aandelen in 't Laar BV verkregen. Vandaar dat 't Laar BV als verbonden partij wordt toegevoegd. 't Laar BV heeft ten doel het ontwikkelen, beheren en exploiteren van verzamelgebouwen. Tilburg heeft een belang van 11,4% in deze BV. De waarde van de Tilburgse aandelen bedraagt € 95.142,-. De andere aandeelhouders zijn BOM Capital

BV (45,7%), Bemij BV (40%) en ABN Jonge bedrijvenfonds BV (2,9%). In april 2013 zijn de aandelen van 't Laar BV afgestempeld om de liquiditeitspositie van Bemij BV te verbeteren.

f. Bemij BV

De liquiditeitsproblemen bij Bemij BV zijn in 2013 opgelost door afstempeling van aandelen 't Laar BV waar Bemij mede-aandeelhouder is. Hierdoor heeft Bemij aanvullende liquide middelen verkregen. Op basis van verwachte realistische ontwikkelingen worden momenteel geen liquiditeitsproblemen bij Bemij verwacht.

g. Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM)

In 2012 is vanwege gerealiseerde verliezen binnen de SOM voor de waarde van onze deelneming een voorziening van € 800.000 getroffen. Daarnaast is aanvullend een voorziening van € 170.000 gevormd omdat de verliezen de waarde van het gestorte aandelenkapitaal te boven gaan. Op basis van de concept jaarrekening 2013 wordt deze voorziening voor verliezen in 2013 opgehoogd met € 22.000 tot € 192.000.

Evenals de andere aandeelhouders heeft de gemeente Tilburg in 2013 een voorschot van € 170.000 aan de SOM verstrekt als werkkapitaal ten behoeve van de onderhanden projecten. Dit bedrag hebben wij op onze balans onder de vorderingen verantwoord. Toegezegd is dat dit bedrag ultimo 2014 zal worden terugbetaald.

h. Attero

In december 2013 heeft Attero bekend gemaakt voornemens te zijn het bedrijf te verkopen aan een investeringsmaatschappij. Deze verkoop wordt verder uitgewerkt en zal op zijn vroegst in 2014 tot afronding komen. Door deze verkoop vallen de structurele dividendopbrengsten van € 280.000 weg. De exacte effecten van deze verkoop en mogelijk hieruit voortkomende risico's voor Tilburg en de wijze waarop de opbrengst uit deze verkoop het weggefallen dividend kan opvangen, zullen we in 2014 verder bezien als meer details over de verkoop bekend zijn.

i. BAT Bedrijven NV

De aandeelhoudersvergadering van BAT Bedrijven NV heeft in december 2013 besloten tot uitkering van een eenmalig dividend van € 1,5 mln. over 2013. In de programmabegroting 2013 was hier al rekening mee gehouden. Het dividend is in 2014 aan de gemeente uitbetaald.

j. Gemeente Tilburg Project Quirijnboulevard Holding BV

In december 2013 heeft het college van B&W besloten tot opheffing van de samenwerkingsovereenkomst inzake de wijkontwikkeling Quirijnboulevard. De samenwerkende partijen hebben in februari 2014 een ontbindingsovereenkomst getekend. De betrokken vennootschappen worden geliquideerd. Hiermee wordt de deelneming in Gemeente Tilburg Project Quirijnboulevard Holding BV opgeheven per ultimo 2013. De financiële afwikkeling loopt via Wonen Breburg en is als schuld op de balans van de gemeente opgenomen.

Wettelijke ontwikkelingen.

Hieronder worden enkele relevante wettelijke ontwikkelingen genoemd die van invloed kunnen zijn op verbonden partijen en mogelijk ook een financieel effect voor de gemeente Tilburg met zich mee brengen.

- Participatiewet en sociaal akkoord

De participatiewet, het landelijk gesloten sociaal akkoord en de veranderingen in de SW-sector hebben grote impact op de Diamant-groep. De organisatie staat voor een flinke opgave. De doorontwikkeling van het Werkbedrijf conform uitwerking van het sociaal akkoord, het nieuwe beschut werken en de uitvoering van de participatiewet brengen financiële onzekerheid en risico's met zich mee.

Het sociaal akkoord heeft de invoering van een nieuwe WSW variant opgeschort naar 2015. Het bestuur van de Diamant-groep stelt begin 2014 een document op waarin een doorkijk wordt gegeven op een mogelijke visie en aanpak op de WSW en de rol die de Diamant-groep hierin kan spelen. Dit kan de nieuwe coalitie bij haar planvorming betrekken.

Vanuit de deelnemende gemeenten in de Diamant-groep is een werkgroep samengesteld die een advies uitbrengt over het benodigde weerstandsvermogen van de Diamant-groep. De afspraken die de Diamant-groep en de gemeenten maken over de inzet van middelen die in het kader van de decentralisaties naar de gemeente overgeheveld worden zijn hierin mede bepalend. In 2014 wordt dit verder uitgewerkt.

- Wet markt en overheid

De Wet markt en overheid is op 1 juli 2012 in werking getreden. Doel van de wet is om oneerlijke concurrentie door overheidspartijen met marktpartijen te voorkomen en zo een gelijkwaardig speelveld te creëren. Zo moeten gemeenten de integrale kostprijs inclusief winstopslag in rekening brengen en is er een verbod tot bevoordeling van overheidsbedrijven.

Met het raadsbesluit van 27 januari 2014 heeft uw raad een aantal activiteiten als economische activiteiten aangewezen die plaatsvinden in het algemeen belang waardoor deze op huidige voet kunnen worden voortgezet onder de Wet markt en overheid. Hierbij is ook specifiek naar de kostentoerekening bij verbonden partijen BAT Bedrijven NV en BAT Huishoudens BV gekeken. Gebleken is dat er sprake is van een juiste kostentoerekening aan de verschillende entiteiten, zodat er van een verboden bevoordeling geen sprake is.

4. Dividenden en winstuitkeringen.

Vanuit diverse verbonden partijen ontvangen we als gemeente jaarlijks dividenden. Onderstaande bedragen hebben wij in 2013 ontvangen.

Dividend (Bedragen x € 1.000,-)	2012	2013
Enexis	4.280	4.273
Vordering op Enexis	44	49
Verkoop Vennootschap	187	224
Publiek Belang (EPZ) *)	18	0
BAT Bedrijven NV	500	1.800
Attero	306	280
NV Intergas *)	745	0
NV BNG	83	107
Totaal	6.163	6.733

*) deze deelnemingen zijn verkocht waardoor in 2013 geen dividend meer is ontvangen. M.b.t. Intergas wordt in 2018 nog een escrow uitkering verwacht waardoor Intergas nog als deelneming is opgenomen onder de financiële vaste activa.

Naast genoemde dividenden ontvangt de gemeente Tilburg jaarlijks tot 2020 een winstuitkering van € 101.000 per jaar welke voortvloeit uit de verkoop van aandelen HNG in 1996. Voor Bemij en TWM ontvangt de gemeente jaarlijks een beheersvergoeding. Dit bedrag was voor TWM in 2013 € 42.000, voor Bemij € 10.000.

5. Overzicht verbonden partijen

Hierna volgt een overzicht van alle verbonden partijen. Bij elke partij zijn enkele financiële kerngegevens (resultaat, eigen en vreemd vermogen) opgenomen uit de jaarrekeningen van 2012.

Verbonden partij (bedragen x € 1.000,-)	Vestigingsplaats	Openbaar belang	Eigen vermogen 1-1	Vreemd vermogen 1-1	Eigen vermogen 31-12	Vreemd vermogen 31-12	Resultaat
A: Gemeenschappelijke regelingen							
Diamant-groep	Tilburg	76,3%	3.966	13.410	3.940	13.963	75
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Tilburg	19,1% (o.b.v. inwoneraantal)	12.303	36.259	17.819	33.863	5.283
Regio Hart van Brabant	Tilburg	53,1%	1.161	71	790	284	129
GGD Hart voor Brabant	's-Hertogenbosch	19,9%	12.428	9.821	9.808	10.007	-139
RAV Brabant Midden-West-Noord	's-Hertogenbosch	12%	8.705	19.168	8.998	17.090	293
Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB)	Tilburg	11,1% (obv afname)	Oprichting per 1-1-2013				
B: Samenwerkingsverbanden private organisaties							
Breedband Tilburg BV	Tilburg	25,1%	-51	3.973	-14	3.822	36
Pieter Vreedeplein Beheer BV	Den Haag	49,5%	95	2	89	5	-7
Stadsontwikkelingsmaatschap pij Tilburg BV (SOM)	Tilburg	25%	-586	1.419	-655	613	-69
BV Ontwikkelings- maatschappij De: Werkplaats	Tilburg	50%	Opgericht per 18-12-2013				
C: Deelnemingen							
NV Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	0,13%	1.897.000	134.563.000	2.752.000	139.476.000	332.000
TWM Holding BV	Tilburg	90,9%	16.994	57.973	15.811	59.004	-1.183
Brabant Water NV	's-Hertogenbosch	0,60%	398.295	404.600	437.682	392.639	39.387
Gate 2 BV	Gilze-Rijen	50,1%	12	2.172	18	561	6
Enexis Holding NV	's-Hertogenbosch	3,7%	3.130.900	3.227.800	3.244.100	3.682.600	227.900
Vordering op Enexis BV	's-Hertogenbosch	3,7%	98	1.822.109	94	1.367.291	-4
CBL Vennootschap BV	's-Hertogenbosch	3,7%	\$127	\$10.088	\$0,1	\$9.923	-\$127
Verkoop Vennootschap BV	's-Hertogenbosch	3,7%	416.019	29.674	415.871	30.416	5.853

Verbonden partij (bedragen x € 1.000,-)	Vestigingsplaats	Openbaar belang	Eigen vermogen 1-1	Vreemd vermogen 1-1	Eigen vermogen 31-12	Vreemd vermogen 31- 12	Resultaat
Publiek Belang elektriciteitsproductie BV	's-Hertogenbosch	3,7%	27.656	181	1.635	155	-62
Claim Staat Vennootschap	's-Hertogenbosch	3,7%	81	3	66	2	-15
Intergas Holding BV	's-Hertogenbosch	5,1%	25.478	1.318	10.315	157	-162
Attero Holding NV	Arnhem	3,7%	274.152	544.940	273.492	500.834	8.092
Bemij, beheermaatschappij Gemeente Tilburg BV	Tilburg	100%	684	1.631	580	89	-104
BAT Bedrijven NV	Tilburg	100%	3.251	734	3.267	2.504	516
Bat Huishoudens NV	Tilburg	100%	185	40	247	324	62
NV Monumenten Fonds Brabant	Vught	0,3%	1.296	11.080	293	11.042	-1.004
't Laar BV	Tilburg	11,4%	1.096	1.057	1.148	1.018	52

3.9 Grondbeleid

Samenvatting

Uit de in de Programmabegroting 2014 opgenomen paragraaf grondbeleid kwam een verwacht negatief resultaat van lopende grondexploitaties, materiële vaste activa (MVA) gronden en benodigde reserve risico's grondexploitaties per 31 december 2013 naar voren van € 128,0 mln.. Dit tekort kon volledig worden gedekt uit de beschikbare reserves en voorzieningen ad € 129,4 mln.; waarna er € 1,4 mln. als vrij besteedbare reserve grondexploitatie zou resteren.

Uit deze jaarrekening 2013 blijkt dat het geactualiseerde negatieve resultaat € 122,6 mln. bedraagt. Ten opzichte van de beschikbare reserves en voorzieningen, die zijn berekend op een bedrag van € 130 mln., is de vrij besteedbare reserve grondexploitatie toegenomen tot € 7,4 mln. Deze verbetering is met name het gevolg van aanvullende bijdragen vanuit de Voorziening Herstructurering en een minder dan verwachte afboeking en afschrijvingen bij de MVA gronden. Vanwege deze ruimte binnen de gesloten grondexploitatie hoeft er geen extra beroep te worden gedaan op de algemene middelen.

Ondanks dat er nog voldoende risico's zijn, mogen we concluderen dat de financiële situatie van ons grondbedrijf momenteel stabiel is. Er is weer sprake van reservevorming. En hoewel van beperkte omvang, is er weer wat ruimte om mogelijk toekomstige tegenvallers op te vangen.

Inleiding

In deze paragraaf grondbeleid bij de Jaarstukken 2013 leggen wij verantwoording af over de behaalde resultaten binnen de gesloten grondexploitatie (GREX) over het boekjaar 2013. Tevens verstrekken wij inzicht in de stand van de diverse grondexploitatieprojecten zowel per balansdatum 31 december 2013 als tot einde looptijd van het project (prognose projectresultaat in netto contante waarde (NCW)).

Systeemwijziging:

Op 18 maart 2013 heeft de raad de nota 'Bepaling weerstandsvermogen voor grondexploitaties' vastgesteld waarmee de systematiek voor het bepalen van het weerstandsvermogen voor de grondexploitaties is gewijzigd. Het weerstandsvermogen wordt niet meer bepaald op basis van de IFLO-norm maar de risicoanalyses volgens de Risman-methodiek worden voortaan als uitgangspunt gebruikt. Voor het totaal van de risico's per balansdatum wordt een afzonderlijke reserve gevormd (Reserve Risico's Grondexploitaties) die als eigen vermogen (bestemde reserve) wordt gepresenteerd. De risico's worden vanaf dat moment niet meer in de voorziening voor verlieslatende plannen opgenomen die in mindering op de voorraden wordt gebracht.

De cijfers van de jaarrekening:

De cijfers van de jaarrekening vloeien voort uit de boekwaarden van alle grondexploitaties en gronden per 1 januari 2013 (aansluitend op de jaarrekening 2012) en alle inkomsten en uitgaven gedurende 2013. Ten behoeve van de jaarafsluiting zijn de exploitatieberekeningen in december 2013 opnieuw geactualiseerd (doorgerekend tot einde looptijd van het project en naar NCW 31 december 2013) en verwerkt in de Januari-rapportage GREX 2013, die op 28 januari 2014 door ons college is vastgesteld. In de Januari-rapportage GREX 2013 zijn binnen de grondexploitaties de in het jaar 2013 niet gerealiseerde kosten en opbrengsten, waarvan nog wel te verwachten is dat deze optreden, doorgeschoven naar volgende jaren. Aan de hand hiervan zijn plannen daar waar wenselijk opnieuw gefaseerd qua uitvoering. Daarnaast zijn ook een aantal werkbegrotingen afgesloten. Voor grondexploitatieprojecten die een positief (eind)resultaat laten zien, is, conform geldende wet en regelgeving (waarderingsgrondslagen), voor het per 31 december 2013 gerealiseerde deel een reserve winstneming gevormd die op de balans Grondexploitatie onder de Algemene Reserve (ARGE) is opgenomen. Voor de grondexploitatieprojecten met een verwacht negatief (eind)resultaat is op basis van deze geactualiseerde gegevens - eveneens conform van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen- voor het verwachte verliesbedrag een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt als correctie op de diverse posten aan de activazijde van de balans in mindering gebracht.

De cijfers van de (bijgestelde) Programmabegroting 2013:

De Programmabegroting 2013 is op 8 november 2012 door uw raad vastgesteld. Het tekort van de grondexploitatie, na inzet van beschikbare reserves en voorzieningen, werd daarbij vastgesteld op € 72,6 mln. Ten behoeve van de dekking van dit tekort is een bijdrage van € 72,6 mln. uit de RGI beschikbaar gesteld. In de Programmabegroting 2013 werd uitgegaan van een jaarlijks uitgifteprogramma van 850 woningen (incl. Spoorzone) en 10,5 ha bedrijventerrein alsmede een jaarlijkse kostenstijging van 2%. De verwachte opbrengststijging werd gesteld op 0% voor de periode t/m 2016 en voor latere jaren op 1%.

In het eerste kwartaal 2013 zijn de grondexploitaties ten behoeve van de Perspectiefnota 2014 geactualiseerd op basis van de feitelijke ontwikkelingen en het prijspeil per 1 januari 2013 (herrekening NCW). De parameters voor de berekening zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van de Programmabegroting 2013. Het resultaat van de grondexploitaties bleef daarbij nagenoeg ongewijzigd.

Op 13 november 2013 heeft uw raad de Programmabegroting 2014 vastgesteld met de daarin opgenomen paragraaf grondbeleid. In de berekeningen voor de Programmabegroting 2014 zijn de parameters eveneens ongewijzigd gebleven evenals het programma. Het negatieve resultaat van de grondexploitaties, materiële vaste activa gronden (voormalige 'Niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG)) en de benodigde reserve risico's grondexploitaties werd daarbij vastgesteld op een totaalbedrag van € 128,0 mln. Dit tekort werd volledig gedekt uit de beschikbare reserves en voorzieningen ad € 129,4 mln.; waarna er € 1,4 mln. aan vrij besteedbare reserve grondexploitatie zou resterend.

In onderstaande tabellen worden de uiteindelijke cijfers van de Programmabegroting 2013, de Perspectiefnota 2014 en de Programmabegroting 2014 weergegeven als Bijgestelde begroting 2013.

Samenvatting resultaat 2013

Uit deze Jaarrekening 2013 blijkt dat het geactualiseerde negatieve resultaat € 122,6 mln. bedraagt. Ten opzichte van de beschikbare reserves en voorzieningen, die zijn berekend op een bedrag van € 130 mln., is de vrij besteedbare reserve toegenomen tot € 7,4 mln.

De ontwikkelingen binnen de lopende grondexploitaties kunnen binnen de hiertoe gereserveerde middelen worden opgevangen. Er hoeft geen extra aanspraak gemaakt te worden op een bijdrage uit de algemene middelen.

Tabel 1a. Totaaloverzicht Grondexploitatie (X € 1 mln.)	Programma Begroting 2013	Bijgestelde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Verschil
Resultaat grondexploitaties (tabel 1.b)	N 125,7	N 83,4	N 91,0	N 7,6
Benodigde Reserve Risico's Grondexpl. (tabel 2)		N 38,6	N 35,6	V 3,0
Resultaat MVA (tabel 3)	N 38,4	N 5,0	N 0,8	V 4,2
Saldo beheer grondbedrijf	V 0,0	N 1,0	V 1,0	V 2,0
Renteresultaat 2013 (3,5%)	N 3,1	V 0,1	V 3,8	V 3,7
Negatief resultaat grondbedrijf	N 167,2	N 127,9	N 122,6	V 5,3
Beschikbare reserves en voorzieningen (tabel 4)	V 94,6	V 129,4	V 130,0	V 0,6
Resultaat per 1 jan 2013 resp. 31 dec 2013	N 72,6	V 1,5	V 7,4	V 5,9
Bijstorting uit Algemene Middelen	V 72,6	In reserves en MVA	In reserves en MVA	V 0,0
Resultaat per 1 jan 2013 resp. 31 dec 2013	V 0,0	V 1,5	V 7,4	V 5,9

Achtereenvolgens wordt in deze paragraaf ingegaan op:

1. Programma, gehanteerde parameters en overige uitgangspunten
2. Waardering van de grondexploitaties ten behoeve van de Jaarrekening 2013
3. Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties
4. Financieel beeld Materiële Vaste Activa (MVA)
5. Beschikbare reserves en voorzieningen grondbedrijf
6. Totaal overzicht GREX
7. Mutaties Algemene Reserve Grondexploitatie (resultatenrekening)
8. Verkorte balans grondbedrijf

In de bijlagen zijn de bijbehorende toelichtingen, tabellen en grafieken opgenomen.

1. Programma, gehanteerde parameters en overige uitgangspunten

Woningbouw

In de Programmabegroting 2013 is uitgegaan van een afzet van 850 woningen per jaar. In de lopende grondexploitaties werd rekening gehouden met een programma van 1.120 woningen per jaar. Middels een generieke stelpost van € 2,5 mln. is vervolgens op portefeuilleniveau het verschil tussen de berekende resultaten op basis van 1.120 woningen en het aangepaste programma naar 850 woningen per jaar gecorrigeerd zonder daarbij specifieke projectkeuzes te maken. Inmiddels is het plan De Akker gestopt. Het programma van 1.120 woningen per jaar neemt daardoor af naar 1.070 woningen per jaar. Bij de Jaarrekening 2013 is de generieke stelpost van € 2,5 mln. daarom verlaagd naar € 2,0 mln.

In 2013 zijn er 1.890 woningen gerealiseerd waarvan 1.549 (studenten)appartementen en 341 grondgebonden woningen. In 2012 zijn 334 woningen gerealiseerd waarvan 207 (studenten)appartementen.

Bedrijventerreinen

In de Programmabegroting 2013 is uitgegaan van een uitgifte van 10,5 ha per jaar aan bedrijventerreinen in de komende jaren.

In 2013 is er daadwerkelijk 8,7 ha aan bedrijventerreinen (geen erfpacht) uitgegeven. In 2012 was dit 14,9 ha waarvan 7,9 ha in erfpacht.

Overige

De planning van de uitgifte van kantoren en gronden voor bijzondere doeleinden hangt af van de voortgang van de individuele plannen. Dit zit verwerkt in de desbetreffende grondexploitaties; met name Spoorzone en Heyhoef. In deze categorie hebben in 2013 geen gronduitgiften plaatsgevonden.

Gehanteerde parameters en overige uitgangspunten

De prognose van de grondexploitatie wordt beïnvloed door planspecifieke en algemene uitgangspunten.

Onderstaand zijn de gehanteerde uitgangspunten (parameters) voor de bijgestelde begroting 2013 (herrekening) op een rij gezet. Tevens wordt verwezen naar de gehanteerde bronnen. De gehanteerde parameters voor de Jaarrekening 2013 zijn ten opzichte van de bijgestelde begroting 2013 niet gewijzigd.

Parameter	2013	bron
Rentepercentage		
- ná 2012	3,5%	Programmabegroting 2013
Kosten verwerving, bouw- en woonrijp maken (indexering)	2,0%	Prijsontwikkeling GWV afgelopen 10 jaar en gemiddelde CPI vanaf 1985
Opbrengstenstijging (indexering)		Advies Deloitte Real Estate, ontwikkeling
- tot en met 2016	0,0%	netto besteedbaar huishoudinkomen
- ná 2016	1,0%	1991 - 2030

In de begroting is aangegeven dat er een risico bestaat met betrekking tot de grondopbrengsten en het programma. Sinds de aanneming met betrekking tot indexering opbrengsten zijn de VON (Vrij Op Naam)-prijzen van woningen blijven dalen. Van begin 2013 tot eind 3e kwartaal 2013 zijn de VON-prijzen, volgens de transactieprijzen van het NVM, in Tilburg gemiddeld met circa 6 % afgenomen. Door de toepassing van de residuele grondprijsberekening is deze prijsdaling doorgerekend in de vorm van lagere grondopbrengsten in de afzonderlijke grondexploitaties. Het financiële effect van de VON-prijsdaling wordt bij de grondprijsberekening gedeeltelijk gedempt door de hantering van een minimale grondprijs per m² voor koopwoningen en de vaste kavelprijzen in de huursector.

Voor de kostenverhoging is in de begroting uitgegaan van een toename van 2% per jaar. Volgens de indexcijfers van het CBS voor grond-, weg- en waterbouw zijn de kosten sinds begin 2013 tot en met het 3^e kwartaal gestegen met 0,4%. Dit is 1,6% lager dan het gehanteerde percentage. Rekening houdend met een bedrag van € 107 mln. aan nog te maken kosten voor bouw- en woonrijpmaken voor alle grondexploitaties levert deze lagere stijging een voordeel op van € 1,7 mln.. Omdat het op basis van de bronnen voor de parameterbepaling niet aannemelijk is dat de komende jaren sprake zal zijn van een versnelde kostenstijging, kan dit bedrag gecorrigeerd worden op de toekomstige planresultaten. Dit wordt verwerkt in de actualisering van de grondexploitaties ten behoeve van de Perspectiefnota 2015.

Daarnaast zijn de navolgende uitgangspunten in de bijgestelde begroting 2013 en de Jaarrekening 2013 gehanteerd:

- Afdracht bovenwijkse voorzieningen conform de door uw raad vastgestelde tabel april 2010 Nota Bovenwijken.
- De omvang van het portefeuille risico is als weerstandsvermogen opgenomen in de Reserve Risico's Grondexploitatie.
- Spoorzone als afzonderlijk rapportagegedeelte binnen de grondexploitatie opgenomen.
- Grondprijzen waar mogelijk (genormeerd) residueel berekend. Voor enkele specifiek genoemde locaties binnen de gemeente zijn de grondopbrengsten berekend in overeenstemming met de puntprijzen zoals opgenomen in het Kader grondprijzen.
- Voor nazorg alle afgesloten plannen gedurende 4 jaar een stelpost van € 250.000 per jaar opgenomen.
- De Plan- en Apparaatskosten (PAK) worden berekend op basis van het plankostenmodel van VROM of de daadwerkelijk opgenomen bedragen in de afgesloten exploitatieovereenkomsten.

2. Waardering van de grondexploitaties t.b.v. de Jaarrekening 2013

Bij het opmaken van de Jaarrekening 2013 worden de lopende grondexploitaties gewaardeerd op € 74,4 mln. negatief tegen NCW per 31 december 2013 (zie bijlage 1). Daarnaast is een bedrag van € 16,6 mln. nodig voor het afsluiten van een aantal grondexploitaties. Dit is als volgt nader te specificeren:

Tabel 1.b. Waardering lopende grondexploitaties jaarrekening 2013 (x € 1 mln.)	Bijgestelde begroting 2013 kolom PenQ	Jaarrekening 2013 Kolom SenT	Vershil
Spoorzone:			
Projecten in de uitvoeringsfase	N 16,8	N 15,4	V 1,4
Projecten in de definitie- en ontwerpfasen	N 0,0	N 0,0	V 0,0
Totaal Spoorzone	N 16,8	N 15,4	V 1,4
Overige grondexploitaties:			
Projecten in de uitvoeringsfase	N 32,5	N 32,6	N 0,1
Projecten in de definitie- en ontwerpfasen	N 27,5	N 24,4	V 3,1
Totaal overige grondexploitaties	N 60,0	N 57,0	V 3,0
Stelpost planvertraging woningbouw	N 2,5	N 2,0	V 0,5
Totaal voorziening verlies	N 79,3	N 74,4	V 4,9
Afsluiting plannen incl. afboeking De Akker en Swaardvenstraat	N 4,1	N 16,6	N 12,5
Grondexploitaties waarde 1-1-2013	N 83,4		
Rente over 2013	N 3,0		V 3,0
Grondexploitaties waarde 31-12-2013	N 86,4	N 91,0	N 4,6

In de berekeningen wordt uitgegaan van een andere manier van bepaling van de voorziening verlies. In de Programmabegroting 2014 is aangekondigd dat we bij de jaarrekening bezien of we een meer eenvoudige bepaling van de risico's toe kunnen passen omdat de huidige wijze van berekening van de voorziening verlies te complex en subjectief is en daarnaast waarderingsverschillen veroorzaakt tussen begroting en jaarrekening. In deze rapportage is deze vereenvoudiging toegepast, die er uit bestaat dat ook voor plannen in de voorbereidingsfase voor het negatieve planresultaat een voorziening wordt getroffen en dat er geen inschattingen meer worden gemaakt voor de kosten en risico's van het stopzetten van plannen.

Door deze systeemwijzigingen is de vergelijking met de cijfers van de Programmabegroting 2014 soms lastig. Met ingang van volgend jaar is dat opgelost omdat dan de systematiek in de begroting en jaarrekening gelijk zijn. Het bedrag van de afgesloten plannen ter hoogte van € 16,6 mln. wordt in paragraaf 7 toegelicht. Over het afsluiten van het plan De Akker is in 2013 al besloten door de raad. Voor het stoppen van het plan Swaardvenstraat wordt in het 1^e halfjaar 2014 een voorstel aan de raad voorgelegd.

3. Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties

Voor de analyse en het managen van risico's wordt op projectniveau gebruik gemaakt van de Rismanmethode. Op het niveau van de afzonderlijke projecten wordt gestuurd op type samenwerking, programma, kwaliteit, tijd en plankosten. Op portefeuilleniveau is het berekenen van samenhangende risico's (bijvoorbeeld het voorkomen van concurrentie tussen locaties), het anticiperen op mogelijke beleidswijzigingen of externe omstandigheden en de beschikking over een adequate risicovoorziening van belang.

Met ingang van 2013 is de systematiek voor het bepalen van het weerstandsvermogen voor grondexploitaties gewijzigd. Het weerstandsvermogen wordt niet meer bepaald op basis van de IFLO-norm maar de risicoanalyses volgens de Rismanmethodiek worden voortaan als uitgangspunt gebruikt.

De financiële impact van de geïdentificeerde risico's na het nemen van beheersmaatregelen wordt hierbij bepaald door zowel de kans van optreden als de financiële gevolgen in te schatten in bepaalde klassen.

- Kleine risico's worden gedekt uit de in het plan opgenomen post onvoorzien;
- Risico's met een kans van optreden > 70% worden opgenomen in het planresultaat. Indien het planresultaat negatief is, loopt dit mee in de verliesneming en volgt storting in de voorziening verlieslatende projecten;
- Overige risico's: hiervoor moet weerstandsvermogen aanwezig zijn. De Reserve Risico's Grondexploitatie moet van voldoende omvang zijn om deze risico's af te dekken. Risico's in de hoogste klasse (> € 2,5 mln.) worden onderbouwd met een berekening.

Voor het totaal van de risico's per 31 december 2013 wordt op de balans een afzonderlijke reserve gevormd (Reserve Risico's Grondexploitaties) die als eigen vermogen (bestemde reserve) wordt gepresenteerd. De risico's worden vanaf dat moment niet meer in de voorziening voor verlieslatende plannen opgenomen die in mindering op de voorraden worden gebracht.

In de Programmabegroting 2014 is de reserve risico grondexploitaties berekend op een bedrag van € 38,6 mln.. Ten behoeve van de jaarrekening 2013 zijn alle risicoanalyses geactualiseerd. De overige risico's komen op basis van de geactualiseerde risicoanalyses uit op € 47,5 mln. Omdat niet alle risico's zich in gelijke mate binnen de exploitaties zullen voordoen, wordt hierop een correctie van 25% toegepast. Hierdoor bedraagt het totale risico ten behoeve van de jaarrekening € 35,6 mln.. De reserve risico's grondexploitaties kan hierdoor per 31 december 2013 vooralsnog met € 3,0 mln. worden verlaagd (zie tabel 2). Twee keer per jaar (bij de jaarrekening en de programmabegroting) worden de risicoanalyses geactualiseerd. Aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve gemuteerd.

Tabel 2 Prognose omvang weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties (X € 1 mln.)	Bijgestelde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
Totaal uitgevoerde risicoanalyses Spoorzone	23,4	23,2	V 0,2
Totaal overige uitgevoerde risicoanalyses	17,8	14,7	V 3,1
Totale risicoanalyses (projecten vertegenwoordigen ongeveer 80% van de totale projectkosten)	41,2	37,9	V 3,3
Extrapolatie naar 100% kosten	51,5	47,5	V 4,0
Correctiepost op portefeuilleniveau 25%	-12,9	-11,9	N 1,0
Prognose benodigde Reserve Risico's Grondexploitaties per 31 december 2013	38,6	35,6	V 3,0

Voor een nadere specificatie verwijzen we naar bijlage 3 (Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties).

4. Financieel beeld Materiële Vaste Activa (MVA)

De met ingang van 2012 verplicht verklaarde BBV notitie Grondbeleid (februari 2012) schrijft voor dat:

- a. Gronden met een structuurvisie en een stellig voornemen om de komende 10 jaar te gaan ontwikkelen en waarvan de functies zijn opgenomen in de realisatieprogramma's onder NIEGG blijven staan en worden getaxeerd tegen marktwaarde huidige bestemming (met eventueel een waardecorrectie aangezien het warme grond betreft).
- b. Gronden met een structuurvisie maar waarvan de functies niet zijn opgenomen in de realisatieprogramma's: deze gronden zijn geen NIEGG gronden en worden gerubriceerd als materiële vaste activa tegen marktwaarde huidige bestemming. De huidige marktwaarde van deze gronden ligt tussen de € 5 en € 8 per m².

- c. Gronden waarop geen structuurvisie van toepassing is moeten uit de NIEGG. Deze gaan naar de balans als materiële vaste activa. Taxeren op marktwaarde huidige bestemming. Dit zijn bijvoorbeeld landbouwgronden die worden verpacht. De huidige marktwaarde van deze gronden ligt eveneens tussen de € 5 en € 8 per m².
- d. Panden: Deze volgen de indeling van gronden. Taxeren op basis WOZ waarde gecorrigeerd naar 90 % van de WOZ waarde aangezien deze waardebepaling 1 jaar achterloopt.

Alle oorspronkelijke Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) zijn per 31 december 2012 uit de grond-exploitatie gehaald en op de balans opgenomen onder de Materiële Vaste Activa. Het verschil tussen oorspronkelijke boekwaarde en marktwaarde is daarbij ten laste van het resultaat 2012 gebracht. Ten behoeve van de financiële resultaten die hieruit gedurende 2013 naar voren komen (zoals verplichte afwaardering volgens het BBV, daling WOZ waarde panden en afboeking variabele lasten) is bij het opstellen van de Programmabegroting 2014 een stelpost van € 5 mln. opgenomen.

Het project waarbij alle gronden van het grondbedrijf geografisch en digitaal opnieuw in beeld worden gebracht, is afgerond. Hierdoor is er een actueel inzicht in de grondposities van de gemeente zoals opgenomen onder de materiële vaste activa. Per 31 december 2013 was er 478 ha aan zgn. MVA gronden en voorraad panden aanwezig.

De waardering van de gronden per 31 december 2013 loopt nagenoeg gelijk met de waardering van voorgaand jaar. Ook blijkt uit de voorlopige herziene digitale opmeting van de MVA gronden dat er ten opzichte van 2012 geen extra m² moeten worden afgeboekt. Het resultaat op de MVA gronden en panden voor 2013 is berekend op een bedrag van per saldo € 0,8 mln. negatief. Bij de panden, die op 90% van de WOZ waarde worden gewaardeerd, zal ongeveer € 0,9 mln. extra moeten worden afgeboekt. Ook is er voor een bedrag van € 0,2 mln. verlies geleden bij de verkoop van MVA panden. Daarnaast zijn er nog overige mutaties met een voordeel van € 0,3 mln.. De panden die op de verkooplijst staan gaan naar de balanspost "voorraad grond".

Tabel 3 Prognose effect BBV op MVA (X € 1 mln.)	Bijgestelde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
Raming afboeking conform BBV	N 5,0	N 0,8	V 4,2
- Afboeking variabele lasten			
- Afschrijvingen			
- Verschillen bij definitief in kaart brengen van de gronden met bijbehorende waardering			
- Afname waardering panden indien boekwaarde hoger dan WOZ waarde			
Effect BBV op MVA	N 5,0	N 0,8	V 4,2

Rentereservering

In overeenstemming met het BBV mag er op de MVA geen rente worden bijgeschreven. Voor toekomstige rentelasten is in de jaarrekening 2012 een *rentereservering* ter grootte van € 7,4 mln. gecreëerd. Hiermee kunnen de rentelasten voor de eerste 6 jaren (2013-2018) worden opgevangen. De rente over 2013 ter hoogte van € 1,4 mln. is ten laste van deze reservering gebracht.

5. Beschikbare reserves en voorzieningen grondbedrijf

Binnen het grondbedrijf is per 1 januari 2013 aan reserves en voorzieningen per saldo een bedrag van € 129,4 mln. beschikbaar dat wordt ingezet ter dekking van het tekort op lopende exploitaties en de NIEGG. Per 31 december 2013 mag voor een bedrag van € 11,4 mln. winst genomen worden. Dit is € 0,6 mln. meer dan per 1 januari 2013.

Tabel 4 Beschikbare reserves en voorzieningen (x € 1 mln.)	Bijgestelde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
<i>Uit jaarrekening 2012 beschikbaar:</i>			
Voorziening tekorten lopende exploitaties	129,4	129,4	nvt
ARGE	7,4	7,4	nvt
Totaal beschikbaar	136,8	136,8	nvt
Rentereservering voor MVA	-7,4	-7,4	nvt
Beschikbare reserves en voorzieningen	129,4	129,4	nvt
Reserve winstneming lopende exploitaties (kolom P en S)	10,8	11,4	V 0,6

Per 31 december 2013 is € 129,4 mln. beschikbaar evenals de extra toevoeging van € 0,6 mln. aan de reserve winstneming om alle toekomstige risico's en tekorten te dekken.

6. Totaal overzicht GREX

Het resultaat binnen het grondbedrijf op 31 december 2013 is als volgt opgebouwd:

Tabel 5 Totaaloverzicht Grondexploitatie (X € 1 mln.)	Bijgestelde begroting 2013 Valuta 1-1-13	Jaarrekening 2013 Valuta 31-12-13	Verschil
Voorziening verlies (tabel 1b)	N 79,3	N 74,4	V 4,9
Afsluiting plannen	N 4,1	N 16,6	N 12,5
Benodigde risicoreserve grondexploitatie	N 38,6	N 35,6	V 3,0
Negatief resultaat grondbedrijf	N 122,0	N 126,6	N 4,6
Resultaat MVA (tabel 3)	N 5,0	N 0,8	V 4,2
Stelpost saldo beheer grondbedrijf	N 1,0	V 1,0	V 2,0
Rentebijbeschrijving over 2013	n.v.t.	V 3,8	V 3,8
Totaal negatief resultaat incl. MVA	N 128,0	N 122,6	V 5,4
Beschikbare voorziening tekorten lopende exploitaties		V 129,4	
Extra reserve winstneming		V 0,6	V 0,6
Beschikbare reserves en voorzieningen	V 129,4	V 130,0	V 0,6
Resterende middelen per 1 januari 2013	V 1,4	V 7,4	V 6,0
Rente 2013 (3,5%)	V 0,1		N 0,1
Resterende middelen per 31 december 2013	V 1,5	V 7,4	V 5,9

Saldo beheer grondexploitaties

Onder deze post is de afwijking opgenomen van de kosten die buiten de grondexploitaties om gemaakt worden. Hierbij valt te denken aan het resultaat op erfpacht en huren (€ 1,5 mln.), het resultaat van het landbouwbedrijf (€ 0,5 mln.), de PAK voor Grondexploitatie algemeen (€ -1,5 mln.), het resultaat op de verkoop van openbaar gebied (€ 0,4 mln.) en overigen (€ 0,1 mln.)

Conform de BBV richtlijn moeten de verwachte verliezen in de jaarrekening worden verwerkt. Uit bovenstaande tabel blijkt dat het geactualiseerde negatieve resultaat € 122,6 mln. bedraagt. Ten opzichte van de beschikbare reserves en voorzieningen, die zijn berekend op een bedrag van € 130 mln., is de vrij besteedbare reserve toegenomen tot € 7,4 mln..

De ontwikkelingen binnen de lopende grondexploitaties kunnen hierdoor geheel binnen de hiertoe gereserveerde middelen worden opgevangen. Er hoeft dan ook geen extra aanspraak gemaakt te worden op een bijdrage uit de algemene middelen.

7. Mutaties Algemene Reserve Grondexploitatie (resultatenrekening)

In 2013 is de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARGE) met in totaal € 6,7 mln. toegenomen tot een bedrag van € 18,5 mln. per 31 december 2013. Onderstaand wordt inzicht gegeven in de betreffende mutaties.

Mutaties Algemene Reserve Grondexploitatie:

Omschrijving	Jaarrekening 2012	Jaarrekening 2013
Algemene Reserve Grondexploitatie:		
Waarvan Rentereservering voor Materiële Vaste Activa	0,0	7,4
Waarvan in te zetten voor projecten	0,0	0,0
Bommenregeling	2,7	4,4
Vrij besteedbaar deel reserve (motie 11)	50,3	-10,8
Reserve Winstneming Lopende Exploitatieplannen	10,1	10,8

Saldo 1 januari		63,1		11,8
Bommenregeling	1,7		0,7	
Afgesloten plannen	-5,3		-16,6	
Mutatie verlieslatende plannen	-95,1		55,0	
Reserve risico's grondexploitatie			-35,6	
Winstneming	0,7		0,6	
Nagekomen kosten/opbrengsten	0,6		0,4	
Verspreide gronden/openbaar gebied	3,9		0,4	
Erfpacht/huren	0,8		1,5	
PAK Grondexploitatie algemeen	-2,1		-1,5	
Rentebijschrijving	1,9		3,8	
Overig	-0,2		0,2	
Afboeking NIEGG/MVA	-35,8		-0,8	
Rente over MVA			-1,4	
Bijdrage uit RGI/Algemene Middelen	77,6		0,0	
Totaal mutaties boekjaar		-51,3		6,7
Saldo 31 december		11,8		18,5
Waarvan:				
Bommenregeling		4,4		5,1
Algemene Reserve Grondexploitatie		-3,4		2,0
Reserve Winstneming Lopende Exploitatieplannen		10,8		11,4
Totaal reserves per 31 december 2012 respectievelijk 2013		11,8		18,5
Waarvan Bommenregeling		4,4		5,1
Waarvan Rentereservering voor Materiële Vaste Activa		7,4		6,0
Waarvan in te zetten voor projecten		0,0		7,4
Totaal		11,8		18,5

Uit de tabel blijkt dat de Algemene Reserve Grondexploitatie per 31 december 2013 is toegenomen tot een totaal niveau van € 18,5 mln.. Binnen dit bedrag is de rentereservering voor de Materiële Vaste Activa ter grootte van € 6,0 mln. en de Reserve Bommenregeling ter grootte van € 5,1 mln. opgenomen. Daarna resteert een vrij besteedbare reserve van € 7,4 mln.. Deze toename wordt met name veroorzaakt doordat per saldo voor de verlieslatende projecten inclusief risico minder gereserveerd hoeft te worden.

Jaarlijks wordt de gerealiseerde winst uit de lopende winstgevende exploitaties overgeboekt naar de Reserve winstneming Lopende Exploitatieplannen. Deze winst is nu genomen op basis van het NCW resultaat verminderd met de nog te realiseren grondopbrengsten van de grondexploitaties in de uitvoeringsfase en vervolgens verhoogd met 1 jaar omslagrente. Deze jaarlijkse tussentijdse winstneming wordt gestort in de Algemene Reserve Grondexploitatie (motie 11) (ARGE) en deze tussentijdse winstneming wordt als een afgezonderd bestanddeel van de Algemene Reserve Grondexploitatie gepresenteerd. Daarnaast wordt binnen de ARGE een deel afgezonderd voor onvoorziene risico's conform de tot op heden gehanteerde methodiek van de genormeerde Algemene Reserve Grondexploitatie (ex. art 9). Dit deel wordt eveneens als een afgezonderd bestanddeel van de ARGE gepresenteerd.

Toelichting Bommenregeling

Het bijdragebesluit kosten opsporing en ruiming conventionele explosieven Tweede Wereldoorlog is per 1 oktober 2009 ingetrokken. Voor Tilburg, aan te merken als 'veelverbruiker', komt er per jaar een uitkering in de vorm van een ophoging in het gemeentefonds. Maatstaf hiervoor is het aantal nieuwbouwwoningen vermenigvuldigd met € 2.000,-. De automatische bijdrage, geënt op het aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen, blijft gelden zolang de gemeente jaarlijks geld uitgeeft aan de aanpak van NGE (Niet Gesprongen Explosieven). Op het moment dat de gemeente in drie van de vier opeenvolgende jaren geen kosten heeft gemaakt, valt men terug op de 'normale'

regeling waarbij een vergoeding van 70% van de werkelijke kosten mogelijk is. Gedurende 2013 is voor een bedrag van € 0,7 mln. aan middelen van het Rijk ontvangen terwijl er nagenoeg geen uitgaven hebben plaatsgevonden. Om het een en ander administratief goed te kunnen blijven volgen is besloten de betreffende specifieke bijdrage via het gemeentefonds, te storten in de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARGE) en het in die reserve te beschouwen als een afgezonderd bestanddeel.

Toelichting afgesloten plannen

Ook dit jaar zijn er weer enkele grondexploitatieplannen financieel afgesloten. De ontwikkeling van de plannen De Akker en Swaardvenstraat stagneert omdat er voor de gronden geen klanten te vinden zijn. In de afgesloten plannen vinden soms nog werkzaamheden en gronduitgiften van ondergeschikte aard plaats. Deze nog te maken kosten en opbrengsten zullen op de post Verspreide Gronden worden verantwoord. Wanneer sprake is van nagekomen kosten, worden deze in de toekomst ten laste van de Algemene Reserve Grondexploitatie gebracht. De plannen zijn alle per 31 december 2013 afgesloten op het saldo van de gerealiseerde kosten en opbrengsten. De eventueel nog aanwezige gronden worden tegen landbouwwaarde naar de MVA gronden overgeboekt. In die gevallen waarin nog kosten en opbrengsten verwacht worden, verklaart dat voor een deel de verschillen met de voorcalculatie van de programmabegroting.

De saldi van de afgesloten grondexploitatieplannen worden gemuteerd op de Algemene Reserve Grondexploitatie. In totaal betreft het een bedrag van € 16,6 mln. negatief. Onderstaand wordt een financiële samenvatting van de afgesloten plannen gegeven. Vervolgens worden de afgesloten plannen afzonderlijk toegelicht.

<u>Plannaam</u>	<u>Bedrag</u>
Meerwijkse kosten Reeshof (gemeentelijk deel plan nagenoeg gereed)	N € 1,7 mln.
Overhoeken De Akker (plan gaat niet door)	N € 4,3 mln.
Reeshofpark horeca (laatste plandeel gaat niet door)	V € 0,2 mln.
Swaardvenstraat (plan stagneert)	N € 11,3 mln.
Overige plannen	<u>V € 0,5 mln.</u>
Totaal	N € 16,6 mln.

Meerwijkse kosten Reeshof

Onder deze exploitatie worden alle kosten van de infrastructurele voorzieningen in het plandeel Reeshof meegenomen. Het merendeel van deze voorzieningen is inmiddels gereed en de kosten zijn de afgelopen jaren al in mindering gebracht op de ARGE. In de begroting zijn deze kosten ook geraamd. Gedurende 2013 zijn de gemaakte kosten voor de 2e fase van de verdubbeling van de Bredaseweg ter hoogte van € 1,7 mln. overeenkomstig de begroting ten laste van de ARGE gebracht. Voor de nog komende kosten van de Dongezone en de 2e fase van de verdubbeling van de Bredaseweg blijft de begroting voor de meerwijkse kosten gehandhaafd.

Overhoeken De Akker

De Akker is zoals besloten bij de Programmabegroting 2014 (= bijgestelde begroting 2013) eind 2013 afgesloten. De gronden zijn tegen landbouwwaarde overgeboekt naar de Materiële Vaste Activa. Na deze overboeking resteert een tekort van € 4,3 mln. dat ten laste van de voorziening verlies en de Reserve Risico's Grondexploitatie is gebracht.

Reeshofpark horeca

Het laatste onderdeel (toevoeging horecavoorzieningen) van dit plan gaat niet door. De grondexploitatie kan worden beëindigd met een positieve boekwaarde van € 0,2 mln..

Swaardvenstraat

Het plan Swaardvenstraat wordt eind 2013 afgesloten omdat er geen afzetmogelijkheden zijn. De gronden zijn tegen getaxeerde waarde overgeboekt naar de Materiële Vaste Activa. Na deze overboeking resteert een tekort van € 11,3 mln. dat ten laste van de voorziening verlies en de Reserve Risico's Grondexploitatie is gebracht. In het 1^e halfjaar 2014 wordt voor het stoppen van het plan Swaardvenstraat overeenkomstig de Januari-rapportage een voorstel aan de raad voorgelegd.

Toelichting voorziening verlieslatende plannen

Bij de jaarrekening 2012 bedroeg deze voorziening € 129,4 mln. Per 31 december 2013 bedraagt deze voorziening op basis van de bijgestelde BBV voorschriften € 74,4 mln. De voorziening is afgenomen omdat ten behoeve van de risico's een afzonderlijke reserve is gevormd en omdat er voor € 16,6 mln. aan plannen is afgesloten. Met ingang van 2013 is de systematiek voor het bepalen van het weerstandsvermogen voor de grondexploitaties gewijzigd. Het weerstandsvermogen wordt niet meer bepaald op basis van de IFLO-norm maar de risicoanalyses volgens de

Risico-methodiek worden voortaan als uitgangspunt gebruikt. Voor het totaal van de risico's is per 31 december 2013 op de balans een afzonderlijke reserve gevormd (Reserve Risico's Grondexploitatie) ter hoogte van € 35,6 mln. die als eigen vermogen (bestemde reserve) wordt gepresenteerd. De risico's worden vanaf dat moment niet meer in de voorziening voor verlieslatende plannen opgenomen. Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar bijlage 1 overzicht grondexploitatie (kolom T). De plannen met de hoogste voorziening zijn achtereenvolgens Spoorzone (€ 15,4 mln.), Stadsrand Dalem (€ 9,9 mln.) en Veemarktkwartier (€ 9,8 mln.).

Toelichting winstneming lopende plannen

Bij de jaarrekening 2012 bedroeg deze winstneming € 10,8 mln. Per 31 december 2013 dient deze winstneming op basis van de bijgestelde BBV voorschriften € 11,4 mln. te bedragen. Per saldo is dit een toename van € 0,6 mln. welke aan de Algemene Reserve Grondexploitatie kan worden toegevoegd. Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar bijlage 1 overzicht grondexploitatie (kolom S). De winstneming vindt plaats in 2 grondexploitatie te weten: Tradepark 58 zuid voor een bedrag van € 0,88 mln. en het plan Witbrant West voor een bedrag van € 10,56 mln.

Toelichting nagekomen kosten en opbrengsten

Het voordeel van € 0,4 mln. wordt nagenoeg geheel veroorzaakt doordat er een nagenomen betaling (winstuitkering) is gevolgd van de CV Pieter Vredeplein ter grootte van € 342.000.

Toelichting verspreide gronden/openbaar gebied

Gedurende het jaar 2013 is een verkoopresultaat behaald van € 0,43 mln. op de verkoop van voormalig openbaar gebied.

Toelichting erfpachtresultaat/huren

Gedurende 2013 is een positief resultaat van afgerond € 1,5 mln. gehaald. Dit bestaat uit een positief renteresultaat van € 1,0 mln. op de erfpachtgronden, € 0,2 mln. omzettingresultaat en € 0,3 mln. huurinkomsten.

Toelichting PAK Grondexploitatie algemeen

Gedurende het jaar worden er plan- en apparaatskosten gemaakt die niet direct aan projecten zijn toe te rekenen. Dit betreft o.a. kosten voor het beheren van gemeentelijke grondeigendommen en algemene werkzaamheden in het kader van de grondexploitatie.

Toelichting rentebijdrage

Gedurende 2013 is rente toegeschreven aan de reserves en voorzieningen. Per saldo is voor een bedrag van € 3,8 mln. aan rente bijgeschreven.

Toelichting overige

Dit betreft het saldo van de overige afwijkingen.

Toelichting MVA

Zie paragraaf 4.

8. Verkorte balans grondbedrijf

Onderstaand is een verkorte balans weergegeven van de grondexploitatie:

Verkorte balans grondbedrijf (x € 1.000.)	31-12-2012	31-12-2013
Debetzijde balans		
Boekwaarde Spoorzone	8.188	10.976
Af: Voorziening verlieslatende projecten Spoorzone	- 40.668	- 15.376
In exploitatie genomen gronden excl. spoorzone	143.531	125.505
Af: Voorziening verlieslatende projecten excl. Spoorzone	- 88.711	- 59.008
Totale boekwaarde	22.340	62.097
MVA terreinen gronden	39.584	23.441
MVA Gebouwen		5.393
Voorraad panden voor verkoop		9.118
Boekwaarde erfpachtgronden	16.346	6.109
FVA canon eeuwigdurende erfpacht		18.005
Deelnemingen	28	10
Bank Spoorzone	15.213	12.642
Totaal debetzijde balans	93.511	136.815
Creditzijde balans		
ARGE	- 3.369	2.016
ARGE, tussentijdse winstneming	10.751	11.440
ARGE, bommenregeling	4.403	5.057
Totaal ARGE	11.785	18.513
Reserve risico's grondexploitatie	0	35.557
Voorzieningen en Reserve BCF	7.850	7.846
Vooruitontvangen subsidies	15.213	12.642
Waarborgsommen	1.974	1.991
Leningen	56.689	60.266
Totaal creditzijde balans	93.511	136.815

Toelichting op de verkorte balans:

Boekwaarde

De boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden is € 136,5 mln. Hiervan heeft € 11 mln. betrekking op de Spoorzone en € 125,5 mln. op de overige projecten.

Voorziening verlieslatende projecten:

Met ingang van de jaarrekening 2010 wordt deze voorziening netto gepresenteerd; dit houdt in dat de voorziening niet aan de passivazijde van de balans staat maar aan de activazijde van de balans en in mindering wordt gebracht op de voorraad.

Van de verliesgevende plannen wordt het planresultaat (NCW per 1 januari verslagjaar) verhoogd met 1 jaar omslagrente opgenomen in de voorziening verlies. De verliesneming is lager dan in 2012. Dit is het gevolg van een systeemwijziging. In paragraaf 2 is deze systeemwijziging toegelicht. De verliesneming over 2013 bedraagt € 74,4 mln. per valuta 31 december 2013. Hiervan heeft € 15,4 mln. betrekking op de Spoorzone.

MVA (Materiële Vaste Activa)

Alle oorspronkelijke Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) zijn per 31 december 2012 uit de grond-exploitatie gehaald en op de balans opgenomen onder de Materiële Vaste Activa (€ 39,6 mln. voor gronden en panden).

Het project waarbij alle gronden van het grondbedrijf geografisch en digitaal opnieuw in beeld worden gebracht, is afgerond. Hierdoor is er een actueel inzicht in de grondposities van de gemeente zoals opgenomen onder de materiële vaste activa. De gebouwen die op de verkooplijst staan zijn opgenomen onder de voorraad grond (€ 9,1 mln.). De gronden (€ 23,4 mln.) en overige gebouwen (€ 5,4 mln.) zijn opgenomen onder de MVA.

Boekwaarde erfpachtgronden en FVA canon eeuwigdurende erfpacht

In 2013 heeft de commissie BBV een notitie Erfpacht uitgebracht. Als gevolg hiervan zijn de canon van de eeuwigdurende erfpacht in de balans opgenomen onder de financiële vaste activa. Daarnaast zijn in 2013 de ondergronden van de Beekse Bergen ter hoogte van € 7,9 mln. ook opgenomen onder de erfpachtgronden

Deelnemingen

Dit betreft de kapitaalverstrekking P. Vreedeplein beheer van € 10.000. De deelneming Quirijnstokboulevard is in 2013 afgewikkeld.

Bank Spoorzone/Vooruitontvangen subsidies

Dit betreft een vooruitontvangen subsidie voor Spoorse doorsnijdingen.

Algemene Reserve grondbedrijf

Het verloop van de Algemene Reserve grondbedrijf is nader toegelicht in paragraaf 7.

Tussentijdse winstneming

De winstneming wordt in de jaarrekening genomen op basis van het NCW resultaat per 1 januari van het verslagjaar verminderd met de nog te realiseren grondopbrengsten, verminderd met planspecifieke risico's en vervolgens verhoogd met 1 jaar omslagrente. De tussentijdse winstneming over 2013 bedraagt € 11,4 mln.

Reserve risico's grondexploitaties

Met ingang van 2013 is de systematiek voor het bepalen van het weerstandsvermogen voor grondexploitaties gewijzigd. Het weerstandsvermogen wordt niet meer bepaald op basis van de IFLO-norm maar de risicoanalyses volgens de Risman-methodiek worden voortaan als uitgangspunt gebruikt.

Ten behoeve van de Jaarrekening 2013 zijn de risicoanalyses geactualiseerd. De overige risico's komen op basis van de geactualiseerde risicoanalyses uit op € 47,5 mln. Omdat niet alle risico's zich in gelijke mate binnen de exploitaties zullen voordoen, wordt hierop een correctie van 25% toegepast. Hierdoor bedraagt het totale risico ten behoeve van de jaarrekening € 35,6 mln. Dit bedrag is in de reserve gestort.

Voorzieningen en Reserve BCF

Dit betreft de voorziening aankoop kunstcluster € 0,4 mln., voorziening aankoop Piusplein € 0,6 mln. en de Reserve BTW Compensatie Fonds € 6,9 mln.

Leningen

De leningen bedragen € 60,3 mln.

Bijlagen:

Bij deze paragraaf grondbeleid zijn een 7-tal nadere bijlagen beschikbaar. Deze zijn achteraan in deze jaarstukken in opgenomen in bijlage VII (pag. 274 en verder).

1. Overzicht grondexploitaties met toelichting.
2. Toelichting afzonderlijke grondexploitaties
3. Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties.
4. Ontwikkeling reserves en voorzieningen gedurende de laatste jaren
5. Ontwikkelingen verwervingen, verkopen en voorraad
6. Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten (PAK) en exploitatiebijdragen
7. Toelichting risico's, risicomanagement en risicovoorziening

Hoofdstuk 4

Jaarrekening

4.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgemaakt volgens de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is vermeld.

Spelregels over waardering en afschrijvingsbeleid zijn vastgelegd in de Financiële beheersverordening 2012 en in de Uitvoeringsregels activa 2012.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten wordt wel een verplichting opgenomen.

Grondslagen voor waardering

Stelselwijziging

1) In erfpacht gegeven gronden met een eeuwigdurende canon

Met ingang van 2013 registreren we de in erfpacht uitgegeven gronden met een eeuwigdurende canon tegen lage registratiewaarde. Het verschil met de uitgiftewaarde die tot 2013 onder mva-terreinen stond is als financieel vast activum opgenomen in de balans. Dit is meer in overeenstemming met de aanbevelingen van de commissie BBV. Om deze reden is een bedrag van 9,8 mln. gecorrigeerd naar financiële vaste activa. De stelselwijziging heeft geen effect voor het eigen vermogen per 1-1-2013.

2) Lokaal HerstructureringsFonds Tilburg

In 2010 is het Lokaal HerstructureringsFonds Tilburg opgericht. In een samenwerkings- en participatie-overeenkomst hebben de BOM en Tilburg afgesproken samen € 7,5 mln. risicodragend kapitaal beschikbaar te stellen voor lokale herstructurering van bedrijventerreinen. Tot en met 2012 zaten deze middelen in de gelijknamige reserve. Op grond van de regels voor jaarverslaggeving moet het aandeel van de BOM worden opgenomen als vooruitontvangen middelen. Door de stelselwijziging is het eigen vermogen per 1 januari 2013 met € 2,1 afgenomen en gecorrigeerd naar de vlottende passiva. Dit bedrag is rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gebracht.

3) Reserve Herstructurering uit erfpachtomzettingen

Door de gemeente Tilburg is een convenant gesloten met de in Tilburg actief zijnde woningcorporaties om de verschillen in leefbaarheid tussen verschillende wijken aan te pakken en de 'stad in balans' te brengen. Om dit ambitieniveau te verwezenlijken hebben de woningcorporaties de erfpachtcanons afgekocht en zich verplicht om tot 1 januari 2015 woningen uit hun bestaande sociale woningvoorraad te verkopen. Tot en met 2012 zaten deze middelen in de gelijknamige reserve. Op grond van de regels voor jaarverslaggeving moeten van derden ontvangen middelen met een specifiek bestedingsdoel verantwoord worden als voorziening. Door de stelselwijziging is het eigen vermogen per 1 januari 2013 met € 16,9 mln. afgenomen. Dit bedrag is rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gebracht.

De ter vergelijking opgenomen cijfers over 2012 zijn aangepast aan het nieuwe stelsel. De invloed van de stelselwijziging op de omvang van het eigen vermogen per 31-12-2012 en de omvang van het resultaat voor bestemming over 2012, zoals deze blijken uit de jaarrekening over 2013, is in navolgend overzicht weergegeven.

Wijziging	Materiële Vaste Activa	Financiële Vaste Activa	Overlopende Passiva	Voorzieningen	Eigen Vermogen	Resultaat na bestemming
Saldo ultimo 2012 volgens jaarrekening 2012	737,4	159,1	51,7	40,9	779,4	-
Stelselwijziging 1	-9,8	9,8				-
Stelselwijziging 2			2,1		-2,1	-
Stelselwijziging 3				16,9	-16,9	-
Saldo na stelselwijziging, conform jaarrekening 2013	727,6	168,9	53,8	57,8	760,4	-

Het effect van de stelselwijziging op het eigen vermogen en resultaat 2013 is conform bovenstaand overzicht verwerkt. De reden voor de stelselwijziging is om meer aansluiting met de gebruikelijke waarderingsgrondslag in de gemeentelijke branche te verkrijgen

Vaste Activa

De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de berekende afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Op alle nieuwe activeringen met economische nut vanaf 2004 is de bruto-waarderingsmethode van toepassing, volgens de dan geldende voorschriften van het BBV. Bijdragen van derden worden niet in mindering gebracht op de investering maar als (beklemd) vermogen onder de reserve kapitaallasten opgenomen.

• **Immateriële vaste activa**

Immateriële vaste activa zijn alleen opgenomen wanneer daar specifiek toekomstige opbrengsten of besparingen tegenover staan. Immateriële vaste activa worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

• **Materiële vaste activa**

Materiële vaste activa met een *economisch* nut en een aanschafwaarde > € 5.000 worden geactiveerd.

In erfpacht uitgegeven gronden

In Tilburg hebben we de volgende erfpachtvormen:

1. eeuwigdurend met afkoopsom, deze worden tegen registratiewaarde gewaardeerd onder Materiële Vaste Activa,
2. eeuwigdurend met jaarlijkse canon, deze worden tegen registratiewaarde gewaardeerd onder Materiële Vaste Activa,
3. voortdurend met afkoopsom, deze worden tegen eerste uitgifteprijs gewaardeerd onder Materiële Vaste Activa en
4. voortdurend met jaarlijkse canon, deze worden eveneens tegen eerste uitgifteprijs gewaardeerd onder Materiële Vaste Activa.

Voor de eeuwigdurende canon (onder 2) is onder Financiële Vaste Activa een langlopende vordering gelijk aan de eerste uitgifteprijs opgenomen. De ontvangen afkoopsom voor de voortdurende erfpacht (onder 3) is als vaste schuld verantwoord (rentetypisch > 1 jaar), gedurende de looptijd valt hiervan een evenredig deel vrij ter dekking van de toegerekende rente aan het activum.

Bovenstaande is een wijziging ten opzichte van voorgaande jaren en vloeit voort uit de BBV-regels hierover.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden niet op de desbetreffende investering in mindering gebracht, maar gestort in de reserve kapitaallasten. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet

langer noodzakelijk blijken. Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2008 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Investerings met maatschappelijk nut

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden (netto) geactiveerd tenzij ze in het Meerjarenprogramma Openbare ruimte zijn opgenomen waarmee ze direct ten laste van de exploitatie in enig jaar verantwoord worden. In geval van activering moeten de boekwaarden van investeringen in maatschappelijk nut nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien. Afschrijving vindt lineair plaats.

Afschrijvingsbeleid

De afschrijving op activa vindt lineair plaats. In uitzonderingssituaties, bijvoorbeeld vanuit externe voorschriften, wordt een andere methode gehanteerd. Op gronden vindt geen afschrijving plaats. Voor gebouwen geldt vanaf 2007 een afschrijvingstermijn van 40 jaar. Voor parkeergarages geldt vanaf 2009 ook een afschrijvingstermijn van 40 jaar. De belangrijkste afschrijvingstermijnen zijn hieronder opgenomen:

Activasoort	Categorie	Afschrijvingstermijn in jaren
Gebouwen	Ondergrond	Geen afschrijving
	Opstal	40
	Semi permanent	20
Grond- en sloopwerken		30
Rioleringen		30
Wegen, straten en pleinen	Asfaltverharding	20
	ZOAB en geluidsreducerende deklagen	7
	Betonverharding	30
	Open verharding	20
Parkeergarages		40
Verbouwing en technische installaties		10
Machines		10
Vaste inrichting / stoffering		10
Meubilair inventaris		10
Computerapparatuur		3,5 tot 5
Vervoermiddelen en gereedschappen	Algemeen	5
	Huisvuilwagens	10
Sportterreinen		25
Kunstgrasvelden	Bovenlaag	10
	Onderlaag	30

Activa die zijn geleased op basis van een financial leasecontract zijn geactiveerd onder opname van een schuld op de balans voor de te betalen leasetermijnen. Operational lease wordt niet als actief in de balans verwerkt. De omvang van de langjarige verplichtingen die zijn aangegaan worden in de toelichting op de balans vermeld.

• Financiële vaste activa

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Van een deelneming is sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarde moet bijdragen aan de publieke taak.

Vlottende Activa

- **Voorraden**

De *niet in exploitatie* genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde en overeenkomstig de gestelde eisen zoals genoemd in de in 2012 bijgestelde notitie grondexploitatie. Er wordt geen rente bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden *in exploitatie* zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerkosten. Winsten uit grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingsprijs in mindering gebracht.

Indien verlies wordt verwacht is een netto contante waarde voorziening getroffen die in mindering is gebracht op de waardering van het onderhanden werk.

De overige voorraden (magazijnvoorraden en gerede producten) zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs/vervaardigingsprijs of lagere marktwaarde. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarden. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van geschatte inningskansen.

- **Liquide middelen**

Liquide middelen zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste Passiva

- **Reserves**

De reserves bestaan uit de algemene reserve en bestemmingsreserves. Spelregels over reserves zijn vastgelegd in de Financiële beheersverordening 2012 en de Uitvoeringsregels reserves en voorzieningen 2012.

- **Voorzieningen**

De voorzieningen betreffen schattingen van voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang onzeker is en welke oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan de balansdatum. Voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De voorziening voormalig bestuur is voor het gedeelte dat betrekking heeft op voormalige collegeleden berekend op actuariële waardebasis uitgaande van de contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen. Het gedeelte met betrekking tot voormalige raadsleden is bepaald op nominale waardebasis. Verder worden de volgende voorzieningen gewaardeerd tegen contante waarde: voorziening voormalig personeel, voorziening wachtgeldverplichting SMO, voorziening voormalig personeel brandweer, voorziening aankoop Piusplein 1, voorziening aankoop kunstcluster.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

- **Vaste Schulden**

Vaste schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Deze schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende Passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Bedragen in de jaarrekening

Bedragen in de jaarrekening in de balans zijn opgenomen in miljoenen euro's. De programmarekening en toelichting daarop zijn in duizenden euro's opgesteld tenzij anders is aangegeven.

4.2 Balans per 31 december 2013

Balans per 31 december 2013 (in mln. euro's)

ACTIVA	31-12-2012	31-12-2013
Vaste Activa		
Immateriële Vaste Activa	0,0	0,0
Materiële Vaste Activa	727,6	739,4
Investerings met economisch nut:		
- Gronden uitgegeven in erfpacht	6,5	6,1
- Overige investeringen met economisch nut	627,5	631,7
Investerings met maatschappelijk nut	93,6	101,6
Financiële Vaste Activa	168,9	159,7
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- Deelnemingen	22,8	23,2
- Gemeenschappelijke regelingen	0,0	0,0
- Overige verbonden partijen	0,0	0,0
Leningen aan:		
- Woningcorporaties	17,8	14,6
- Deelnemingen	71,1	53,5
Overige langlopende leningen	16,6	11,7
Overige uitzettingen > 1 jaar	40,4	56,5
Bijdrage activa in eigendom derden	0,2	0,2
Totaal Vaste Activa	896,5	899,1
Vlottende Activa		
Voorraden	23,2	71,9
Grond en hulpstoffen:		
- Niet in exploitatie genomen bouwgrond	0,0	0,0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	22,3	62,1
Gereed product en handelsgoederen	0,9	9,8
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	83,7	89,5
Vorderingen op openbare lichamen	34,0	34,8
Verstrekte kasgeldleningen	0,0	0,0
Rekening courantverhoudingen met niet financiële instellingen	4,5	2,6
Overige vorderingen	29,8	29,0
Overige uitzettingen	15,4	23,1
Liquide Middelen	27,3	13,9
Kas	0,1	0,1
Banksaldi	27,2	13,8
Overlopende Activa	17,9	24,2
Te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen	8,6	2,5
Overige overlopende activa	9,3	21,7
Totaal Vlottende Activa	152,1	199,5
TOTAAL ACTIVA	1.048,6	1.098,6

PASSIVA	31-12-2012	31-12-2013
Vaste Passiva		
Eigen Vermogen	760,4	807,8
Reserves		
- Algemene Reserve	23,9	22,6
- Bestemmingsreserves	708,5	755,8
Resultaat na bestemming volgens uit de programmarekening	28,0	29,4
Voorzieningen	57,8	44,5
- Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	32,1	32,0
- Egalisatievoorzieningen	0,0	0,0
-Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.	25,7	12,5
Vaste Schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	75,7	68,5
Onderhandse leningen van:		
- Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0,0	0,0
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	71,3	60,2
- Bedrijven en overige sectoren	1,5	5,5
Waarborgsommen	2,9	2,8
Totaal Vaste Passiva	893,9	920,8
Vlottende Passiva		
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	100,9	127,2
Kasgeldleningen	60,0	84,0
Bank- en giroaldi	0,0	0,0
Overige schulden	40,9	43,2
Overlopende Passiva	53,8	50,6
Verplichtingen	6,1	5,5
Ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen	25,0	24,9
Overige overlopende passiva	22,7	20,2
Totaal Vlottende Passiva	154,7	177,8
TOTAAL PASSIVA	1.048,6	1.098,6
Gegarandeerde geldleningen	1.382,5	1.422,6

4.3 Toelichting op de balans

ACTIVA:

Materiële Vaste activa

Materiële Vaste Activa met economisch nut	Boekwaarde 31-12-2012	Investeren	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-13
In erfpacht uitgegeven grond	6,5	0,6	1,0	0	0	0	6,1
Overige investeringen met economisch nut							
Gronden en Terreinen	65,8	5,3	0	0,6	0	0	70,4
Woonruimten	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	450,3	27,2	2,3	16,6	0	0	458,6
Grond-, weg- en waterbouw	66,9	8,8	0	3,8	0	0	72,0
Vervoermiddelen	4,9	1,7	0	0,7	0	0	5,9
Machines en apparaten	7,6	0,9	0,3	0,7	0	0	7,6
Overige	11,5	8,8	0	3,1	0	0	17,2
Onderhanden werk	20,5	0	20,5	0	0	0	0
TOTAAL	634,0	53,3	24,1	25,5	0	0,0	637,8

Toelichting op de investeringen:

De belangrijkste investeringen alsmede aard en omvang van de waardeverminderingen worden toegelicht.

De belangrijkste investeringen in activa met economisch nut waren in het boekjaar:

- Sporthal/zwembad Drieburcht € 23,7 mln.
- nieuwe duo-containers € 5,1 mln.
- onderwijsgebouwen € 9,0 mln. (nieuwbouw St. Ceacilia, nieuwbouw Cobbenhage-college, uitbreiding Beatrix-college)

Materiële Vaste Activa met maatschappelijk nut	Boekwaarde 31-12-2012	Investeren	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-13
Investeringen met maatschappelijk nut							
Gronden en Terreinen	0	0	0	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouw	93,6	28,1	0	6,0	14,0	0	101,6
Overige	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	93,6	28,1	0	6,0	14,0	0	101,6

Toelichting op de investeringen:

De belangrijkste investeringen in activa met maatschappelijk nut waren in het boekjaar:

- beheer infrastructuur / wegen: € 21,7 mln.

Ter gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten vallen jaarlijks middelen vrij uit de gelijknamige reserve. Op 31 december 2013 was het saldo van deze reserve € 101,7 mln.

Financiële Vaste activa

Financiële Vaste Activa	31-12-2012	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrijving / Aflossing	Afwaar- deringen	31-12-2013
Deelnemingen:	22,8	0,3	0	0	0	23,2
T.W.M. Holding	2,0	0	0	0	0	2,0
Stadsontwikkelingsmaatschappij (SOM)	0,0	0	0	0	0	0,0
Deelnemingen voormalig Essent	16,5	0	0	0	0	16,5
Enexis	3,5	0	0	0	0	3,5
Overige	0,8	0,3	0	0	0	1,2
Verstrekte langlopende leningen aan:	88,9	3,7	0	24,4	0	68,1
Woningbouwverenigingen	17,8	2,6	0	5,7	0	14,6
Deelnemingen:						
- TWM	20,3	1,1	0	0	0	21,4
- N.V. Monumentenfonds Brabant	0,4	0	0	0	0	0,4
- Vordering Enexis B.V.	50,4	0	0	18,7	0	31,7
Overige langlopende leningen	16,6	1,4	0	6,3	0	11,7
- Beekse Bergen	5,7	0	0	5,7	0	0
- Kunstcluster	10,7	0	0	0,3	0	10,4
- Omgevingsdienst	0,0	1,1	0	0	0	1,1
- Overige	0,2	0,3	0	0,3	0	0,2
Overige uitzettingen > 1 jaar	40,4	16,4	0	0,3	0,1	56,5
- Belegging rendementsfonds	1,7	0	0	0	0	1,7
- Vordering bouwfonds	21,3	0	0	0	0	21,3
- Startersleningen	7,1	0,4	0	0,3	0	7,2
- Canon erfpachten	9,8	8,2	0	0	0	18,0
- Vossenbergh	0,0	2,4	0	0	0	2,4
- Midpoint	0,0	5,4	0	0	0	5,4
- Overige	0,5	0	0	0	0,1	0,5
Bijdrage activa derden	0,2	0	0	0	0	0,2
Totaal Financiële Vaste Activa	168,9	21,8	0	31,0	0,1	159,7

Toelichting verloop financiële vaste activa

Deelnemingen:

Uit de opheffing van RWI Indutil heeft de gemeente een aandelenkapitaal van 't Laar BV verkregen voor € 0,1 mln. Eind december heeft de Gemeente in de opgerichte BV Ontwikkelingsmaatschappij De: Werkplaats een deelneming van € 0,25 mln. genomen. In januari 2014 heeft de storting van het aandelenkapitaal plaatsgevonden. In de balans is de stortingsverplichting in overeenstemming met de oprichtingsakte opgenomen. Tegenover de deelneming staat onder vlottende passiva hetzelfde bedrag opgenomen.

Onder overige deelnemingen is de opheffing van de deelneming in Gemeente Tilburg Project Quirijnboulevard Holding BV per eind 2013 verwerkt. Voor de overige deelnemingen verwijzen we naar paragraaf 3.8 Verbonden partijen.

Verstrekke Langlopende leningen:

In 2013 is een bruglening van Enexis van € 18,7 mln. vervroegd afgelost. Aan de Omgevingsdienst Midden- en West Brabant is een lening van € 1,1 mln. verstrekt.

Overige langlopende leningen

Met ingang van 2013 wordt het Afwikkelingsfonds Beekse Bergen niet meer apart geadministreerd maar is volledig opgenomen in de administratie van de gemeente Tilburg. In plaats van een langlopende vordering op het afwikkelingsfonds en een rekening-courant is nu direct het financieel vast activum opgenomen voor het erfpachtcontract met de exploitant van de Beekse Bergen. Om deze reden is een bedrag van 5,7 mln. gecorrigeerd binnen de financiële vaste activa.

Overige uitzettingen > 1 jaar.

In 2013 is de barge-terminal met zwaairom op Vossenbergt-west gereed gekomen. Dit project is grotendeels gefinancierd door de provincie en het Rijk. Met de gebruiker van de terminal is overeengekomen dat de niet subsidiabele kosten volledig voor zijn rekening komen. De betaling van deze kosten wordt over meerdere jaren gespreid. Om deze reden staat de nog te ontvangen bijdrage derden onder de uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar

Voorraden

Voorraden	31-12-2012	31-12-2013
Onderhanden werk :		
- in exploitatie genomen gronden	22,3	62,1
- overig onderhanden werk	0,0	0,0
Gereed product en handelsgoederen	0,9	9,8
Totaal	23,2	71,9

Toelichting voorraden

De toename voorraad gereed product en handelsgoederen betreft panden vanuit de grondexploitatie ter verkoop.

Het verloop van de voorraad gronden is als volgt:

Gronden	Boekwaarde 31-12-2012	Investerings / toename	Desinvesteringen / afname	Boekwaarde 31-12-2013
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0	0	0
In exploitatie genomen bouwgronden	151,7	62,2	77,4	136,5
Af: voorziening verlieslatende complexen	-129,4	55,0	0	-74,4
Totaal gronden	22,3	117,2	77,4	62,1

De boekwaarden van deze gronden is het saldo van de investeringen (aankoopkosten, kosten van bouw- en woonrijpmaken, stortingen in reserves, rente e.d. minus de verkopen, subsidies, overige opbrengsten e.d.) De per saldo afname van € 15,2 mln. op bouwgronden is als volgt te verklaren.

Investerings / toename:

Investerings voor het bouw- en woonrijp maken van gronden en de meerwijkse voorzieningen	43,5
Plan- en apparaatskosten grondexploitatieprojecten	8,8
Overige kosten	5,6
Storting in reserves	4,3
Totaal	62,2

Desinvesteringen / afname:

Verkopen bouwrijpe grond en restpercelen (o.a.Vossenbergt West, Vossenbergt Scheg en Overhoeken)	12,7
Ontwikkelen particuliere en deels ook gemeentelijke exploitaties (o.a. Piushaven, Vossenbergt West)	9,4

Subsidies (o.a. Spoorzone, Wagnerplein)	20,8
Interne bijdrage (o.a. Spoorzone, Piushaven)	18,9
Exploitaties Swaardvenstraat en De Akker gestopt, verlies genomen en naar materieel vaste activa overgeboekt	15,6
Totaal	77,4

De voorziening verlieslatende complexen is met € 55 mln. afgenomen. Dit wordt hoofdzakelijk bepaald door het afsluiten van plannen (€ 16,6 mln.) en het afdekken van de risico's via de nieuw gevormde reserve risico's grondexploitatie (€ 35,6 mln.). Voor de details van de overige mutaties verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar

Uitzettingen	Boekwaarde 31-12-2012	Boekwaarde 31-12-2013
Vorderingen op openbare lichamen	34,0	34,8
Rekening courant saldi niet financiële instellingen	4,5	2,6
Debiteuren	29,8	29,0
Overige vorderingen	15,4	23,1
Totaal	83,7	89,5

Toelichting:

Het saldo openstaande debiteuren per 31-12-2013 bedraagt € 46,8 mln. Hiertegenover is een voorziening voor oninbaarheid opgenomen van € 17,8 mln. Per saldo is de waardering € 29,0 mln. De ouderdomsanalyse is opgenomen in bijlage VII.

Liquide Middelen

Liquide middelen	31-12-2012	31-12-2013
Kas	0,1	0,1
Banksaldi	27,2	13,8
Totaal	27,3	13,9

Overlopende Activa

Overlopende Activa	31-12-2012	31-12-2013
Te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen	8,6	2,5
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	9,3	21,7
Totaal	17,9	24,2

Het verloop van de post Te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen is als volgt.

Verloop nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen (x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2012	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2013
Nog te ontvangen ISV	7	0	7	0
Crossroads	138	0	0	138
Jeugdzorg	87	0	87	0
Sanering verkeerslawaaï	152	85	204	33
Ruimte voor ruimte	1.366	0	0	1.366
Samen investeren - dynamisch Brabant	4.324	0	4.324	0
Samen investeren - schoon Brabant	-	1.609	1.388	221
Samen investeren - verbindend Brabant	-	304	0	304
Mobiliteitsfondsen	71	0	71	0
Quick wins binnenhavens	498	0	498	0
Externe Veiligheid	24	24	24	24
Subsidieregeling Op-Zuid	68	0	0	68
Mensgerichte maatregelen	337	378	475	240
Investerings Verkeer en Vervoer	1.517	0	1.517	0
Beleidsagenda Hart van Brabant	23	23	23	23
Innovatie klimaatneutrale maatregelen	0	102	0	102
Sportloket	0	50	40	10
Totaal	8.612	2.575	8.658	2.529

PASSIVA:

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de navolgende posten.

Eigen Vermogen	31-12-2012	31-12-2013
Algemene Reserve	23,9	22,6
Bestemmingsreserves:		
Vrij inzetbare reserves	51,4	68,5
Bestemde reserves	50,9	79,7
Niet direct inzetbare reserves	330,8	354,6
Niet inzetbare reserves	275,4	253,0
Resultaat na bestemming	28,0	29,4
Totaal	760,4	807,8

Toelichting eigen vermogen:

Met ingang van 2013 is de systematiek voor het bepalen van het weerstandsvermogen voor grondexploitaties gewijzigd. Als gevolg hiervan is een (bestemde) reserve risico's grondexploitatie gevormd waarvan de hoogte eind 2013 € 35,6 bedraagt. Voorheen werden deze risico's opgenomen binnen de voorziening verlieslatende plannen binnen de grondexploitatie (zie verder paragraaf 3. 9 grondbeleid voor een uitgebreidere toelichting).

Nu Fontys heeft aangegeven zich niet te vestigen in de Spoorzone is het hiervoor geormerkte bedrag van € 6 mln. toegevoegd aan de RGI. Dit bedrag blijft in de RGI gelabeld ten behoeve van kennisinstellingen in de Spoorzone.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is hieronder weergegeven.

Voorzieningen	Saldo 31-12-2012	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Saldo 31-12-2013
Voorzieningen, verplichtingen, verliezen en risico's	32,1	4,3	4,5	0,0	31,9
Egalisatievoorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	25,7	6,7	19,9	0,0	12,5
Totaal Voorzieningen	57,8	11,0	24,4	0,0	44,5

Hierna volgt een overzicht van de reserves en voorzieningen met het verloop, en aard en doel van de reserves en voorzieningen.

Overzicht Reserves

Reserve	Saldo 31-12-2012	Bestemming resultaat 2012	Toevoeging 2013	Onttrekking 2013	Saldo 31-12-2013	Omschrijving reserve
A.001 Algemene reserve	23,9	0,3	0,8	2,5	22,6	De Algemene Reserve is een vrije reserve die bedoeld is als financiële buffer.
Totaal A: Algemene Reserve	23,9	0,3	0,8	2,5	22,6	
B.001 Reserve Grootschalige investeringswerken (RGI)	47,0	10,2	13,1	4,6	65,7	Ten laste van deze reserve worden onder bepaalde voorwaarden bijdragen gedaan aan belangrijke grootschalige (investerings)projecten.
B.002 Reserve Duurzame investeringen	4,4	0,0	0,2	1,7	2,8	Dekking van kosten van duurzame investeringen.
Totaal B: Vrij inzetbare reserves	51,4	10,2	13,3	6,3	68,5	
C.001 Reserve Ontwikkeling Informatisering (ROI)	3,2	0,0	1,2	1,6	2,8	Initiëren van noodzakelijke (gemeentebrede) vernieuwingsimpulsen op het gebied van informatisering.
C.003 Reserve Veiligheidsbeleid	0,8	0,0	0,0	0,1	0,7	Reservieren van Veiligheidsmiddelen ten behoeve van een verdere structurele inbedding van Veiligheid binnen de gemeentelijke organisatie en de structurele uitvoering van het Veiligheidsbeleid.
C.004 Reserve Beeldende kunst	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	Het zo verantwoord mogelijk toepassen van beeldende kunst in openbare ruimte.
C.005 Reserve Internationale Samenwerking	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	Het op basis van co-financiering op bescheiden wijze participeren in projecten in partnerlanden.
C.006 Reserve Openbaar vervoer	1,9	0,0	0,1	0,0	2,0	Realisering van Openbaar Vervoer (Stadsdienst en Collectief vraagafhankelijk vervoer).
C.007 Reserve Gem. Onderwijs Achterstandsbeleid	0,7	0,0	0,7	0,2	1,2	Het beschikbaar houden van de restantmiddelen na afloop van de GOA-periode per 1 augustus 2006 ter uitvoering van het bestedingsplan van deze restantmiddelen, zoals dat door de raad is vastgesteld op 25 juni 2007, nr. 159.
C.008 Reserve Volkshuisvesting	3,7	0,0	0,1	0,8	3,0	Verlenen van bijdragen aan projecten die passen binnen de werkzaamheden van artikel 11 en 12 van het Besluit Beheer Sociale Huursector. Bijdragen worden met name ingezet voor noodzakelijke, niet reguliere en onrendabele investeringen in de Tilburgse volkshuisvesting. In het Convenant Wonen 2010-2015 is afgesproken om de middelen in te zetten voor het ondersteunen van daarin vermelde ambities.
C.012 Reserve Culturele vernieuwing	0,5	0,0	0,0	0,2	0,3	Ondersteuning van vernieuwingen in het Tilburgse culturele aanbod.
C.013 Reserve Bodem, lucht en geluid	3,2	0,0	1,7	1,1	3,8	Dekking van de kosten van bodemonderzoek en -sanering zoals beschreven in het ISV-Bodemsaneringsprogramma 2005-2009 (onderdeel van MOP 2005-2009), aanpak knelpunten bodemonderzoek en -sanering, sanering A-lijst geluid en mogelijk financieel tegemoet komen van burgers en bedrijven die door frauderende bodemonderzoeksbedrijven schade lijden/hebben geleden.
C.015 Reserve Essent	8,2	0,0	0,3	6,0	2,5	Beschikbaar houden van extra dividend Essent ten behoeve van een aantal tijdelijke beleidsimpulsen.

Reserve	Saldo 31-12-2012	Bestemming resultaat 2012	Toevoeging 2013	Onttrekking 2013	Saldo 31-12-2013	Omschrijving reserve
C.017 Reserve GSB/ Middelen derden	4,2	0,0	0,1	4,4	0,0	Algemene middelen, welke in verband met vervroegde inzet van rijks-, provinciale- en EG-middelen zijn vrijgekomen, als dekkingsbron beschikbaar houden om de uitvoering van projecten in latere jaren, waarbij de dekkingsbron door vervroegde inzet van externe middelen is komen te vervallen, te kunnen compenseren.
C.018 Reserve Opvang gevolgen economische crisis	1,3	0,3	0,1	0,1	1,6	Opvangen van gevolgen van de economische crisis.
C.020 Reserve Natuurontwikkeling	1,7	0,0	1,0	1,2	1,5	Realisatie van zowel natuurversterkings- als compensatieprojecten.
C.021 Reserve Verloedering bestaande stad	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1	Financiering van aanpak van verloedering, leegstand en verpaupering.
C.022 Reserve Bomen	0,9	0,0	0,1	0,1	0,9	Het duurzaam in stand houden van waardevolle en monumentale bomen van zowel particulieren als gemeente.
C.025 Bestemmingsreserve Betaald parkeren	2,1	0,0	0,1	0,1	2,1	Deze reserve is bedoeld om de toekomstige ontwikkelingen en exploitatieresultaten van de gesloten parkeerexploitatie te dekken. De reserve wordt gevoerd door positieve exploitatieresultaten en overige incidentele inkomsten. Qua aard is de reserve vergelijkbaar met de Algemene reserve grondexploitatie voor de gesloten grondexploitatie. Jaarlijks wordt bij de begroting een meerjarig bestedingsplan opgesteld voor de besteding van de beschikbare middelen in de reserve voor de komende 4 jaren.
C.026 Reserve ID banen	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0	Het doel van de reserve is het beschikbaar houden van de in een jaar ontstane overschotten op de regeling In- en Doorstroombanen Langdurig Werkzoekende (IDLW) ten behoeve van het dekken van tekorten in latere jaren.
C.034 Reserve Campagne 'Tilburg is Thuis'	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	Samen met instellingen voor hoger onderwijs bijdragen leveren aan een promotiecampagne om de instroom van het potentieel aan hoger opgeleiden in stand te houden. Kennisontwikkeling en -behoud is een zeer belangrijk aspect dat ten grondslag ligt aan de campagne, evenals de relatie tussen hoger opgeleiden en de lokale economische structuur.
C.035 Reserve Revolverend fonds gem. gebouwen en inst.	1,5	0,0	0,1	0,1	1,5	Stimuleren van energiebesparende maatregelen in gemeentelijke gebouwen en installaties.
C.036 Reserve Flankerend Beleid (RFB)	4,4	0,0	0,2	1,0	3,6	Dekking van kosten ten behoeve van een effectief herplaatsing- en uitstroombesleid voor bovenstaande medewerkers.
C.037 Reserve Organisatieontwikkeling (RO)	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	Ten laste van deze reserve worden bijdragen geleverd aan belangrijke bedrijfsvoeringsprojecten voor organisatieontwikkeling.
C.038 Reserve Culturele Hoofdstad 2018	1,8	0,0	0,1	1,8	0,0	Financiering van uitgaven voor de kandidatuur en daarna voorbereiding, uitvoering en afbouw van BrabantStad Culturele Hoofdstad van Europa 2018.

Reserve	Saldo 31-12-2012	Bestemming resultaat 2012	Toevoeging 2013	Onttrekking 2013	Saldo 31-12-2013	Omschrijving reserve
C.039 Reserve Tilburg Akkoord	1,8	3,4	0,1	3,7	1,6	Het reserveren van gemeentelijke middelen en bijdragen van derden (niet zijnde Europese en Nederlandse overheidslichamen) ten behoeve van het realiseren van de projecten in het kader van Tilburg Akkoord.
C.040 Reserve Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT) *	4,0	0,0	1,1	0,2	4,9	Bevordering van private herontwikkeling (met een onrendabele top of met winstpotentie) van verouderd bedrijfsmatig vastgoed. Projecten die momenteel vanuit de markt (nog) niet worden opgepakt vanwege onvoldoende verwacht rendement, kunnen vanuit het fonds (mede) worden ondersteund waardoor ontwikkeling wel interessant wordt. Het publieke belang wordt hiermee gediend.
C.042 Bestemmingsreserve dec. uitkeringen ISV/ IPSV	2,2	0,0	1,7	2,0	1,9	Het reserveren van niet bestede middelen in het kader van de decentralisatie-uitkeringen ISV en IPSV.
C.043 Bestemmingsreserve schuldhelpverlening (SHV)	0,5	0,0	0,0	0,4	0,1	Investeren in preventie, vroegsignalering en nazorg moeten op termijn besparingen opleveren die de investering rendabel maakt. De verwachting is dat de investering na vier jaar het gewenste rendement oplevert. In de tussenliggende periode wordt de reserve schuldhelpverlening aangesproken om het verschil tussen de investering en het bijbehorende rendement in enig jaar te dekken.
C.044 Reserve EMERGO	0,0	0,0	1,5	0,0	1,5	Het met de instelling van deze reserve op gang brengen van investeringen van private partijen om specifieke gebieden en hotspots veiliger te maken. Doordat de gemeente zelf participeert in aankoop, herontwikkeling en/ of verkoop van slechte panden en plekken kan het mogelijk worden gemaakt om samen met particuliere partijen in de wijk de criminaliteit en overlast te verminderen. Ook wordt een positief effect op de subjectieve veiligheidsbeleving verwacht.
C.045 Reserve Verduurzaming woningbouw	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0	Het vormen van een vermogen voor af te geven garanties bij de uitvoering van de Tilburgse Energie Garantie (TEG) en voor de borgstelling ter meerdere zekerheid van de door de Kredietbank Nederland te verstrekken kredieten binnen het project Samen energie besparen.
C.046 Reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer	0,0	0,0	1,2	0,1	1,1	Bij gebiedsgericht grondwaterbeheer (Ggb) wordt door de initiatiefnemers in de bouw grondwaterverontreiniging tegen een vergoeding overgedragen aan de gebiedsbeheerder. Het doel van deze reserve is het beschikbaar houden van ontvangen vergoedingen van genoemde initiatiefnemers alsmede van overige baathebbers zoals initiatiefnemers van Warmte Koude Opslag en bouwputbemalingen die om een bijdrage worden gevraagd. De gebiedsbeheerder gebruikt deze middelen voor de aanleg en het in stand houden van het meetnetwerk Ggb alsmede voor monitoring en zo nodig te nemen maatregelen.
C.047 Reserve Stimulering innovatie regionale arbeidsmarkt	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0	Bevorderen van innovatie op de regionale arbeidsmarkt, zoals overeenkomsten in het Ondernemersakkoord in 2012 met de Triple Helix-partners (Ondernemers - Onderwijs - Overheid).

Reserve	Saldo 31-12-2012	Bestemming resultaat 2012	Toevoeging 2013	Onttrekking 2013	Saldo 31-12-2013	Omschrijving reserve
C.048 Reserve risico's grondexploitatie	0,0	0,0	35,6	0,0	35,6	Reserveren van geld (als weerstandsvermogen) om mogelijke risico's binnen grondexploitatieprojecten op te kunnen vangen.
C.049 Reserve Detailhandelsfonds	0,0	0,0	2,0	0,0	2,0	Reserveren van geld voor de uitvoering van de op 24 juni 2013 door de raad vastgestelde Visie Detailhandel Gemeente Tilburg. Daarnaast wordt een bedrag gereserveerd voor een bijdrage aan het parkmanagement.
C.050 Reserve Economisch investeringsfonds tbv co-financiering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Snel kunnen inspelen met beschikbare cofinancieringsmiddelen op toekomstige bijdragen uit de Europese Structuurfondsen, Rijksfondsen en Provinciale Fondsen.
Totaal C: Bestemde Reserves	50,9	3,7	53,2	28,0	79,7	
D.001 Bestemmingsreserve Gaswinstuitkering	46,1	0,0	2,1	2,1	46,1	Compensatie van de vervallen jaarlijkse gaswinstuitkering als gevolg van afkoop van de gaswinstuitkering.
D.002 Reserve Compensatie BCF verschillen	6,9	0,0	0,3	0,3	6,9	Compensatie BCF verschillen, afdracht Grondexploitatie aan de Algemene middelen.
D.003 Bestemmingsreserve verkoop Essent	216,4	0,0	27,3	8,7	235,0	Compensatie van de vervallen jaarlijkse dividenduitkering Essent als gevolg van verkoop aandelen in PLB Essent en compensatie van de ontvangen rente van de brugleningen aan Enexis na aflossing door Enexis.
H.001 Egalisatiereserve Gebouwenexploitatie	0,5	0,0	0,4	0,4	0,5	Opvangen van fluctuaties in de reguliere exploitatie gemeentegebouwen (egalisatie).
H.003 Reserve CIST	0,3	0,0	0,0	0,2	0,2	Beschikbaar houden van niet gebruikte geoormerkte middelen ten behoeve van de uitvoering van cultuureducatieve activiteiten in het primair- en voortgezet onderwijs.
H.004 Algemene bedrijfsreserve grondexploitatie	11,8	0,0	30,6	23,9	18,5	Deze reserve dient om bij de uitvoering van motie 11 (Strategische nota over toekomst stadsvernieuwing, toekomst grootschalige projecten en grondexploitatie), middelen te reserveren en de besluitvorming over de aanwending te doen plaatsvinden in het kader van de uitwerking van motie 11.
H.005 Reserve Bovenwijkse voorzieningen	35,8	0,0	5,9	8,7	33,0	Het doel van deze reserve is om de stedelijke hoofdstructuur te bekostigen die op stedelijk niveau een indirecte relatie heeft met de uitbreiding van de stad. Het zuiver houden van dit verband is om een tweetal redenen van belang: 1. Bedrijfseconomische overwegingen: de afdracht aan de reserve is voor de plannen een reële kostenpost, die de financiële uitvoerbaarheid van plannen mede beïnvloedt; 2. De mogelijkheden tot verhaal van kosten bij particuliere exploitatie.
H.006 Egalisatiereserve Rioolheffingen	4,6	0,0	1,7	0,5	5,7	Afwijkingen in de exploitatie, verband houdende met rioleringen, verrekenen in de (toekomstige) tarieven van de riolrechten.
H.007 Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	8,4	0,0	1,3	1,1	8,7	Afwijkingen in de exploitatie, verband houdende met afvalverwijdering bij huishoudens, verrekenen in de (toekomstige) tarieven afvalstoffenheffing.
Totaal D+H: Niet direct inzetbare reserves	330,8	0,0	69,9	45,9	354,6	

Reserve	Saldo 31-12-2012	Bestemming resultaat 2012	Toevoeging 2013	Onttrekking 2013	Saldo 31-12-2013	Omschrijving reserve
E.001 Bestemmingsreserve Winstuitkering HNG	0,7	0,0	0,0	0,1	0,6	De bestemmingsreserve HNG is gekoppeld aan de activapost winstuitkering HNG, zijnde de contante waarde van de winstuitkeringen tot en met het jaar 2020. Deze reserve wordt jaarlijks aangewend ten behoeve van de vrijvallende termijnen. Het contant maken geschiedt tegen het percentage van de omslagrente.
E.002 Reserve Onderhoud onderwijsgebouwen	0,9	0,0	0,5	1,0	0,5	Reserve voor aangegane verplichtingen op basis van het meerjaren onderhoudsprogramma specifiek voor onderwijshuisvesting.
E.003 Reserve Stimuleringsfonds hergebruik historische panden	0,6	0,0	0,0	0,0	0,7	Het stimuleren van hergebruik van historische panden waardoor deze behouden blijven.
E.004 Reserve Startersleningen	1,5	0,0	0,1	0,3	1,3	Stimuleren van aankoop woningen door starters.
E.006 Reserve Aanloopverliezen/ onrendabele top nieuwe parkeergarages	15,1	0,0	0,8	4,0	11,9	Opvangen van aanloopverliezen en het afdekken van de onrendabele top van nieuwe parkeergarages die de gemeente in exploitatie neemt.
E.008 Beleggingsreserve Bouwfonds	22,9	0,0	0,0	0,0	23,0	Met gebruikmaking van een speciale financieringsconstructie van de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) zijn in 1997 83.580 aandelen verworven. Deze 83.580 aandelen zijn in 2000 verkocht.
E.009 Beleggingsreserve 2000	79,5	0,0	4,3	8,0	75,9	De vrijkomende middelen uit de verkoop van erfpachtcantons worden gestort in de Beleggingsreserve 2000. De opbrengsten van de beleggingen zijn in de plaats gekomen van de wegevallen opbrengsten erfpachtcantons.
E.010 Reserve Ex-Essent	50,4	0,0	1,8	20,4	31,7	Compensatie van de jaarlijkse rentelasten welke voortvloeien uit de deelnemingen in en vorderingen op rechtspersonen als gevolg van de verkoop van het Productie- en Levering Bedrijf van Essent aan RWE en de implementatie van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Dit betreft in belangrijke mate de brugleningen aan Enxsis.
F.001 Reserve kapitaallasten (onderwijsgebouwen)	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	Reserve gevormd vanuit een door het rijk specifieke toegekende investeringsbijdrage ter dekking van de kapitaallasten onderwijsgebouwen.
F.002 Reserve kapitaallasten	95,7	0,0	12,0	6,4	101,3	Voldoen aan de BBV-richtlijn met betrekking tot het bruto activeren van investeringen met een economisch nut. De bijdragen in activa zijn geactiveerd als bestemmingsreserve. De investering wordt zo bruto op de balans vermeld. De bijdrage in de exploitatie op de kapitaallasten valt evenredig met de afschrijvingstermijn van de bijbehorende activa vrij.
G.001 Overhevelingsreserve	3,5	13,8	4,4	17,2	4,5	Doel van deze reserve is het overhevelen van budgetoverschotten als gevolg van de overloop van activiteiten naar het volgende boekjaar.
G.011 Reserve Meerjarenprogramma openbare ruimte	4,1	0,0	1,2	4,1	1,2	Doel van deze reserve is het overhevelen van restantbudgetten van het door de Raad vastgestelde meerjarenprogramma.
Totaal E+F+G: Niet inzetbare reserves	275,4	13,8	25,1	61,5	253,0	
TOTAAL RESERVES	732,4	28,0	162,0	144,2	778,4	

Overzicht Voorzieningen

Voorziening	Saldo 31-12-2012	Toevoeging 2013	Aanwending 2013	Vrijval 2013	Saldo 31-12-2013	Doel voorziening
Voorzieningen, verplichtingen, verliezen en risico's:						
V.001 Voorziening Voormalig personeel	4,0	2,3	1,6	0,0	4,7	De voorziening voormalig personeel is ingesteld om aan de verplichtingen (pensioenrechten, overgangsregeling FLO, wachtgeldverplichting) die verband houden met voormalig personeel te kunnen voldoen.
V.002 Voorziening Voormalig bestuur	7,3	0,5	0,4	0,0	7,5	In deze voorziening worden de te verwachten kosten gepresenteerd van de huidige voormalige raadsleden en wethouders, alsmede de pensioenopbouw van de huidige wethouders.
V.004 Voorziening Wachtgeldverplichting S.M.O.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Dekking van de wachtgeldverplichting voor de voormalig directeur Stichting Muziekschool Oisterwijk.
V.007 Voorziening Terra Nova	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	Dekking voor de wachtgeldverplichting drie medewerkers van Terra Nova.
V.009 Voorziening Aankoop Piusplein 1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	Financiering van de jaarlijkse huurpenningen van het voormalige pand Piusplein 1 (in verband met de realisatie van de Emmapassage).
V.010 Voorziening Aankoop kunstcluster	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	Financiering van de jaarlijkse compensatieverplichting in verband met de waardevermindering van het pand van de RK parochie Binnenstad in verband met de realisatie van het kunstcluster 1e fase.
V.015 Voorziening afwikkeling Beekse Bergen	0,0	0,5	0,0	0,0	0,5	Met ingang van 2013 wordt het Afwikkelingsfonds Beekse Bergen niet meer apart geadministreerd maar is volledig opgenomen in de administratie van de gemeente Tilburg. Een van de verplichtingen vanuit het Afwikkelingsfonds is het compenseren van natuur zodat er voor de Beekse Bergen een nieuw inpassingsplan kon worden vastgesteld. Voor Tilburg betekent dit dat er nog een voorziening is getroffen om in de Reeshofheide een gebied van 4,9 hectare om te zetten in natuur.
V.018 Voorziening Voormalig personeel Brandweer	0,4	0,0	0,2	0,0	0,2	De voorziening voor reeds ingegane FLO is ingesteld om aan de verplichtingen (pensioenrechten) te kunnen voldoen die verband houden met FLO Brandweer (afgesloten tot en met 31-12-2009).
V.024 Voorziening Vordering Verkoop Vennootschap BV	16,4	0,0	0,0	0,0	16,5	Dekking van de kapitaalverstreking aan Verkoop Vennootschap B.V. (Escrow).
V.027 Voorziening Afwikkeling decentrale stadswinkels	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	De decentrale stadswinkels zijn in het kader van bezuinigingen gesloten per 1-1-2012. Hierbij waren echter de doorlopende verplichtingen niet meegenomen (de doorlopende huurcontracten). Om deze kosten in de komende jaren te dekken is een voorziening getroffen.
V.028 Voorziening Afwikkeling SOM	0,2	0,2	0,2	0,0	0,2	Deze voorziening is getroffen als correctie op de waardering van de deelneming in de SOM en het aandeel van de gemeente Tilburg in het exploitatietekort; totaal € 970.000,-.
V.029 Voorziening Brug Plushaven	0,4	0,0	0,4	0,0	0,0	Deze voorziening is gevormd ter dekking van de extra kosten die niet binnen het betreffende project zelf konden worden gedekt.

Voorzieningen	Saldo 31-12-2012	Toevoeging 2013	Aanwending 2013	Vrijval 2013	Saldo 31-12-2013	Doel voorziening
V.031 Voorziening Afwikkeling Quirijnboulevard	2,1	0,4	1,6	0,0	0,9	Deze voorziening is getroffen als correctie op de waardering van het aandeel van de gemeente Tilburg in het exploitatietekort van het betreffende project.
V.033 Voorziening Maatschappelijke ontwikkeling	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	Uitvoering van het collegebesluit van 23 oktober 2012 inzake continuering uitgifte mantelzorgbonnen in 2013 en 2014.
V.035 Voorziening Verkoop MIDI	0,0	0,4	0,0	0,0	0,4	Deze voorziening dient ter dekking van kosten die voortkomen uit de verkoop van het MIDI theater, zoals kosten voor het bestemmingsplan, vochtproblematiek en aankoop panden in verband met geluidsproblematiek.
Totaal Voorzieningen, verplichtingen, verliezen en risico's	32,1	4,3	4,5	0,0	31,9	
Egalisatievoorzieningen:						
V.012 Voorziening Onderhoud gemeente gebouwen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	De voorziening strekt tot het gelijkmatig verdelen van de onderhoudsuitgaven over een vooraf gesteld aantal jaren. Dit wordt bereikt door het storten van een jaarlijks normbedrag, waardoor fluctuaties in de onderhoudsuitgaven binnen de exploitatie beperkt blijven.
Totaal Egalisatievoorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden:						
V.006 Voorziening Openbaar vervoer	7,8	0,1	6,2	0,0	1,7	Realisering van het Openbaar Vervoer (Stadsdienst en Collectief vraagafhankelijk vervoer).
Voorziening groot onderhoud condensvorming	1,0	0,0	0,6	0,0	0,4	Middelen ter afdekking van het onderhoud Ireen Wüstbaan m.b.t. condensvorming
Voorziening herstructurering uit erfpachtomzettingen	16,9	6,6	13,1	0,0	10,4	Financiering van de herstructurering, revitalisering en vernieuwing van de bestaande stad, in het bijzonder de sociale woningbouw betreffende.
Totaal Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	25,7	6,7	19,9	0,0	12,5	
Totaal Voorzieningen	57,8	11,0	24,4	0,0	44,5	

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Vaste Schulden	31-12-2012	Vermeerderingen	Aflossingen	31-12-2013
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	71,3	0	11,1	60,2
Bedrijven en overige sectoren	1,5	4,0	0	5,5
Waarborgsommen	2,9	0,1	0,2	2,8
Totaal	75,7	4,1	11,3	68,5

De rentelast over de langlopende leningen bedroeg in 2013 € 2,6 mln.

Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vlottende Schulden	31-12-2012	31-12-2013
Kasgeldleningen	60,0	84,0
Bank- en giroaldi	0,0	0,0
Overige schulden	40,9	43,2
Totaal	100,9	127,2

De posten onder de overige schulden hebben betrekking op openstaande crediteuren, transitorische rente en overige te betalen posten.

Overlopende passiva

Overlopende passiva	31-12-2012	31-12-2013
Verplichtingen	6,1	5,5
Ontvangen voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen	25,0	24,9
Overige overlopende passiva	22,7	20,2
Totaal	53,8	50,6

De in de balans opgenomen voorschotbedragen van EU, Rijk en provincies voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Ontvangen voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen (x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2012	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Boekwaarde 31-12-2013
Samen Investeren	861	9.842	9.087	1.616
RMC	686	724	1.126	284
Jeugdzorg	0	130	87	42
Klimaatneutrale maatregelen	184	0	184	0
Middelen derden	9	0	9	0
Mobiliteitsfondsen	698	0	698	0
Onderwijshuisvesting	4	0	4	0
Onderwijsachterstandsbeleid	2.544	7.209	4.305	5.448
Gevelmaatregelen langs spoorlijn	151	0	151	0
Spoorse doorsnijding Spoorzone	15.213	121	1.754	13.580
Voorziening Werk en inkomen (werkdeel)	4.082	15.071	16.496	2.656
Voorziening vooruitontvangen projectbijdragen	606	0	123	483
Brabants arbeidsakkoord	0	654	101	544
Gevelmaatregelen B-lijst	0	269	1	269
Totaal	25.037	34.011	34.125	24.923

Gegarandeerde geldleningen

Gegarandeerde geldleningen (in miljoenen €)	31-12-2012	31-12-2013
* Met contragarantie	1.366,3	1.407,4
Woningcorporaties	1.305,8	1.342,0
Particulieren	23,1	28,0
Sportgaranties	0,4	0,4
Consortium Stappegoor BV	37	37,0
* Zonder contragarantie	16,2	15,2
Zorginstellingen	15,7	14,1
Cultuurinstellingen	0,5	0,4
Kredieten schuldhulpverlening	-	0,7
Totaal	1.382,5	1.422,6

De gemeente Tilburg kent gegarandeerde geldleningen met contragarantie waarbij een derde partij mede garant staat en leningen zonder contragarantie waarvoor de gemeente alleen garant staat.

Leningen met contragarantie

De gegarandeerde geldleningen aan woningbouwcorporaties zijn ondergebracht bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De garanties aan particulieren betreffen in het verleden verstrekte garanties voor eigen woningbezit particulieren en zijn ondergebracht bij het Waarborgfonds Eigen Woningen. Gemeente en Rijk staan voor beiden gezamenlijk garant. De sportgaranties zijn ondergebracht bij het Waarborgfonds Sport.

Op 3 december 2012 heeft de Raad besloten dat de gemeente Tilburg zich garant stelt jegens de BNG voor een financieringsovereenkomst aan het Consortium Stappegoor B.V. tot een bedrag van € 37 mln. (incl. kosten maximaal € 40 mln.). Voor het bedrag hiervan boven € 22,5 miljoen is een contragarantie ad € 17,5 mln. afgegeven aan de gemeente door de moedermaatschappijen van de in het consortium deelnemende partijen.

Leningen zonder contragarantie

Dit betreft leningen aan zorg- en cultuurinstellingen en kredieten die, via de Kredietbank Breda, aan cliënten in de schuldhulpverlening zijn verstrekt en waar de Gemeente Tilburg garant voor staat. Deze zijn met ingang van 2013 ook opgenomen in de toelichting.

In 2013 is er voor een bedrag van € 36.563,- aan betalingen gedaan voor verleende garantstellingen op de kredieten schuldhulpverlening. Deze bedragen worden verhaald op de cliënten schuldhulpverlening en zijn in de balans opgenomen onder de overige vorderingen.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De gemeente Tilburg is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende verplichtingen die niet uit de balans blijken. De belangrijkste hiervan per einde 2013 zijn:

- a. Huurverplichtingen
Uit hoofde van afgesloten huurcontracten voor diverse stadskantoren bestaan er tot een bedrag van € 7.250.741 huurverplichtingen per ultimo 2013 voor de resterende huurperiodes.
- b. Wagenpark
Voor het wagenpark is er aan resterende leasetermijnen een bedrag van € 969.137,- verschuldigd. De contracten kennen een verschillende looptijd, het merendeel loopt in 2018 af.
- c. Levering grond Stappegoor.
In het kader van de (aanvullende) overeenkomst Stappegoor dient de gemeente Tilburg nog daadwerkelijk tot uitlevering van de grond, ruim 156.000 m², over te gaan. Indien (externe) ontwikkelingen invloed hebben op de overeengekomen afspraken zal in gezamenlijk overleg worden

gezocht naar een oplossing. Deze oplossing dient als eerste binnen het plangebied, vervolgens buiten het plangebied en als laatste optie in enige mate van financiële compensatie te worden gevonden.

d. Eigen bijdrage op grond van de Wmo.

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK.

De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

e. Aan de gemeente Tilburg zijn uit hoofde van zekerheidsstellingen voor in totaal € 36,2 mln. aan bankgaranties afgegeven in het kader van m.n. verkoop van gebouwen, gronden of uitvoering van grote projecten.

f. In de vaststellingsovereenkomst herontwikkeling De:werkplaats is afgesproken dat de beide aandeelhouders van de BV Werkontwikkelingsmaatschappij Tilburg De:Werkplaats een uitvoeringskrediet ter beschikking stellen in de vorm van een lening van € 1,5 mln. ten behoeve van (voor)financiering van grondproductiekosten. Deze lening is per balansdatum nog niet gestort.

g. Op 27 november 2013 is een lening aangegaan bij de BNG van € 25 mln. Deze lening is gestort op 6 januari 2014. De looptijd is 7 jaar fix. Het rentepercentage bedraagt 1,93%.

4.4 Programmarekening 2013

4.4.1 Resultaat 2013

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Oorspronkelijk begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Rekening 2013	Verschil gewijzigde en oorspronkelijke begroting	Verschil rekening en gewijzigde begroting	Verschil rekening en oorspronkelijke begroting	Waarvan incidenteel in rekening
Lasten en Baten exclusief mutatie reserves								
Sociale Stijging	Lasten	290.134	317.330	296.777	27.196 N	20.553 V	6.643 N	2.775
	Baten	-137.710	-157.502	-160.603	19.792 V	3.101 V	22.893 V	-300
Vestigingsklimaat	Lasten	212.510	236.705	191.295	24.194 N	45.410 V	21.215 V	5.064
	Baten	-137.755	-131.019	-151.179	6.737 N	20.160 V	13.423 V	0
Leefbaarheid	Lasten	124.967	135.110	129.720	10.143 N	5.390 V	4.753 N	3.902
	Baten	-17.881	-21.275	-21.286	3.394 V	11 V	3.405 V	0
Bestuur	Lasten	133.120	79.944	49.245	53.176 V	30.699 V	83.875 V	9.439
	Baten	-448.234	-389.915	-381.273	58.319 N	8.642 N	66.961 N	0
TOTAAL	Lasten	760.731	769.089	667.037	8.358 N	102.052 V	93.694 V	21.180
	Baten	-741.580	-699.710	-714.340	41.870 N	14.630 V	27.240 N	-300
	Saldo	19.151	69.379	-47.303	50.228 N	116.682 V	66.454 V	20.880
Mutaties reserves								
Sociale Stijging	Lasten	500	4.212	3.835	3.712 N	377 V	3.335 N	0
	Baten	-8.782	-22.782	-14.615	14.000 V	8.166 N	5.833 V	-2.838
Vestigingsklimaat	Lasten	24.313	49.041	95.844	24.728 N	46.803 N	71.532 N	0
	Baten	-43.137	-100.756	-84.451	57.619 V	16.304 N	41.315 V	-5.064
Leefbaarheid	Lasten	1.500	3.128	6.406	1.628 N	3.278 N	4.906 N	0
	Baten	-4.250	-12.293	-11.159	8.043 V	1.134 N	6.909 V	-7.934
Bestuur	Lasten	36.804	40.940	53.682	4.136 N	12.742 N	16.877 N	0
	Baten	-26.112	-38.971	-31.589	12.859 V	7.383 N	5.477 V	-6.486
TOTAAL	Lasten	63.117	97.320	159.766	34.204 N	62.446 N	96.650 N	0
	Baten	-82.281	-174.802	-141.815	92.521 V	32.987 N	59.534 V	-22.322
	Saldo	-19.164	-77.481	17.952	58.317 V	95.433 N	37.116 N	-22.322
Totaal inclusief mutaties reserves								
Sociale Stijging	Lasten	290.634	321.542	300.612	30.908 N	20.930 V	9.978 N	2.775
	Baten	-146.492	-180.284	-175.218	33.792 V	5.066 N	28.726 V	-3.138
	Saldo	144.142	141.258	125.394	2.884 V	15.864 V	18.748 V	-363
Vestigingsklimaat	Lasten	236.823	285.746	287.139	48.923 N	1.394 N	50.316 N	5.064
	Baten	-180.892	-231.774	-235.630	50.882 V	3.856 V	54.738 V	-5.064
	Saldo	55.931	53.972	51.509	1.959 V	2.462 V	4.422 V	0
Leefbaarheid	Lasten	126.467	138.238	136.126	11.771 N	2.112 V	9.659 N	3.902
	Baten	-22.131	-33.568	-32.445	11.437 V	1.123 N	10.314 V	-7.934
	Saldo	104.336	104.671	103.681	335 N	990 V	655 V	-4.032
Bestuur	Lasten	169.924	120.884	102.926	49.040 V	17.957 V	66.998 V	9.439
	Baten	-474.346	-428.886	-412.862	45.460 N	16.025 N	61.484 N	-6.486
	Saldo	-304.422	-308.003	-309.935	3.581 V	1.933 V	5.513 V	-2.953
TOTAAL	Lasten	823.848	866.410	826.803	42.562 N	39.606 V	2.955 N	21.180
	Baten	-823.861	-874.512	-856.155	50.651 V	18.357 N	32.294 V	-22.622
	Saldo	-13	-8.102	-29.351	8.089 V	21.249 V	29.338 V	-1.442

Toelichting incidentele baten en lasten

De incidentele baten komen met name uit de bestedingsplannen van de reserves. Hier staan met uitzondering van de onrendabele toppen van parkeren incidentele lasten op programmaniveau tegenover. Daarnaast leiden de afwaardering van het pand aan de Hub van Doorneweg en het Miditheater tot een incidentele last van € 1,5 mln..

4.4.2 Resultaatbestemming

Aan de raad wordt voorgesteld het resultaat bij de jaarrekening als volgt te bestemmen.

Resultaatbestemming	x € 1.000
Voordelig resultaat jaarrekening t.o.v. najaarsrapportage	21.249 V
Voorstellen resultaatbestemming:	
- overhevelingsvoorstellen (zie pag. 208)	12.354 N
Vrij te bestemmen resultaat	8.895 V

Overhevelingsvoorstellen	Bedrag x € 1.000	verwijzing
Sociale Stijging		
Leer/werkplaats bouw	20	Pag. 215
Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding Zuidwest	426	Pag. 215
Landelijk Kenniscentrum Handhaving (LKC)	665	Pag. 215
Jeugdwerkloosheid	2.509	Pag. 215
Transitiekosten jeugdzorg	26	Pag. 217
Maatschappelijk convenant kernsporten	18	Pag. 218
Initiatieven 52 weken onderwijs	100	Pag. 218
Regelvrij participatiebudget	2.000	Pag. 220
Transitiekosten AWBZ/WMO	157	Pag. 220
Regiovisie vrouwenopvang	75	Pag. 220
Huiselijk geweld	230	Pag. 221
Ontwikkelbudget stedelijk compas	180	Pag. 221
Eigen kracht	50	Pag. 221
Project Brabants Arbeidsmarkt akkoord (cofinanciering)	500	Pag. 221
Project ontsluiting werkzoekendenbestand	98	Pag. 221
Totaal Sociale Stijging	7.054	
Vestigingsklimaat		
Impulsgeld citymarketing	43	Pag. 227
Verbinden kermis en cultuur	38	Pag. 227
Monumenten	140	Pag. 233
Speelterrein Truijenslaan	59	Pag. 237
Totaal Vestigingsklimaat	280	
Leefbaarheid		
Trajectregie	43	Pag. 239
Structuurvisie Tilburg	73	Pag. 240
Sociale knelpunten	69	Pag. 240
Overheveling internet portal	26	Pag. 242
Kennisoverdracht Energiecoöperaties	10	Pag. 244
Totaal Leefbaarheid	221	
Bestuur		
Oplevering herstelwerkzaamheden dierenasiel	281	Pag. 253
Uitvoering inspecties conditieafhankelijk onderhoud	147	Pag. 253
Vertraagde verkoop Wijkcentrum In de Boomtak	125	Pag. 253
Maatschappelijke opvang	70	Pag. 254
ESF-programma 2014-2020	100	Pag. 254
Uitvoeringskosten inburgering	278	Pag. 254
Vrijval gebouwen op orde budget (gedeeltelijk terugdraaien overheveling NR 2013)	-764	Pag. 253
Totaal Bestuur	237	
Budgetten aangegane verplichtingen (technische overhevelingen)	4.562	Pag. 213
Totaal	12.354	

4.4.3. Analyse begrotingsrechtmatigheid

A Toetsing rechtmatigheid exploitatiebudgetten

De toets op de rechtmatigheid richt zich op de gerealiseerde uitgaven in relatie tot de geraamde uitgaven volgens de bijgestelde begroting. Uit het overzicht in paragraaf 4.4.1 blijkt dat geen overschrijding op programmaniveau heeft plaatsgevonden van de gerealiseerde lasten (excl. reserves) ten opzichte van de bij de najaarsrapportage vastgestelde gewijzigde begroting. Hiermee is binnen de door de raad vastgestelde budgetten gehandeld.

B Toetsing rechtmatigheid investeringskredieten

In bijlage III (pag. 264) is een overzicht met investeringskredieten en de uitputting daarvan opgenomen. Hieruit blijkt dat de investeringen in 2013 binnen de hiervoor beschikbaar gestelde kredieten hebben plaatsgevonden.

4.5 Toelichting op de programmarekening

In de programmaverantwoording in hoofdstuk 2 zijn de financiële resultaten en de afwijkingen op hoofdlijnen weergegeven over heel 2013. In de hierna volgende toelichting op de programmarekening geven wij de toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de bijgestelde begroting, zijnde de begroting na vaststelling van de najaarsrapportage. Per programma wordt eerst een totaaloverzicht gegeven waarna per programmaonderdeel de afwijkingen worden toegelicht.

Eerst volgt hieronder een centrale toelichting op de organisatiekosten.

4.5.1 Toelichting Organisatiekosten

Onder de organisatiekosten van de gemeente Tilburg worden verstaan alle personele - en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de gemeentelijke organisatie (excl. bestuur), maar niet de programmakosten zelf. Deze organisatiekosten worden uiteindelijk administratief versleuteld naar de verschillende programmaonderdelen. Vandaar dat afwijkingen op de organisatiekosten doorwerken op elk programmaonderdeel. De toelichting op de afwijkingen wordt niet per programmaonderdeel gegeven maar volgt hieronder centraal.

De gemeentelijke organisatie van Tilburg bestaat uit:

1. Indirecte afdelingen:
 - Griffie
 - Directie (incl. Strategie & Control)
 - Ondersteunende afdelingen
2. Directe afdelingen
 - Primaire afdelingen
 - Bedrijfsmatige afdelingen

Soorten organisatiekosten

De organisatiekosten worden onderscheiden in:

1. Overhead
2. Organisatiekosten niet zijnde overhead

Ad. 1. Overhead

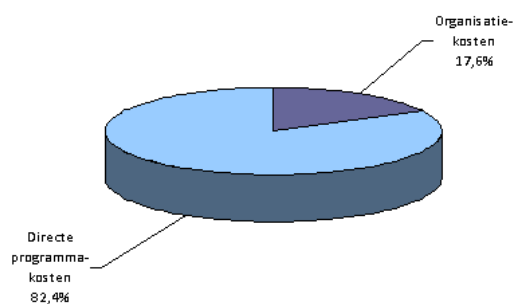
Bij de overhead gaat het om alle organisatiekosten (waaronder loonkosten) welke door Directie, Strategie en Control en Ondersteunende afdelingen (de indirecte afdelingen) worden gemaakt respectievelijk waarvan de verantwoordelijkheid bij deze afdelingen berust. In de kosten van de indirecte afdelingen kunnen ook kosten zijn begrepen die direct toe te wijzen zijn aan een of meerdere kostencentra c.q. kostendragers.

Daarnaast vallen onder de overhead de kosten gemaakt door de overige afdelingen die niet rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de programma's.

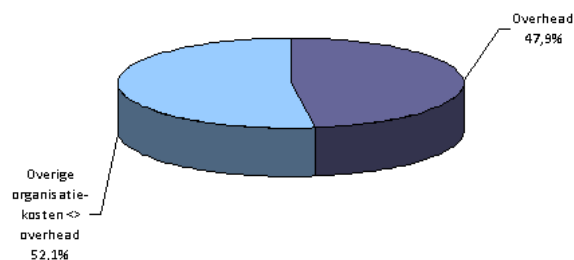
Ad. 2. Organisatiekosten niet zijnde overhead

De loonkosten van de primaire - en bedrijfsmatige afdelingen (de directe afdelingen) vallen wel onder de organisatiekosten, maar niet onder de overheadkosten. Immers, de loonkosten van de directe afdelingen zijn direct toewijsbaar naar de kostendragers.

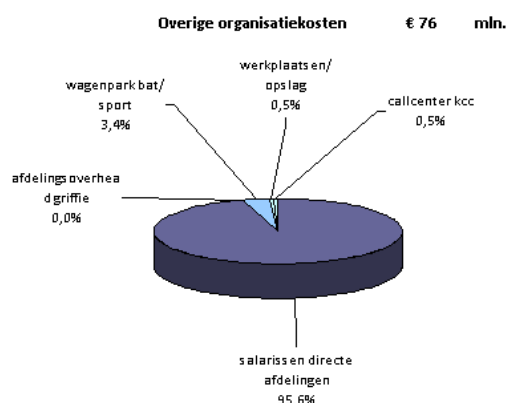
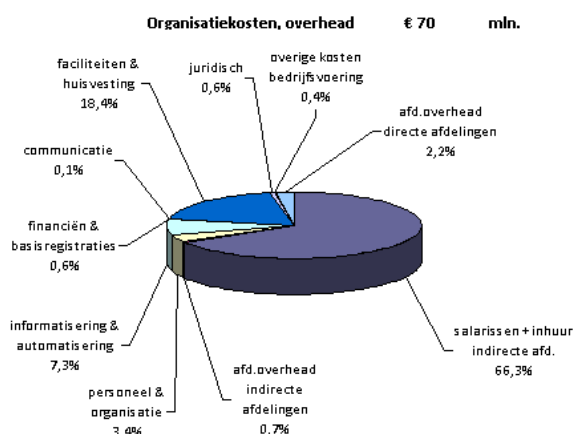
Totale programmakosten € 827 mln.

Organisatiekosten totaal € 145 mln.

Kostensoort Bedragen x € 1.000	Oorspronkelijke begroting	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	%	Verschil rekening en gewijzigde begroting
Overhead:					
salarissen + inhuur indirecte afd.	42.425	43.373	46.592	67%	3.218 N
afd.overhead indirecte afdelingen	696	597	464	1%	133 V
personeel & organisatie	3.348	3.207	2.386	3%	821 V
informatisering & automatisering	5.364	5.060	5.157	7%	97 N
financiën & basisregistraties	674	686	404	1%	282 V
communicatie	200	300	67	0%	233 V
faciliteiten & huisvesting	14.052	13.558	12.954	19%	604 V
juridisch	410	316	393	1%	77 N
overige kosten bedrijfsvoering	1.789	-219	-283	0%	65 V
afd.overhead directe afdelingen	1.339	1.441	1.555	2%	114 N
Subtotaal overhead	70.298	68.319	69.687	100%	1.368 N
Overige organisatiekosten:					
salarissen + inhuur directe afdelingen	68.330	70.288	72.427	96%	2.139 N
afdelingsoverhead griffie	5	5	8	0%	3 N
wagenpark BAT/sport	2.246	2.331	2.588	3%	257 N
werkplaatsen/opslag	594	590	409	1%	181 V
callcenter KCC	423	400	355	0%	45 V
Subtotaal overige org.kosten	71.599	73.614	75.787	100%	2.172 N
Nog te verdelen taakstellingen	-866				0 V
Organisatiekosten totaal	141.011	141.934	145.474		3.540 N
Specifieke dekking	-9.695	-9.571	-12.708		3.138 V
Organisatiekosten na specifieke dekking	131.317	132.363	132.766		402 N

Toelichting op de organisatiekosten

Het resultaat op de organisatiekosten ten opzichte van de bijgestelde begroting is € 1,2 mln. voordelig. Dit resultaat valt uiteen in een nadeel van € 0,4 mln. op de organisatiekosten zelf en een voordeel van € 1,6 mln. op aan de organisatiekosten verwante budgetten zoals overschotten op de nominale ontwikkeling en een hoger gerealiseerd efficiencyvoordeel dan begroot. Ten opzichte van de gewijzigde begrote organisatiekosten van € 142 mln. is de afwijking minder dan 1%.

Personele budgetten

Salarissen en inhuur

Binnen de organisatiekosten vormen de budgetten voor Salarissen en inhuur de grootste component. Op Salarissen en inhuur is een nadeel ontstaan van € 5,3 mln. Hier staat een hogere dekking vanuit specifieke projecten en activiteiten tegenover van € 3,2 mln. Per saldo een nadeel van € 2,1 mln. Dit nadeel komt met name door hogere inhuur. Deze inhuur heeft onder andere betrekking op projectleiding (bijvoorbeeld Tilburg Transformeert en Lean-trajecten) en specifieke deskundigheid voor automatisering. Daarnaast worden afwijkingen op salarissen en inhuur veroorzaakt door een hoger ziekteverzuim dan begroot en een duurdere daadwerkelijke bezetting dan de in de begroting opgenomen max-2 budgetten.

Informatisering & Automatisering

Op met name de kapitaallasten van de automatisering is een voordeel behaald van € 1,1 mln. Dit voordeel is toegevoegd aan de reserve ontwikkeling informatisering (ROI), waarmee de maximale storting in deze reserve is bereikt.

Op de basisregistraties is een voordeel ontstaan van € 0,3 mln. door lagere kosten voor salarisadministratie, minder archiefkosten en lagere kosten voor abonnementen.

Personeel en organisatie

Op de OVT-budgetten is € 0,5 mln. minder uitgegeven dan begroot. Dit komt door lagere uitgaven voor gemeentebrede trainingen zoals de managementleergang, het potential programma, morele oordeelsvorming, helder adviseren en lobby. Daarnaast zijn een aantal geplande individuele opleidingen niet gevolgd of uitgesteld. Van het beschikbare budget voor vacaturemanagement is in 2013 € 0,1 mln. niet besteed. Dit komt omdat er in 2013 minder vacatures zijn opengesteld en er geen kosten zijn gemaakt voor de introductie van nieuw personeel.

Faciliteiten en huisvesting

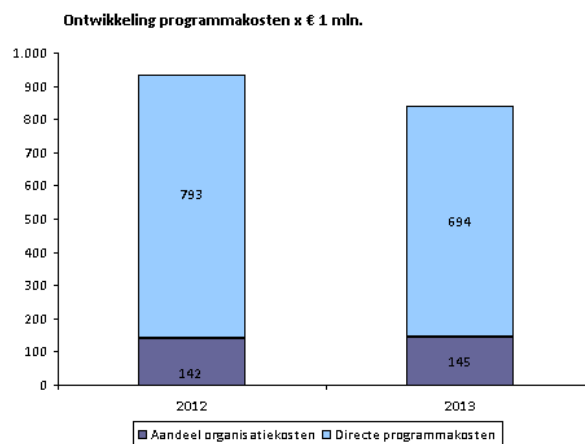
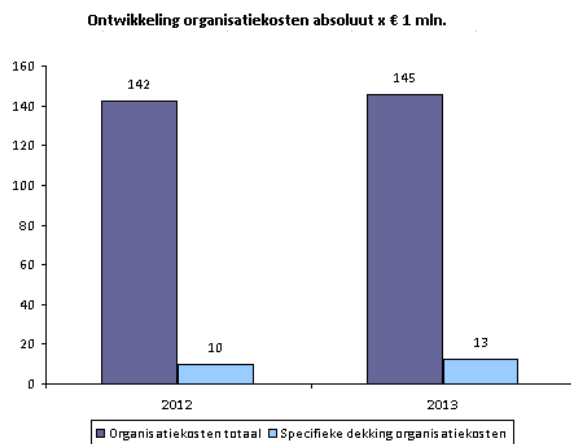
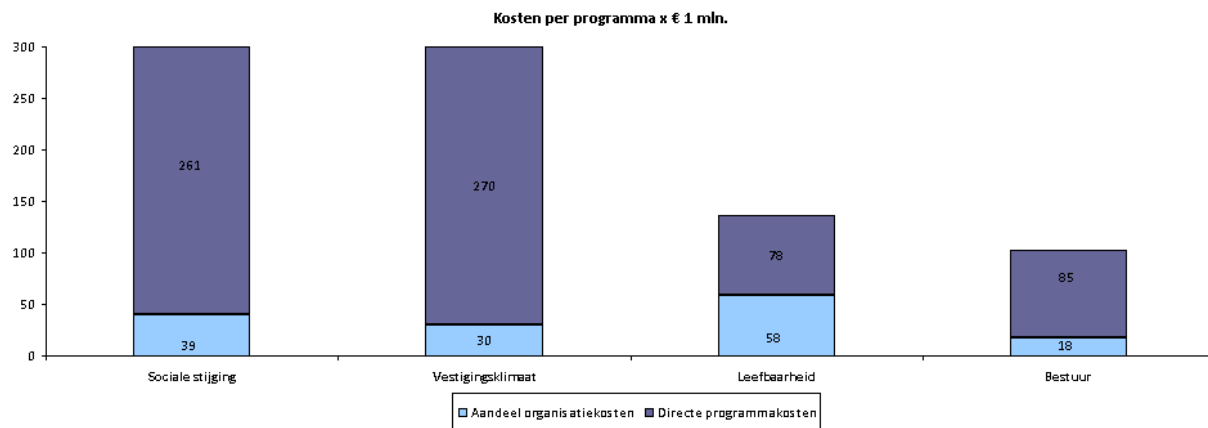
Door de verdergaande digitalisering die binnen de gemeentelijke organisatie wordt doorgevoerd is er een voordeel ontstaan op posten zoals briefpapier, drukwerk en kopiëren van in totaal € 0,2 mln. Daarnaast is op de huisvesting een voordeel van € 0,2 mln. en op de postbezorging een voordeel van 0,1 mln. gerealiseerd.

Overige bedrijfsvoeringskosten

Het efficiencyvoordeel op de organisatie is in 2013 € 0,5 mln. hoger dan de taakstelling in de begroting. Daarnaast is een gedeelte van de nominale ontwikkeling ad. € 1,4 mln. niet ingezet. Op de overige bedrijfsvoeringsbudgetten is een voordeel gerealiseerd van € 0,7 mln.

Dekking uit projecten

In de begroting gaan we er vanuit dat € 15 mln. van de personele kosten wordt betaald uit projectbudgetten. In 2013 is er daadwerkelijk voor € 14,1 mln. bij projecten in rekening gebracht, waardoor een nadeel is ontstaan van € 0,9 mln..

Toelichting op de technische overhevelingen

In de navolgende toelichting op de programmarekening komt bij de meeste programma's een vrijval technische overhevelingen voor. Hieronder wordt deze post centraal toegelicht.

Budgetten voor uitvoering van reeds verstrekte externe opdrachten waarvan de uitvoering op balansdatum nog niet is gestart, worden niet als verplichting op de balans opgenomen. Deze budgetten moeten echter wel beschikbaar blijven voor de uitvoering van die opdrachten in het volgende boekjaar. Voor deze zogenaamde technische overhevelingen wordt bij de resultaatbestemming een voorstel tot overheveling gedaan (zie pag. 208).

4.5.2 Toelichting programmarekening Sociale Stijging

Samenvattend financieel overzicht programma Sociale Stijging

Sociale Stijging (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Werkgelegenheid	Lasten	12.952	10.888	2.064 V
	Baten	-334	-950	616 V
	Saldo	12.618	9.939	2.680 V
Mutaties reserve	Saldo	-4.257	-4.257	0 -
Totaal Werkgelegenheid	Saldo	8.361	5.681	2.680 V
Jeugd en Onderwijs	Lasten	45.049	37.300	7.749 V
	Baten	-13.602	-6.592	7.010 N
	Saldo	31.447	30.707	739 V
Mutaties reserve	Saldo	-2.978	-2.421	557 N
Totaal Jeugd en Onderwijs	Saldo	28.468	28.286	182 V
Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen	Lasten	239.188	229.383	9.805 V
	Baten	-143.436	-152.218	8.782 V
	Saldo	95.752	77.165	18.587 V
Mutaties reserve	Saldo	-9.995	-3.328	6.667 N
Totaal Bevorderen zelfredzaamheid	Saldo	85.757	73.837	11.920 V
Armoede	Lasten	20.141	19.205	936 V
	Baten	-130	-842	712 V
	Saldo	20.011	18.363	1.648 V
Mutaties reserve	Saldo	-1.340	-774	566 N
Totaal Armoede	Saldo	18.671	17.589	1.082 V
Totaal Sociale stijging	Lasten	317.330	296.777	20.553 V
	Baten	-157.502	-160.603	3.101 V
	Saldo	159.828	136.174	23.654 V
Mutaties reserve	Saldo	-18.570	-10.780	7.790 N
Totaal Sociale Stijging	Saldo	141.258	125.394	15.864 V

Hierna worden per programmaonderdeel de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting (najaarsrapportage) toegelicht.

Werkgelegenheid

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Werkgelegenheid	Lasten	12.952	10.888	2.064 V
	Baten	-334	-950	616 V
	Saldo	12.618	9.939	2.680 V
Mutaties reserve	Saldo	-4.257	-4.257	0 -
Totaal	Saldo	8.361	5.681	2.680 V

Het programmaonderdeel Werkgelegenheid kent een afwijking van € 2.680.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Kinderopvang Na wijziging van de wet zijn de budgetten ongewijzigd gebleven. Dit leidt tot een voordeel van € 725.000,-. Op dit moment wordt onderzocht of het huidige beleid aansluit bij de actuele behoefte. De resultaten, optimalisatie van het beleid voor kinderopvang en omvang budgetten, worden verwacht bij de Voorjaarsrapportage 2014.	725 V
2. Stelpost werk en scholing Dit budget was geoormd om maatregelen te treffen ten behoeve van efficiency in het werkproces. Hiervoor hebben we niet het totale budget in hoeven te zetten, voordeel € 236.000,-.	236 V
3. Uitloop leer/werkplaats bouw naar 2014 Het onderzoek naar het ontwikkelen van duurzame leer/werkplekken in de bouw heeft vertraging opgelopen. Dit leidt in dit jaar tot een voordeel van € 20.000,-. Wij stellen aan de raad voor dit bedrag over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening voor de afwikkeling van de komende facturen.	20 V
4. LKC/RCF (incl. extra middelen Naleving.net) Via het gemeentefonds is € 100.000,- ontvangen ten behoeve van het Landelijk Kenniscentrum Handhaving in verband met de overdracht van het kennisplatform Naleving.net. Deze uitkering wordt alsnog als budget opgevoerd, wat tot een nadeel van € 100.000,- leidt.	100 N
De gemeente Tilburg ontvangt via het gemeentefonds middelen voor het Landelijk Kenniscentrum Handhaving (LKC) en het Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding Zuidwest (RCF). Van deze middelen is € 1.091.000,- niet ingezet; € 665.000,- LKC en € 426.000,- RCF. Belangrijkste oorzaken zijn de vrijgevallen overgehevelde middelen uit voorgaande jaren en het wisselende karakter van de activiteiten van RCF en LKC in de tijd. Vanwege het feit dat deze middelen bestemd zijn voor regionale en landelijke inzet stellen wij aan de raad voor om het bedrag van € 1.091.000,- naar 2014 over te hevelen en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	1.091 V
6. Jeugdwerkloosheid Ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid is Tilburg met de regiogemeenten een meerjarig convenant aangegaan. In 2013 hebben de regiogemeenten tijdens de Hart van Brabant dag besloten om de aanpak ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid, zoals gevoerd in de periode 2009-2012 te continueren voor 2013-2014 en hiervoor de restantmiddelen Actieplan 2009-2012, de ESF subsidie 2013-2014 en de nieuwe middelen Actieplan 2013-2014 te benutten. De gemeente Tilburg is centrumgemeente en juridisch eigenaar van de middelen. Wij stellen aan de raad voor om het restantbudget van € 2.509.000,- naar 2014 over te hevelen en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	2.509 V

7. Overige afwijkingen (per saldo)		1.801 N
- Doorberekende organisatiekosten	1.850 N	
- Vrijval technische overhevelingen	94 V	
- Overige	45 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Werkgelegenheid		2.680 V

Jeugd en Onderwijs

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Jeugd en Onderwijs	Lasten	45.049	37.300	7.749 V
	Baten	-13.602	-6.592	7.010 N
	Saldo	31.447	30.707	739 V
Mutaties reserve	Saldo	-2.978	-2.421	557 N
Totaal	Saldo	28.468	28.286	182 V

Het programmaonderdeel Jeugd en Onderwijs kent een afwijking van € 182.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Leerlingenvervoer (LLV) Het voordeel op het leerlingenvervoer wordt veroorzaakt door € 34.000,- minder beheerskosten en € 81.000,- minder vervoerskosten. Dit komt door het verruimen van het afstandscriterium van 4 naar 6 km en het voordelige effect van de nieuwe aanbesteding.	115 V
2. Peuterspeelzaalwerk en controle GGD Het voordelig resultaat wordt veroorzaakt door een onderbesteding op de budgetten voor controle op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven door de GGD (€ 73.500,-), subsidie aan peuterspeelzalen (€ 162.500,-) en overige (€ 19.000). De subsidie is lager door minder gerealiseerde dagdelen en een verlaging van de subsidie aan Kinderstad met 5% op basis van het verwachte rendement van Kinderstad over 2013.	255 V
3. Jeugdzorg Het voordeel van € 407.000,- wordt veroorzaakt doordat middelen van Samen Investeren/CJG, die bij de Jaarrekening 2012 in de reserve zijn gestort voor de geplande bestedingen in 2013 niet nodig bleken en nu dus vrij kunnen vallen.	407 V
4. Onderwijshuisvesting Het nadeel wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de geraamde opbrengst van € 1.096.000,- voor het vrijgekomen schoolgebouw Klaproosstraat 2 niet is gerealiseerd. Daarnaast zijn de kapitaallasten € 88.000,- nadelig als gevolg van de afschrijving van boekwaarden van gesloopte noodlokalen en leiden overige afwijkingen tot een nadeel van € 8.000,-.	1.192 N
5. Uitbreiding Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) tot 27 jaar In het bestedingsplan aanpak Voortijdig Schoolverlaten 2013 was € 308.700,- opgenomen voor uitbreiding van het RMC tot 27 jaar. Uit dit budget is aan de Onderwijsgroep een subsidie van € 35.000,- verleend voor de projectondersteuning van Route 35. Het restant van € 273.700,- valt vrij.	274 V
6. Transitiekosten jeugdzorg De bijdrage voor de invoeringskosten van de transitie jeugdzorg (per 1 januari 2015) is in de Meicirculaire 2013 verhoogd tot € 339.879,-. Samen met de bijdragen van de regiogemeenten van € 153.716,- bedroeg het totale budget 2013 € 493.595,-. Hiervan is € 175.000,- bij de najaarsrapportage overgeheveld naar 2014, omdat dat jaar in het teken staat van de invoering. We stellen aan de raad voor om ook het restantbudget van € 26.473,- over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	26 V

7. Maatschappelijk convenant kernsporten		18 V
Het budget voor het maatschappelijk convenant kernsporten is beschikbaar gesteld voor de totale looptijd tot 1 juli 2014. Het restantbudget over 2013 bedraagt € 17.756,-. Wij stellen aan de raad voor om dit bedrag over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.		
8. Initiatieven 52 weken onderwijs		100 V
De raad heeft in 2013 € 100.000,- beschikbaar gesteld om de totstandkoming van 52 weken onderwijs te stimuleren. Er loopt een landelijke pilot tot 1 augustus 2014 vanuit het ministerie van OCW, waarna evaluatie volgt. Het ministerie OCW heeft laten weten geen nieuwe pilots toe te laten. Tussentijdse evaluaties laten positieve resultaten zien. Zodra de mogelijkheden zich voordoen, willen we in Tilburg 52 weken onderwijs stimuleren. Wij stellen aan de raad voor om deze € 100.000,- naar 2014 over te hevelen en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.		
9. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) t.l.v. rijksmiddelen onderwijsachterstandenbeleid (OAB)		849 V
De lagere besteding van de specifieke uitkering voor OAB betreft voornamelijk een lagere subsidie dan geraamd voor Kinderstad voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en omdat er geen beroep is gedaan op het scholingsbudget VVE.		849 N
10. VVE verlengde leertijd		4.002 V
De uitvoering van de nota "Klemtoon op taal" is eind 2013 van de grond gekomen. Daarom schuiven de niet bestede middelen van de aanvullende rijksvergoeding OAB (op basis van de bestuursafspraken) door naar 2014.		4.002 N
11. Integrale KindCentra		139 V
Ten laste van de rijksmiddelen OAB is € 210.000,- beschikbaar voor de pilot Integrale KindCentra, waaruit aan de kinderopvanggroep een subsidie is verleend van € 189.848,- voor de periode 1 april 2013 tot 1 april 2015. Het aandeel voor 2013 bedroeg € 71.193,-, het restant schuift door.		139 N
12. Taalontwikkeling impulslijken en investeren in kinderen plus		968 V
Dit budget uit de reserve Gemeentelijk Onderwijsachterstandbeleid (GOA) is slechts aangesproken voor zover de lasten niet uit de rijksvergoeding voor OAB konden worden gedekt. Het restant van € 968.000,- blijft binnen de reserve GOA beschikbaar.		968 N
13. Combinatiefuncties		228 V
Voor de dekking van de kosten van de combinatiefuncties was een bedrag van € 18.610,- nodig uit het beschikbare budget van € 247.000,- uit de reserve GOA. Het restant van € 228.390,- blijft binnen de reserve GOA beschikbaar.		228 N
14. Overige afwijkingen (per saldo)		179 V
- Doorberekende organisatiekosten	94 V	
- Vrijval technische overhevelingen	40 V	
- Overige	45 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Jeugd en Onderwijs		182 V

Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Bevorderen zelfredzaam-	Lasten	239.188	229.383	9.805 V
heid en meedoen	Baten	-143.436	-152.218	8.782 V
	Saldo	95.752	77.165	18.587 V
Mutaties reserve	Saldo	-9.995	-3.328	6.667 N
Totaal	Saldo	85.757	73.837	11.920 V

Het programmaonderdeel Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen kent een afwijking van € 11.920.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag												
Met het oog op de onzekerheden samenhangend met de transitie Wmo per 1-1-2015 worden de afwijkingen op de Wmo budgetten in 2013 als incidenteel verantwoord. Bij de transitie van de Wmo worden door het rijk forse taakstellingen opgelegd. Die taakstellingen overlappen deels met gerealiseerde en lopende bezuinigingen in Tilburg die nu het voordeel veroorzaken. Daarnaast is het Tilburgse uitgangspunt om de taakstellingen 1 op 1 door te vertalen. Het mogelijke structurele effect van de voordelen in deze jaarrekening wordt bepaald zodra er meer inzicht is in het effect van de transitie Wmo.													
1. Wmo - Hulp bij Huishouden (HbH) Per 1-1-2013 is gestart met de persoonlijke dienstverlening aan huis ("Thuis in Tilburg") voor nieuwe aanvragen en heronderzoeken. In de programmabegroting is het financiële effect van deze (goedkopere) algemene voorziening ingeboekt vanaf 2014 (oplopend naar € 1.800.000,- in 2016). Het voordeel van € 980.000 op de Hulp bij Huishouden in 2013 is dan ook voor een groot deel het gevolg van de start met persoonlijke dienstverlening per 1-1-2013. Daarnaast daalt ook het aantal klanten (incl. PGB's) en het aantal uren geboden hulp. Het voordeel komt bovenop de bij de voor- en najaarsrapportage gemelde voordelen van € 1.804.000,-. Het totale voordeel voor 2013 van € 2.784.000,-, is als volgt te specificeren: ▪ Het budget Hulp bij Huishouden na alle mutaties uit de circulaire is in 2013 € 296.000,- hoger dan 2012; ▪ In 2012 was al sprake van een onderbesteding van € 1.414.000,-; ▪ De totale (netto) kosten van Hulp bij Huishouden zijn in 2013 € 1.074.000,- lager dan in 2012.	980 V												
2. Wmo - Woonvoorzieningen Het aantal aanvragen woonvoorzieningen, alsmede het toekenningspercentage, ligt in 2013 iets hoger dan in 2012. <table><tr><td></td><td>Aanvragen</td><td>Toekenningen</td><td>Toekenningen in %</td></tr><tr><td>2013</td><td>819</td><td>614</td><td>75%</td></tr><tr><td>2012</td><td>797</td><td>573</td><td>72%</td></tr></table> De kosten liggen echter € 188.000,- lager dan in 2012. Het voordeel bedraagt € 500.000,-. Dit komt omdat in de begroting rekening is gehouden met een deel dure woningaanpassingen die in 2013 niet zijn uitgevoerd.		Aanvragen	Toekenningen	Toekenningen in %	2013	819	614	75%	2012	797	573	72%	500 V
	Aanvragen	Toekenningen	Toekenningen in %										
2013	819	614	75%										
2012	797	573	72%										
3. Wmo - Vervoer Dit voordeel valt uiteen in een voordeel op het Persoonsgebonden budget (PGB) vervoer van € 430.000,- en op het collectief vervoer (regiotaxi) van € 351.000,-. Het voordeel op het PGB vervoer kent twee oorzaken. De belangrijkste is de afname van het aantal PGB	781 V												

toekenningen in combinatie met een daling van de gemiddelde prijzen van hulpmiddelen als gevolg van nieuwe aanbesteding. Daarnaast heeft de inhaalactie "terugkoop" van gebruikte hulpmiddelen extra opbrengsten gegenereerd. Het collectief vervoer laat een lichte daling zien van het aantal deeltaxipashouders. Dit is één van de oorzaken dat het totaal aantal declarabele zones is afgenomen met ruim 4 %.	
4. Subsidieafrekening voorgaande jaren Diverse subsidievaststellingen over voorgaande jaren hebben geleid tot een terugvordering van € 121.000,-.	121 V
5. Allemaal Tilburgers In 2013 hebben geen activiteiten/projecten ten laste van dit budget plaatsgevonden, voordeel € 130.000,-. Vanaf 2014 zijn de integratiebudgetten, en dus ook dit budget, opgenomen in één budget "meedoen en sociale stijging".	130 V
6. Pakketmaatregel AWBZ Vanwege de onzekerheid over de ontwikkelingen rond de decentralisatie van de functie extramurale begeleiding van de AWBZ naar gemeenten, is terughoudend omgegaan met de inzet van middelen vanuit de pakketmaatregel AWBZ. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 130.000,-.	130 V
7. Organisatiekosten ten laste van P-budget De kosten van Schuldhulpverlening en kosten van overhead zijn ten laste van het participatiebudget gebracht om besteding van dit budget te garanderen. Dit leidt hier tot een voordeel van € 1.022.000,-.	1.022 V
8. Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten (BUIG): I-deel De rijksbijdrage valt € 914.000,- hoger uit dan was voorzien bij de najaarsrapportage. Daarnaast hebben we een voordeel op de uitgaven, voornamelijk omdat onze uitkeringsprijs per uitkeringsgerechtigde lager is dan het landelijke gemiddelde. In onze begroting was al rekening gehouden met een lagere gemiddelde uitkeringsprijs. Deze blijkt in de praktijk nu nog lager dan voorzien. Dit leidt met circa 6.300 uitkeringsgerechtigden tot een voordeel van € 3,2 mln.. Tot en met 2013 is binnen Tilburg de afspraak gemaakt dat als het tekort op het bijstandsbudget in een jaar daalt onder de € 6,1 mln., maximaal € 2,0 mln. beschikbaar wordt gesteld ten behoeve van een regelvrij participatiebudget voor het jaar erna. Aangezien het nadeel lager is dan € 6,1 mln. wordt aan de raad voorgesteld om € 2,0 mln. over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	4.073 V
9. Transitiekosten AWBZ/Wmo Voor de voorgenomen decentralisatie van delen van de AWBZ per 1 januari 2015 naar de nieuwe Wmo heeft het Rijk voor de jaren 2012 t/m 2014 een invoeringsbudget beschikbaar gesteld aan gemeenten. Door de vertraging van de decentralisatie is een deel van het Tilburgse budget nog niet aangewend. Deze middelen zijn in 2014 nodig voor de invoering van de decentralisatie van de nieuwe Wmo. Bij de najaarsrapportage heeft de raad al € 400.000,- overgeheveld naar 2014. Wij stellen aan de raad voor om het restantbudget van € 157.141,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	157 V
10. Bijzondere bijstand zelfstandigen De afwikkeling van de balanspost 2012 bijzondere bijstand zelfstandigen leidt tot een nadeel van € 300.000,-	300 N
11. Regiovisie vrouwenopvang Bij de Septembercirculaire 2013 is bekend geworden dat centrumgemeenten in 2013 en 2014 € 75.000,- krijgen voor het opstellen van een regiovisie op het gebied van Geweld in Huiselijk kring die vanaf 2015 verplicht is. Onderdeel van de regiovisie is dat gemeenten in regionaal verband met elkaar afspraken maken over de besteding van de regionale middelen. Deze visie zal in 2014 worden opgesteld. Daarom stellen wij aan de raad voor het hiervoor bestemde budget van € 75.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	75 V

12. Huiselijk geweld In 2012 is € 360.000,- overgeheveld naar 2013. De bedoeling was om deze middelen in 2013 te besteden onder andere door opvolging van aanbevelingen uit een calamiteitenonderzoek door het Samenwerkend Toezicht Jeugd. De aanbevelingen uit dit rapport zijn eind 2013 bekend geworden en zullen in 2014 worden opgevolgd. Daarom stellen wij aan de raad voor het hiervoor bestemde budget van € 230.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	230 V
13. Ontwikkelbudget stedelijk kompas In 2013 hebben wij besloten € 250.000,- van de middelen voor maatschappelijke, geestelijke gezondheidszorg en verslavingsbeleid (MO/GGz/Vz) in te zetten voor de ontwikkeling van een nieuw beleidskader en de aanpak van verbeteringen op deze beleidsterreinen. Deze ontwikkelingen zijn nog niet afgerond. Wij stellen daarom aan de raad voor het restantbudget van € 180.259,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	180 V
14. Eigen kracht In de jaren 2012 t/m 2014 nemen we deel aan het landelijke programma Eigen Kracht. De middelen hiervoor zijn beschikbaar gekomen in de jaren 2011 t/m 2013. Jaarlijks is het budget van € 50.000,- overgeheveld om de uitgaven in lijn te laten lopen met de uitvoering van dit programma. Om deze reden stellen wij de raad voor om in 2013 nogmaals dit bedrag over te hevelen naar 2014 ten behoeve van het laatste jaar en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	50 V
15. Startersbeurs uit Participatiebudget De met de programmabegroting beschikbaar gestelde middelen voor het regelvrij fonds jeugdwerkloosheid zijn ingezet om een zeer succesvolle pilot met betrekking tot de Startersbeurs uit te voeren. De kosten zijn echter ten laste van het Participatiebudget gebracht zodat de middelen vrijvallen.	500 V
16. Project Brabants Arbeidsmarkt akkoord In 2013 zijn vanuit de begroting middelen beschikbaar gesteld om een aangepast leerprogramma te ontwikkelen in samenwerking met onderwijs en werkgevers. Deze middelen dienen als cofinanciering voor het project Brabants Arbeidsmarkt akkoord, looptijd tot eind 2014. De kosten 2013 zijn betaald uit de provinciale middelen. Om het project af te ronden en ter cofinanciering dienen onze middelen beschikbaar te blijven. Zodoende stellen wij aan de raad voor deze € 500.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	500 V
17. Project ontsluiting werkzoekendenbestand Bij de Septembercirculaire heeft het Rijk € 130.000,- beschikbaar gesteld voor werkgeverdiensten. Hiermee wordt het project Ontsluiting werkzoekendenbestand gefinancierd. Dit project heeft een looptijd tot in 2014 en de middelen worden gespreid over 2013 en 2014 besteed. Daarom stellen wij aan de raad voor het restantbudget van € 98.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	98 V
18. Verbindende schakels Na de najaarsrapportage is er voor de verbindende schakels dekking gevonden binnen het Tilburg Akkoord. Hiermee kan onze voorfinanciering van € 254.000,- vrijvallen.	254 V
19. Traverse nieuwbouw Voor de nieuwbouw van Traverse is een eenmalige subsidie van € 6.000.000,- aan Tiwos toegekend ten laste van de RGI. In 2013 is de eerste termijn van € 297.215,- uitbetaald; het restant schuift door naar 2014.	5.703 V 5.703 N

20. Overige afwijkingen (per saldo)		2.439 V
- Doorberekende organisatiekosten	2.029 V	
- Vrijval technische overhevelingen	129 V	
- Adm. verschuiving Sociaal werk (Fysieke en sociale leefomgeving)	218 V	
- Adm. verschuiving thuisadministratie (Armoede)	193 V	
- Adm. verschuiving BijBij participatiebudget (Armoede)	296 N	
- Overige	166 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Bevorderen zelfredzaamheid en meedoen		11.920 V

Armoede

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Armoede	Lasten	20.141	19.205	936 V
	Baten	-130	-842	712 V
	Saldo	20.011	18.363	1.648 V
Mutaties reserve	Saldo	-1.340	-774	566 N
Totaal	Saldo	18.671 N	17.589 N	1.082 V

Het programmaonderdeel Armoede kent een afwijking van € 1.082.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag																
1. Bijzondere bijstand <table><tr><td></td><td>Begroot 2013</td><td>Realisatie 2013</td><td>Realisatie 2012</td></tr><tr><td>Afgewerkte aanvragen</td><td>9.000</td><td>7.550</td><td>8.236</td></tr><tr><td>Toekenningspercentage (volledig en gedeeltelijk)</td><td>64%</td><td>61%</td><td>67%</td></tr></table> Het aantal aanvragen bijzondere bijstand was 1.450 lager dan geraamd. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 355.000,-. Door een lagere bijdrage vanuit het Participatiebudget ontstaat een nadeel van € 212.000,-, tezamen € 143.000,- voordelig. Dit voordeel is incidenteel omdat in de begroting vanaf 2014 rekening is gehouden met lagere kosten bijzondere bijstand (bezuinigingsmaatregel).		Begroot 2013	Realisatie 2013	Realisatie 2012	Afgewerkte aanvragen	9.000	7.550	8.236	Toekenningspercentage (volledig en gedeeltelijk)	64%	61%	67%	143 V				
	Begroot 2013	Realisatie 2013	Realisatie 2012														
Afgewerkte aanvragen	9.000	7.550	8.236														
Toekenningspercentage (volledig en gedeeltelijk)	64%	61%	67%														
2. Langdurigheidstoeslag (LDT) <table><tr><td></td><td>Begroot 2013</td><td>Realisatie 2013</td><td>Realisatie 2012</td></tr><tr><td>Afgewerkte aanvragen</td><td>3.700</td><td>4.063</td><td>3.740</td></tr><tr><td>Toekenningspercentage</td><td>90%</td><td>92%</td><td>87%</td></tr><tr><td>Automatische toekenningen</td><td></td><td>2.500</td><td>1.957</td></tr></table> Het aantal aanvragen LDT ligt in 2013 weer hoger dan in 2012. Ook het toekenningspercentage is toegenomen. Dit laatste hangt samen met de toename van het aantal automatische toekenningen. Omdat de sociale crisis nog voortduurt wordt een structureel nadeel van € 169.000,- gemeld.		Begroot 2013	Realisatie 2013	Realisatie 2012	Afgewerkte aanvragen	3.700	4.063	3.740	Toekenningspercentage	90%	92%	87%	Automatische toekenningen		2.500	1.957	169 N
	Begroot 2013	Realisatie 2013	Realisatie 2012														
Afgewerkte aanvragen	3.700	4.063	3.740														
Toekenningspercentage	90%	92%	87%														
Automatische toekenningen		2.500	1.957														
3. Collectieve Ziektekostenverzekering Minima (CZM) Het gemiddeld aantal deelnemers CZM steeg in 2013 naar 6.600 tegenover 6.070 in 2012. Dit komt met name omdat er voor hoge ziektekosten geen bijzondere bijstand meer kan worden aangevraagd omdat gebruik gemaakt kan worden van een collectieve (aanvullende) ziektekostenverzekering. Desondanks is sprake van een voordeel van € 729.000,- als gevolg van ontvangen restituties en vrijval posten oude jaren.	729 V																
4. Afwijking Meedoenregeling Het aantal deelnemers aan de meedoenregeling is ook in 2013 weer verder gestegen (van 9.319 naar 10.218). Op basis van de kadernota Armoede (Raadsbesluit 9-9-2013) is de doelgroep uitgebreid (van 120% naar 130% van sociaal wettelijk minimum) en is de meedoenvergoeding verhoogd van € 70,- naar € 100,- per jaar. Omdat de oude regeling per 1 september eindigde, en de nieuwe regeling per kalenderjaar loopt, is voor de laatste 4 maanden van 2013 het meedoenbudget bij de najaarsrapportage verhoogd met € 134.000,-. Van het totale budget is uiteindelijk € 150.000,- niet besteed.	150 V																
5. Ondersteuningsfonds Vanuit de overgehevelde middelen uit 2012 (€ 396.000,-) is € 179.000,- niet besteed door lagere projectkosten. Het budget met betrekking tot het individuele noodfonds is wel besteed.	179 V																

6. Armoede		167 V
De extra middelen voor armoede die bij de Septembercirculaire zijn ontvangen zijn niet besteed in 2013, voordeel € 312.000,-. Bij de kadernota armoede is € 223.000,- voor schuldhelpverlening geclaimd, terwijl deze door schuldhelpverlening al bij de voorjaarsrapportage waren gemeld, voordeel € 223.000,-. Daarnaast zijn er nog een aantal overige afwijkingen ter grootte van € 37.000,- voordelig. Door deze voordelen is de geplande onttrekking uit de voorziening herstructurering van € 405.000,- niet nodig.		
8. Overige afwijkingen (per saldo)		117 N
- Doorberekende organisatiekosten	174 N	
- Vrijval technische overhevelingen	10 V	
- Adm. verschuiving thuisadministratie (Bevorderen zelfredz.)	193 N	
- Adm. verschuiving BijBij participatiebudget (Bevorderen zelfredz.)	296 V	
- Overige	56 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Armoede		1.082 V

4.5.3 Toelichting programmarekening Vestigingsklimaat

Samenvattend financieel overzicht programma Vestigingsklimaat.

Vestigingsklimaat	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
(bedragen x € 1.000,-)				
Werken aan een andere overheid	Lasten	55.582	34.865	20.716 V
	Baten	-47.848	-77.195	29.347 V
	Saldo	7.734	-42.329	50.063 V
Mutaties reserve	Saldo	-7.734	42.329	50.063 N
Totaal werken aan een andere overheid	Saldo	0	0	0 -

Economie	Lasten	23.969	23.378	591 V
	Baten	-20.202	-23.285	3.083 V
	Saldo	3.767	93	3.674 V
Mutaties reserve	Saldo	-17.606	-14.437	3.169 N
Totaal Economie	Saldo	-13.839	-14.344	505 V

Bereikbaarheid	Lasten	58.575	43.429	15.146 V
	Baten	-14.678	-11.643	3.036 N
	Saldo	43.896	31.786	12.110 V
Mutaties reserve	Saldo	-19.774	-9.719	10.055 N
Totaal Bereikbaarheid	Saldo	24.122	22.067	2.055 V

Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	Lasten	36.338	39.701	3.363 N
	Baten	-45.807	-37.005	8.803 N
	Saldo	-9.469	2.696	12.165 N
Mutaties reserve	Saldo	9.587	-2.619	12.206 V
Totaal Spoorzone, binnenstad en piushaven	Saldo	118	77	41 V

Cultuur	Lasten	28.769	25.097	3.671 V
	Baten	-1.430	-597	833 N
	Saldo	27.338	24.500	2.838 V
Mutaties reserve	Saldo	-3.665	-1.318	2.347 N
Totaal Cultuur	Saldo	23.673	23.182	491 V

Wonen	Lasten	23.480	14.843	8.637 V
	Baten	-805	-781	24 N
	Saldo	22.675	14.062	8.613 V
Mutaties reserve	Saldo	-11.813	-2.397	9.416 N
Totaal Wonen	Saldo	10.862	11.665	803 N

Natuur om de stad	Lasten	9.992	9.982	10 V
	Baten	-247	-673	426 V
	Saldo	9.745	9.309	436 V
Mutaties reserve	Saldo	-710	-446	263 N
Totaal Natuur om de stad	Saldo	9.036	8.863	173 V

Totaal Vestigingsklimaat	Lasten	236.705	191.295	45.410 V
	Baten	-131.019	-151.179	20.160 V
	Saldo	105.686	40.116	65.570 V
Mutaties reserve		-51.714	11.393	63.107 N
Totaal Vestigingsklimaat	Saldo	53.972	51.509	2.462 V

Hierna worden per programmaonderdeel de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting (najaarsrapportage) toegelicht.

Werken aan een andere overheid

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Werken aan een andere overheid	Lasten	55.582	34.865	20.716 V
	Baten	-47.848	-77.195	29.347 V
	Saldo	7.734 N	-42.329	50.063 V
Mutaties reserve	Saldo	-7.734	42.329	50.063 N
Totaal	Saldo	0	0	0 -

Het programmaonderdeel Werken aan een andere overheid kent een afwijking van € 0,- ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Bijstelling grondexploitatie De gesloten grondexploitatie is terug te vinden onder de programmaonderdelen Bereikbaarheid, Economie, Spoorzone, Binnenstad en Piushaven en Werken aan een andere overheid. Voor- en/of nadelen van afgesloten plannen worden verrekend met de algemene reserve van het grondbedrijf, de nog niet afgesloten plannen gaan als onderhanden werk naar de balans. Per saldo is dit in de exploitatie budgettair neutraal. Zie verder de centrale toelichting op de grondexploitatie in paragraaf 3.9 grondbeleid (pag. 168 e.v.).	41.099 N 41.099 V
2. Bezuiniging ruimtelijk domein In 2011 is aangegeven dat de bezuiniging van € 500.000,- op "Stedenbouw" gezien de hoogte niet mogelijk was. De bezuiniging zou in het gehele ruimtelijke domein gerealiseerd moeten worden. Van de opgave is inmiddels structureel € 296.000,- gerealiseerd. Het succesvolle proces van Stedelijke ontwikkeling ("Transitie", "Tilburg bouwt door", "Het kan wel in Tilburg") kent veel dynamiek. Dit vergt een extra inspanning van de organisatie. Daarnaast vergt omschakelen van "toetsen op normen" naar "met initiatiefnemers participeren in waardevermeerdering van de stad" omzettingen in de structuur en cultuur van de organisatie. Herverdeling van de organisatiecapaciteit binnen het ruimtelijke domein is nodig om meer ontwikkelingsgericht te kunnen werken. De lopende trajecten "Ontslakken" en "Lean" organiseren deze aanpassingen in het ruimtelijk domein en mogelijke bezuinigingsmogelijkheden. Het is niet realistisch te veronderstellen dat de resterende bezuinigingsopgave nog wordt gerealiseerd. Vanaf 2015 betekent dit een structureel nadeel van € 204.000,-.	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Werken aan een andere overheid	0

Economie

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Economie	Lasten	23.969	23.378	591 V
	Baten	-20.202	-23.285	3.083 V
	Saldo	3.767	93	3.674 V
Mutaties reserve	Saldo	-17.606	-14.437	3.169 N
Totaal	Saldo	-13.839	-14.344	505 V

Het programmaonderdeel Economie kent een afwijking van € 505.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Professionalisering VVV Als gevolg van een aantal wisselingen in het management en in afwachting van de verhuizing van de VVV is een pas op de plaats gemaakt in de professionalisering van de VVV. Dit leidt tot een voordeel van € 75.000,-.	75 V
2. Rente Geldlening TWM In 2013 is het omslagrentepercentage gewijzigd van 4,5% naar 3,5%. Bij aanpassing van dit rentepercentage is abusievelijk het budget van de rentetoerekening aan deze geldlening niet gecorrigeerd. Omdat de looptijd van de renteperiode bijna is verstreken leidt dit tot een incidenteel voordeel van € 200.000,-.	200 V
3. Boeterente Enexis Enexis heeft op 30 september 2013 de tweede bruglening een jaar eerder afgelost. De ontvangen boeterente valt € 163.000,- hoger uit dan bij de najaarsrapportage is geraamd.	163 V
4. Dividend Attero Attero heeft dit jaar € 280.000,- dividend uitgekeerd. Wij passen de begroting aan op dit bedrag wat leidt tot een structurele bijstelling van € 25.000,- nadelig. Hiermee wordt het dividend op het afgesproken minimum begroot.	25 N
5. Citymarketing Het incidentele budget voor Citymarketing in 2013 was bestemd voor het geven van een impuls aan het Citymarketingbeleid. In de najaarsrapportage hebben we € 100.000,- overgeheveld naar 2014 omdat de besteding van middelen achterliep op het maken van de plannen en een deel van de plannen is doorgeschoven naar 2014. Deze inschatting is te laag geweest, wat hier tot een voordeel van € 43.000,- leidt. We stellen aan de raad voor om het restantbudget van € 43.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	43 V
6. Kermis en Cultuur aan elkaar verbinden De Cultuurkermis in de Koepelhal heeft in 2013 niet plaatsgevonden. Tijdens de kermis heeft er wel een aantal culturele activiteiten plaatsgevonden op het NS-plein, waarin een duidelijke verbinding werd gemaakt met de kermis. De kosten hiervoor waren € 38.000,- lager dan begroot. In 2014 willen we Kermis en Cultuur steviger aan elkaar verbinden. We organiseren hiervoor in samenwerking met Fontys Hogescholen en een aantal ondernemers in de stad een cultureel evenement tijdens de kermis (Moulin Rouge meets Berlin). Om dit mogelijk te maken stellen we aan de raad voor het restantbudget van € 38.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	38 V

7. Bijstelling grondexploitatie		5.597 N
De gesloten grondexploitatie is terug te vinden onder de programmaonderdelen Bereikbaarheid, Economie, Spoorzone, Binnenstad en Piushaven en Werken aan een andere overheid.		5.597 V
Voor- en/of nadelen van afgesloten plannen worden verrekend met de algemene reserve van het grondbedrijf, de nog niet afgesloten plannen gaan als onderhanden werk naar de balans. Per saldo is dit in de exploitatie budgettair neutraal.		
Zie verder de centrale toelichting op de grondexploitatie in de paragraaf grondbeleid (pag. 168 e.v.).		
8. Overige afwijkingen (per saldo)		11 V
- Doorberekende organisatiekosten	35 N	
- Vrijval technische overhevelingen	42 V	
- Overige	4 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Economie		505 V

Bereikbaarheid

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Bereikbaarheid	Lasten	58.575	43.429	15.146 V
	Baten	-14.678	-11.643	3.036 N
	Saldo	43.896	31.786	12.110 V
Mutaties reserve	Saldo	-19.774	-9.719	10.055 N
Totaal	Saldo	24.122	22.067	2.055 V

Het programmaonderdeel Bereikbaarheid kent een afwijking van € 2.055.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Kapitaallasten infrastructuur / verkeer en vervoer Een belangrijk deel van de projecten van Beheer infrastructuur is uitgevoerd, dan wel in uitvoering. De technische en financiële afronding vindt gedeeltelijk plaats in 2014. Door de vertraging in de investeringsuitgaven van wegen en openbare verlichting is een voordeel ontstaan op de kapitaallasten infrastructuur van € 251.000,-. Door de vertraging in de investeringsuitgaven van verkeer en vervoer is een voordeel ontstaan op de kapitaallasten van € 67.000,-.	318 V
2. Wegmeubilair correctief onderhoud Afgelopen jaar was sprake van minder schade en molest aan wegmeubilair en kon een groter deel van de schade worden verhaald op derden. Het kortcyclisch onderhoud van wegmeubilair is in 2013 in de vorm van een ontzorgingscontract in opdracht gegeven aan Diamantgroep diensten. De afrekening van de werkzaamheden was lager dan verwacht. In totaal een voordeel van € 236.000,- voor correctief onderhoud wegmeubilair	236 V
3. Openbare verlichting correctief onderhoud In het najaar van 2013 was er forse schade aan de openbare verlichting door ontvreemding van circa 250 mastluikjes. Daarnaast zijn meer defecten aan de openbare verlichting hersteld dan verwacht. De hogere kosten van dit correctieve onderhoud zijn € 302.000,-.	302 N
4. Besparing Diamantgroep diensten op het schoonhouden van het openbaar gebied De omzetverplichting van de gemeente naar de Diamantgroep bedraagt € 8,2 mln. per jaar. Deze omzet is in 2012 niet gehaald en in 2013 pas aan het einde van het jaar. Als gevolg van dit resultaat is het niet haalbaar om de korting 2013 door te voeren. Op schoonhouden veroorzaakt dit een nadeel van € 90.000,-. Met het gegeven dat de omzetverplichting in 2013 uiteindelijk gehaald is, zijn wij positief gestemd over het resultaat 2014. Voor 2014 rekenen wij dan ook op het volledig kunnen doorvoeren van de korting op schoonhouden en beheer groen.	90 N
5. Grotere inzet personeel en hoger verbruik strooizout Bij de voorjaarsrapportage is het gemiddelde structurele tekort gemeld. Vanwege de lange koudeperiode begin 2013 is er dit jaar een aanvullend tekort van € 57.000,- ontstaan.	57 N

6. Mensgerichte maatregelen In 2013 is de subsidiedeclaratie voor 2011 t/m 2013 opgesteld. Omdat de ontvangen subsidie hoger is dan geraamd, treedt over deze jaren een voordeel op van € 86.000,-. Structureel rekenen we op een subsidie van € 20.000,- per jaar ter dekking van in de begroting opgenomen kosten.	86 V
7. Uitstel onderhoud in verband met renovatie parkeergarages Door een grote renovatie in de parkeergarage Schouwburg en de geplande renovatie van parkeergarage Tivoli is minder gebruik gemaakt van de planmatige onderhoudsbudgetten. Dit leidt tot een voordeel van € 155.000,-.	155 V
8. Opbrengst en beheerkosten parkeerheffingen Het aantal uitgeschreven parkeerheffingen bleef dit jaar met circa 3.250 stuks achter op de begroting, nadeel € 218.000,-. Dit komt door een verlaagde inzet vanuit de opdrachtnemer en verlaagde pakkans door de implementatie van het "Stop & Shop parkeren" aan de linten van de binnenstad. De nieuwe aanbesteding parkeercontrole is 1 juli 2013 ingegaan. De opdrachtnemer heeft in de periode juli-december weliswaar minder uren gemaakt dan verwacht, maar als hij dit in de periode januari-juni 2014 inhaalt, voldoet hij nog steeds aan de gestelde kwaliteitseisen van de nieuwe aanbesteding. We gaan met opdrachtnemer in gesprek om de "jaarperiode" gelijk te laten lopen met een kalenderjaar. De opdrachtnemer verzorgt ook de invordering van naheffingsaanslagen en de bezwaarafhandeling (voorheen ambtelijke activiteiten). Hiermee vallen de beheerkosten voor de parkeerheffingen € 80.000,- lager uit.	138 N
9. Opbrengst parkeergelden De opbrengsten voor parkeergarage Tivoli blijven sterk achter bij de begroting, nadeel € 224.000,-. Weliswaar is het aantal parkeerders gelijk gebleven, maar er wordt minder lang geparkeerd. Hierdoor is de verwachte toename van opbrengsten door de tariefstijging van € 1,60 naar € 1,90 teniet gedaan. Daarnaast blijven de opbrengsten bij de parkeergarages Emmapassage en Schouwburg achter, nadeel € 180.000,-, vanwege de grootschalige renovatie, waardoor deze garages een periode slecht bereikbaar en beperkt beschikbaar waren. Er is een voordeel in de opbrengsten van parkeergarage Pieter Vreedepolein, € 140.000,-, door een toename in het aantal parkeerders en een ongewijzigde parkeerduur. Er waren minder opbrengsten voor het openlucht parkeren, nadeel € 170.000,-, door het wegvallen van betaald parkeerplaatsen in het centrum en het Stop & Shop-parkeren aan de Besterdring en Korvelseweg.	434 N
10. BTW-suppletie parkeren Er heeft een BTW-suppletie plaatsgevonden over de periode 2011-2013. Deze eenmalige correctie leidt tot een nadeel op de parkeerexploitatie van € 0,8 mln.. Dit wordt binnen de gesloten parkeerexploitatie opgevangen en heeft geen impact op de tariefstelling. De structurele gevolgen voor de reserve Betaald parkeren worden verwerkt bij de Voorjaarsrapportage 2014.	836 N
11. Overige kosten parkeren Het voordeel van € 171.000,- komt met name door vertraging in een aantal investeringen (€ 41.000,-), strakkere sturing op de kosten voor gas, water en licht (€ 76.000,-), een voordeel op de aangeslagen heffingen parkeergarages (€ 25.000,-) en diverse overige (€ 29.000,-).	171 V
12. Onttrekkingen reserves Onrendabele top parkeergarages en Betaald parkeren Parkeren is een gesloten exploitatie wat betekent dat het resultaat wordt verrekend met de reserves Onrendabele top parkeergarages en Betaald parkeren. Uit de reserve Betaald parkeren is € 967.000,- en uit de reserve Onrendabele top parkeergarages is € 91.000,- meer onttrokken dan begroot. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door de BTW-suppletie.	1.058 V

13. Bijstelling grondexploitatie		408 N
De gesloten grondexploitatie is terug te vinden onder de programmaonderdelen Bereikbaarheid, Economie, Spoorzone, Binnenstad en Piushaven en Werken aan een andere overheid.		408 V
Voor- en/of nadelen van afgesloten plannen worden verrekend met de algemene reserve van het grondbedrijf, de nog niet afgesloten plannen gaan als onderhanden werk naar de balans. Per saldo is dit in de exploitatie budgettair neutraal.		
Zie verder de centrale toelichting op de grondexploitatie in de paragraaf grondbeleid (pag. 168 e.v.).		
14. Verdubbeling Bredaseweg		8.366 V
Door een vertraging in het voorbereidingstraject zijn de werkzaamheden pas medio 2013 gestart en daarmee de kosten in 2013 lager. Dekking van de kosten voor de verdubbeling van de Bredaseweg is voorzien vanuit de Reserve Bovenwijkse Voorzieningen, Meerwijkse voorzieningen Reeshof, provinciale subsidie, RGI en het meerjarenprogramma onderhoud wegen. De kosten die tot en met eind 2013 zijn gemaakt zijn ten laste gebracht van de Meerwijkse voorzieningen Reeshof. De geraamde € 8,4 mln. RGI is in 2013 niet aangesproken.		8.366 N
15. Spoorweg & ontsluiting Bogerd		2.500 V
In de begroting was € 2,5 mln. geraamd voor spoorweg en ontsluiting Bogerd. Maar aangezien het bestemmingsplan nog niet is vastgesteld zijn er het afgelopen jaar geen kosten gemaakt. De bijbehorende onttrekking aan de Reserve Bovenwijkse Voorzieningen heeft daarom ook nog niet plaatsgevonden.		2.500 N
16. Overige afwijkingen (per saldo)		1.888 V
- Doorberekende organisatiekosten	215 N	
- Vrijval technische overhevelingen	2.395 V	
- Overige	292 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Bereikbaarheid		2.055 V

Afwijkingen op de parkeerverordening

Artikel 11 van de verordening op de parkeerbelastingen geeft het college de bevoegdheid om permanent of tijdelijk tariefacties uit te voeren, mits deze acties in het voordeel van de parkeerder zijn. In de jaarrekening zal hier conform de verordening over worden gerapporteerd.

De raad heeft het college gevraagd om met acties op het vlak van parkeren de detailhandel te helpen versterken.

Stop & Shop

Het college heeft besloten om vanaf 15 november 2013 de actie Stop & Shop in te voeren. Deze maatregel maakt het eerste kwartier parkeren gratis bij de linten Korvelseweg, NS- plein, Besterdring en Besterdplein. Het effect van Stop & Shop wordt na één jaar geëvalueerd op effecten voor de detailhandel en op financiële effecten voor de parkeerexploitatie.

Bulkafname parkeerabbonnementen

Bij afname door een bedrijf/instelling van 100 abonnementen of meer, is er in 2013 afgeweken van de vastgestelde parkeertarieven en zijn er maatwerk parkeerproducten geleverd.

Spoorzone, Binnenstad en Piushaven

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Spoorzone, Binnenstad en	Lasten	36.338	39.701	3.363 N
Piushaven	Baten	-45.807	-37.005	8.803 N
	Saldo	-9.469	2.696	12.165 N
Mutaties reserve	Saldo	9.587	-2.619	12.206 V
Totaal	Saldo	118	77	41 V

Het programmaonderdeel Spoorzone, Binnenstad en Piushaven kent een afwijking van € 41.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Bijstelling grondexploitatie De gesloten grondexploitatie is terug te vinden onder de programmaonderdelen Bereikbaarheid, Economie, Spoorzone, Binnenstad en Piushaven en Werken aan een andere overheid. Voor- en/of nadelen van afgesloten plannen worden verrekend met de algemene reserve van het grondbedrijf, de nog niet afgesloten plannen gaan als onderhanden werk naar de balans. Per saldo is dit in de exploitatie budgettair neutraal. Zie verder de centrale toelichting op de grondexploitatie in de paragraaf grondbeleid (pag. 168 e.v.).	3.885 V 3.885 N
2. Overige afwijkingen (per saldo) - Overige	41 V
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	41 V

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Cultuur	Lasten	28.769	25.097	3.671 V
	Baten	-1.430	-597	833 N
	Saldo	27.338	24.500	2.838 V
Mutaties reserve	Saldo	-3.665	-1.318	2.347 N
Totaal	Saldo	23.673	23.182	491 V

Het programmaonderdeel Cultuur kent een afwijking van € 491.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Monumenten Het beschikbare budget 2013 is voor € 23.000,- niet besteed en door de afboeking van oude verplichtingen is € 177.000,- vrijgevallen. Voor € 140.000,- betreft dit een reeks panden aan de Bisschop Zwijssenstraat. Het verlenen van een restauratiesubsidie aan nieuwe initiatiefnemers verhoogt de mogelijkheden om het kloostercomplex c.q. het gehele ensemble (nrs. 14-26) te ontwikkelen/restaureren. Daarom wordt aan de raad voorgesteld € 140.000,- over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	200 V
2. Bibliotheek van de toekomst In het bestedingsplan van de RGI is bij de jaarschijf 2013 voor de bibliotheek van de toekomst € 750.000,- opgenomen bij de najaarsrapportage. In 2013 is € 112.000,- besteed. Het restant schuift door naar 2014.	638 V 638 N
3. Culturele hoofdstad 2018 In de begroting 2013 waren uitgaven met betrekking tot de Culturele hoofdstad 2018 tot een bedrag van € 810.000,- geraamd ten laste van de reserve Culturele hoofdstad. Omdat dit niet is doorgegaan hebben de geraamde uitgaven en bijbehorende onttrekking niet plaatsgevonden.	810 V 810 N
4. Voorterrein museum De Pont Omdat de voorbereiding langer heeft geduurd is er in 2013 € 136.000,- minder uitgegeven dan geraamd. De bijbehorende onttrekking aan de RGI is daarom eveneens € 136.000,- lager.	136 V 136 N
5. Hergebruik historische panden De malaise in de bouw en vastgoedsector heeft ook effect op het hergebruik van erfgoed. Hierdoor is er in 2013 geen concreet plan ontstaan voor het hergebruik. Ook de bijbehorende onttrekking aan de reserve Stimuleringsfonds hergebruik historische panden heeft daarom niet plaatsgevonden.	100 V 100 N
6. Monumentenprojecten Samen Investeren Als gevolg van het stilvallen van de restauratieprojecten Abdij Koningsoord en AaBe-fabriek en uitloop van het project Abdij Koningshoeven zijn de gerealiseerde uitgaven van deze projecten € 0,6 miljoen lager. De bijbehorende onttrekking aan de provinciale middelen zijn naar evenredigheid lager. Daarnaast is in 2013 voor deze projecten een administratieve correctie doorgevoerd op eerder verantwoorde kosten van € 1,5 miljoen. Deze correctie is budgettair neutraal. De provincie heeft inmiddels besloten tot verlenging van de uitvoeringstermijn voor het project Aabe-fabriek en het project Abdij Koningshoeven met 1 jaar en voor het project Abdij Koningsoord met 2,5 jaar.	2.111 V 2.111 N

7. Overige afwijkingen (per saldo)		291 V
- Doorberekende organisatiekosten	30 V	
- Vrijval technische overhevelingen	69 V	
- Overige	192 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Cultuur		491 V

Wonen

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Wonen	Lasten	23.480	14.843	8.637 V
	Baten	-805	-781	24 N
	Saldo	22.675	14.062	8.613 V
Mutaties reserve	Saldo	-11.813	-2.397	9.416 N
Totaal	Saldo	10.862	11.665	803 N

Het programmaonderdeel Wonen kent een afwijking van € 803.000,- nadelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Leges Informatiemakelaars, kamerverhuur en brandveiligheid Minder aanvragen dan begroot leiden tot een nadeel van € 139.000,- op de leges voor informatiemakelaars, kamerverhuur en brandveiligheid.	139 N
2. Herstelwerkzaamheden MFA Zuiderkwartier Tot op heden zijn uitsluitend de knelpunten aangepakt die de directe veiligheid betreffen (prioriteit 1). De opdrachtverstrekking inzake het herstel is aanstaande. De uitvoering hiervan wordt in 2014 ter hand genomen en afgerond. Vandaar dat het lastenbudget en de bijbehorende onttrekking uit de voorziening herstructurering doorschuiven naar 2014.	996 V 996 N
3. Samen Energie Sparen De lagere kosten worden veroorzaakt omdat minder bewoners zich hebben georganiseerd en de aanlooptijd langer is dan verwacht. Hierdoor zijn er dit jaar minder subsidies aangevraagd en verstrekt. De bijbehorende onttrekking uit de reserve Duurzame Investerings is daarom eveneens lager.	137 V 137 N
4. Knelpunt wonen Aan de bestedingsrichting Knelpunt wonen is € 81.000,- minder uit de reserve Volkshuisvesting onttrokken. Dit komt door de lagere bijdrage aan het Collectieve Opdrachtgeversproject Hoge Hoek in Berkel-Enschot. Er zijn 17 woningen gerealiseerd en dat is lager dan het maximum aantal van 30 waarvoor de gemeente een financiële bijdrage had toegezegd.	81 V 81 N
5. Energieneutrale woningen Door de bijstelling van het project, om een aantal energieneutrale woningen in Berkengaarde te ontwikkelen door TIWOS, is het project vertraagd en zijn er in 2013 geen kosten gemaakt. Uitvoering is op zijn vroegst in 2015 voorzien. Afhankelijk van de genoemde bijstelling wordt beoordeeld of het project nog voldoet aan de eerder gestelde subsidievoorwaarden.	100 V 100 N
6. Wijkimpuls Stokhasselt Omdat het meer tijd vergt om tot een haalbaar plan te komen is er in 2013 niets besteed. De onttrekking aan de voorziening Herstructurering uit erfpachtomzettingen is evenredig lager. In het eerste kwartaal 2014 wordt een advies voorgelegd aan het college om het volledige budget van € 400.000,- beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de Ypelaer. De uitvoering van de werkzaamheden is gepland in 2014.	200 V 200 N

7. Convenant energie		1.791 V
Als gevolg van economische ontwikkelingen bij de corporaties en de discussie met het Rijk over de verplichte afdracht is de planvorming en de uitvoering van de verduurzaming van de woningvoorraad vertraagd. Hierdoor is in 2013 € 1,8 mln. minder uitgegeven en zijn de onttrekkingen aan de voorziening Herstructurering uit erfpachtomzettingen en de reserve Volkshuisvesting respectievelijk € 1,0 mln. en € 0,8 mln. lager. Inmiddels is een inhaalslag ingezet om de einddatum van 2015 te halen.		1.791 N
8. Overige afwijkingen (per saldo)		664 N
- Doorberekende organisatiekosten	745 N	
- Vrijval technische overhevelingen	32 V	
- Adm. verschuiving veiligheidsbeleid (Veiligheid)	122 V	
- Overige	73 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Wonen		803 N

Natuur om de stad

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Natuur om de stad	Lasten	9.992	9.982	10 V
	Baten	-247	-673	426 V
	Saldo	9.745	9.309	436 V
Mutaties reserve	Saldo	-710	-446	263 N
Totaal	Saldo	9.036	8.863	173 V

Het programmaonderdeel Natuur om de stad kent een afwijking van € 173.000 voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Beheer groen, besparing Diamantgroep diensten De omzetverplichting van de gemeente naar de Diamant bedraagt € 8,2 mln. per jaar. Deze omzet is in 2012 niet gehaald en in 2013 pas aan het einde van het jaar. Als gevolg van dit resultaat is het niet haalbaar om de korting 2013 door te voeren. Op beheer groen veroorzaakt dit een nadeel van € 187.000,-. Met het gegeven dat de omzetverplichting in 2013 uiteindelijk gehaald is, zijn wij positief gestemd over het resultaat 2014. Voor 2014 rekenen wij dan ook op het volledig kunnen doorvoeren van de korting op schoonhouden en beheer groen.	187 N
2. Beheer groen, bonus- en sanctieregeling Bij het dagelijks beheer op basis van de onderhoudscontracten wordt continue gecontroleerd op de gewenste beeldkwaliteit. Deze moet voor minimaal 90% worden gehaald, anders wordt een sanctie opgelegd. De sancties in 2013 hebben geleid tot een voordeel van € 135.000,-.	135 V
3. Speelterrein Jan Truijnenlaan Voor de inrichting van een speelterrein aan de Jan Truijnenlaan is eind 2011 opdracht gegeven. Het was de bedoeling om op een experimentele manier te komen tot een optimale inrichting van het speelterrein. Die werkwijze is helaas niet geslaagd, waardoor in 2013 toch weer moest worden teruggevallen op de traditionele manier van buurtparticipatie. Hierdoor was het niet meer mogelijk het speelterrein in 2013 te realiseren. Het speelterrein wordt nu in 2014 gerealiseerd. Er is in 2014 echter geen budget voor de realisering van het speelterrein Jan Truijnenlaan voorzien en daarbij is het huidige budget van € 59.000,- mogelijk gemaakt, doordat de wijkraad in 2011 zelf € 35.000,- hiervoor aan de gemeente heeft bijgedragen. Wij stellen aan de raad voor € 59.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	59 V
4. Herplant bomen hoofdstructuur In 2013 is een start gemaakt met de herplant van bomen in de hoofdstructuur. De herplant van de rest van deze bomen zal in 2014 plaatsvinden. De onttrekking uit de reserve Bomen is daarom € 239.000,- lager dan begroot.	239 V 239 N
5. Overige afwijkingen (per saldo) - Doorberekende organisatiekosten 35 V - Vrijval technische overhevelingen 34 V - Overige 97 V	166 V
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Natuur om de stad	173 V

4.5.4 Toelichting programmarekening Leefbaarheid

Samenvattend financieel overzicht programma Leefbaarheid.

Leefbaarheid	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
(bedragen x € 1.000,-)				
Veiligheid	Lasten	35.678	35.173	505 V
	Baten	-3.323	-3.367	45 V
	Saldo	32.355	31.806	549 V
Mutaties reserve	Saldo	-797	-682	115 N
Totaal Veiligheid	Saldo	31.558	31.124	435 V
Fysieke en sociale leefomgeving	Lasten	55.185	52.311	2.874 V
	Baten	-5.902	-5.325	576 N
	Saldo	49.283	46.986	2.297 V
Mutaties reserve	Saldo	-3.484	-1.543	1.941 N
Totaal Fysieke en sociale leefomgeving	Saldo	45.799	45.443	356 V
Sport	Lasten	30.434	31.636	1.202 N
	Baten	-9.527	-10.777	1.251 V
	Saldo	20.907	20.859	48 V
Mutaties reserve	Saldo	-1.946	-1.084	862 N
Totaal Sport	Saldo	18.961	19.775	814 N
Duurzaamheid	Lasten	12.553	9.359	3.194 V
	Baten	-2.524	-1.816	708 N
	Saldo	10.029	7.543	2.487 V
Mutaties reserve	Saldo	-2.748	-1.251	1.497 N
Totaal Duurzaamheid	Saldo	7.281	6.291	990 V
Groen in de stad	Lasten	1.261	1.241	20 V
	Baten	0	0	0 -
	Saldo	1.261	1.241	20 V
Mutaties reserve	Saldo	-190	-193	3 V
Totaal Groen in de stad	Saldo	1.071	1.048	23V
Totaal Leefbaarheid	Lasten	135.110	129.720	5.390 V
	Baten	-21.275	-21.286	11 V
	Saldo	113.836	108.434	5.401 V
Mutaties reserve	Saldo	-9.165	-4.754	4.411 N
Totaal Leefbaarheid	Saldo	104.671	103.681	990 V

Hierna worden per programmaonderdeel de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting (najaarsrapportage) toegelicht.

Veiligheid

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Veiligheid	Lasten	35.678	35.173	505 V
	Baten	-3.323	-3.367	45 V
	Saldo	32.355	31.806	549 V
Mutaties reserve	Saldo	-797	-682	115 N
Totaal	Saldo	31.558	31.124	435 V

Het programmaonderdeel Veiligheid kent een afwijking van € 435.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Crisisbeheersing De totale externe kosten door het vrijkomen van asbest bij de brand in de Graaf Ottostraat in september zijn € 57.000,-, waarvan € 18.000,- gedekt uit het budget illegale storting. De advieskosten en kosten voor opvang van bewoners vanwege de verzakking van het appartementen-complex de Stadswachter leiden tot een nadeel van € 80.000,-. Voor beide crisismaatregelen wordt actie ondernomen om de kosten te verhalen op de veroorzakers.	119 N
2. Uitvoering trajectregie In 2013 is besloten eenmalig € 49.975,- van de middelen Persoonsgerichte aanpak in te zetten voor de trajectregie door Traverse (casusregie Top 100). Door vertraging in het Top 100 proces zijn 4 trajecten in december opgestart die doorlopen in 2014. Om deze reden stellen we aan de raad voor om € 43.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	43 V
3. Veiligheidsbeleid Het veiligheidsbeleid wordt voor € 249.000,- gedekt door een onttrekking uit de reserve Veiligheidsbeleid. Per saldo is € 122.400,- minder aan de reserve onttrokken met name doordat de kosten voor Intelligence lager zijn uitgevallen dan geraamd.	122 V 122 N
4. Overige afwijkingen (per saldo) - Doorberekende organisatiekosten 68 V - Vrijval technische overhevelingen 412 V - Adm. verschuiving veiligheidsbeleid (Wonen) 122 N - Overige 153 V	511 V
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Veiligheid	435 V

Fysieke en sociale leefomgeving

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Fysieke en sociale	Lasten	55.185	52.311	2.874 V
leefomgeving	Baten	-5.902	-5.325	576 N
	Saldo	49.283	46.986	2.297 V
Mutaties reserve	Saldo	-3.484	-1.543	1.941 N
Totaal	Saldo	45.799	45.443	356 V

Het programmaonderdeel Fysieke en sociale leefomgeving kent een afwijking van € 356.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Subsidie afrekening voorgaande jaren Diverse subsidievaststellingen over voorgaande jaren hebben geleid tot een terugvordering van € 144.000,-.	144 V
2. Werkbudgetten bestemmingsplannen Er is een overschot van € 160.000,- op de werkbudgetten bestemmingsplannen omdat er minder specifieke deskundigheid en externe onderzoeken nodig waren. Ook de kosten voor digitalisering van bestemmingsplannen vielen lager uit. Dit komt o.a. omdat de in 2013 geactualiseerde bestemmingsplannen in 2012 zijn voorbereid waardoor er in 2013 minder kosten zijn gemaakt.	160 V
3. Structuurvisie Tilburg Bij de Programmabegroting 2011 is incidenteel € 80.000,- beschikbaar gesteld voor de structuurvisie Tilburg, het uitvoeren van een Milieueffectrapportage (beoordeling) en andere communicatie- en advieskosten. We hebben ervoor gekozen om het proces van de structuurvisie zorgvuldig te doorlopen door vóór vaststelling de concept structuurvisie vrij te geven voor consultatie. Hierbij is (nog) geen Milieueffectrapportage uitgevoerd/nodig. Het bestuurlijk proces tot vaststelling van de ontwerp structuurvisie start na de gemeenteraadsverkiezingen 2014. Wij stellen aan de raad voor het restantbedrag van € 72.754,- over te hevelen naar 2014 ten behoeve van communicatie- en advieskosten en eventueel een planMER en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	73 V
4. Sociale knelpunten Voor de aanpak van sociale knelpunten zijn bij een paar maatregelen nog geen opdrachten aangegaan met uitvoerders. Intern is wel opdracht gegeven voor de uitvoering en richting de buurten zijn ook verwachtingen gewekt. Daarom wordt aan de raad voorgesteld om voor die maatregelen een bedrag van € 69.000,- over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	69 V
5. Meerjaren Programma Openbare Ruimte (MJP) Op het MJP binnen het programma Fysieke en sociale leefomgeving is een voordelig resultaat ontstaan van € 307.000,-, wat niet meer nodig is voor de uitvoering van het huidige meerjarenprogramma.	307 V
6. Riolering kapitaallasten Als gevolg van vertraagde investeringen is een voordeel op de kapitaallasten riolering ontstaan van € 143.000,-.	143 V

7. Duobakken kapitaallasten		454 V
De omwisseling van de huidige duobakken rest/gft was gepland voor 2013, direct na afloop van de omwisseling van de oude papiercontainers naar de nieuwe duobakken papier/plastic. De omwisseling naar de nieuwe (bechipte) duobakken rest/gft vindt vanwege drukke werkzaamheden echter in 2014 plaats. Dit leidt voor 2013 tot een voordeel op de kapitaallasten van € 454.000,-.		
8. Lagere afvalverwerkingskosten		274 V
Het voordeel van € 274.000,- op afvalverwerkingskosten wordt verklaard door minder aanbod van huishoudelijk restafval en door de hogere inzamelinspanning van plastic.		
9. Verrekening met de egalisatiereserves		1.222 N
Resultaten op het beheer van riolering, waterhuishouding en schoonhouden openbaar gebied worden (inclusief fictieve BTW) verrekend met de betreffende egalisatiereserves. Dit betekent een storting van € 729.000,- in de egalisatiereserve rioolheffing en gesaldeerd € 493.000,- in de egalisatieheffing afvalstoffenheffing.		
10. Tilburg Akkoord		150 N
Uit de reserve Samen investeren/Tilburg Akkoord is € 150.000,- onttrokken ten behoeve van een subsidie voor het werkpunt Tilburg.		150 V
11. Overige afwijkingen (per saldo)		46 N
- Doorberekende organisatiekosten	270 N	
- Vrijval technische overhevelingen	146 V	
- Adm. verschuiving sociaal werk (Bevorderen zelfredz.)	218 N	
- Overige	296 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Fysieke en sociale leefomgeving		356 V

Sport

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Sport	Lasten	30.434	31.636	1.202 N
	Baten	-9.527	-10.777	1.251 V
	Saldo	20.907	20.859	48 V
Mutaties reserve	Saldo	-1.946	-1.084	862 N
Totaal	Saldo	18.961	19.775	814 N

Het programmaonderdeel Sport kent een afwijking van € 814.000,- nadelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Opbrengsten Buitensport Net als in 2012 blijven de opbrengsten van buitensport achter op de begroting, nadelig € 262.000,-. In 2014 komt het Sportbedrijf met een structurele berekening van het meerjarige tekort.	262 N
2. Ireen Wüst 400-meter schaatsbaan De bezoekersaantallen nemen iets toe ten opzichte van 2012. We zien echter een verschuiving van losse tickets naar verenigingschaatsen, abonnementen en schoolschaatsen. Daarnaast zien we een daling van de opbrengsten voor zomeractiviteiten in de Ireen Wüst ijsbaan. Dit leidt tot een nadeel van € 101.000,-.	101 N
3. Zwembad Stappegoor In 2013 daalde het aantal bezoekers van zwembad Stappegoor, onder andere door de sluiting voor groot onderhoud. De opbrengsten van doelgroepen, zoals fifty-fit en aqua-fitness dalen jaarlijks, wat overeenkomt met de landelijke trend. Dit leidt tot een nadeel van € 262.000,-.	262 N
4. Topsportthal Door het wegvallen van enkele grote huurders in de Topsportthal is er veel leegstand. De uren die hierdoor beschikbaar zijn voor andere verhuur worden slechts voor een beperkt deel ingevuld door veel kleine huurders. Daarnaast zien we de beweging dat de grote huurders minder uren afnemen. Dit leidt tot een nadeel van € 302.000,-.	302 N
5. Drieburcht Bij de najaarsrapportage is vanuit de bedrijfsvoering van het Sportbedrijf € 400.000,- toegevoegd aan de begroting van de Drieburcht. Deze middelen bleken achteraf niet nodig.	400 V
6. Incidentele afschrijving activa Opschoning van de activa administratie van het Sportbedrijf heeft geleid tot afboeking van onterecht geactiveerde investeringen voor € 302.000,-.	302 N
7. Internet portal Het budget voor de internet portal is niet uitgegeven in 2013. Wij stellen aan de raad voor het budget van € 26.000,- naar 2014 over te hevelen en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening, zodat dit budget alsnog kan worden gebruikt voor het realiseren van de sportwebsite.	26 V

8. Sportpark Zeshoeven		67 V
De werkzaamheden voor de herstructurering van het sportpark Zeshoeven zijn in een vergevorderd stadium. Afwikkeling van het restantbudget uit de RGI van € 67.000,- zal in 2014 plaatsvinden.		67 N
9. Hockeyfusie Forward Tilburg		1.326 V
De geplande oplevering van de nieuwbouw van het clubhuis van hockeyclub Forward Tilburg eind 2013 is niet gehaald waardoor de laatste betaling in 2014 plaatsvindt. De bijbehorende onttrekking aan de beschikbare middelen is daarom ook lager.		1.326 N
10. Overige afwijkingen (per saldo)		11 N
- Doorberekende organisatiekosten	287 N	
- Vrijval technische overhevelingen	168 V	
- Overige	108 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Sport		814 N

Duurzaamheid

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Duurzaamheid	Lasten	12.553	9.359	3.194 V
	Baten	-2.524	-1.816	708 N
	Saldo	10.029	7.543	2.487 V
Mutaties reserve	Saldo	-2.748	-1.251	1.497 N
Totaal	Saldo	7.281	6.291	990 V

Het programmaonderdeel Duurzaamheid kent een afwijking van € 990.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Kennisoverdracht Energiecoöperaties De raad heeft bij de behandeling van de Jaarrekening 2012 eenmalig € 50.000,- ter beschikking gesteld voor het ondersteunen van energiecoöperaties in Tilburg door middel van kennisoverdracht. Omdat initiatieven geleidelijk op gang komen is in de najaarsrapportage € 40.000,- overgeheveld naar 2014. De in 2013 voorziene financiële ondersteuning aan de VEC Noord Brabant van € 10.000,- voor de Green Deal wordt begin 2014 gerealiseerd. De VEC, die namens circa 20 tot 25 energiecoöperaties spreekt, heeft eind 2013 de Green Deal met alle partijen afgestemd en eerst begin 2014 overeenstemming bereikt. We stellen daarom aan de raad voor om het restantbudget van € 10.000,- over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	10 V
2. Projecten lucht t.l.v. reserve Bodem, lucht en geluid Omdat het functioneel groen Hart van Brabantlaan wordt aangelegd na het gereedkomen van de verharding in 2014 verschuift ook de bijdrage hieraan van 2013 naar 2014. Daarnaast blijven de kosten van het verschonen wagenpark (aanvragen bedrijven) als gevolg van de crisis achter en zijn de kosten van de milieuzone voor 2013 zijn te hoog ingeschat. De bijbehorende onttrekking uit de reserve Bodem, lucht en geluid is evenredig lager.	202 V 202 N
3. Projecten lucht, Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) Door vertraging in de uitvoering, voortschrijdende inzichten, minder te ondersteunen initiatieven uit de markt als gevolg van de crisis ed. is binnen het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) minder uitgegeven. De onttrekking aan de hiervoor beschikbaar gestelde rijksmiddelen is hierdoor evenredig lager. Daarnaast is in de verantwoording van de rijksmiddelen meer dan de verplichte 50% cofinanciering gerealiseerd. Hierdoor is € 0,9 mln. van de rijksmiddelen veilig gesteld en in de reserve Bodem, geluid en lucht gestort om later de afgesproken NSL-projecten te kunnen afronden.	533 V 533 N
4. Klimaatwerkplan 2013 De lagere lasten ontstaan voornamelijk omdat de activiteiten rondom de green deals nog niet tot bestedingen hebben geleid en het traject voor een strategische lange termijn visie eerst in 2014 start. De onttrekking aan de reserve Duurzame investeringen is daarom ook lager.	133 V 133 N
5. Digitalisering bodemarchief Als gevolg van ICT problemen is van de geraamde € 300.000,- slechts € 55.000,- uitgegeven. De onttrekking aan de reserve Bodem, lucht en geluid is daarom ook lager.	245 V 245 N

6. Bodemprojecten		639 V
Omdat een aantal bodemprojecten wordt ondergebracht bij het gebiedsgericht beheer, zijn hiervoor in 2013 zo min mogelijk kosten gemaakt. Na afronding in 2014 zullen de restantbudgetten conform raadsbesluit in de reserve gebiedsgericht beheer worden gestort.		639 N
De samenwerking met Brabant Water bij het opzetten van het monitornetwerk is vertraagd, echter heeft wel een financiële bijdrage voor de aanleg van het monitornetwerk opgeleverd.		
Tenslotte heeft prioritering in werkzaamheden en capaciteitsproblematiek voor vertraging bij bodemprojecten gezorgd. De bijbehorende onttrekking aan de beschikbare middelen is daarom ook lager.		
7. Railverkeerslawaaï		211 V
Fase 4 van het project is in uitvoering, maar nog niet gereed. De reden voor de vertraging is discussie tussen aannemer/bouwkundig adviseur en het ministerie over de wijze van uitvoering van de monumentale panden. Hierdoor is het hele project (dus ook niet monumentale panden) vertraagd en zijn in 2013 minder kosten gemaakt. De onttrekking aan de beschikbare rijkssubsidie heeft daarom ook niet plaatsgevonden.		211 N
8. Wegverkeerslawaaï		211 V
Rond de jaarwisseling 2013 is de eerste fase van het project Bosscheweg afgerond. Omdat met de volgende fase is gewacht tot duidelijkheid bestond over de kosten van de eerste fase, en daarmee het resterend budget voor het vervolg, zijn de uitgaven lager. De onttrekking aan de beschikbare rijkssubsidie is daarom ook achterwege gebleven.		211 N
9. Overige afwijkingen (per saldo)		980 V
- Doorberekende organisatiekosten	166 N	
- Vrijval technische overhevelingen	948 V	
- Storting egalisatiereserve rioolrecht (milieubeheer)	24 N	
- Overige	222 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Duurzaamheid		990 V

Groen in de stad

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Groen in de stad	Lasten	1.261	1.241	20 V
	Baten	0	0	0 -
	Saldo	1.261	1.241	20 V
Mutaties reserve	Saldo	-190	-193	3 V
Totaal	Saldo	1.071	1.048	23 V

Het programmaonderdeel Groen in de stad kent een afwijking van € 23.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Overige afwijkingen (per saldo)	23 V
- Overige	23 V
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Groen in de stad	23 V

4.5.5 Toelichting programmarekening Bestuur

Samenvattend financieel overzicht programma Bestuur.

Bestuur (bedragen x € 1.000,-)	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Samenwerken en netwerken	Lasten	1.856	1.624	232 V
	Baten	-1.550	-1.546	4 N
	Saldo	306	78	228 V
Mutaties reserve	Saldo	-16	-16	0 -
Totaal Samenwerken en netwerken	Saldo	290	62	228 V
Dienstverlening	Lasten	7.666	7.314	351 V
	Baten	-4.038	-3.670	367 N
	Saldo	3.628	3.644	16 N
Mutaties reserve	Saldo	-3	-3	0 -
Totaal Dienstverlening	Saldo	3.625	3.641	16 N
Tarieven	Lasten	2.226	2.194	32 V
	Baten	-79.221	-79.956	736 V
	Saldo	-76.995	-77.762	767 V
Mutaties reserve	Saldo	-664	-123	541 N
Totaal Tarieven	Saldo	-77.659	-77.885	227 V
Organisatie	Lasten	5.732	5.591	141 V
	Baten	-114	-154	40 V
	Saldo	5.618	5.437	182 V
Mutaties reserve	Saldo	-1	-1	0 -
Totaal Organisatie	Saldo	5.618	5.436	182 V
Algemeen	Lasten	62.465	32.522	29.943 V
	Baten	-304.993	-295.946	9.048 N
	Saldo	-242.528	-263.424	20.895 V
Mutaties reserve	Saldo	2.652	22.236	19.584 N
Totaal Algemeen	Saldo	-239.876	-241.188	1.312 V
Totaal Bestuur	Lasten	79.944	49.245	30.699 V
	Baten	-389.915	-381.273	8.642 N
	Saldo	-309.971	-332.028	22.057 V
Mutaties reserve	Saldo	1.968	22.093	20.124 N
Totaal Bestuur	Saldo	-308.003	-309.935	1.933 V

Hierna worden per programmaonderdeel de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting (najaarsrapportage) toegelicht.

Samenwerking en netwerken

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Samenwerking en netwerken	Lasten	1.856	1.624	232 V
	Baten	-1.550	-1.546	4 N
	Saldo	306	78	228 V
Mutaties reserve	Saldo	-16	-16	0
Totaal	Saldo	290	62	228 V

Het programmaonderdeel Samenwerking en netwerken kent een afwijking van € 228.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Afwijking Lidmaatschappen	79 V
Dit voordeel van € 79.000,- betreft de lidmaatschappen van o.m. de VNG en Brabantstad.	
2. Overige afwijkingen (per saldo)	149 V
- Doorberekende organisatiekosten	190 V
- Vrijval technische overhevelingen	4 V
- Overige	45 N
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Samenwerking en netwerken	228 V

Dienstverlening

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Dienstverlening	Lasten	7.666	7.314	351 V
	Baten	-4.038	-3.670	367 N
	Saldo	3.628	3.644	16 N
Mutaties reserve	Saldo	-3	-3	0 -
Totaal	Saldo	3.625	3.641	16 N

Het programmaonderdeel Dienstverlening kent een afwijking van € 16.000,- nadelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Afwijking opbrengsten aangevraagde documenten stadswinkel In 2013 zijn minder documenten aangevraagd dan begroot, nadelig € 345.000,-. De voornaamste verschillen zijn: paspoorten -1.158, ID kaarten -2.006, uitreksels -13.383 en huwelijken -131 (tevens een verschuiving van duurdere huwelijken op een trouwlocatie naar het goedkopere administratief huwelijk).	345 N
2. Overige afwijkingen (per saldo)	329 V
- Doorberekende organisatiekosten 350 V - Vrijval technische overhevelingen 6 V - Overige 27 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Dienstverlening	16 N

Tarieven

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Tarieven	Lasten	2.226	2.194	32 V
	Baten	-79.221	-79.956	736 V
	Saldo	-76.995	-77.762	767 V
Mutaties reserve	Saldo	-664	-123	541 N
Totaal	Saldo	-77.659	-77.885	227 V

Het programmaonderdeel Tarieven kent een afwijking van € 227.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Invordering Op het moment dat belastingvorderingen worden overgedragen aan de deurwaarder worden hiervoor extra kosten in rekening gebracht. Deze invorderingsopbrengsten waren in 2013 hoger dan begroot, waardoor een voordeel is ontstaan van € 106.000,-.	106 V
2. Kosten bezwaar en beroep Landelijk gezien is een ontwikkeling waar te nemen waarbij steeds vaker WOZ-bezwaren worden ingediend door no cure-no pay organisaties. Ook in Tilburg hebben we het afgelopen jaar een sterke stijging gezien. Op het moment dat een bezwaarschrift wordt toegekend ontstaat het recht op een kostenvergoeding, wat een nadeel op deze post oplevert van € 102.000,-.	102 N
3. Opbrengst bouwleges Van de 1.125 begrote vergunningen zijn er 667 gerealiseerd in 2013. Het nadeel van € 177.000,- op de leges is desondanks beperkt omdat in 2013 relatief veel bouwvergunningen zijn aangevraagd voor grote (duurdere) projecten.	177 N
4. Onroerend Zaak Belasting De onroerende zaakbelasting bestaat uit een drietal onderdelen; OZB eigendom woningen, OZB eigendom niet-woningen en OZB gebruik niet-woningen. Het totale resultaat van € 261.000,- voordelig is te verdelen als € 115.000,- voorgaande jaren en € 146.000,- voor 2013.	261 V
5. Afvalstoffenheffing Het resultaat op afvalstoffenheffing van € 376.000,- voordelig is onder te verdelen in een resultaat op voorgaande jaren van € 83.000,- en van € 293.000,- voor 2013 (ruim 1% ten opzichte van de begroting van € 21.263.000,-). Als gevolg van minder leegstand en een hoger aantal gereedgekomen woningen, zijn meer gebruikersaanslagen opgelegd.	376 V
6. Rioolheffingen De rioolheffingen bestaan uit een drietal onderdelen; rioolaansluitrecht, rioolafvoerrecht woningen en rioolafvoerrecht niet-woningen. Het totale resultaat van € 165.000,- voordelig is te verdelen als € 36.000,- voorgaande jaren en € 129.000,- voor 2013.	165 V

7. Verrekening met de egalisatiereserves		541 N
Resultaten op het beheer van riolering, waterhuishouding en schoonhouden openbaar gebied worden (inclusief fictieve BTW) verrekend met de betreffende egalisatiereserves. Dit betekent een storting van € 165.000,- in de egalisatiereserve rioolheffing en € 376.000,- in de egalisatieheffing afvalstoffenheffing.		
8. Overige afwijkingen (per saldo)		139 V
- Doorberekende organisatiekosten	12 V	
- Vrijval technische overhevelingen	3 V	
- Overige	124 V	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Tarieven		227 V

Organisatie

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Verschil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Organisatie	Lasten	5.732	5.591	141 V
	Baten	-114	-154	40 V
	Saldo	5.618	5.437	182 V
Mutaties reserve	Saldo	-1	-1	0 -
Totaal	Saldo	5.618	5.436	182 V

Het programmaonderdeel Organisatie kent een afwijking van € 182.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Overige afwijkingen (per saldo)	182 V
- Doorberekende organisatiekosten	80 V
- Vrijval technische overhevelingen	7 V
- Overige	95 N
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Organisatie	182 V

Algemeen

	L/B	Gewijzigde begroting	Rekening 2012	Vershil Rekening t.o.v. gewijzigde begroting
Algemeen	Lasten	62.465	32.522	29.943 V
	Baten	-304.993	-295.946	9.048 N
	Saldo	-242.528	-263.424	20.895 V
Mutaties reserve	Saldo	2.652	22.236	19.584 N
Totaal	Saldo	-239.876	-241.188	1.312 V

Het programmaonderdeel Algemeen kent een afwijking van € 1.312.000,- voordelig ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieronder volgt op hoofdlijnen een toelichting op deze afwijking.

Afwijking	Bedrag
1. Gebouwenexploitatie A. Inhaalslag preventief onderhoud gemeentegebouwen Vanuit vastgoed is de organisatie van het eigenaaronderhoud van gemeentegebouwen uitgebreid en verder geprofessionaliseerd. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat de achterstanden in het preventieve onderhoud zijn weggewerkt. Dit leidt tot een financieel nadeel van € 1,8 mln. in 2013, wat voor € 395.000,- kan worden opgevangen door een extra onttrekking uit de onderhoudsvoorziening voor gemeentegebouwen.	1.405 N
B. Gebouwen op Orde Het project is ruim een jaar op weg en een belangrijk deel van de fysieke maatregelen met betrekking tot veiligheid is uitgevoerd. De benodigde veiligheidsmaatregelen en procedurele afspraken die in 2014 moeten worden uitgevoerd zijn in beeld. Hieruit blijkt dat een deel van het oorspronkelijke budget kan vrijvallen van € 236.000,-. In de najaarsrapportage 2013 is een overhevelingvoorstel vastgesteld waarin het geprognosticeerde restantbudget à € 1,4 mln. in zijn volledigheid werd overgeheveld naar jaarschijf 2014. Sindsdien is er in binnen het project veel voortgang geboekt in het realiseren de projectdoelstellingen, zoals het aanbrengen van de benodigde fysieke en non-fysieke veiligheidsmaatregelen in de gemeentegebouwen, en is er een meer concreet beeld ontstaan op de verwachte kosten in 2014. Daarom stellen wij voor het overhevelingvoorstel van de najaarsrapportage voor een bedrag van € 764.000,- terug te draaien (zie overhevelingsvoorstellen pagina 208)	236 V
C. Oplevering herstelwerkzaamheden dierenasiel Wielevenweg 20 De fysieke herstelwerkzaamheden voor het dierenasiel aan de Wielevenweg 20 zijn gestart en lopen nog door in 2014. We stellen aan de raad voor het restantbudget van € 281.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	281 V
D. Uitvoering inspecties conditieafhankelijk onderhoud De conditieafhankelijke onderhoudsinspecties en de bijbehorende scenariodoorberekeningen zijn in 2013 nog niet afgerond en worden in 2014 opgeleverd. We stellen aan de raad voor het restantbudget van € 147.000,- over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	147 V
E. Vertraagde verkoop Wijkcentrum 'In de Boomtak' De verkoop van Wijkcentrum 'In de Boomtak' heeft in 2013 niet plaatsgevonden, omdat de beoogde koper de benodigde financiering nog niet rond heeft kunnen krijgen. Daarom is de door de raad verstrekte bijdrage aan de verkoop nog niet ingezet. We stellen aan de raad voor dit budget, € 125.000,-, over te hevelen naar 2014 en dit te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	125 V

F. Overige afwijkingen Gemeentegebouwen Dit voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door lagere kapitaallasten door vertraagde investeringen, zoals de Drieburcht (€ 120.000,-), strakkere sturing op de kosten voor gas, water en licht (€ 40.000,-) en diverse overige (€ 78.000,-) .	238 V																								
2. Businesscase dienstverlening In 2013 zijn de eerste besparingsmaatregelen op het gebied van kanaalsturing ingevoerd. Dit resulteert met name in bezuinigingen op de formatie Wmo (minder baliecontacten) en lagere kosten telefonie (minder calls). De extra bezuinigingen lopen al vooruit op de voor 2014/2015 begrote bezuinigingen, voordeel € 148.000,-.	148 V																								
3. Bank- en provisiekosten en rente Door minder daggeldleningen en geen nieuwe langlopende leningen wordt een voordeel van € 99.000,- gerealiseerd op bank- en provisiekosten en betaalde korte rente. De investeringen zijn fors achtergebleven bij de investeringsramingen, zodat geen aanvullende financiering nodig was. Dit resulteert in een voordeel bij opgenomen leningen van € 428.000,-. Als gevolg van de achterblijvende investeringen is er ook minder geactiveerd. Aan activa wordt rente toegerekend die ten gunste komt van de financiering. In dit geval levert het hier een nadeel van € 230.000,- op en een voordeel bij de betreffende programmaonderdelen. De hoogte van een aantal reserves is bij de Jaarrekening 2012 nog naar beneden bijgesteld. Door deze lagere reservestanden hoeft minder interne rente te worden vergoed wat leidt tot een voordeel van € 316.000,-.	613 V																								
4. Deelneming 't Laar BV Uit de opheffing van RWI Indutil heeft de gemeente een aandelenkapitaal van 't Laar BV verkregen. Dit leidt tot een voordeel van € 64.000,- omdat het resultaat uit de deelneming RWI Indutil volledig was voorzien. Daarnaast is uit de opgeheven deelneming RBC BV het liquidatiesaldo van € 23.000,- ontvangen.	87 V																								
5. Uitkering gemeentefonds Op basis van de Decemercirculaire 2013 is de uitkering Gemeentefonds 2013 bijgesteld. Dit leidt tot een voordeel van € 1.900.000,-. Met betrekking tot het uitkeringsjaar 2012 zijn de maatstaven geactualiseerd; voordelig € 290.000,-. Het uitkeringsjaar 2011 is inmiddels definitief vastgesteld; voordelig € 311.000,-. Specificatie uitkeringsjaar 2013 <table><tr><th>Bedragen x € 1 mln.</th><th>Najaarrapportage 2013</th><th>Jaarrekening 2013</th><th>Mutatie</th></tr><tr><td>- algemene uitkering (incl. suppletie-uitkering)</td><td>188,881</td><td>190,233</td><td>V 1,352</td></tr><tr><td>- integratie-uitkeringen</td><td>21,181</td><td>21,181</td><td>-</td></tr><tr><td>- decentralisatie-uitkeringen</td><td>23,654</td><td>24,102</td><td>V 0,448</td></tr><tr><td>- verzameluitkeringen</td><td>1,784</td><td>1,884</td><td>V 0,100</td></tr><tr><td>Totaal uitkeringsjaar 2013</td><td>235,500</td><td>237,400</td><td>V 1,900</td></tr></table> Het voordelige verschil 2013 op de algemene uitkering wordt met name veroorzaakt door de positieve bijstelling van het accres 2013 van € 1.044.000,-. Uitdeling van de verdeelreserve 2013 leidt daarnaast tot € 150.000,- voordelig en de bijstelling van diverse maatstaven tot € 158.000,- voordelig. De bijstelling van de decentralisatie-uitkeringen heeft betrekking op de voorbereiding maatschappelijke opvang (€ 70.000,-) en ESF-programma 2014-2020 (€ 100.000,-). Voor beide onderdelen ontvangt de gemeente Tilburg deze middelen als centrumgemeente. Daarnaast is een bedrag ontvangen voor de uitvoeringskosten inburgering vanaf 2014 en volgende jaren (€ 278.000,-). Om deze activiteiten vanaf 2014 uit te kunnen voeren stellen we aan de raad voor de middelen over te hevelen naar 2014 en te betrekken bij de resultaatbestemming van de jaarrekening.	Bedragen x € 1 mln.	Najaarrapportage 2013	Jaarrekening 2013	Mutatie	- algemene uitkering (incl. suppletie-uitkering)	188,881	190,233	V 1,352	- integratie-uitkeringen	21,181	21,181	-	- decentralisatie-uitkeringen	23,654	24,102	V 0,448	- verzameluitkeringen	1,784	1,884	V 0,100	Totaal uitkeringsjaar 2013	235,500	237,400	V 1,900	2.501 V
Bedragen x € 1 mln.	Najaarrapportage 2013	Jaarrekening 2013	Mutatie																						
- algemene uitkering (incl. suppletie-uitkering)	188,881	190,233	V 1,352																						
- integratie-uitkeringen	21,181	21,181	-																						
- decentralisatie-uitkeringen	23,654	24,102	V 0,448																						
- verzameluitkeringen	1,784	1,884	V 0,100																						
Totaal uitkeringsjaar 2013	235,500	237,400	V 1,900																						

Daarnaast wordt als verzameluitkering voor het kennisplatform Naleving.net in 2013 een bedrag van € 100.000,- ontvangen.	
6. Erfpachten In 2013 hebben we onze waardering en registratie van de in erfpacht uitgegeven gronden aangepast aan de notitie 'Erfpacht in het BBV (februari 2013)' van de commissie BBV. De ontvangen afkoopsommen voor voortdurende erfpacht vallen voortaan gedurende de looptijd voor een evenredig deel vrij, voor 2013 € 213.000,-.	213 V
7. Afwikkeling verkoop MIDI Het college heeft besloten (29 november 2013) om het verschil tussen de verkoopprijs en de boekwaarde/aanvullende kosten ((bestemmings)planschade en extra verwervingskosten) ten laste van de algemene middelen te brengen, nadeel € 557.000,-. Verder heeft het college besloten (17 december 2013) tot betaling van een schadebedrag door het voortijdig beëindigen van de huurovereenkomst van het MIDI-theater. Inclusief bijkomende kosten leidt dit tot een nadeel van € 368.000,-.	925 N
8. Afschrijving marktwaarde kantoorgebouw Dr. Hub van Doorneweg 101 Het college heeft op 25 februari 2014 besloten om over te gaan tot sloop en tijdelijke herinrichting (groen) van de locatie aan de Dr. Hub van Doorneweg 101 en de financiële consequenties van deze sloop voor een bedrag van € 623.132,- als bijzondere waardevermindering in de Jaarrekening 2013 te verwerken.	623 N
9. Afwikkeling diverse balansposten Betreft vrijval voorziening debiteuren (voordelig € 235.000,-), vrijval diverse verplichtingen (voordelig € 12.000,-), afwikkeling interne vorderingen (nadelig € 96.000,-) en afwikkeling overige balansposten (voordelig € 88.000,-).	239 V
10. Opheffen afwikkelingsfonds Beekse Bergen Gedurende meer dan 25 jaar is door de gemeente Tilburg het Afwikkelingsfonds Beekse Bergen beheerd. Dit afwikkelingsfonds was géén afzonderlijke rechtspersoon, maar een 'afpraak' tussen de gemeenten Tilburg en Hilvarenbeek over de afwikkeling van de exploitatie van de Beekse Bergen door Libema en haar werkmaatschappijen. Vanuit het Afwikkelingsfonds werd jaarlijks een erfpachtcanon gefactureerd namens beide gemeenten. Verder was er voor beide gemeenten nog de verplichting om natuurcompensatie mogelijk te maken. Omdat beide gemeenten juridisch eigenaar zijn van de grond dienen de gemeenten deze te waarderen conform de voorwaarden die hieraan worden gesteld op grond van het BBV, en de notities met stellige uitspraken en aanbevelingen van de commissie BBV. In de jaarrekeningen van de gemeenten Tilburg en Hilvarenbeek waren voor deze constructie echter géén in erfpacht uitgegeven gronden op de balans opgenomen. Daarnaast werden ook de kosten die beide gemeenten maken in het kader van de natuurcompensatie niet in de betreffende jaarrekeningen verantwoord. Wel had de gemeente Tilburg een lening verstrekt aan het afwikkelingsfonds en was er een rekening-courantkrediet tussen het Afwikkelingsfonds en de gemeente Tilburg. In deze jaarrekening is dit gecorrigeerd en is de aparte administratie die werd gevoerd voor het Afwikkelingsfonds opgeheven. In het Afwikkelingsfonds was een positief saldo aanwezig van € 2,3 mln. voor de gemeente Tilburg, die nu als opbrengst is verantwoord. Daar tegenover staan kosten van € 1,9 mln. voor natuurcompensatie en er is een voorziening van € 0,527 mln. gevormd voor het restant natuurcompensatie van 4,9 hectare. Per saldo betekent dit een nadeel van € 47.000,-.	47 N
11. Uitkeringen FPU+ gemeenten Bij de Jaarrekening 2012 is een bedrag van € 130.000,- ten behoeve van toekomstige verplichtingen FPU ten onrechte vrijgevallen. Met dit bedrag was in de begroting 2013 rekening gehouden. Totaal is ten opzichte van het budget 2013 een bedrag van € 173.000,- aan hogere kosten FPU uitgekeerd.	173 N
12. Project Virtueel Brabant Vanwege met name de hogere verantwoording 'middelen derden' is onze cofinanciering voor Virtueel Brabant niet volledig nodig geweest, voordelig € 83.000,-.	83 V

13. Inzet projectleiders PPI voor PO&I Binnen PO&I lopen veel projecten. In 2013 is een hogere inzet uren projectleiders PPI nodig geweest, nadeel € 62.000,-.		62 N
14. Voorziening voormalig personeel De voorziening voormalig personeel is geactualiseerd. Een bedrag van € 2.303.000,- is toegevoegd aan de voorziening, waaronder een bedrag van € 1.102.000,- ten behoeve van reorganisatie Stadstoezicht.		2.303 N
15. Reserve grootschalige investeringen Nu Fontys heeft aangegeven zich niet te vestigen in de Spoorzone wordt het hiervoor geoormerkte bedrag van € 6 mln. toegevoegd aan de RGI. De voorziene onttrekkingen ten behoeve van het Pater van de Elsenplein van € 2,2 mln. en de Cityring (kruispunt Spoorlaan/Heuvelring) van € 1,5 mln. worden doorgeschoven naar 2014.		2.346 N 2.346 V
16. Projectkosten Tilburg Transformeert (TT) De projectkosten Tilburg Transformeert hebben betrekking op OVT en de evaluatie TT. De totale kosten blijven ruim binnen het budget, waardoor de onttrekking uit de Reserve Organisatie Ontwikkeling (ROO) € 92.000,- lager is en er geen onttrekking uit de Reserve Ontwikkeling en Informatisering (ROI) nodig is van € 208.000,-.		300 V 300 N
17. Beleggingsfonds 2000 Door minder grondverkoop zijn de opbrengsten beleggingsfonds 2000 lager dan begroot. Het nadeel voor 2013 bedraagt € 352.000,- ten opzichte van de begroting. Het resultaat wordt verrekend met de reserve beleggingsfonds 2000, waardoor de afwijking per saldo nihil is.		352 V 352 N
18. Stimuleringsfonds Havenmeester De onttrekking uit de reserve opvang economische crisis voor het stimuleringsfonds Havenmeester heeft in 2013 niet plaatsgevonden. Zowel de lasten als de onttrekking uit de reserve opvang economische crisis zijn € 1.123.000,- lager. Zie de paragraaf 3.5 risico's voor verdere toelichting op het risico investeringsfonds Havenmeester.		1.123 V 1.123 N
19. Flankerend beleid De uitgaven met betrekking tot flankerend beleid zijn € 1.475.000,- lager dan begroot. De onttrekking uit de reserve Flankerend beleid is eveneens € 1.475.000,- lager.		1.475 V 1.475 N
20. Projecten ROI Doordat de voorziene projecten ten laste van de ROI op dit programmaonderdeel niet volledig zijn uitgegeven, maar doorschuiven naar 2014 zijn zowel de uitgaven als de onttrekking € 308.000,- lager dan begroot.		308 V 308 N
21. Overige afwijkingen (per saldo)		1.939 V
- Doorberekende organisatiekosten	2.022 V	
- Vrijval technische overhevelingen	23 V	
- Overige	106 N	
Totaal afwijkingen programmaonderdeel Algemeen		1.312 V

4.6 Structurele afwijkingen

Het structurele effect van de afwijkingen in de jaarrekening 2013 ten opzichte van de najaarsrapportage bedraagt voor 2014 € 73.000,- nadelig en de jaren daarna € 277.000,- nadelig.

Programmaonderdeel	Afwijking	L/B	2014	2015	2016	2017
101 Armoede	Langdurigheidstoeslag	L	169 N	169 N	169 N	169 N
201 Bereikbaarheid	Lagere opbrengst veegvuilplaats	B	24 N	24 N	24 N	24 N
302 Fysieke en sociale leefomgeving	Fictieve BTW BAT	B	125 V	125 V	125 V	125 V
208 Wonen	Vertraging herstel MFA Zuiderkwartier	L	996 N			
208 Wonen	Vertraging herstel MFA Zuiderkwartier	B	996 V			
201 Bereikbaarheid	Mensgerichte maatregelen	B	20 V	20 V	20 V	20 V
301 Duurzaamheid	Raillawaai fase 5	L	86 N			
301 Duurzaamheid	Raillawaai fase 5	B	86 V			
302 Fysieke en sociale leefomgeving	Bezuiniging ruimtelijk domein	L		204 N	204 N	204 N
203 Economie	Lager dividend Attero	B	25 N	25 N	25 N	25 N
TOTAAL			73 N	277 N	277 N	277 N

Toelichting structurele afwijkingen:

Langdurigheidstoeslag:

Bijstelling op basis van de toename van het aantal langdurigheidstoeslagen (zie pag. 223).

Lagere opbrengst veegvuilplaats:

Omdat de Diamant-groep niet langer gebruik maakt van de veegvuilplaats bij het BAT wordt de huuropbrengst verlaagd.

Fictieve btw BAT:

De fictieve btw is door het BAT opnieuw berekend. De hogere fictieve btw wordt verrekend met de egalisatiereserve afvalstoffenheffing.

Vertraging herstel MFA Zuiderkwartier:

De herstelwerkzaamheden aan de MFA Zuiderkwartier worden doorgeschoven naar 2014 (zie pag. 235).

Mensgerichte maatregelen:

Opvoeren structureel verwachte subsidie voor mensgerichte maatregelen (zie pag. 230).

Raillawaai fase 5:

Toekenning subsidie voor fase 5 van de aanpak van raillawaai (zie pag. 245).

Bezuiniging ruimtelijk domein:

Bijstelling bezuinigingstaakstelling in het ruimtelijke domein vanaf 2015 (zie pag. 226).

Lager dividend Attero:

Bijstelling dividend naar het afgesproken minimum (zie pag. 227).

4.7 Informatie Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen (WNT)

Met ingang van 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. Hieruit volgt de verplichting om in de jaarrekening 2013 melding te maken van

1. alle (gewezen) topfunctionarissen en hun bezoldiging. Voor gemeenten zijn de functies van gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris aangemerkt binnen de WNT.
2. overige medewerkers in dienst van de gemeente welke de norm overschrijden
3. uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband van alle topfunctionarissen en van alle andere medewerkers indien deze uitkering de norm overschrijdt.

De maximale bezoldiging voor 2013 volgens de WNT bedraagt € 228.599,-. In dit bedrag is inbegrepen de beloning, belastbare kostenvergoedingen, voorzieningen voor beloning op termijn (m.n. pensioenpremie). Toetsing aan de norm vindt plaats naar rato van omvang fte en duur dienstverband in het jaar.

Topfunctionarissen in dienst van de Gemeente Tilburg

Bezoldiging	Functie / naam Gemeentesecretaris / algemeen directeur Drs. G.G.H.M. Haanen MBA	Raadsgriffier Mr. G.J.C.M. Vrenken
Beloning	€ 128.835	€ 92.029
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding *)	€ 491	€ 405
Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.909	€ 16.080
Totaal bezoldiging	€ 152.235	€ 108.514
Duur dienstverband in 2013	Geheel 2013	Geheel 2013
Omvang dienstverband	1,0 fte	1,0 fte

*) betreft werkgeversbijdrage in de ziektekostenpremie en het belaste deel van de kilometervergoedingen. Er is geen sprake van vaste kostenvergoedingen.

Overige functionarissen in dienst van de Gemeente Tilburg

De Gemeente Tilburg kende in 2013 geen overige functionarissen in dienst van de gemeente die de WNT norm voor 2013 hebben overschreden.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband

In het jaar 2013 zijn geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband gedaan aan topfunctionarissen binnen de gemeente Tilburg. Aan overige medewerkers zijn geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband gedaan welke de WNT norm voor 2013 overschrijden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Tilburg
te Tilburg

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de (in de Jaarstukken 2013 in hoofdstuk 4 opgenomen) jaarrekening 2013 van de gemeente Tilburg gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de programmarekening over 2013 met de toelichtingen, waarin opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tilburg is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), alsmede voor het opstellen van de Programmaverantwoording in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen en het Controleprotocol WNT van de Beleidsregels toepassing WNT.

Het college van burgemeester en wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de op 19 maart 2012 door de gemeenteraad vastgestelde 'Controleverordening gemeente Tilburg 2012', het op 9 september 2013 door de Auditcommissie vastgestelde 'Controleprotocol 2013' en de Beleidsregels toepassing WNT, inclusief het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De financiële rechtmatigheidscriteria zijn vastgesteld met het normenkader (Inventarisatie van externe en interne regelgeving) en het toetsingskader (Matrix Rechtmatigheidstoetsing Gemeentelijke Verordeningen 2013) zoals vastgesteld door de Auditcommissie op 9 september 2013 en de operationalisering van het normen- en toetsingskader voor rechtmatigheid in de beheersorganisatie van de gemeente.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1 % en voor onzekerheden 3 % van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door de auditcommissie bij besluit van 9 september 2013 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Tilburg een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2013 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen en het Controleprotocol WNT van de Beleidsregels toepassing WNT.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213, lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Eindhoven, 22 april 2014

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Bijlagen

- I. Overzicht buitenlandse dienstreizen bestuur
- II. Overzicht servicenormen
- III. Overzicht investeringen en restantkredieten
- IV. Overzicht invorderingen
- V. Rapportage onderzoek doeltreffendheid / doelmatigheid
- VI. Overzicht klachten en bezwaarschriften
- VII. Bijlagen bij de paragraaf grondbeleid
- VIII. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven Specifieke uitkeringen (Sisa)
- IX. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven t.b.v. Provincie
- X. Verantwoordingsinformatie Samen Investeren
- XI. Lijst met afkortingen

Bijlage I. Overzicht buitenlandse dienstreizen Bestuur

Op basis van de gemeentelijke verordening gedragscode bestuurlijke integriteit zijn hieronder de buitenlandse dienstreizen van burgemeester en wethouders in 2013 opgenomen.

Naam	Bestemming	Doel	Datum	Reis en verblijfkosten betaald door
Burgemeester Noordanus	Polen / Krakow	Bijwonen van de laatste uitvoering van het Requiem van Auschwitz op zondag 27 januari 2013, tijdens de International Holocaust Remembrance Day en het houden van een toespraak tijdens de officiële ontvangst na afloop van het concert	25 t/m 28 januari	Gemeente Tilburg
	China / Changzou	Handelsmissie China in september	21 t/m 29 september	Gemeente Tilburg
De Ridder	Frankrijk / Parijs	International Paris Airshow. Doel van de reis is om kennis te maken met belangrijke partijen uit de luchtvaartsector, kennis op te halen en te delen, acquisitie te doen voor Tilburg en Gate2, en relaties met reeds gevestigde bedrijven te bestendigen.	18 en 19 juni	Gemeente Tilburg
	Slovenië / Ljubljana	Kobra-reis; Het doel van deze reis is het ontmoeten van nieuwe en bestaande contacten (netwerken).	7 t/m 9 juni	Kobra
	Frankrijk / Parijs	EAS 2013 (Euro Attractions Show). Internationale profilering en versterken van de regio Midden-Brabant op het gebied van Leisure	17 en 18 september	Midpoint
	China / Changzou	Handelsmissie China in september	21 t/m 29 september	Gemeente Tilburg
	Duitsland / München	Deelname Expo Real, tbv relatiebeheer met belangrijke vastgoedpartijen	7 en 8 oktober	Gemeente Tilburg
	België / Turnhout	Bezoek aan Living- en Care Laboratorium. Het bezoek biedt een blik op de zorgtechnologie-en economie van de toekomst. Zorg-economie is een van de speerpunten binnen Midpoint en onze Economische Agenda Tilburg. B5/EZ partners die (bestuurlijk en ambtelijk) in het B5 overleg samenwerken zijn hier voor uitgenodigd; netwerkversterking	27 november	Gemeente Tilburg
	Verenigde Staten / Orlando	International Association of Amusement Parks and Attractions (IAAPA) Attractions Expo 2013; Doel is te netwerken op het gebied van Leisure en het promoten van Brabant als vestigingslocatie voor leisure-gerelateerde bedrijvigheid	18 t/m 22 november	Midpoint
Frenk	Slovenië / Ljubljana	Kobra-reis; Het doel van deze reis is het ontmoeten van nieuwe en bestaande contacten (netwerken).	7 t/m 9 juni	Kobra
	Zweden	Positioneren van Noord-Brabant als Region of Smart Health tijdens het AAL Forum, een toonaangevend Europees evenement op het gebied van gezond ouder worden.	24 en 25 september	Gemeente Tilburg en provincie Noord-Brabant
	Engeland / Birmingham	Bezoek bibliotheek Birmingham. Leren en inspiratie opdoen bij deze nieuwe bibliotheek in het kader van de ontwikkeling van de bibliotheek vd toekomst in Tilburg	3 t/m 5 december	Gemeente Tilburg
De Vries	Nicaragua / Matagalpa en Managua	Werkbezoek aan partnerstad Matagalpa ter viering van 30 jaar samenwerking Nederland en Nicaragua.	5 t/m 13 april	Gemeente Tilburg
	Frankrijk / Nice	Deelname aan de Innovative Cities Convention. Doel is als spreker en panellid deel te nemen aan de discussie over Urban Infrastructure Initiative. Daarnaast netwerken met bestuurlijke vertegenwoordigers en bestuurlijke vertegenwoordigers van grote duurzame bedrijven.	18/19 juni	World Business Council for Sustainable Development (WBCSD)
Blaauwbroek	Ierland / Dublin	Deelname ICC conference (Intercultural Cities). Doel is een bijdrage te leveren over de interculturele strategie in Tilburg; uitwisseling met netwerkpartners en lobby	6 t/m 8 februari	Raad van Europa
Möller	Duitsland / München	Deelname Expo Real, tbv relatiebeheer met belangrijke vastgoedpartijen	7/8 oktober	Gemeente Tilburg
Moorman	Zwitserland / Zürich	Bezoek referentie projecten herbestemming industrieel erfgoed ten behoeve van ontwikkeling Werkplaats/Stadscampus /bibliotheek	4 en 5 oktober	Gemeente Tilburg
Lauwerier		Geen buitenlandse dienstreizen in 2013		
Weterings		Geen buitenlandse dienstreizen in 2013		

Bijlage II. Servicenormen

Afdeling	Product/ dienst	Servicenorm / indicator	Streef- waarde	Realisatie 2011	Realisatie 2012	Realisatie 2013
W&I / DVL	Inkomensondersteuning:					
	WWB levensonderhoud	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	90%	89%	97%	92%
	Bijzondere Bijstand	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	90%	92%	92%	94%
	IOAW	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	90%	87%	95%	88%
	Langdurigheid-toeslag	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	90%	98%	98%
	Collectieve Ziektekostenverzekering Minima	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	99%	100%	93%
	Kinderopvang (eigen bijdrage)	% aanvragen dat binnen de wettelijke norm van 56 dagen wordt afgehandeld	90%			91%
W&I	Bezwaarschriften	% gegronde bezwaarschriften	< 20%	20%	22,5%	28%
	Wachttijd Schuld-hulpverlening	< 28 dagen	90%			24 dagen gemiddeld
DVL	WMO:					
	Wonen, Vervoer, Rolstoelen (WVR)	% aanvragen dat binnen de wettelijke norm van 56 dagen wordt afgehandeld	95%	94%	90%	92%
	Hulp bij Huishouden (HBH)	% aanvragen dat binnen de wettelijke norm van 56 dagen wordt afgehandeld	95%	99%	97%	97%
	Leerlingenvervoer	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	99%	99%	100%
	KCC / Overheidsdocumenten:					
	Reisdocumenten	Binnen 5 werkdagen	100%	100%	100%	100%
	Rijbewijzen	Binnen 5 werkdagen	100%	100%	100%	100%
	Uittreksels (excl. burgerlijke stand)	Klaar terwijl u wacht	100%	100%	100%	100%
	Verhuizingen	Klaar terwijl u wacht	100%	100%	100%	100%
	Akten Burgerlijke Stand	Klaar terwijl u wacht	100%	100%	100%	100%
	Naturalisatie-verzoeken	Binnen wettelijke termijn	100%	100%	100%	100%
	Klantcontact:					
	E-mails	% behandeling binnen 2 werkdagen	85%	87%	89%	89%
	Telefonie	% oproepen afgedaan door callcenter	80%	85%	82%	80%
		% uitval	5%	6%	6%	5%
	Post	% afhandeling binnen 8 weken	95%	94%	88%	89%
	Bezoekers	% behandeling klanten met afspraak binnen 10 minuten	85%	94%	85%	97%
	Omgevings-Vergunning (% als volledige aanvraag is ontvangen)	Label 1: % dat binnen 2 weken wordt afgehandeld	80%			1 ^e meting in 2014
		Label 2: % dat binnen 4 weken wordt afgehandeld	90%			1 ^e meting in 2014
		Label 3: % dat binnen 8 resp. 26 weken wordt afgehandeld	90%	1 fatale vergunning	99,9% (1 fatale vergunning)	100%
	Ontheffingen Parkeren	% binnen 2 weken afgehandelde ontheffingsaanvragen	95%	86%	94%	96%
BAT	Afvalinzameling	Aantal klachten over niet geleedigde containers als % van het aantal ledigingen	≤ 0,075%	0,037%	0,042%	0,052%
Gemeente-breed	Briefafhandeling	% centraal geregistreerde brieven dat binnen 8 weken is afgehandeld	95%	94%	88%	89%

Bijlage III. Overzicht investeringen en restantkredieten

(x € 1.000)

Programma	Programmaonderdeel	Bedrag krediet	Uitgaven	Restant einde dienstjaar	Vrijval krediet	Over te hevelen naar 2014
Lasten						
Sociale stijging	Jeugd en onderwijs	24.910	10.399	14.511	344	14.167
Vestigingsklimaat	Bereikbaarheid	19.752	10.716	9.036	785	8.251
Vestigingsklimaat	Economie	6.754	453	6.301	93	6.208
Vestigingsklimaat	Natuur om de stad	1.881	2.017	-136	0	-136
Vestigingsklimaat	Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	424	57	367	0	367
Leefbaarheid	Groen in de stad	1.229	949	280	68	212
Leefbaarheid	Fysieke en sociale leefomgeving	37.048	21.910	15.138	735	14.403
Leefbaarheid	Sport	1.472	1.440	32	32	0
Leefbaarheid	Veiligheid	181	254	-73	0	-73
Bestuur	Dienstverlening	150	82	68	68	0
Bestuur	Algemeen	47.993	38.923	9.070	1.965	7.105
Totaal		141.794	87.200	54.594	4.090	50.504
Baten						
Vestigingsklimaat	Bereikbaarheid	-1.616	-1.436	-180	0	-180
Vestigingsklimaat	Natuur om de stad	-529	-460	-69	0	-69
Vestigingsklimaat	Spoorzone, Binnenstad en Piushaven	-100	-57	-43	0	-43
Leefbaarheid	Groen in de stad	-206	-206	0	0	0
Leefbaarheid	Fysieke en sociale leefomgeving	-2.245	-1.402	-843	-161	-682
Leefbaarheid	Sport	0	-763	763	763	0
Leefbaarheid	Veiligheid	-181	19	-200	-200	0
Bestuur	Algemeen	-10.584	-6.712	-3.872	-149	-3.723
Totaal		-15.461	-11.017	-4.444	253	-4.697
Totaal		126.333	76.183	50.150	4.343	45.807

Binnen het overzicht van restant kredieten vallen onderstaande kredieten onder de algemene bedrijfsmiddelen. Op basis van de financiële beheersverordening 2012 is het voorstel tot overheveling van deze kredieten als ontwerpbesluit aan de raad opgenomen.

Programma	Programmaonderdeel	Bedrag krediet	Uitgaven	Restant einde dienstjaar	Vrijval krediet	Over te hevelen naar 2014
Leefbaarheid	Fysieke en sociale leefomgeving	12.894	8.283	4.611	-102	4.713
Leefbaarheid	Sport	1.472	1.440	32	32	0
Bestuur	Dienstverlening	150	82	68	68	0
Bestuur	Algemeen	6.169	4.175	1.994	1.627	367
Totaal		20.685	13.980	6.705	1.625	5.080

Bijlage IV. Overzicht Invorderingen

Soort vordering <i>overzicht per 31-12-13</i> (x € mln.)	Totaal bedrag	Nog niet vervallen	0 tot 3 maanden vervallen	3 t/m 12 maanden vervallen	Meer dan 1 jaar vervallen
TOTAAL	46,8	38,4	4,6	2,9	0,9

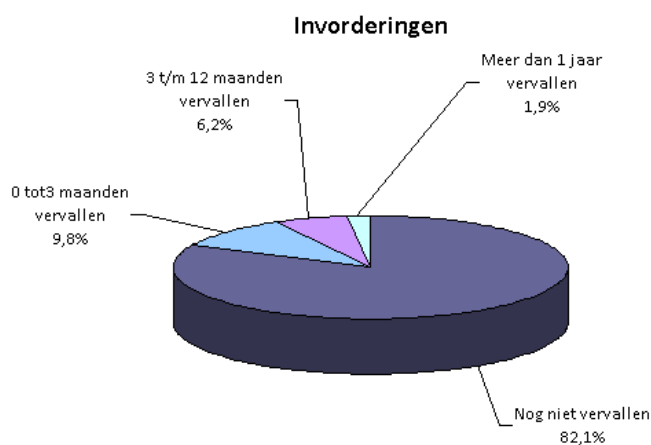
Per ultimo 2013 heeft de gemeente Tilburg voor € 46,8 mln. aan vorderingen openstaan.

Dit bedrag is opgebouwd uit € 9,8 mln. aan belastingaanslagen, debiteuren Sociale Zaken € 18,9 mln. en overige vorderingen € 18,1 mln..

Afboekingen

In deze rapportageperiode is € 95.238,99 onder mandaat afgeboekt (171 posten < € 4.537,80) voor gemeentelijke belastingen en € 1.811,89 (14 vorderingen < € 500,-) inzake overige vorderingen.

Voorgesteld wordt om € 47.224,77 als oninbaar af te boeken (3 posten > € 4.537,80) inzake gemeentelijke belastingen en voor overige vorderingen € 2.912,13 (4 vorderingen > € 500,-).

Bijlage V. Rapportage onderzoek doeltreffendheid / doelmatigheid

Het onderzoeksplan m.b.t. onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid geldt als een vaste bijlage bij de begroting en jaarrekening en verschaft de raad inzicht in de belangrijkste beleidsevaluaties ("doeltreffendheidsonderzoeken"), in ieder geval van de kadernota's. Maar ook van overige themagerichte doeltreffendheidsonderzoeken en ook doelmatigheidsonderzoeken. Dit is geregeld in de verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid. Een dergelijk inzicht is van belang aangezien het college hiermee inzicht verschaft aan de raad op welke wijze zij periodiek de doeltreffendheid van het gemeentelijk beleid toetst en vloeit voort uit artikel 213a van de gemeentewet.

Hierna rapporteren we over de voortgang en uitkomsten van de voorgenomen onderzoeken in 2013. De uitvoering van dit onderzoeksplan is vanuit bestaande budgetten gefinancierd.

Resultaten Onderzoeksplan 2012 m.b.t. de doeltreffendheidsonderzoeken

In de begroting 2012 zijn de volgende kadernota's aangekondigd. Hierbij is ook aangegeven of er een evaluatie aan deze kadernota's voorafgaat.

Kadernota's	Evaluatie in 2013 ?
Sociale stijging	
1 Kadernota armoede	Nee (evaluatie in 2012)
2. Nieuwe kadernota Stedelijk Kompas 2013	Ja
Het beleidskader zou in 2013 afgerond worden. Bij de bespreking in de raad is gekozen om tussentijds casussen te bespreken. De planning is daarop aangepast en de raad is hierover per raadsinformatiebrief geïnformeerd. Het beleidskader is in ontwikkeling en zal in het voorjaar te besluitvorming worden aangeboden aan het college en vervolgens raad. Het traject voor het opstellen van de regiovisie Geweld in afhankelijkheidsrelaties/Vrouwenopvang per 2015 loopt hier parallel aan en zal eveneens in 2014 afgerond worden. Begin 2014 zijn het SHG en AMK fysiek samengevoegd in het Zorg- en Veiligheidshuis. Per 2015 gaan deze organisaties op in het AMHK.	
Vestigingsklimaat	
3. Kadernota Ruimtelijke structuurvisie Tilburg 2040	Nee (nieuw kader)
De ontwerp structuurvisie hebben wij op 19 november 2013 vrijgegeven voor externe consultatie. We hebben afspraken gemaakt over vaststelling van de definitieve structuurvisie door de nieuwe raad in 2014.	
4. Kadernota (Structuur)visie Hart van Brabant	Nee (nieuw kader)
Wij hebben de visie behandeld en ons standpunt bepaald en ingebracht in de regio. De regio Hart van Brabant heeft de visie op 12 december 2013 vastgesteld.	
5. (Kader)nota Regionale verkeer- en vervoersstrategie	Nee (nieuw kader)
De regio Hart van Brabant heeft op 30 mei 2013 de regionale beleidsagenda verkeer en vervoer 2013-2017 vastgesteld.	
Bestuur	
6. Kadernota Bedrijfsvoering	Nee
Kadernota bedrijfsvoering is in 2013 vastgesteld.	

Hierna zijn de overige onderzoeken en monitors opgenomen die in 2013 waren gepland en die in verband gebracht kunnen worden met de doeltreffendheid/doelmatigheid van het beleid en de bedrijfsvoering.

Sociale stijging
* Onderzoeken
- Bevorderen zelfredzaamheid: inzicht in de mutatiegraad van de bijstand in % nieuwe instroom in een jaar
Over 2013 hebben wij inzicht in de mutatiegraad van de bijstand over 2013. De resultaten zijn als volgt: Aantal klanten met 0 mutaties: 5032 Aantal klanten met 1 mutatie uitstroom: 1039 Aantal klanten met 1 mutatie instroom: 1666 Aantal klanten met 2 of meer mutaties: 1160 (dit zijn 2548 mutaties). % Klanten 0 mutaties: 57% % Klanten met mutatie: 43%
- Armoede: Evaluatie van het ondersteuningsfonds:
De nieuwe kadernota Armoede is in september 2013 door de raad vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma is vastgesteld door het college en wordt in het eerste kwartaal van 2014 voorgelegd aan de raad. Het Ondersteuningsfonds wordt voortgezet tot 1 januari 2015.
* Monitors
- Werkgelegenheid: Analyse van de werkloosheidssituatie in de provincie en de B5 steden
Met de landelijke vertraging van de invoering van de Participatiewet is ook de implementatie van het Nieuwe Ondersteuningsmodel Arbeidsmarkt (NOMA) naar achteren geschoven in de tijd. In 2014 zullen we een nieuwe set indicatoren formuleren voor 2015 en verder op basis van de Participatiewet en NOMA.
- Impulswijken: Monitoring van de impulsaanpak middels een databoek
Eind 2013 is de voortgang in de aanpak impulswijken vastgesteld. Conclusie is dat we op koers liggen in de impulswijken. Dit geldt voor de doelen in ieder gezin een kostwinner en jongeren doen het goed op school. Bij armoede doen de gevolgen van de economische crisis zich nog steeds gelden en slagen we er o.a. daardoor niet in een dalende lijn in het aantal armoedehuishoudens te bewerkstelligen.
Vestigingsklimaat
* Onderzoeken
- Stedelijke ontwikkeling: Daadwerkelijke realisaties iteratief doorlopen (ook met de raad) 2x per jaar
De uitvoering van de stedelijke ontwikkelingsstrategie incl. monitoring is een continu proces. In november 2013 zijn de resultaten van de monitoring verwerkt in de Informatiebrief Wonen en aan de raad meegedeeld.
- Economie: Evaluatie nota detailhandelsbeleid 2003-2010 ten behoeve van de nieuwe nota
De evaluatie van het detailhandelsbeleid 2003-2010 is meegenomen in het traject om te komen tot een geactualiseerde / nieuwe detailhandelsvisie welke op 24 juni 2013 door de Raad is vastgesteld. De nieuwe nota detailhandel is op 6 juni 2013 besproken in de commissie Vestigingsklimaat en vervolgens op 24 juni 2013 vastgesteld in de raad. De meest urgente actie die hieruit voortkwam was de inrichting van een detailhandelsfonds. Deze hebben we eind 2013 geïmplementeerd. Eind 2013 hebben we 3 aanvragen gehonoreerd, met een totaalbedrag van 225.000 euro.
- Wonen: Evaluatie startersleningen / nut en noodzaak startersleningen
In 2013 heeft geen evaluatie van de startersleningen plaatsgevonden. Wel hebben het Rijk en de Provincie opnieuw budget beschikbaar gesteld om per starterslening samen 75% van de lening te financieren alsmede 75% van de kosten bij te dragen. Zo kan de gemeente met een zeer beperkt budget opnieuw starters op de woningmarkt helpen bij de financiering van hun eerste woning waarmee gelijk de woningmarkt in Tilburg weer meer in beweging komt. De belangstelling voor de (aanvullende) starterslening en het aantal verstrekte startersleningen vormen het bewijs van het nut en de noodzaak ervan. In 2013 zijn in totaal 82 nieuwe startersleningen verstrekt. Voor 2014 zijn opnieuw 100 leningen beschikbaar.
* Monitors
- Economie: Vermindering administratieve lastendruk / Keuze voor benchmark en uitvoeren 1 ^e meting
We hebben de vervolgacties op de resultaten van het bedrijvenpanel Tilburg 2012 opgevolgd en opdracht gegeven een nieuwe/aangepaste vragenlijst op te stellen. Hierbij hebben we ook de opgave van de administratieve lastenverlichting meegenomen. De uitvoering van dit traject verloopt conform planning. Uit een

breder vergelijkend onderzoek naar lastenverlichting, waarin Tilburg overigens de derde plaats inneemt, is het verschil in lastendruk gemeten. De lastendruk voor ondernemers in Tilburg is met 25% afgenomen en daarmee sterker gedaald dan het landelijk gemiddelde (-11%).

- Bereikbaarheid : Verbeteren reistijden van en naar centrum / verbeteren meetmethode

Technische koppeling van de gemeten verkeersdata met de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW) en de benodigde aanpassing aan het meetsysteem en -netwerk zijn gerealiseerd per 31-12-2013. Voor een periode van 3 jaar (2014-2016) is een verplichting aangegaan bij de Verkeersinformatiedienst. De kosten worden volledig gedekt uit subsidiemiddelen vanuit het NSL.

- Wonen: Woningbouw (aantallen) / Woningbouwmonitor 2013

Oplevering heeft plaatsgevonden in het 1e kwartaal van 2013

- Wonen: Woningbouw (aantallen) / Monitoring convenantafspraken met de corporaties

In juli 2013 is de omvang van de kernvoorraad door de stuurgroep van het convenant gemonitord. Daaruit bleek dat deze nog voldeed aan de minimale omvang. Wel was sprake van onzekerheid ten aanzien van de ontwikkeling ervan. Mogelijk kunnen in de toekomst tekorten ontstaan. Daarom is oktober besloten het 5 jaarlijkse onderzoek naar de omvang van de doelgroep en benodigde voorraad naar voren gehaald. In december is de opdracht voor dit onderzoek gegeven door gemeente en corporaties. Begin 2014 worden de resultaten verwacht en in de loop van het jaar omgezet in afspraken in het nieuw te sluiten convenant.

Leefbaarheid

* Onderzoeken

- Verbeteren fysieke leefomgeving: Jaarprogramma Zwerfafval en illegale stort (Aanpak hotspots)
Evaluatie van de gestelde ambitie 2012-2013

Er heeft in 2013 een analyse plaatsgevonden op het onderdeel illegale stortingen en bijplaatsingen. De opvallendste punten uit de analyse over 2013 zijn de toename van het aantal meldingen en de toename van bijplaatsingen van illegale stort bij ondergrondse containers. Het aantal meldingen is in 2013 met 71% gestegen ten opzichte van 2012. Het aantal geruimde kg is met 8% gestegen ten opzichte van 2012. In Tilburg West en Noord is een duidelijke vermindering van de hoeveelheid vervuiling zichtbaar. De resultaten van de analyse zijn input voor de meerjarenstrategie die in 2014 wordt opgesteld.

- Verbeteren fysieke leefomgeving: Toepassen instrument wijktoets

De Wijktoets is gerealiseerd. Objectieve en subjectieve (Lemon)gegevens zijn beschikbaar op de thema's: sociaal-economisch, veiligheid en fysiek. Collegebesluit over vaststellen aandachts- en focuswijken in februari 2014.

- Duurzaamheid: Afvalbeleid spoor 1 / Uitkomsten en effecten van de 8 optimaliseringprojecten

Vrijwel alle projecten lopen volgens planning. De vernieuwde milieustraat is per 1 augustus geopend. Vanwege de reorganisatie Stadstoezicht en het project vervanging en uitbreiding duo containers is de intensivering van handhaving en toezicht iets vertraagd.

- Duurzaamheid: CO2-neutraal / Duurzaamheidbalans 2013

Het college heeft op 3 december 2013 de rapportage van het duurzaamheidonderzoek vrijgegeven. Het betreft de duurzaamheidbalans én een duurzaamheidbenchmark met 23 andere gemeenten. De rapporten zijn gepubliceerd.

Bestuur

* Onderzoeken

- Organisatie: Tilburg transformeert / eindevaluatie 2013

De evaluatie is tijdig afgerond, is uitgebreid in de organisatie besproken en met de ondernemingsraad en heeft in februari 2014 tot besluitvorming in de raad geleid. Zie voor inhoudelijke toelichting de paragraaf bedrijfsvoering.

- Dienstverlening: administratieve lasten / Quick scan administratieve lastenverlichting (65 producten)

In 2013 zijn voor 48 van de 65 producten (voor de overige producten was dit niet meer opportuun) een 2e meting gedaan. SIRA heeft ons hierbij ondersteund. Door SIRA is een concept eindrapportage opgeleverd waaruit blijkt dat de reductie is gerealiseerd. De reductie was op de gemeten producten voor burgers 25% en voor bedrijven 27%.

- Dienstverlening: Klanttevredenheid re-integratie / Onderzoek 2013

Eind 2013 is het klantonderzoek uitgevoerd. Resultaten worden in 2014 aan het college voorgelegd.

Resultaten Onderzoeksplan 2013 m.b.t. de doeltreffendheidonderzoeken

Bedrijfsvoering

- Jaarlijkse Benchmark omvang ambtelijke organisatie van Berenschot

Deelname heeft plaatsgevonden. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt hier nader op ingegaan.

- Jaarlijkse benchmark ICT van M&I

Jaarlijks voeren we de benchmark ICT uit van M&I partners. Het voordeel van deze benchmark is dat daaraan een vergelijkbare doelgroep van gemeenten deel neemt. Door de jaarlijkse uitvoering is een historische vergelijking mogelijk.

In de benchmark in 2013 (gebaseerd op cijfers 2012) bleek Tilburg redelijk in de pas te lopen met andere gemeenten. De kosten per inwoner waren iets lager (€ 71 i.p.v. €73). De kosten per werkplek eveneens (€ 6.344 t.o.v. € 6.685). Deze resultaten van M&I benchmark zijn betrokken bij andere benchmarks, waaronder die van Gartner. De aanbevelingen van Gartner worden grotendeels overgenomen en ingevoerd.

- NVRD Benchmark afval 2012.

We hebben meegedaan aan de NVRD benchmark afvalinzameling over 2012. We scoren goed op kosteneffectiviteit en iets lager dan het benchmarkgemiddelde op afvalscheiding. De effecten van in 2013 nieuw ingevoerde duocontainer plastic/papier komen in deze benchmarkgegevens (over 2012) dus nog niet tot uitdrukking.

Bijlage VI. Overzicht klachten en bezwaarschriften

A: Klachten

Intern

Op basis van de klachtenregeling worden klachten zoveel mogelijk informeel door de afdelingen opgelost. Voor zover een klacht een meer formele afhandeling verlangt, wordt dit afgehandeld via de centrale klachtencoördinator. De afdelingsmanager Dienstverlening is gemachtigd klachten af te doen namens het college. De nieuwe rol voor de afdelingen heeft in 2013 verder vorm gekregen. Er wordt inmiddels gebruik gemaakt van een systeem voor centrale klachtenregistratie. De grotere aandacht voor registratie van klachten heeft in 2013 geleid tot een beter inzicht in klachtbehandeling en een toename van het aantal geregistreerde klachten t.o.v. 2012. Het werkelijke aantal klachten blijft de laatste jaren vrij stabiel. Bij de afdeling Werk & Inkomen zijn meer klachten ingediend over de tijdigheid van de verwerking van inkomstenverklaringen. Hierop wordt in 2014 actie ondernomen.

Afdeling	Ingekomen	afgehandeld
BAT	67	67
DVL	76	66
E&A	2	2
INF	6	6
P&H	7	7
RUV	32	32
SPB	29	29
V&W	18	17
W&I	129	127
TOTAAL	366	353

Afhandeling klachten	Aantal
Gegronnd	72
Ongegronnd	61
Niet in behandeling genomen/anders *)	175
Overig	47
Nog in behandeling	13
TOTAAL	366

*) betreft klachten die veelal informeel zijn afgehandeld, of waarbij kon worden volstaan met informatieverstrekking.

Extern

De Nationale ombudsman (N.O.) behandelt klachten in tweede instantie. Over 2013 zijn bij de N.O. 43 verzoekschriften binnengekomen over de gemeente Tilburg. 5 klachten uit 2012 waren nog in behandeling. 26 klachten zijn niet in onderzoek genomen; 1 klacht is in onderzoek genomen met een rapportbrief; 14 klachten zijn d.m.v. interventie afgehandeld. Er zijn eind 2013 nog 7 klachten in behandeling bij de N.O.

B: Meldingen Centraal meldpunt

In 2013 zijn ten opzichte van 2012 meer meldingen openbare ruimten binnengekomen. Deze stijging is hoofdzakelijk toe te rekenen aan een toename in meldingen:

1. Verontreiniging
2. Afvalinzameling
3. Straatmeubilair
4. Verlichting (openbaar)
5. Bomen

Vooralsnog zijn dit reguliere schommelingen in aantallen die allen verklaarbaar te herleiden zijn naar bijvoorbeeld weersomstandigheden, onderhoud e.d.

Meldingskanalen CMP	2013	2012
Onze Buurt Veilig	0	20
Antwoordapparaat	0	19
Meldingsformulier Eigen Waarneming	5	7
Brief	6	3
Social Media	365	0
Via de CMP mobiel applicatie	369	1.061
Via de CMP applicatie	1.358	1.100
Email	1.674	1.277
Via internet website tilburg.nl	5.203	4.273
Buiten Beter	5.297	1.748
Telefoon	23.396	24.506
Totaal	37.673	34.014

Termijn van afhandeling van de melding:

In 2013 zijn de volgende termijnen gerealiseerd m.b.t. de termijn/snelheid van de afhandeling van de meldingen openbare ruimten:

Afhandeling melding	Percentage 2013	Percentage 2012
<14 dagen	86,6%	85,3%
>14 dagen	12,2%	13,1%
Nog openstaande meldingen	1,2%	1,6%

Gemeentebreed wordt een afhandeltermijn van 2 weken aangehouden, echter per product of dienst kan dit verschillen. De toezegging m.b.t. de afhandeltermijn wordt aan de burger bij het maken van de melding aangegeven.

Social media:

Binnen de afdeling Communicatie wordt alle social media gevolgd. De meldingen voor openbare ruimten in Tilburg worden doorgezet naar het KCC / Centraal Meldpunt en in behandeling genomen als reguliere meldingen. Via Facebook en Twitter waren dit in 2013 ongeveer 400 meldingen. De burger krijgt direct bericht via zijn social media dat de melding in behandeling is genomen. Verdere afhandeling gebeurt volgens het reguliere proces binnen het Centraal Meldpunt.

C: Bezwaar en Beroep

Tilburgers die het niet eens zijn met een besluit van de gemeenteraad of van het college van Burgemeester en Wethouders, kunnen een bezwaarschrift indienen. De afdeling juridische zaken handelt deze bezwaarschriften af. Sinds 1 januari 2012 zijn alle juridisch medewerkers die bezwaar- en beroepschriften behandelen bij elkaar in de afdeling Juridische zaken geplaatst. Gedurende 2012 en 2013 zijn de procedures met elkaar vergeleken en zijn de diverse bezwaarschriftencommissies tegen het licht gehouden. In 2013 zijn de werkzaamheden verder op elkaar afgestemd.

De termijn waarbinnen een bezwaarschrift kan worden ingediend staat altijd onder het besluit genoemd, net als het adres waar het bezwaarschrift naar toe moet worden gestuurd.

Voor de behandeling van bezwaarschriften bij belastingen gelden andere regels dan bij de overige bezwaarschriften. Een bezwaarschrift bij belastingen moet binnen het belastingjaar worden afgehandeld. Voor andere bezwaarschriften geldt in beginsel een termijn van maximaal 12 weken na het genomen besluit. De afhandeling mag eenmaal met zes weken worden verlengd. In overleg kan van de termijn worden afgeweken.

In 2013 zijn over de gehele linie meer bezwaarschriften ingediend dan in 2012.

Bij de bezwaarschriften Sociale zekerheid en de algemene bezwaarschriften (over omgevingsvergunningen, subsidies, etc.) wordt zo mogelijk gebruik gemaakt van de zogenoemde Andere Aanpak (AA). De juridisch medewerker neemt dan telefonisch contact op met de bezwaarmaker om samen te zoeken naar een alternatieve oplossing voor het onderliggende probleem. Indien het niet lukt om het bezwaar via deze informele weg op te lossen, wordt vervolgens alsnog de formele procedure gevolgd.

Tegen een besluit op het bezwaarschrift kan vervolgens bij de rechtbank beroep worden ingesteld en daarna hoger beroep bij de Raad van State, Centrale Raad van Beroep of de Hoge Raad. Ook kan gedurende een bezwaar- of beroepsprocedure een voorlopige voorziening bij de rechtbank gevraagd worden.

* Bezwaarschriften

Aantal <u>ontvangen</u> bezwaarschriften per onderwerp	2011	2012	2013	Verschil 2013 t.o.v. 2012
Parkeren	1.711	1.297	1.146	- 151
Overige belastingzaken (o.a. WOZ, belastingjaar '13)	2.781	2.337	2.577	+ 240
Sociale zekerheid	1.151	966	1.111	+ 145
Algemeen (omgevingsvergunningen, subsidies, bestuursdwang, horeca, etc.)	466	397	370	- 27
Totaal	6.109	4.997	5.204	+ 207

Aantal <u>afgehandelde</u> bezwaarschriften per onderwerp	2013	Gegron	Andere Aanpak
Parkeren	1.048	Nog niet bekend	N.v.t.
Overige belastingzaken (o.a. WOZ)	2.035	Nog niet bekend	N.v.t.
Sociale zekerheid	1.098	25,6%	13,5%
Algemeen (omgevingsvergunningen, subsidies, bestuursdwang, horeca, etc.)	355	8,7%	33,2%
Totaal	4.536		

Aantal afgehandelde bezwaren uitgesplitst	Aantal	Gegron
Sociale Zekerheid:		
WWB beëindiging	19	36,8%
WWB bijzondere bijstand	244	17,2%
WWB besluit zelfstandigen	13	0%
WWB maatregel	14	64%
WWB terugvordering	85	27%
WWB overig	580	30,6%
WWB totaal	955	27%
WMO huishoudelijke hulp	14	35,7%
WMO rolstoel	6	50%
WMO vervoer	21	19%
WMO wonen	17	23,5%
WMO totaal	58	27,6%
Inburgering	9	11,1%
Kinderopvang	17	5,9%
Langdurigheidstoeslag	7	0%
Leerlingenvervoer	41	20,0%
Totaal	74	14,8%

Algemeen:		
Openbaarheid	0	0%
Bouwen en wonen	105	11,4%
APV	28	7,1%
Subsidies	16	6,3%
Personeel	24	0%
GBA/BAG	49	10,2%
Handhaving	77	5,2%
waarvan Hennep	(26)	(11,5)%
Diverse	56	8,9%
Totaal	355	13,2%

*** Beroepschriften**

Aantal <u>afgehandelde</u> beroepen per onderwerp	2013	Gegron
Parkeren	6	0%
Overige belastingzaken (o.a. WOZ)	78	34,6%
Sociale zekerheid	237	24%
Algemeen (omgevingsvergunningen, subsidies, bestuursdwang, horeca, etc.)	51	20%
Totaal	372	25,3%

Aantal <u>afgehandelde</u> voorlopige voorzieningen per onderwerp	2013	Gegron
Parkeren	0	0%
Overige belastingzaken (o.a. WOZ)	0	0%
Sociale zekerheid	76	22,4%
Omgevingsvergunningen, subsidies, horeca etc.	28	10,7%
Totaal	104	25,3%

Bijlage VII. Bijlagen bij de paragraaf grondbeleid

In aanvulling op de informatie in de paragraaf grondbeleid zijn een 7-tal bijlagen opgenomen. Deze volgen hierna.

1. Overzicht grondexploitaties met toelichting.
 2. Toelichting afzonderlijke grondexploitaties
 3. Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitaties.
 4. Ontwikkeling reserves en voorzieningen gedurende de laatste jaren
 5. Ontwikkelingen verwervingen, verkopen en voorraad
 6. Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten (PAK) en exploitatiebijdragen
 7. Toelichting risico's, risicomanagement en risicovoorziening
-

Bijlage 1 bij paragraaf grondbeleid: Overzicht grondexploitaties met toelichting.

De overzichten grondexploitaties zijn op de hierna volgende pagina's opgenomen.

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

Categorie	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-)	Beleidsontwikkeling geurende 2013				Boekwaarde per 31-dec-13	Programma begroting 2014		Actualisering P Planesuitaan in NCW 2013 - = Nadelig + = Voordelig G = C+F	EFFECT OP JAARREK. 2013		ACTUEEL EFFECT OP JAARREKENING 2013			
		Begroting per 1 jan 2013	Vermeerdering in 2013	Verminderings in 2013	Rente in 2013		Planesuitaan PB 2014 in NCW per 1-jan-13	Totaal resultaat PB 2014 in NCW per 31-dec-13		Geraamde winst/neming in NCW per 1-jan-13	Geraamde voorz. verlies in NCW per 1-jan-13	Af te sluiten plan tgv resultaat per 31-dec-13 GE	Geraamde winst/neming in NCW per 31-dec-13	Geraamde voorz. verlies in NCW per 31-dec-13	
PROGRAMMA SPOORZONE															
SPOORZONE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)															
	Spoortone kerngebied	27.442	7.346	-40	961	35.709	-9.839	-10.183	GE	-8.880	992	-	in totaal		9.191
	Spoortone middengebied	6.791	3.862	-3.567	238	7.324	-7.303	-7.559	GE	-7.271	-30	-	in totaal		7.526
	Spoortone infra	-6.426	13.485	-19.321	-225	-12.487	-1.469	-1.520	GE	-485	74	-	in totaal		502
	Spoortone OV-knoop	-11.140	8.293	-9.716	-390	-12.953	4.345	4.497	GE	4.355	-12	-	in totaal		-4.508
	Spoortone algemeen (PAK)	-11.161	924	4.791	-390	-5.836	952	985	GE	952	-26	-	in totaal		986
	Spoortone Van Gend en Loos terrein	2.682	79	-3.635	94	-780	-3.527	-3.650	GE	-3.527	-6	-	in totaal		3.651
	Totaal	8.188	33.989	31.488	288	10.977	16.841	17.430		-14.856	992	-	16.841		15.376
	Totaal programma Spoorzone	8.188	33.989	-31.488	288	10.977	-16.841	-17.430		-14.856	992	-	16.841		15.376
PROGRAMMA PIUSHAVEN															
PIUSHAVEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)															
	Pushaven Algemeen (realisatiefase)	-17.277	873	0	-605	-17.009	7.871	8.147	GE	7.962	945				
	Pushaven De Werf	-3.474	5	-308	-122	-3.899	3.716	3.846	GE	3.866	-12				
	Pushaven Galjoensr. Noord	1.755	-18	65	61	1.863	-244	-253	GE	-292	-467				
	Pushaven Gezondheidscentrum	-102	0	0	-3	-105	102	105	GE	102	0				
	Pushaven Havenmeester	-590	0	0	-20	-610	1.640	1.698	GE	1.640	-55				
	Pushaven Veborn	-253	97	-158	-9	-323	407	421	GE	407	-6				
	Pushaven OR Brug	115	2.125	-1.864	4	380	-382	-395	GE	-429	-273				
	Pushaven OR De Werf	581	357	0	20	958	-890	-921	GE	-1.052	6				
	Pushaven OR Havenkom	693	-97	0	24	620	-673	-697	GE	-672	-42				
	Pushaven OR Havendijk	19	225	0	1	245	-1.874	-1.940	GE	-1.873	1				
	Pushaven OR RWS	388	6	0	14	408	-439	-455	GE	-440	-97				
	Pushaven OR Z-inrijker	450	53	-946	16	-427	1.031	1.067	GE	1.031	-1				
	Pushaven cultureel program	109	130	-4	4	239	-294	-284	GE	-284	0				
	Pushaven Promotiebudget	151	36	-19	5	173	-218	-225	GE	-220	0				
	Pushaven Jenzakm	64	22	-500	2	-412	81	83	GE	84					
	Pushaven Jenzakm OR	0	46	0	0	46	-2.735	-2.830	GE	-2.713					
	Pushaven Kanaalzicht	14.320	10	-1.500	501	13.331	-4.613	-4.775	GE	-4.610					
	Pushaven Kanaalzicht OR	0	0	0	0	0	-2.633	-2.725	GE	-2.633					
	Pushaven Loundespkein	572	4	20	0	596	911	943	GE	901					
	Pushaven Loundespkein OR	0	0	0	0	0	-672	-695	GE	-672					
	Pushaven Hoevenseweg 2	1.293	-457	16	45	897	-913	-945	GE	-914					
	Pushaven Fabriekskwartier Z.	-811	0	0	-28	-839	811	839	GE	811					
	Pushaven totaal uitvoeringsfase	0	0	0	0	0	0	0	GE	0					
	Totaal	-1.997	3.417	-5.198	-90	-3.868	0	0		0	0	-	-	-	-
PIUSHAVEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)															
	Pushaven totaal ontwerp- en voorbereidingsfase	3.557	490	-445	124	3.726	-29	-30	GE	-2.634	-240		-		2.726
	Totaal	3.557	490	-445	124	3.726	-29	-30		-2.634	-240		-		2.726
	Totaal programma Pushaven	1.560	3.907	-5.643	34	-142	-29	-30		-2.634	-240		-		2.726

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

LOCAAL PLANNENAMM	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013				Rente in 2013	Boekwaarde per 31-dec-13	Programma begroting 2014		Planresultaat in NCW 2013 - = Nadelig + = Voordelig G = C + F	EFFECT OP JAARREK 2013		ACTUEEL EFFECT OP JAARREKENING 2013				
		Boekwaarde per 1 jan 2013	Verminderd in 2013	Vermeerderd in 2013	D			E=A+B+C+D	F		G = F+I, 0,3%	Planresultaat in NCW 2013 - = Nadelig + = Voordelig G = C + F	Geraamde winst/norm in NCW per 1-jan-13	Geraamde winst/norm in NCW per 31-dec-13	Af te sluiten plan tgv resultaat per 31-dec-13	Geraamde winst/norm in NCW per 31-dec-13	
PROGRAMMA BEDRIJVENHUISVESTING																	
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (GEREED MET UITSLUITEND VERKOOP GRONDEN)																	
	Loven Noord NS werkplaats	2.961	103	-2	105	3.167	-2.812	-2.911		-3.075	-	2.812				3.182	
	Tradepark 58 noord (fase 2)	11.619	897	2	407	12.925	-1.370	-1.418		-1.380	-	1.370				1.428	
	Tradepark 58 zuid (fase 1)	-827	52	378	-76	-473	3.404	3.524		3.491	1.379	-			876		
	Vossenbergh West II	64.131	1.029	-6.728	2.270	60.702	5.088	5.266		4.558	-	-					
	Totaal	77.884	2.081	-6.350	2.706	76.321	4.310	4.461		3.594	1.379	4.182			876	4.610	
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																	
	Kempenbaan westzijde	3.468	2.373	-589	121	5.373	-2.335	-2.417	GE	-1.229	-	2.335			-	1.272	
	Magazijnkantoor	4.402	116	0	154	4.672	-3.550	-3.674	GE	-3.595	-	3.550			-	3.721	
	Reeshofpark horeca (afgesloten per 31 dec 2013)	-171	0	177	-6	0	81	84	GE	171	235	-		177	-	-	
	Tilburg Noord Oost Zwaluwenbunders	14.597	409	0	511	15.517	965	998	GE	-2.643	-	-		-	-	2.735	
	Vernakwakarter	8.119	354	0	284	8.757	-9.476	-9.808	GE	-9.514	-	9.476		-	-	9.847	
	Vossenbergh West II Haven (afgesloten per 31 dec 2013)	1.358	2.469	-3.849	22	0	-121	-125	GE	0	330	121		-	-	0	
	Totaal	31.773	5.721	-4.261	1.086	34.319	-14.436	-14.941		-16.809	0	15.482		177	-	17.575	
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																	
	Centrumplan Zuid	555	42	0	19	616	-549	-569	GE	-594	0	362			-	615	
	Heyhoeftuitbreiding winkelcentrum	560	1.177	-1.570	19	186	5.445	5.636	GE	5.109	-1.250	-		-	-	-	
	Swaandvenstraat (afgesloten per 31 dec 2013)	12.246	23	-12.688	429	0	-9.941	-10.289	GE	-9.941	-7	11.598		11.279	-	-	
	Totaal	13.361	1.242	-14.268	467	802	-5.045	-5.221		-5.426	959	11.960		11.279	-	615	
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (DEFINITIEFASE)																	
	Geen projecten	0	0	0	0	0	0	0	GE	0	0	-		-	-	-	
	Totaal	0	0	0	0	0	0	0		0	0	-		-	-	-	
	Totaal programma bedrijven	123.018	9.044	-24.879	4.259	111.442	-15.171	-15.702		-18.641	-1.379	31.624		11.102	876	22.800	

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CATEGORIE	PLANNENAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen; positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013										Boekwaarde per 31-dec-13		Programma begroting 2014		Actualisering P Planeslaan n NCW in NCW 2013 - = Nadelig 1-jan-13 + = Voordelig	EFFECT OP JAARREK 2013				ACTUELE EFFECT OP JAARREKENING 2013						
		Boekwaarde per 1 jan 2013		Vernieuwering in 2013		Vernieuwering in 2013		Rente in 2013		Rente in 2013		Planresultaat PB 2014 in NCW per 1-jan-13		Totale resultaat PB 2014 in NCW per 31-dec-13			P	Q	R	S	T						
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N							O	P	Q	R	S	T
		E=A+B+C+D										F = E+L+O															
PROGRAMMA WONEN - GEMEENTELIJKE EXPLOITATIES																											
WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)		Aquinostraat, Thomas van	-10	0	0	0	-10	-537	-556	GE	-521	1									537	-	-	539			
	Dongewijk restplan	-490	54	0	-17	-453	-963	-932	-965	GE	-917	-16									932	-	-	949			
	Reeshof, meervijzige voorzieningen (v afgesloten plannen	0	2.653	-2.653	0	0	0	-6.150	-6.365	GE	-6.150	0									6.150	-	-	4.700			
	Ringbaan West skatecentrum	2.707	8	-1.000	95	1.810	0	-2.426	-2.511	GE	-1.445	0									2.555	-	-	1.495			
	Sonrenerf	6	45	0	0	51	0	85	88	GE	-32	-53									-	-	-	33			
	Witbraut West	-1.783	607	683	-390	-883	10.868	11.249	GE	11.250	109										-9.371	-	10.564	-			
	Totaal	430	3.367	-2.970	-312	515		908	940		2.186	41									-9.371	-1.665	-10.564	-7.117			
WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)		Dalem Stadsrand	11.763	205	0	0	12.380	-9.526	-9.859	GE	-9.524	-2									-	-	-	9.857			
	Den boerd (gemeente grex)	4.632	353	-321	162	4.826	-4.011	-4.151	-4.214	GE	-4.038	-34									-	-	-	4.180			
	Meerkolderf	2.031	30	0	71	2.132	-1.576	-1.631	-1.790	GE	-1.865	1									-	-	-	1.931			
	Tilburg Noord Oost Oostkamer	5.366	58	0	188	5.612	2.916	2.818	2.717	GE	2.717	0									-	-	-	-			
	Overhoeken Akker (afgesloten per 31 dec 2013)	6.101	6	-6.321	214	0	-4.142	-4.287	-4.142	GE	-4.143	0									-	-	-	-			
	St Annastraat voormalige brandweerkazerne	568	52	0	20	640	-293	-304	-296	GE	-293	0									-	-	-	679			
	Totaal	30.461	704	-6.642	1.067	25.590	-16.730	-17.316	-17.148	0	-17.148	-35									0	-4.288	0	16.647			
WONEN (DEFINITIEFASE)		Broekhovenseweg	938	4	0	33	975	-947	-980	GE	-947	0									-	-	-	980			
	Smutsdlaan, Generaal	788	0	0	27	815	-981	-1.015	-975	GE	-975	166									-	-	-	1.009			
	Totaal	1.726	4	0	60	1.790	-1.928	-1.995	-1.922		-1.922	166									-	-	-	1.989			
	Totaal programma wonen gemeentelijke exploitaties	32.617	4.075	-9.612	815	27.895	-17.750	-18.371	-16.884		-16.884	172									-9.371	5.953	-10.564	26.353			

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CATEGORIE	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013				Programmabegroting 2014		Actualisering p. verscheid.		EFFECT OP JAARREK. 2013				ACTUEEL EFFECT OP JAARREKENING 2013			
		Boekwaarde per 1 jan 2013	Vermeerdering in 2013	Verminderings in 2013	Rente in 2013	Boekwaarde per 31-dec-13	Planesultaat PB 2014 in NCW per 1-jan-13	Totaal resultaat PB 2014 in NCW per 31-dec-13	Actualisatie in NCW 2013 1-jan-13	Planesultaat n NCW Totaal in NCW 2013 1-jan-13	Gerande winstverlies in NCW per 1-jan-13	Gerande winstverlies in NCW per 31-dec-13	plan igv resultaat per 31-dec-13	plan igv resultaat per 31-dec-13	Geractualiseerde winstverlies in NCW per 31-dec-13		
PROGRAMMA WONEN - HERSTRUCTURERING																	
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																	
	Gorke West herstructurering alle deelgebieden	-3.526	41	158	-123	-3.450	0	0	0	0	-	-	-	-	0	0	
	Hoefstraat Groesind herstructurering excl Rosmolen	-5.899	1.255	-250	-191	-5.085	2.059	2.131	0	-1.768	-	2.059	-	-	-	1.830	
	Kruidebuurt incl Paleplein	883	72	-100	31	886	-1.743	-1.804	10	0	-	1.743	-	-	0	0	
	Quintjnboulevard 50% resultaat WOM	-3	37	-28	-6	0	0	0	0	0	-	0	-	-	0	0	
	Stokkasselt herstructurering alle deelgebieden	-4.342	264	0	-152	-4.230	-5.609	-5.805	0	-2.618	-	incl	-	-	incl	5.493	
	Stokkasselt Ooms/Vadec	4.265	183	0	149	4.597	0	0	0	-7.347	-	5.609	-	-	5.493	0	
	Uitendrecht - Zeeliedenbuurt herstructurering	-12.110	478	0	-421	-12.053	0	0	0	0	-	0	-	-	0	0	
	Vogeljesbuurt	383	122	0	13	518	0	0	727	0	-	0	-	-	0	0	
	Wageningen	-2.863	185	-163	-100	-2.941	-988	-1.023	-120	-1.458	-	988	-	-	1.509	0	
	Bijdragen PB 2013 vanuit Herstructuringsreserve voor plannen waarvan toe te kennen ten behoeve van:																
	Wageningen						870	900	Herstr	840		870			-870	-870	
	Kruidebuurt incl Paleplein						1.384	1.433	Herstr	1.400		1.384			-1.449	-1.449	
	Stokkasselt herstructurering alle deelgebieden						1.782	1.844	Herstr	1.823		1.782			-1.887	-1.887	
	Hoefstraat Groesind herstructurering plandeel Rosmolen						1.377	1.425	Herstr	1.397		1.377			-1.446	-1.446	
	Bijdragen PB 2014 vanuit Herstructuringsreserve voor plannen waarvan toe te kennen ten behoeve van:																
	Wageningen									541					-560	-560	
	Kruidebuurt incl Paleplein									361					-373	-373	
	Stokkasselt herstructurering alle deelgebieden									2.976					-3.081	-3.081	
	Hoefstraat Groesind herstructurering plandeel Rosmolen									807					-835	-835	
	Totaal	-23.212	2.637	-383	-800	-21.758	-868	-899	617	-3.044	0	868	-	-	1.692	1.692	
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																	
	Hoefstraat Groesind Rosmolen	407	49	0	14	470	-5.602	-5.798	Herstr	-2.320		5.602			2.401	2.401	
	Totaal	407	49	0	14	470	-5.602	-5.798	0	-2.320	0	5.602	-	-	2.401	2.401	
HERSTRUCTURERINGSPLANNEN (DEFINITIEFASE)																	
	Geen projecten	0	0	0	0	0	0	0	Herstr	0					0	0	
	Totaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	
	Totaal programma herstructurering wonen	-22.805	2.686	-383	-786	-21.288	-6.470	-6.697	617	-5.364	0	6.470	-	-	732	732	

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

Categorie	PLANNENAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013				D	B	C	A	Programmebegroting 2014				Actualisering P Planresultaat n NCW in NCW 2013 - = Nadelig 1-jan-13 + = Voordelig G = C + F	EFFECT OP JAARREK 2013				ACTUELE EFFECT OP JAARREKENING 2013			
		Boekwaarde		Rente in 2013	PB 2014 PB 2014 in NCW per 1-jan-13 31-dec-13					Planresultaat in NCW per 1-jan-13 31-dec-13	Totaal resultaat PB 2014 PB 2014 in NCW per 1-jan-13 31-dec-13	Geraamde winstvermeerdering in NCW per 1-jan-13	Geraamde voorz. verlies in NCW per 1-jan-13		Af te sluiten plan tgv resultaat per 31-dec-13	Geraamde winstvermeerdering in NCW per 31-dec-13	Geraamde voorz. verlies in NCW per 31-dec-13	R	S	T		
		per 1-jan-13	per 31-dec-13																			
		E = A+B+C+D	F																		G = F+1,03%	H
PARTICULIERE EXPLOITATIES																						
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																						
	Vossenbergh Scheg (particuliere exploitatie)	1.853	190	-1.197	65	911	-802	-830	GE	-802	-802	0	-	-	-	-	-	830				
	Totaal	1.853	190	-1.197	65	911	-802	-830		-802	0	802	-	-	-	-	-	830				
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																						
	Academiegebied Campus Oost	-198	-98	0	-7	-303	-243	-251	GE	-243	0	243	-	-	-	-	-	251				
	Academietraan Zonnehof	-277	0	0	-10	-287	165	170	GE	197	0	-	243	-	-	-	-	-				
	Bouweesterbuurt (afgesloten per 31 dec 2013)	-62	-179	243	-2	0	3	3	GE	3	0	-	-	-	-	-	-	2				
	Bredaseweg Missiehuis	-72	6	0	-2	-68	-1	-1	GE	-1	-1	1	-	-	-	-	-	135				
	Centraal Zuid Koningsplein A-Z	-151	3	0	-5	-153	-130	-134	GE	-130	0	130	-	-	-	-	-	20				
	Durendaelweg 76-78	17	0	0	1	18	-19	-20	GE	-19	0	19	-	-	-	-	-	12				
	Gilzerbaan	5	0	0	0	5	-12	-12	GE	-12	0	12	-	-	-	-	-	12				
	Kerkstraat 16 BE	0	0	0	0	0	0	0	GE	0	78	-	-	-	-	-	-	959				
	Koolhoven Oost en West	5.501	618	0	193	6.312	-1.043	-1.080	GE	-927	195	1.043	-	-	-	-	-	-				
	Martingaan (afgesloten per 31 dec 2013)	11	1	-12	0	0	-20	-21	GE	-20	0	20	-	-	-	-	-	18				
	Noordhoefing/Elzenstraat	-75	-153	209	-3	-22	-17	-18	GE	-17	0	17	-	-	-	-	-	7				
	Ossewelle	-112	2	0	-4	-114	-7	-7	GE	-7	0	7	-	-	-	-	-	1938				
	Oude Garflesweg/Haverpolder	94	156	-4	3	249	-145	-151	GE	-216	14	145	-	-	-	-	-	224				
	Overhoeken Enschede	1.516	87	-337	53	1.319	-1.841	-1.905	GE	-1.873	-123	1.841	-	-	-	-	-	-				
	Overhoeken Hoge Hoek	2.318	-2.018	486	81	867	1.266	1.311	GE	1.222	-159	-	-	-	-	-	-	-				
	Overhoeken Koningsoord	-1.206	400	83	-42	-765	3.380	3.499	GE	3.426	1.128	-	-	-	-	-	-	-				
	Phoenix-terrein (afgesloten per 31 dec 2013)	-205	7	205	-7	0	-22	-23	GE	-22	0	22	-	-	-	-	-	-				
	Veldhovenweg voormalig Noordlicht	-10	0	10	0	0	0	0	GE	0	0	-	-	-	-	-	-	-				
	Wethouderslaan Jozefbrug	-64	5	0	-2	-61	37	38	GE	39	-1	-	-	-	-	-	-	-				
	Totaal	7.030	-1.163	883	247	6.997	1.350	1.398		1.399	1.133	-1	3.500	435	0	-	-	3.567				
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																						
	Tennisbloem - Udenhout	1	2	0	0	3	0	0	GE	0	0	2	-	-	-	-	-	0				
	Totaal	1	2	0	0	3	0	0		0	0	2	0	0	0	0	0	0				
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (DEFINITIEFASE)																						
	Geen projecten	0	0	0	0	0	0	0	GE	0	0	-	-	-	-	-	-	-				
	Totaal	0	0	0	0	0	0	0		0	0	-	-	-	-	-	-	-				
	Totaal programma wonen particuliere exploitaties	8.884	-971	-314	312	7.911	549	568		597	1.133	-1	4.304	435	-	-	-	4.396				

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

CATEGORIE	PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-) (bedragen: positief = winst; bedrag negatief = verlies)	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013				Boekwaarde per 31-dec-13 E=A+B+C+D	Programmaresultaat 2014		Actualisatie in NCW 2013 1-jan-13 H	Verschil Planresultaat n NCW Totaal in NCW 2013 - = Nadelig + = Voordelig G = C + F	EFFECT OP JAARREK 2013		ACTUEEL EFFECT OP JAARREKENING 2013		
		A	B	C	D		F	G = F + 1.034			P	Q	R	S	T
ALGEMENE POSTEN GRONDEXPLOITATIE															
	Reservering voor algemene risico's volgens IFRS-norm						0	0	0	0					-
	Dienstverleningsovereenkomst en overige						0	0	0	0					-
	Bijdragen vanuit Herstructureringsreserve (2013-2024)				20	-151	9.317	9.643	7.102	0					-
	Plankosten van plannen in initiatief fase t/m 2024 € 0,2 mln p/j	411	2.291	-2.873			-2.000	-2.070	-1.933	0					-
	Acquisitie Vastgoed/deelname vastgoedbeurzen € 0,07 p/j						-776	-803	-765	0					-
	Bodemenergie rest, incl GEB-terrein						-973	-1.007	-973	0					-
	Netto resultaat beheer grondbedrijf						-16.632	-17.214	-16.632	0					-
	Resultaat erfpacht						6.886	7.127	6.886	0					-
	Resultaat landbouwexploitatie						2.944	3.047	2.944	0					-
	Nazorg en nagesloten kosten afgesloten plannen						-978	-1.013	-978	0					-
	Reserve Winstenering Plannen in realisatie- en nazorgfase						-10.751	-11.127	-10.751	0					-
	Stelpost planoverdracht woningbouw (van 1.070 won nr 850 won)						-2.500	-2.588	-2.000	0		2.500			2.000
	Stelpost effect BTW verhoging						0	0	0	0		0			-
	Stelpost afwijking grondopbrengsten						0	0	0	0		0			-
	Correctiepost 25% verliesenering plannen ontwerp en initiatief fase						0	0	0	0		-9.140			-
	Totaal	411	2.291	-2.873	20	-151	-15.465	-16.006	-17.100	0		-	-6.640		2.000

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR PROGRAMMA

PLANNAAM (bedragen x € 1.000,-)	Boekwaardeontwikkeling gedurende 2013					Boekwaarde per 31-dec-13	Programma begroting 2014 Planesresultaat PB 2014 in NCW per 1-jan-13	Totaal resultaat PB 2014 in NCW per 31-dec-13	Actualisering 14 Planesresultaat in NCW 2013 - = Nadelig 1-jan-13	VERSCHIL in NCW 2013 - = Nadelig 1-jan-13	Geraamde winstwinning in NCW per 1-jan-13	Geraamde voorz. verlies in NCW per 1-jan-13	ACTUELE EFFECT OP JAARREKENING 2013	ACTUELE EFFECT OP JAARREKENING 2013	
	A	B	C	D	E = A+B+C+D										F = E+I+J+K+L
GRONDEXPLOITATIES VOOR DERDEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)															
Centaurusweg	-154	-2	0	-5	-161		248	256	160	0	-	-	-	-	-
Totaal	-154	-2	0	-5	-161		248	256	160	0	-	-	-	-	-
RESUME OVERZICHT EXPLOITATIES															
RESULTATEN INGEDEELD NAAR PROGRAMMA															
Totaal programma Spoorzone	8.188	33.989	-31.488	288	10.977		-16.841	-17.430	-14.856	992	-	-	16.841	-	15.376
Totaal programma Piushaven	1.560	3.907	-5.643	34	-142		-29	-30	-2.634	-240	-	-	-	-	2.726
Totaal programma bedrijven	123.018	9.044	-24.879	4.259	111.442		-15.171	-15.702	-18.641	2.267	-	-	31.624	-	22.800
Totaal programma wonen gemeentelijke exploitaties	32.617	4.075	-9.612	815	27.895		-17.750	-18.371	-16.884	172	-	-	30.757	-	26.353
Totaal programma wonen particuliere exploitaties	8.884	-971	-314	312	7.911		549	568	597	1.133	-	-	4.304	-	4.396
Totaal programma herstructurering wonen	-22.805	2.686	-383	-786	-21.288		-6.470	-6.697	-5.364	617	-	-	6.470	-	732
Totaal algemene posten	257	2.289	-2.873	15	-312		-15.465	-16.006	-17.100	0	-	-	-6.640	-	2.000
Totaal alle grondexploitatie en algemene posten	151.719	55.019	-75.192	4.937	136.483		-71.177	-73.668	-74.882	4.942	-	-	83.355	-	74.383
RESULTATEN INGEDEELD NAAR FASE															
Grondexploitatie in realisatie- en nazorgfase	8.188	33.989	-31.488	288	10.977		-16.841	-17.430	-14.856	992	-	-	16.841	-	15.376
Programma Spoorzone	-1.997	3.417	-5.198	-90	-3.868		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma Piushaven	109.657	7.802	-10.611	3.792	110.640		-10.126	-10.480	-13.215	1.308	-	-	19.664	-	22.185
Programma bedrijven	430	3.367	-2.970	-312	515		908	940	2.186	41	-	-	10.175	-	7.717
Programma wonen gemeentelijke exploitaties	-23.212	2.637	-383	-800	-21.758		-868	-899	-3.044	617	-	-	4.302	-	1.669
Programma herstructurering	8.883	-973	-314	312	7.908		549	568	597	1.133	-	-	-1	-	4.396
Programma wonen particuliere exploitaties	102.949	30.239	-30.394	3.790	104.574		-26.379	-27.302	-28.332	4.092	-	-	31.899	-	28.005
Totaal realisatie en nazorgfase	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Grondexploitatie in ontwerp- en voorbereidingsfase	3.557	490	-445	124	3.726		-29	-30	-2.634	-240	-	-	-	-	2.726
Programma Spoorzone	13.361	1.242	-14.268	467	802		-5.045	-5.221	-5.426	959	-	-	11.960	-	615
Programma Piushaven	30.461	704	-6.642	1.067	25.590		-16.730	-17.316	-17.148	-35	-	-	18.877	-	16.647
Programma bedrijven	407	49	0	14	470		-5.602	-5.798	-2.320	0	-	-	5.602	-	2.401
Programma wonen gemeentelijke exploitaties	1	2	0	0	3		0	0	0	0	-	-	2	-	-
Programma herstructurering	47.787	2.487	-21.353	1.672	30.591		-27.406	-28.303	-27.328	684	-	-	36.441	-	22.389
Programma wonen particuliere exploitaties	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Totaal ontwerp- en voorbereidingsfase	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Grondexploitatie in definitiefase	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma Spoorzone	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma Piushaven	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma bedrijven	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma wonen gemeentelijke exploitaties	1.726	4	0	60	1.790		-1.928	-1.995	-1.922	166	-	-	1.705	-	1.989
Programma herstructurering	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Programma wonen particuliere exploitaties	0	0	0	0	0		0	0	0	0	-	-	-	-	-
Totaal definitiefase	1.726	4	0	60	1.790		-1.928	-1.995	-1.922	166	-	-	1.705	-	1.989
Totaal alle grondexploitatie en algemene posten	257	2.289	-2.873	15	-312		-15.465	-16.006	-17.100	0	-	-	83.355	-	74.383
Grondexploitatie algemeen	151.719	55.019	-75.192	4.937	136.483		-71.177	-73.668	-74.882	4.942	-	-	83.355	-	74.383
Totaal alle grondexploitatie en algemene posten	151.719	55.019	-75.192	4.937	136.483		-71.177	-73.668	-74.882	4.942	-	-	83.355	-	74.383

Toelichting op overzicht alle grondexploitaties

In het overzicht van alle grondexploitaties staan de resultaten van de paragraaf grondbeleid uit de Programmabegroting 2014 naast de thans geactualiseerde cijfers, zodat de wijzigingen per plan zichtbaar zijn. Het resultaat van de plannen is daarbij in NCW van zowel per 1 januari 2013 als 31 december 2013 aangegeven.

Onderscheid in programma

De plannen in het totaaloverzicht zijn ingedeeld naar hun programma. De programma's zijn:

- Spoorzone;
- Piushaven;
- Bedrijvenhuisvesting, waaronder ook kantoren en overige voorzieningen;
- Wonen, gemeentelijke grondexploitaties;
- Herstructurering.
- Wonen, particuliere exploitaties;

De resultaten van de afzonderlijke plannen komen ten laste (of ten gunste) van de Reserve Grondexploitatie; de plannen uit de Herstructurering komen ten laste van de voorziening Herstructurering of de Reserve Grondexploitatie indien de bijdrage vanuit de herstructurering al is verwerkt.

Onderscheid in fasering

De status van de plannen is, in lijn met het projectmatig werken, verdeeld over 6 fasen. Dit is bepalend voor de mate waarin de plannen nog te beïnvloeden zijn.

De fasering ziet er als volgt uit:

Plannen in realisatie- en nazorgfase (fase 5 en 6)

In deze fase zijn plannen geheel of grotendeels gerealiseerd en nog nauwelijks te beïnvloeden.

Plannen in ontwerp- en voorbereidingsfase (fase 3 en 4)

In deze fase is er sprake van een ontwerp en wordt de realisatie voorbereid. Ondanks het feit dat de plannen nog slechts op papier staan, zijn deze minder goed te beïnvloeden dan in de voorliggende fase. Vaak ligt er zelfs een vastgesteld bestemmingsplan. Grote wijzigingen zijn daardoor planologisch en juridisch vaak ingrijpend en kosten veel tijd en geld. Bijsturen kan nog wel.

Plannen in definitiefase (fase 2)

In deze fase zijn de plannen nog te beïnvloeden. De uitgangspunten moeten meestal nog geformuleerd worden. Eventueel gemaakte ontwerpen kunnen nog bijgesteld worden. In dat geval zullen vooral de kosten van planontwikkeling toenemen.

Plannen in initiatiefase (fase 1), niet gedekte plannen

In deze fase zijn de plannen nog prematuur en is er nog geen sprake van productie van bouwrijpe grond. Binnen de Grondexploitatie zijn (nog) geen dekkingsmiddelen voorhanden. Het resultaat van deze plannen wordt niet in de Paragraaf grondbeleid meegenomen. Voor de ontwikkeling van de stad en het realiseren van de programma's Wonen en Economie is het noodzakelijk om capaciteit in te zetten voor de uitwerking van deze nieuwe initiatieven. Voor de plankosten van deze nieuwe initiatieven is een jaarlijks budget beschikbaar van maximaal € 200.000 dat direct ten laste komt van de reserve grondexploitatie.

Winstneming en voorziening verlies

Geraamde winstneming (kolommen P en S):

Winstneming op meerjarige grondexploitaties wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Winsten worden genomen als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Van plannen in de uitvoeringsfase nemen we het resultaat (NCW) minus nog te realiseren opbrengsten minus planspecifieke risico's.

Geraamde voorziening verlies (kolommen Q en T):

Het verwerken van een afboeking of een voorziening gebeurt bij een geprognosticeerd verlies direct ter grootte van dit volledige verlies. Dit is vertaald in onderstaande methodiek:

Van alle verliesgevende plannen (ongeacht de fase) wordt het planresultaat (NCW) opgenomen in de voorziening verlies.

Bijlage 2 bij paragraaf grondbeleid: Toelichting afzonderlijke grondexploitaties.

a. Nieuwe plannen en afgesloten plannen

In de grondexploitatieberekeningen voor actualisatie ten behoeve van de jaarrekening 2013 is het plan Werkstraf 26 Berkel Enschoot opgenomen. Het betreft een neutraal particulier plan waarvoor een sluitend exploitatiecontract is getekend.

Een aantal plannen wordt per eind 2013 afgesloten. Het eindsaldo is in de jaarrekening 2013 verwerkt. Deze plannen worden volgend jaar dus niet meer opgenomen in de grondexploitatie:

- Reeshofpark horeca (laatste deel plan gaat niet door)
- Overhoeven Akker (plan gaat niet door)
- Bouwmeesterbuurt (gereed)
- Mariëngaarde (gereed)
- Phoenixterrein (gereed)
- Swaardvenstraat (ontwikkeling staakt)
- Veldhovenring voormalig Noorderlicht (exploitatieovereenkomst gerealiseerd)

b. Toelichting verschillen afzonderlijke grondexploitaties

Het totale verschil in de grondexploitaties bedraagt per 31 december 2013 in NCW € 4,9 mln. voordelig.

Onderstaand staan de verschillen in de afzonderlijke grondexploitaties toegelicht daar waar een grotere afwijking dan € 0,5 mln. optreedt in het exploitatieresultaat. Hiermee wordt een voordeel verklaard van € 4,8 mln. Het overige deel zit in de kleinere afwijkingen.

Spoorzone (voordelig € 2,0 mln.)

Het resultaat van de gebiedsexploitatie Spoorzone is met € 1 mln. verbeterd doordat het deelproject Clarissenhof een bijdrage van € 1 mln. uit de voorziening herstructurering (jaarschijf 2014) ontvangt. Om deze reden is het resultaat van de Algemene post grondexploitatie met € 1 mln. verminderd. Daarnaast heeft de gebiedsexploitatie Spoorzone € 1 mln. extra subsidie ontvangen dan begroot was, met als gevolg dat het resultaat met € 1 mln. verbeterd. Dat Fontys nu niet naar de Spoorzone komt heeft geen directe gevolgen voor de grondexploitatie. Wel is er in de risicoreservering rekening gehouden met eventuele meerkosten voor planontwikkeling en vertraging.

Overige grondexploitaties (totaal voordelig € 2,8 mln.)

Onderstaand zijn de belangrijkste afwijkingen uit deze categorie plannen van meer dan € 0,5 mln. toegelicht.

Piushaven (nadelig € 2,6 mln.)

Het resultaat van de gebiedsexploitatie Piushaven is met € 2,6 mln. verslechterd doordat in de grondexploitatie een verdunning van het woningbouwprogramma is doorgevoerd. Naar verwachting komen in de nog uit te voeren particuliere plannen (Cementbouw, Fabriekkwartier Noord, Galjoenstraat Noord en de Spinaker) ruim 300 woningen minder dan oorspronkelijk gedacht werd ten tijde van het sluiten van de raamovereenkomst in 2005. De raming van de nog te ontvangen exploitatiebijdrage is op basis hiervan naar beneden bijgesteld. Voor deze verdunning was reeds een risicoreservering beschikbaar. De risicoreservering voor de Piushaven is zodoende afgenomen.

Kempenbaan West (voordelig € 1,1 mln.)

De uitvoering van het plan Kempenbaan West is gestart. Voor wat betreft de kosten voor de bodemsanering zijn de kosten van ophogen tot het benodigde niveau aanzienlijk lager dan verwacht. Deze verbetering wordt gerealiseerd door de vrijkomende gronden van de kanaalverbreding hiervoor te benutten. Dit heeft geleid tot een verbetering van het resultaat met circa € 1,1 mln. ten opzichte van de bijgestelde begroting 2013.

Zwaluwenbunders (nadelig € 3,6 mln.)

Naar aanleiding van actuele ontwikkelingen met de PDV'ers op Zwaluwenbunders (andere gegadigden met minder parkeerbehoefte) is het noodzakelijk het parkeerterrein voor de PDV kavels af te waarderen. Er is geen enkele kans dat de strook in zijn volledigheid voor de afgesproken verkoopprijs wordt verkocht. Het gaat hierbij om een leidingenstrook die alleen als parkeerterrein kan worden ingericht. In de Programmabegroting 2014 (bijgestelde begroting 2013) bedroeg het positieve resultaat grondexploitatie Zwaluwenbunders € 1,0 mln. Na afwaardering van de leidingenstrook bedraagt het resultaat € 2,6 mln. negatief; oftewel een afname van € 3,6 mln.

Ringbaan West skatecentrum (voordelig € 1,0 mln.)

Bij de Programmabegroting 2014 is besloten de jaarschijf 2013 aan herstructureringsbijdragen voor dit project in te zetten. Door de toekenning van de bijdrage neemt het tekort van deze grondexploitatie met € 1 mln. af. Om deze reden is het resultaat van de Algemene post grondexploitatie met € 1 mln. verminderd.

Hoefstraat/Groeseind herstructurering (voordelig € 1,2 mln.)

In de Programmabegroting 2014 is ervan uitgegaan dat in het deelplan Rosmolen de riolering moest worden vervangen. De inrichting van het openbaar gebied zal dezelfde kwaliteit kennen als eerdere herstructureringen. Inmiddels is gebleken dat de riolering niet hoeft te worden vervangen en dat een deel van de verhardingen kan worden uitgevoerd in de basiskwaliteit. Ten opzichte van het meest negatieve scenario zoals verwerkt in de Programmabegroting 2014 betekent dit een resultaatverbetering van € 1,1 mln.

Stokhasselt herstructurering (nadelig € 4,5mln.)

Het resultaat herstructurering Stokhasselt is teruggelopen omdat WonenBreda niet meer voor 50% zal deelnemen in de grondexploitatie van het bedrijventerrein aan de Mascagnistraat.

Verder zijn de kosten toegenomen doordat er o.a. rekening is gehouden met gemiddeld 1 jaar vertraging in de bouw van alle toekomstige woningbouwlocaties binnen deze herstructurering. Voor de dekking van het extra verlies zijn bij de Programmabegroting 2013 en 2014 extra middelen uit de voorziening herstructurering beschikbaar gesteld zodat dit extra tekort nagenoeg geheel is gedekt.

Extra middelen herstructurering (voordelig € 10,2 mln.)

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2013 en 2014 is besloten extra middelen uit de voorziening herstructurering ter beschikking te stellen aan lopende grootschalige herstructureringsprojecten om daarmee ontstane tekorten op te kunnen vangen. Hierbij valt te denken aan de herstructurering Stokhasselt, Wagnerplein en Rosmolen. Nominaal is een bijdrage van € 12,0 mln. toegezegd over de komende 4 jaar; per 1 Jan 2013 bedraagt dit € 10,2 mln. (NCW). Dit bedrag was nog niet binnen de projecten verwerkt en wordt daarom in bovenstaande tabel 1a als extra dekkingsmiddel opgenomen. In de Programmabegroting 2013 waren alleen de bij de Programmabegroting 2012 toegezegde middelen opgenomen.

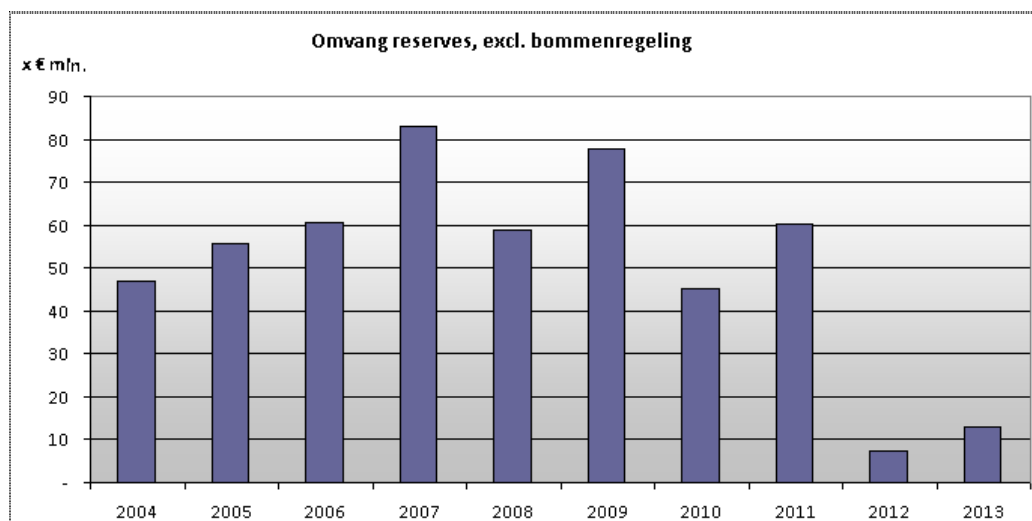
Bijlage 3 bij paragraaf grondbeleid: Weerstandsvermogen/Reserve Risico's Grondexploitatie.

Risicoanalyses: (x € mln.)	Jaarrekening 2013
Dalem stadsrand	0,8
Den Bogerd gemeentelijke grex	1,2
Hoefstraat/ Groeseind herstructurering:	
* Rosmolen	0,3
* Pietersbuurt en Bisschoppenbuurt	0,1
Kempenbaan West	1,7
Koolhoven oost en west	0,3
Loven noord 1 NS werkplaats	0,0
Piushaven	3,8
Tradepark 58 Noord	1,8
Vossenbergh west	3,0
Pieter Vreedepolein e.o. fase 2 (Magazijnkwartier)	0,7
Witbrant west	0,0
Zwaluwenbunders (Zuidkamer)	1,0
Subtotaal excl. Spoorzone	14,7
Spoorzone	
* van Gend en Loosterrein	0,5
* Overkoepelend Spoorzone	0,6
* Infra	1,8
* Kerngebied	16,0
* Middengebied	1,1
* OV Knoop	1,9
* Tijdelijke exploitatie	1,3
Subtotaal Spoorzone	23,2
Totaal	37,9
Deze projecten (inclusief Spoorzone) vertegenwoordigen 80% van de omzet. Lineair doorgetrokken van 80% naar 100% geeft een totaalbedrag van	47,5
Correctie 25% omdat niet alle risico's in alle projecten zich gelijktijdig voor zullen doen	-11,9
Totaal in Reserve risico's grondexploitatie	35,6

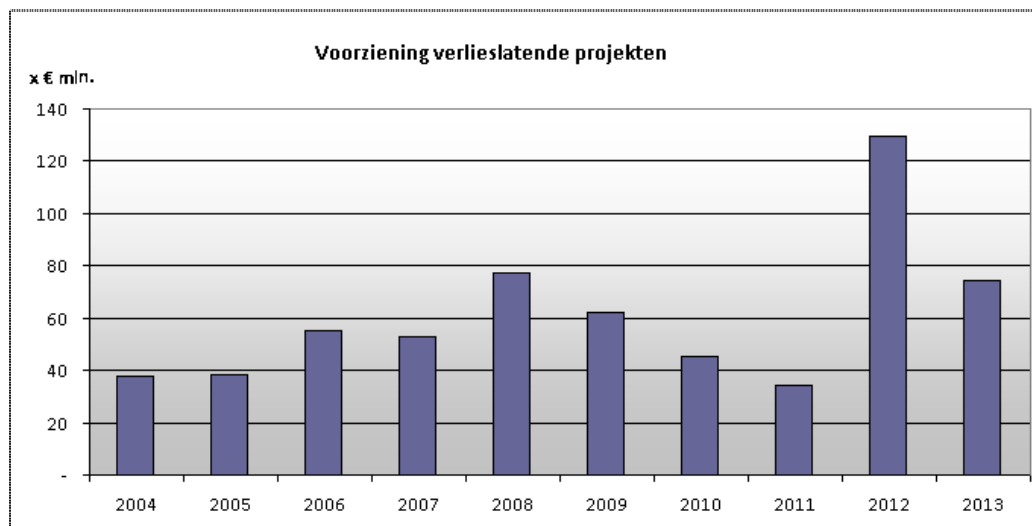
Bijlage 4 bij paragraaf grondbeleid: Ontwikkeling reserves en voorzieningen gedurende de laatste jaren

Algemene Bedrijfsreserve Grondexploitatie

In onderstaande grafiek is de totale omvang van de Algemene Reserve Grondexploitatie aangegeven. Deze is onderverdeeld naar de genormeerde reserve, de vrij besteedbare reserve en de reserve winstneming. De € 5,1 mln. voor de bommenregeling wordt niet meegeteld als vrije reserve omdat die reserve is bedoeld voor de kosten van het bommen ruimen. Daardoor komt de totale ARGE per 31 december 2013 uit op een bedrag van € 13,2 mln. Binnen deze middelen is een bedrag van € 6,0 mln. beschikbaar om de rentelasten van de activering Materiële Vaste Active voor de jaren 2014 t/m 2018 te dekken.

Het verloop van de voorziening verlieslatende projecten is in onderstaande grafiek aangegeven. De toename in 2012 wordt veroorzaakt door het aangescherpte BBV. Per 31 december 2012 is de voorziening verlieslatende projecten € 129,4 mln. groot. Per 31 december 2013 is de voorziening berekend op € 74,4 mln. Het verschil wordt met name veroorzaakt doordat in 2013 de reserve risico's grondexploitatie is gevormd ter hoogte van € 35,6 mln. en omdat er daarnaast voor een bedrag van € 16,6 mln. benodigd was voor plannen die per 31 december 2013 zijn afgesloten.

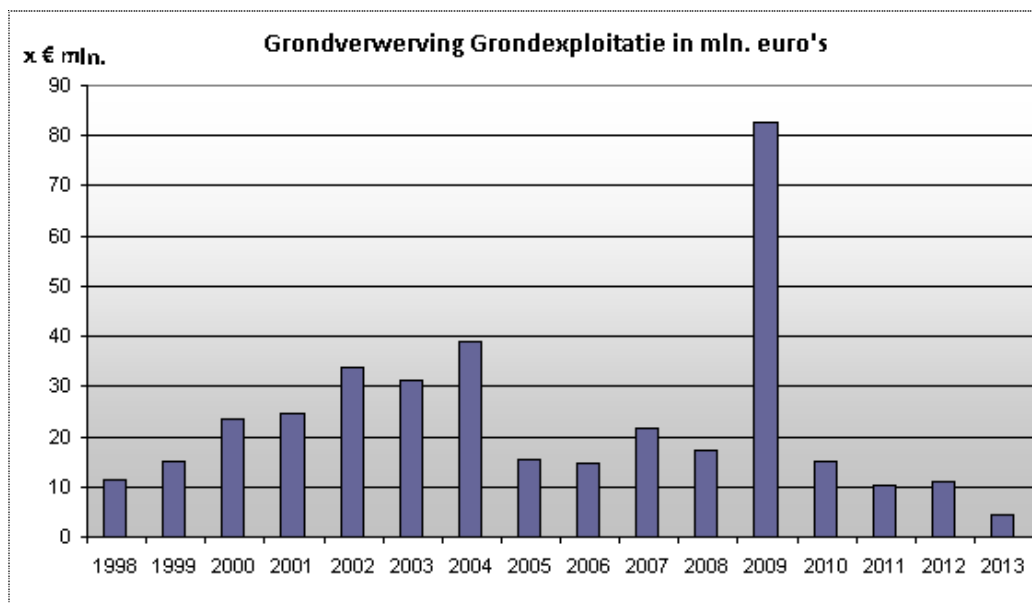
Bijlage 5 bij paragraaf grondbeleid: Ontwikkelingen verwervingen, verkopen en voorraad.

Verwervingen

Na 2004 zijn marktpartijen steeds actiever geworden om grondposities in toekomstige ontwikkelingsgebieden te krijgen. De omvang van de gemeentelijke verwervingen is tussen 2004 tot en met 2008 beperkt gebleven.

Vanwege de totale financiële positie van de grondexploitatie en ter voorkoming van een opwaartse prijsstijging is een terughoudend verwervingsbeleid gevoerd. In 2009 is de NS werkplaats voor een totaalbedrag van € 66,6 mln. aangekocht wat een sterke verhoging van de post verwervingen tot gevolg had. In 2013 heeft voor een bedrag van € 4,3 mln. aan verwervingen plaatsgevonden. Hiervan heeft € 1,3 mln. betrekking op projecten in de Spoorzone en € 0,9 mln. op de overige projecten.

Buiten de grondexploitaties hebben ook nog verwervingen plaatsgevonden tot een bedrag van € 2,1 mln. Dit zijn aankopen van verspreid liggende gronden, strategische verwervingen, gronden aangekocht ten behoeve van derden.

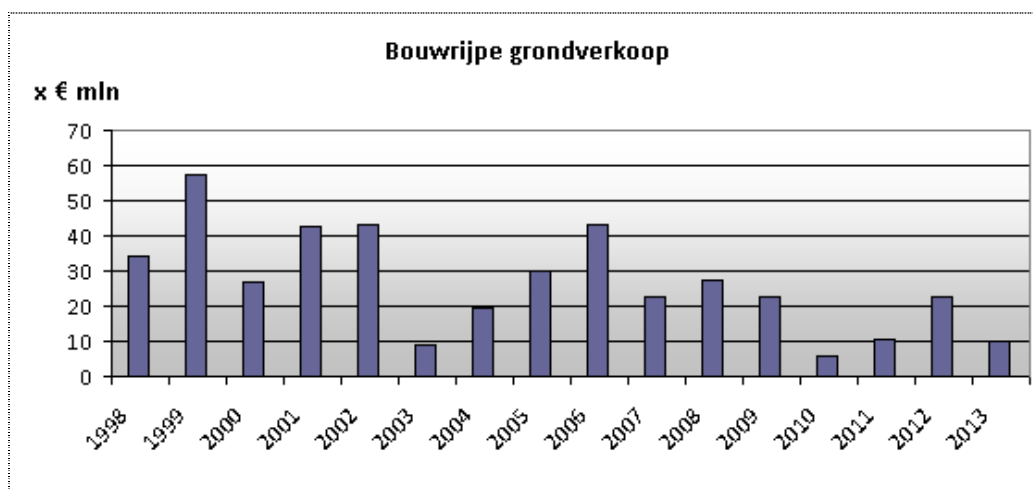
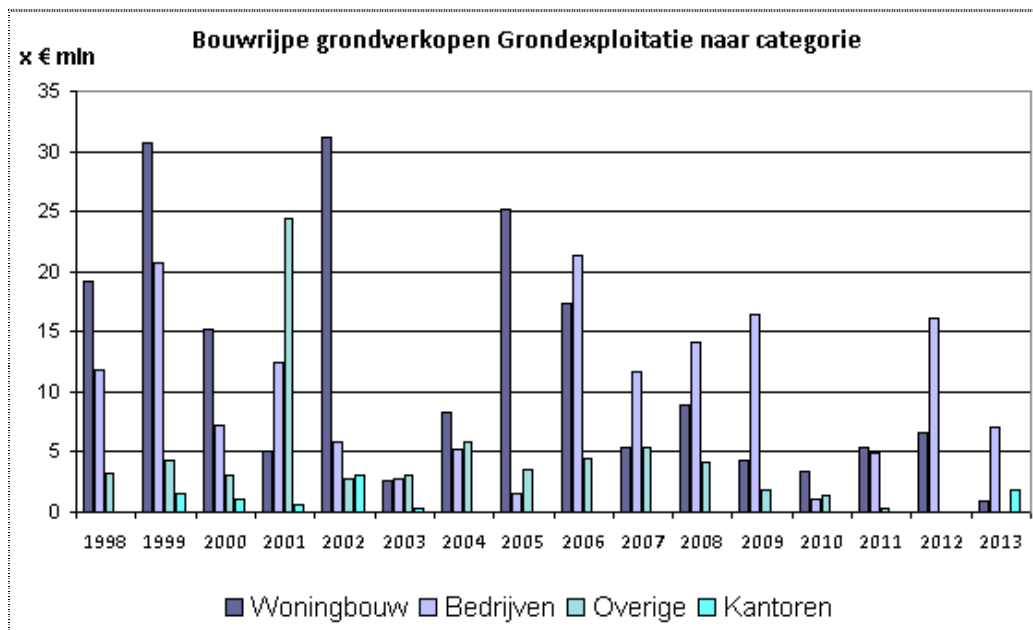
Grondverkopen

Gedurende 2013 is er voor een totaalbedrag van € 9,8 mln. aan bouwrijpe grond verkocht. Hiervan was € 0,9 mln. voor woningbouw (waarvan € 0,6 mln. in herstructureringsgebieden en € 0,3 mln. vrije sector woningen). De woningbouw in de uitleggebieden in 2013 heeft voor het grootste deel plaatsgevonden op gronden die in handen zijn van - en worden ontwikkeld door ontwikkelaars. Voorbeelden hiervan zijn de plannen Koolhoven, Enschtsebaan en Piushaven.

De gronduitgifte voor bedrijventerreinen liet in 2013 per saldo een volume zien van € 7,0 mln. De grondverkopen voor bedrijventerreinen hebben in 2013 alleen plaatsgevonden in de plannen Vossenbergh. Bij het bedrijventerrein T 58 is sprake geweest van een terugkoop. Er is in 2013 geen gronduitgifte geschied in de vorm van erfpacht.

Daarnaast is er in de Spoorzone voor een bedrag van € 1,8 mln. aan bouwrijpe grond verkocht voor de bouw van kantoren

Naast de verkoop van bouwrijpe grond is ook voor een bedrag van € 2,6 mln. aan niet bouwrijpe grond in 2013 verkocht. Het gaat hierbij om een bedrag van € 1,6 mln. wegens de verkoop van niet bouwrijpe grond uit de Overhoeken aan een ontwikkelaar. Het restant van de grondverkoop heeft betrekking op de omzetting van erfpacht in eigendom, de verkoop van tuingronden en de verkoop van verspreid liggende gronden. Het resultaat van al deze verkopen (na verrekening met de boekwaarden en bijkomende kosten) wordt verantwoord onder de post "saldo beheer grondbedrijf" en onder de afzonderlijke grondexploitaties.

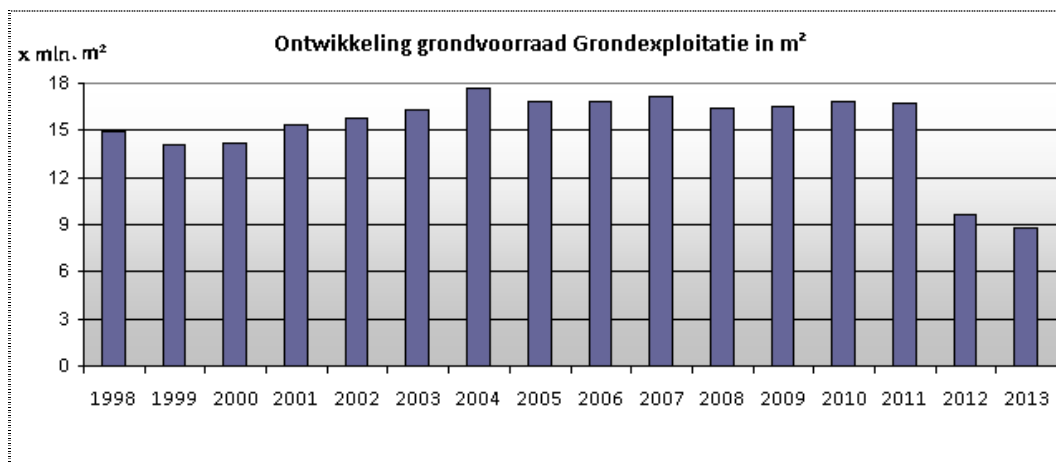

Voorraad gronden

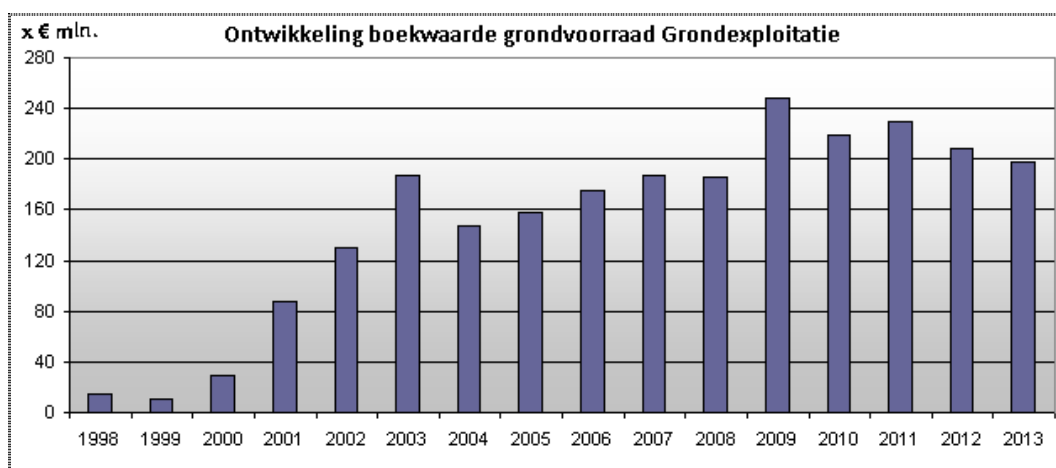
In onderstaande tabel is een samenvatting gegeven van de boekwaarden van de gronden binnen de grondexploitatie. Omdat de boekwaarden van zowel de Spoorzone als Vossenberghet hoogst zijn, zijn deze beide afzonderlijk aangegeven.

Omschrijving	Bedrag of m ² per 1-1-2013	Mutatie in 2013	Bedrag of m ² per 31-12-2013
Boekwaarde Spoorzone	€ 8,2 mln.	€ 2,7 mln.	€ 10,9 mln.
Boekwaarde Vossenberghet West II + haven	€ 65,5 mln.	-€ 4,8 mln.	€ 60,7 mln.
Boekwaarde overige grondexploitaties	€ 78,0 mln.	€ 13,2 mln.	€ 64,8 mln.
Boekwaarde materiële vaste activa	€ 39,6 mln.	-€ 1,8 mln.	€ 37,8 mln.
Totaal aantal m ² grond materiële vaste activa	5.163.219 m ²	-585.415 m ²	4.577.804 m ²
Totaal aantal m ² grond in voorraad panden	0 m ²	88.111 m ²	88.111 m ²
Totaal aantal m ² grond in grondexploitaties	4.472.537 m ²	-488.741 m ²	3.976.115 m ²

Het aantal m² grondvoorraad is gedurende 2013 met 87 Ha afgenomen. I.v.m. de inventarisatie van de gronden in de Materiële Vaste Activa zijn grote aantallen m² overgeschreven naar de opgeleverde grote infrastructurele voorzieningen zoals Noord Oost Tangent, Noord West Tangent en het bestaande openbare gebied. Daarnaast zijn er meer gronden verkocht dan aangekocht.

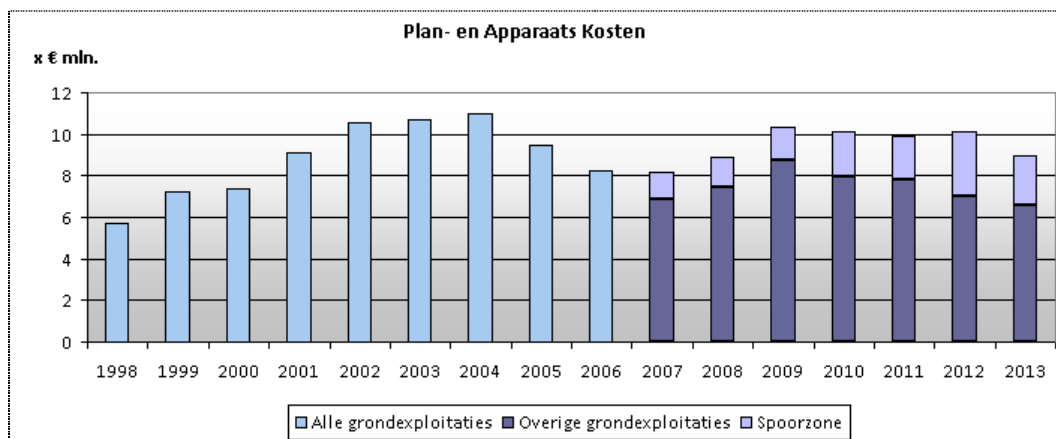
De totale boekwaarden van de gronden binnen de grondexploitatie, de Materiële Vaste Activa en de erfpachtextploitatie zijn gedurende 2013 met in totaal € 10,6 mln. afgenomen. De belangrijkste afname wordt veroorzaakt door de afsluiting van de grondexploitaties Swaardvenstraat en De Akker met in totaal € 15,6 ten laste van de voorziening verliesgevende plannen/reserve grondexploitatie. Daarnaast hebben ook de grondverkopen bijgedragen aan de verlaging van de boekwaarde. Tegenover deze verlagingen staan de toenames zoals gevolg van verwervingen, investeringen in civiele kosten, rente, PAK etc.

Bijlage 6 bij paragraaf grondbeleid: Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten (PAK) en exploitatiebijdragen.

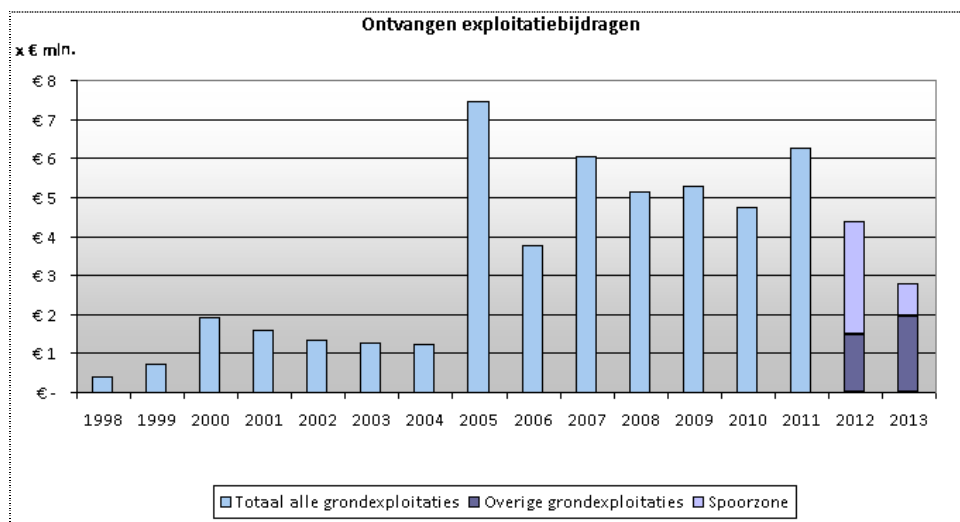
Vanaf 2008 wordt gerekend met een reële raming van de budgetten op basis van de gemeentelijke plankostenscan en vervolgens met de Rijksscan. Het gaat hierbij om de gemeentelijke apparaatskosten exclusief de kosten van Voorbereiding en Toezicht over de civiele werkzaamheden. De plan- en apparaatskosten worden gedekt uit de grondexploitaties, de exploitatiebijdragen en een bijdrage vanuit de Algemene Middelen. In 2012 bedroegen de PAK-kosten in totaal € 10,1 mln. Hiervan was € 3,1 mln. ten behoeve van de Spoorzone. Gedurende 2013 zijn de totale interne PAK afgenomen tot € 8,9 mln. waarvan € 2,4 mln. ten laste van de Spoorzone. Door de uitblijvende grondverkoop en planvertragingen kan een groot deel van de gemaakte PAK niet binnen de geraamde PAK kosten worden opgevangen. Dit onrendabel deel wordt enerzijds jaarlijks gedeeltelijk ten laste van de reserve gebracht voor de niet toe te rekenen kosten (in 2012 voor een bedrag van € 2 mln. en voor 2013 € 1,5 mln.) en anderzijds voor de projectgebonden kosten bijgeschreven op de grondexploitaties waardoor het geraamd exploitatieresultaat afneemt.

De ontwikkeling van de gerealiseerde plan- en apparaatskosten tot en met 2013 kan als volgt worden gevisualiseerd:

Exploitatiebijdragen

Bij ontwikkelingen op particuliere gronden kan de gemeente de kosten op de exploitanten verhalen door exploitatieovereenkomsten. Op basis van deze overeenkomst betaalt de ontwikkelaar een vergoeding voor de door de gemeente te maken plan- en apparaatskosten, de bijdrage aan de bovenwijkse en meerwijkse voorzieningen en een bijdrage voor de door de gemeente aan te leggen kosten van de infrastructuur binnen of in de directe omgeving van het desbetreffende plan. Door de toenemende participatie van ontwikkelaars in de grondexploitaties is deze inkomstenbron vanaf 2005 fors toegenomen. Vanaf 2005 wordt duidelijk meer ontvangen dan voorheen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de exploitatiebijdragen van het plan Koolhoven gevolgd door de plannen in de Overhoeken. Het overgrote deel van deze bijdrage is bestemd voor de dekking van de interen PAK van de gemeente en daarnaast voor de bovenwijkse voorzieningen. In 2013 is € 2,8 mln. ontvangen uit bijdragen. Hiervan heeft € 0,8 mln. betrekking op projecten uit de Spoorzone (Gasthuisring) en € 2,0 mln. op andere exploitaties (Wagnerplein, Piushaven, Enschootsebaan, Hoge Hoek en Noordhoekring). De exploitatiebijdragen zijn lager dan in voorgaande jaren. De belangrijkste oorzaak hiervoor is dat de ontwikkeling van Koolhoven tijdelijk stagneert. Onderstaand is in een grafiek de totale omvang van de door de gemeente ontvangen exploitatiebijdragen aangegeven. Een effect van de grotere betrokkenheid van ontwikkelaars is minder opbrengsten uit de verkoop van gronden door de gemeente.

Bijlage 7 bij paragraaf grondbeleid: Toelichting risico's, risicomanagement en risicovoorziening

In de geactualiseerde grondexploitatieberekeningen is geen rekening gehouden met onderstaande risico's.

Algemene risico's

- mogelijk verdere daling van de woningprijzen (VON) ná 1 december 2013
- een verdere daling van het aantal afzetbare woningen
- de moeilijke financierbaarheid van vastgoed en woningen

Bij de woningbouw kan dit leiden tot lagere grondopbrengsten dan voorzien. Zo vertaald 1% daling verkoopprijs VON zich bij hantering van de residuele grondwaarde, uitgaande van volledige vertaling prijsdaling in grondwaarde, in een risico van circa € 2 tot 3 mln. lagere grondopbrengst op portefeuilleniveau.

Bij bedrijventerreinen leidt dit steeds vaker tot de keuze: of wachten met verkopen van gronden vanuit een reële verwachting dat de geraamde prijs in de toekomst wordt betaald, of sneller overeenstemming en daarmee zekerheid zoeken tegen een lagere prijs. Ook wordt vaker dan voorheen gekozen voor de uitgifte van grond in erfpacht.

Specifieke risico's

Ontwikkeling Plan- en Apparaatskosten

Voor de budgetberekening van deze kosten wordt het door het Rijk opgestelde plankostenmodel gehanteerd. Bij afwijkingen in planning, programma en/of verdeling van de geplande werkzaamheden tussen gemeente en marktpartij(en) ontstaat een verschil tussen daadwerkelijk te maken kosten ten opzichte van de bij aanvang (conform model) geraamde kosten en op basis daarvan gemaakte budgetafspraken. Afwijkingen in planning en programma zijn de afgelopen jaren volop aan de orde geweest. Volgens de diverse economische barometers zal daar ook de komende jaren (mogelijk zelfs in versterkte mate) sprake van zijn. Gezien voorgaande wordt voorzien dat de daadwerkelijk te maken plan- en apparaatskosten hoger zullen zijn dan de bij aanvang modelmatig bepaalde budgetten, welke in veel gevallen contractueel zijn vastgelegd. Kortom, hoog blijvende kosten bij afnemende budgetten.

Risicomanagement en Risman-methode

Risicomanagement binnen de grondexploitatie doet zich voor op het niveau van de afzonderlijke projecten en op het niveau van de portefeuille. Voor de analyse en het managen van risico's op projectniveau wordt gebruik gemaakt van de Risman-methode. Op het niveau van de afzonderlijke projecten wordt gestuurd op type samenwerking, programma, kwaliteit, tijd en plankosten. Op portefeuilleniveau is het berekenen van samenhangende risico's (bijvoorbeeld het voorkomen van concurrentie tussen locaties), het anticiperen op mogelijke beleidswijzigingen of externe omstandigheden en de beschikking over een adequate risicoreserve van belang. Jaarlijks wordt de hoogte van de risicoreservering vastgesteld. Dit wordt in paragraaf 3 nader toegelicht.

Bijlage VIII. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven Specifieke uitkeringen

Departement	Nummer	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa					
I N D I C A T O R E N								
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	Besteding (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)				
			Aard controle R Indicatornummer: D1 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D1 / 02				
			€ 1.126.714	€ 685.847				
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2014 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 2.908.431	€ 1.268.908	€ 126.786	€ 2.543.794		
I&M	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï) Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	
			1. lenM/BSK-2012/40448, corr. in lenM/BSK-2012/236172	€ 46.618	€ 0	Nee	€ 0	
			2. lenM/BSK-2013/236038	€ 0	€ 0	Nee	€ 0	
I&M	E7A	Innovatieprogramma Klimaatneutrale Steden (Proefprojecten) Regeling eenmalige uitkering planstudies en proefprojecten IKS Gemeenten	Besteding ten laste van rijksmiddelen (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			
			Aard controle R Indicatornummer: E7A / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E7A / 02	Aard controle R Indicatornummer: E7A / 03			
			€ 298.793	Nee	€ 734.659			
I&M	E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr) (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Besteding (jaar T) ten laste van eigen middelen	Besteding (jaar T) ten laste van bijdragen door derden = contractpartners (niet rijk, provincie of gemeente)	Besteding (jaar T) ten laste van rentebaten gemeente op door provincie verstrekte bijdrage NSL	Teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E11B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E11B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E11B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E11B / 05	Aard controle R Indicatornummer: E11B / 06
			1. Brief kenmerk 1267230 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2. Brief kenmerk 1306814 dd. 4-7-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3. Brief kenmerk 1333946 dd. 8-10-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4. Brief kenmerk 1346549 dd. 20-11-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5. Brief kenmerk 1332828 dd. 27-9-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6. Brief kenmerk 1270728 dd. 12-3-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			7. Brief kenmerk 1306796 dd. 21-6-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			8. Brief kenmerk 1267208 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			9. Brief kenmerk 1267218 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			10. CNG voertuigen BAT Brief kenmerk 1285041	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			11. Brief kenmerk 1449744 dd 23-9-2008 en brief kenmerk 1679988 dd. 29-4-2010. Daarnaast 2011-2406275, 2011-2767878, 2011-2768218, 2011-2823948.	€ 183.279	€ 514.292	€ 0	€ 445	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve besteding ten laste van eigen middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve besteding ten laste van bijdragen door derden = contractpartners (niet rijk, provincie of gemeente) tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		

Departement	Nummer	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa				
I N D I C A T O R E N							
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 10	
			1 Brief kenmerk 1267230 dd. 6-3-2007	€ 18.935	€ 2.104	€ 0	
			2 Brief kenmerk 1306814 dd. 4-7-2007	€ 108.241	€ 0	€ 0	
			3 Brief kenmerk 1333946 dd. 8-10-2007	€ 8.827	€ 981	€ 0	
			4 Brief kenmerk 1346549 dd. 20-11-2007	€ 49.999	€ 91.000	€ 0	
			5 Brief kenmerk 1332828 dd. 27-9-2007	€ 40.415	€ 40.415	€ 0	
			6 Brief kenmerk 1270728 dd. 12-3-2007	€ 8.550	€ 950	€ 0	
			7 Brief kenmerk 1306796 dd. 21-6-2007	€ 99.756	€ 11.084	€ 0	
			8 Brief kenmerk 1267208 dd. 6-3-2007	€ 11.754	€ 1.306	€ 0	
			9 Brief kenmerk 1267218 dd. 6-3-2007	€ 21.312	€ 2.368	€ 0	
			10 CNG voertuigen BAT Brief kenmerk 1285041	€ 34.840	€ 34.840	€ 0	
			11 Brief kenmerk 1449744 dd 23-9-2008 en brief kenmerk 1679988 dd. 29-4-2010. Daarnaast 2011-2406275, 2011-2767878, 2011-2768218, 2011-2823948.	€ 5.126.704	€ 5.400.393	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van rentebaten gemeente op door provincie verstrekte bijdrage NSL tot en met (jaar T)	Cumulatief teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen tot en met (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 12	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 13	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 14	
			1 Brief kenmerk 1267230 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	ja	
			2 Brief kenmerk 1306814 dd. 4-7-2007	€ 0	€ 0	ja	
			3 Brief kenmerk 1333946 dd. 8-10-2007	€ 0	€ 0	ja	
			4 Brief kenmerk 1346549 dd. 20-11-2007	€ 0	€ 0	ja	
			5 Brief kenmerk 1332828 dd. 27-9-2007	€ 0	€ 0	ja	
			6 Brief kenmerk 1270728 dd. 12-3-2007	€ 0	€ 0	ja	
			7 Brief kenmerk 1306796 dd. 21-6-2007	€ 0	€ 0	ja	
			8 Brief kenmerk 1267208 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	ja	
			9 Brief kenmerk 1267218 dd. 6-3-2007	€ 0	€ 0	ja	
			10 CNG voertuigen BAT Brief kenmerk 1285041	€ 0	€ 0	ja	
			11 Brief kenmerk 1449744 dd 23-9-2008 en brief kenmerk 1679988 dd. 29-4-2010. Daarnaast 2011-2406275, 2011-2767878, 2011-2768218, 2011-2823948.	€ 56.108	€ 0	nee	
I&M	E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1 Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doorsnijdingen Gemeenten	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is) Afspraak Aard controle R Indicatornummer: E26 / 01	Aantal afgeronde projecten (jaar T) Realisatie Aard controle R Indicatornummer: E26 / 02	Eindverantwoording Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E26 / 03		
			1	0	Nee		
I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Overige bestedingen (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05
			1 M-F-09-10	€ 1.082.827	€ 1.170.246	€ 916	€ 990
			2 M-W-008-11	€ 2.440	€ 2.751		
			3 M-F-006-12	€ 198.087	€ 221.233	€ 8.341	€ 9.316
			4 M-F-008-12	€ 145.353	€ 162.337	€ 43.004	€ 48.029
			5 M-F-016-12	€ 204.136	€ 227.990	€ 60.396	€ 67.453
			6 M-W-005-12	€ 35.300	€ 104.151		
			7 M-F-003-12	€ 22.010	€ 24.583	€ 38.974	€ 43.529
			8 M-W-004-12	€ 0	€ 0	€ 3.149	€ 22.708
			9 M-F-005-12	€ 60.159	€ 67.190		
			10 M-F-004-12	€ 922	€ 5.915	€ 40.332	€ 45.044
			11 M-F-013-12	€ 0	€ 12.485	€ 31.730	€ 36.112
			12 M-N-005-12	€ 55.505	€ 13.876	€ 25.061	€ 6.265
			13 M-W-008-12	€ 17.131	€ 19.132	€ 197	€ 220
			14 M-W-007-12	€ 240.280	€ 268.359		
			15 M-W-014-12	€ 96.854	€ 108.172	€ 207	€ 231
			16 B5-TD-001-12	€ 0	€ 0		

Departement	Nummer	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa					
					I N D I C A T O R E N					
					17	B5-TD-002-12	€ 13.050	€ 13.050		
					18	B5-TD-001-11	€ 234.033	€ 448.025	€ 17.571	€ 17.571
					19	M-F-010-13	€ 0	€ 0		
					20	M-N-012-13	€ 203.572	€ 51.541		
					21	M-W-013-13	€ 14.000	€ 16.177		
					22	M-F-009-13	€ 57.245	€ 65.941		
					23	M-N-013-13	€ 6.960	€ 1.740	€ 16.240	€ 4.060
					24	M-N-001-13	€ 35.700	€ 8.902		
					25	M-F-001-13	€ 0	€ 12.227	€ 96.000	€ 147.148
					26	M-F-012-13	€ 1.035	€ 1.192		
					27	M-W-011-13	€ 0	€ 29.918	€ 25.000	€ 29.941
					28	M-F-013-13	€ 45.142	€ 52.000		
					29	M-W-012-13	€ 110.762	€ 127.589		
					30	M-W-014-13	€ 9.837	€ 11.331		
					31	M-F-011-13	€ 20.936	€ 24.143		
					32	B5-TB-001-13	€ 51.995	€ 51.995		
					33	B5-TB-002-13	€ 0	€ 0		
					34	U1 (brief 3353575)	€ 0	€ 0		
					35	B5-TS-01-13	€ 4.485.456	€ 4.485.455		
					36	Geprioriteerde halten	€ 0	€ 0	€ 148.857	€ 106.077
						Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee
							Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
						Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10
					1	M-F-09-10	€ 1.292.409	€ 1.396.748	Correctie betreft € 1.906,- vermindering te veel verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					2	M-W-008-11	€ 383.785	€ 432.605		Nee
					3	M-F-006-12	€ 224.387	€ 250.605	Correctie betreft € 17.657,- vermindering te veel verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					4	M-F-008-12	€ 212.251	€ 237.053	Correctie betreft € 91.033,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					5	M-F-016-12	€ 298.090	€ 332.922	Correctie betreft € 127.849,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					6	M-W-005-12	€ 35.300	€ 104.151		Ja
					7	M-F-003-12	€ 22.010	€ 24.583	Correctie betreft € 82.503,- vermindering te veel verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Nee
					8	M-W-004-12	€ 14.000	€ 34.826	Correctie betreft € 25.857,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					9	M-F-005-12	€ 60.159	€ 67.190		Ja
					10	M-F-004-12	€ 197.700	€ 225.686	Correctie betreft € 85.376,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Ja
					11	M-F-013-12	€ 104.700	€ 130.094	Correctie betreft € 67.842,- niet eerder verantwoord over 2011 (incl. VAT)	Ja
					12	M-N-005-12	€ 194.246	€ 48.562	Correctie betreft € 31.326,- niet eerder verantwoord over 2012 (VAT nvt)	Ja
					13	M-W-008-12	€ 17.328	€ 19.352	Correctie betreft € 417,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl.VAT)	Ja
					14	M-W-007-12	€ 240.357	€ 268.444		Ja
					15	M-W-014-12	€ 97.061	€ 108.403	Correctie betreft € 438,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl.VAT)	Nee
					16	B5-TD-001-12	€ 12.445	€ 12.445		Ja
					17	B5-TD-002-12	€ 26.404	€ 26.404		Nee
					18	B5-TD-001-11	€ 251.604	€ 871.605	Correctie betreft € 35.142, waarvan € 44.748,- niet eerder verantwoord over 2011 en € 9.606,- te veel verantwoord over 2012	Ja
					19	M-F-010-13	€ 0	€ 0		Nee
					20	M-N-012-13	€ 203.572	€ 51.541		Nee
					21	M-W-013-13	€ 14.000	€ 16.177		Nee
					22	M-F-009-13	€ 57.245	€ 65.941		Nee
					23	M-N-013-13	€ 23.200	€ 5.800	Correctie betreft € 20.300,- niet eerder verantwoord over 2012 (VAT nvt)	Nee
					24	M-N-001-13	€ 35.700	€ 8.902		Nee
					25	M-F-001-13	€ 96.000	€ 159.375	Correctie betreft € 243.148,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Nee
					26	M-F-012-13	€ 1.035	€ 1.192		Nee
					27	M-W-011-13	€ 25.000	€ 59.859	Correctie betreft € 54.941,- niet eerder verantwoord over 2012 (incl. VAT)	Nee
					28	M-F-013-13	€ 45.142	€ 52.000		Nee
					29	M-W-012-13	€ 110.762	€ 127.589		Nee
					30	M-W-014-13	€ 9.837	€ 11.331		Nee
					31	M-F-011-13	€ 20.936	€ 24.143		Nee

Departement	Nummer	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa						
I N D I C A T O R E N											
					32 B5-TB-001-13	€ 51.995	€ 51.995		Nee		
					33 B5-TB-002-13	€ 0	€ 0		Nee		
					34 U1 (brief 3353575)	€ 0	€ 0		Nee		
					35 B5-TS-01-13	€ 4.485.456	€ 4.485.455		Nee		
								Bij het bepalen van gerealiseerde subsidiabele kosten is uitgegaan van de dekking conform aanvraag, maar naar rato van de gerealiseerde kosten.			
					36 Geprioriteerde halten	€ 1.671.357	€ 333.577		Ja		
I&M	E28C	Regionale mobiliteitsfondsen SiSa tussen medeoverheden	Provinciale beschikking, verordening of overeenkomst	Gemeenten	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Gerealiseerd Ja/Nee	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding tot en met (jaar T)	Te verrekenen met provincie		
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 01	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 02	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 03	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 04	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 05		
					1 RMB-13 Quick Wins (bestuursovereenkomst Regionaal Mobiliteitsfonds Brabantstad)	Ja	€ 3.800.000	€ 3.906.519	€ 3.800.000		
					Kopie beschikkingnummer	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee	Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden			
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 08				
					1 RMB-13 Quick Wins (bestuursovereenkomst Regionaal Mobiliteitsfonds Brabantstad)		Ja				
I&M	E30	Quick wins binnenhavens	Tijdelijke regeling Quick Wins Binnenvaart	Provincies en gemeenten	Hieronder per regel één projectaanduiding en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee			
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E30 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E30 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E30 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E30 / 04			
					1 5000001203	€ 1.240.057	€ 1.583.324	Ja			
SZW	G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) gemeente 2013	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of er in (jaar T) geen, enkele of alle inwoners werkzaam waren bij een Openbaar lichaam o.g.v. de Wgr.	Het totaal aantal geïndiceerde inwoners van uw gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (jaar T)	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T), uitgedrukt in arbeidsjaren	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Zie de toelichting in de invulwijzer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze			
					Aard controle R Indicatornummer: G1 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G1 / 02	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G1 / 03				
					5,25	2,00	Nee				
SZW	G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) totaal 2012	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	Alle gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G1C-1) na controle door de gemeente.	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Het totaal aantal geïndiceerde inwoners per gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (T-1);	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren;	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren;	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren;		
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G1A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G1A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G1A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G1A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G1A / 05		
					1 0855 (Tilburg)	1.894,75	170,17	1.437,15	70,35		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB gemeente 2013	Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.		Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ
					Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
					I.1 Wet werk en bijstand (WWB)	I.1 Wet werk en bijstand (WWB)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
					Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
					€ 89.920.738	€ 2.378.604	€ 3.239.652	€ 16.445	€ 337.513	€ 1.997	

Departement	Nummer	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa						
I N D I C A T O R E N											
					Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07 € 486.200	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08 € 377.724	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09 € 5.682	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Zie de toelichting in de invulwijzer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze. Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 10 Ja			
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2013 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01 € 347.765	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02 € 1.906.722	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03 € 275.933	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04 € 433.211	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05 € 167.759	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06 € 0	
					Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07 € 0	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08 € 0	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Zie de toelichting in de invulwijzer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze. Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09 Ja				
SZW	G5	Wet participatiebudget (WPB)_gemeente 2013 Wet participatiebudget (WPB) Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.			Het aantal in (jaar T) bij een ROC ingekochte contacturen Let op: Dit is de enige gelegenheid om verantwoording af te leggen over deze taakuitvoering Let op: Deze verantwoording kan niet door een gemeenschappelijke regeling worden uitgevoerd, ongeacht de keuze van de gemeente bij indicator G5/02 Aard controle D1 Indicatornummer: G5 / 01 5271						
					Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee De zelfstandige uitvoering betreft de indicatoren G5/03 tot en met G5/07 Zie de toelichting in de invulwijzer voor hulp bij het invullen en de mogelijke consequenties van een verkeerde keuze Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G5 / 02 Ja	Besteding (jaar T) participatiebudget Aard controle R Indicatornummer: G5 / 03 € 16.474.207	Waarvan besteding (jaar T) van educatie bij roc's Aard controle R Indicatornummer: G5 / 04 € 908.636	Baten (jaar T) (niet-Rijk) participatiebudget Aard controle R Indicatornummer: G5 / 05 € 0	Waarvan baten (jaar T) van educatie bij roc's Aard controle R Indicatornummer: G5 / 06 € 0	Besteding (jaar T) Regelluw Dit onderdeel is uitsluitend van toepassing op gemeenten die in (jaar T-1) duurzame plaatsingen van inactieven naar werk hebben gerealiseerd en verantwoord aan het Rijk Aard controle R Indicatornummer: G5 / 07 € 0	
SZW	G7	Verzameluitkering SZW Regeling verzameluitkering Gemeenten			Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: G7 / 01 € 1.884.000						
VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling Regeling heroïnebehandeling Gemeenten			Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Afspraak Aard controle D1 Indicatornummer: H1 / 01 20	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Realisatie Aard controle D1 Indicatornummer: H1 / 02 20	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: H1 / 03 € 507.363				

Overzicht geprioriteerde bushaltes 2013

Behorende bij de SiSa-regeling E27B Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer (nr. 36).
 Betreft specificatie indicatoren E27B/04 en E27B/05 (Correctie niet eerder verantwoord 2012)

Halte-nummer	Halteomschrijving	Brief-nummer	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Eindverantwoording
7300661	Elisabethziekenhuis	2804702	6.815	0	Ja
7300662	Elisabethziekenhuis	2820394	3.820	0	Ja
7300014	Heikantlaan	2828382	12.500	15.488	Ja
7300027	Heikantlaan	2828399	12.500	3.182	Ja
7300026	Paletplein	2805373	6.306	0	Ja
7300047	Paletplein	2803967	9.092	0	Ja
7300031	Prof. Cobbenhagenlaan	2804776	11.374	2.470	Ja
7300032	Prof. Cobbenhagenlaan	2804495	12.420	3.233	Ja
7300766	Reitse Hoevenstraat	2805282	12.500	39.462	Ja
7300767	Reitse Hoevenstraat	2805263	12.500	34.633	Ja
7300039	Spoorlaan - Interpolis	2805278	10.441	0	Ja
7300060	Spoorlaan - Interpolis	2803917	12.500	744	Ja
7300764	Tweestedenziekenhuis	2804710	3.046	0	Ja
7300765	Tweestedenziekenhuis	2820389	3.476	0	Ja
7300330	Universiteit	2804725	3.683	1.282	Ja
7300331	Universiteit	2804765	5.910	2.956	Ja
7300672	Voltstraat	2803906	3.389	0	Ja
7300673	Voltstraat	2805292	2.787	0	Ja
7300721	Wagnerplein	2805297	2.195	2.626	Ja
7300722	Wagnerplein	2804720	1.603	0	Ja
7300531	Westermarkt	2805308	0	0	Ja
7300532	Westermarkt	2828395	0	0	Ja
7300568	Heuvelring	2828389	0	0	Ja
Totaal			148.857	106.077	

Bijlage IX. Verantwoordingsinformatie specifieke uitgaven t.b.v. Provincie

Departement	Nummer	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Derde concept format SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2013 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa					
I N D I C A T O R E N								
I&M	E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) Provincies en stadsregio's (Wgr+)	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1)	Rentebaten (jaar T)	Ontvangen BDU-bijdrage V&W (jaar T)	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T)	Besteding (jaar T)	Correctie over besteding (T-1)
			Aard controle R Indicatornummer: E27 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 06
			€ 7.846.189	€ 58.846	€ 0	€ 0	€ 6.159.034	€ 35.544
			Eindsaldo/-reservering (jaar T)					
			Aard controle R Indicatornummer: E27 / 07					
			€ 1.710.457					
			Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen	Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen				
			Omschrijving	Bedrag				
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27 / 08	Aard controle R Indicatornummer: E27 / 09				
			1					

Verantwoordingsinformatie Samen Investeren

[illegible]

Bijlage XI. Lijst met afkortingen

A&M	Aerospace & Maintenance
AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AO	Administratieve Organisatie
ARBO	Arbidsomstandigheden
ARGE	Algemene Reserve Grondexploitatie
ASH	Afvalstoffenheffing
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AWZI	Afvalwater Zuiverings Installatie
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BOM	Brabantse OntwikkelingsMaatschappij
Bro	Besluit Ruimtelijke Ordening
BSP	Bruto Stedelijk Product
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten
BV	Besloten Vennootschap
BVO	Bebouwd Vloeroppervlak
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CISt	Cultuur in Scholen Tilburg
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
CM(P)	Centraal meldpunt
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden
CPI	Consumentenprijsindex
DIS	Documentair Informatiesysteem
DITSS	Dutch Institute for Technology, Safety & Security
DPL	Duurzaamheidsprofiel Locatie
DU	Decentralisatie-uitkering
ECB	Europese Centrale Bank
ECB	Expat Centre Brabant
ECS	Expat Centre South
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EL&I	Economische zaken, Landbouw en Innovatie
ESF	Europees Sociaal fonds
FTE	Full Time Equivalent
GFT	Groente, Fruit en Tuinafval
GGA	GebiedsGerichte Aanpak
GGB	Gebiedsgericht Grondwaterbeheer
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GO	Georganiseerd overleg
GOA	Gemeentelijk Onderwijsachterstandsbeleid
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
GWW	Grond-, Weg- en waterbouw
HBO	Hogere Beroeps Onderwijs
HNW	Het Nieuwe Werken
HOF	Wet Houdbare Onderhoudsfinanciën
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HRM	Human Resource Management
HvB	Hart van Brabant
IBIS	Integraal Bedrijventerrein Informatie Systeem
IC	Interne Controle
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFLO	Inspectie Financiën Lagere Overheden

INK	Instituut Nederlandse Kwaliteit
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Zelfstandigen
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IU	Integratie-uitkering
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht
KCC	Klant Contactcentrum
KING	KwaliteitsInstituut Nederlandse Gemeenten
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
KWBO	Kwalitatief Woningbehoefteonderzoek
L&M	Leiderschap & Management(leergang)
LHFT	Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg
LinT	Lean in Tilburg
LVM	Landelijke veiligheidsmonitor
MFA	Multifunctionele Accommodatie
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJP	Meerjarenprogramma Openbare Ruimte
MKB	Midden- en KleinBedrijf
MOED	Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid
MTO	Medewerker Tevredenheidsonderzoek
MVA	Materiële Vaste Activa
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NCW	Netto Contante Waarde
NDW	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NGE	Niet Geëxplodeerde Explosieven
NOMA	Nieuw Model Ondersteuning Arbeidsmarkt
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NV	Naamloze vennootschap
NVM	Nederlandse Vereniging van Makelaars
NWA	Niet Westerse Allochtonen
OAB	Onderwijs Achterstanden Beleid
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OR	Ondernemingsraad
OV	Openbaar Vervoer
P&C	Planning en Control
PAK	Plan- en ApparaatsKosten
PGA	Persoonsgerichte Aanpak
PIOFACH	Personeel, Informatisering, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie en Huisvesting
POI	Personeel, Organisatie en Informatisering
PP	Potential Programma
PPS	Publiek Private Samenwerking
PvE	Programma van Eisen
RAV	Regionaal Ambulancevoorziening
REAP	Regionaal Economisch ActiePlan
RGI	Reserve Grootschalige Investeringswerken
RO	Ruimtelijke Ordening
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
RRO	Regionaal Ruimtelijk Overleg
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RWTC	Rotary Wing Training Center
S&P	Standard & Poor's
SWR	Structuurvisie Water en Riolering

SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TiU	Tilburg University
TT	Tilburg Transformeert
TWM	Tilburgse Waterleidingmaatschappij
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOK	Vorbereidingsovereenkomst
VRI	Verkeersregelinſtallatie
VR0M	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening & Milieubeleid
VSV	Vroegtijdig Schoolverlaten
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
W&I	Werk en Inkomen
WAJONG	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOZ	Wet Onroerende Zaken
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWNV	Wet Werken Naar Vermogen
WZSW	Wonen Zorg en Service in de Wijk

